

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

1/2021 ročník LXXIII

NEJVYŠŠÍ SOUD

Z OBSAHU:

Rozhodnutí ve věcech trestních

č. 1–6 str. 1

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

č. 1–12 str. 75

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

1/2021

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala,
JUDr. František Půry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář
Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXXIII, Index 47 301

Číslo 1/2021 vychází 23. 3. 2021

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);

nebo

- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Důkaz	č. 1.-I.
Jednočinný souběh	č. 3
Lhůty	č. 2.-II.
Loupež	č. 3
Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	č. 5
Násilí proti úřední osobě	č. 2.-I.
Nebezpečné vyhrožování	č. 3
Opatrovník	č. 1.-II.
Opravné prostředky	č. 2.-II.
Pachatel	č. 5
Právnícká osoba	č. 1.-II., 4
Právo na spravedlivé soudní řízení	č. 1.-I.
Provádění důkazů	č. 1.-I.
Skutek	č. 2.-I.
Sledování	č. 1.-I.
Trestní odpovědnost	č. 4
Trestní příkaz	č. 2.-II.
Úřední osoba	č. 2.-I.
Zmocněnec	č. 1.-II.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Incidenční spory	č. 11
Insolvenční řízení	č. 9, 10, 11, 12
Mzda (a jiné obdobné příjmy)	č. 11
Náhrada škody	č. 6, 7
Neplatnost právního jednání	č. 5
Neúčinnost právního jednání	č. 11
Odporovatelnost	č. 11
Pojištění	č. 8
Pojištění odpovědnosti za škodu	č. 4
Poplatky soudní	č. 1
Pracovněprávní vztahy	č. 3
Promlčení	č. 4
Příslušnost soudu mezinárodní	č. 2
Rozhodnutí o úpadku	č. 9
Skončení pracovního poměru	č. 3
Směnka	č. 1
Smlouva o úvěru	č. 12
Smlouva pracovní	č. 3
Smlouva příkazní	č. 5
Smluvní pokuta	č. 5
Společenství účastníků řízení	č. 1
Úroky	č. 12
Vady podání	č. 10
Výklad právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)]	č. 5
Výpověď smlouvy	č. 5
Zdánlivé právní jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)]	č. 3

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 1

Č. 1

Sledování, Důkaz, Provádění důkazů, Právo na spravedlivé soudní řízení
§ 158d odst. 2, 3 a 10 tr. ř., čl. 7 a 10 Listiny základních práv a svobod

I. Ustanovení § 158d odst. 3 tr. ř. neupravuje zvláštní, speciální institut v podobě sledování uskutečněného na základě předchozího povolení soudce, ale pouze klade náročnější podmínky na povolovací proces sledování, při kterém mají být pořizovány záznamy ve smyslu § 158d odst. 2 tr. ř. v případech, kdy má být sledováním zasazeno do vyjmenovaných základních lidských práv a svobod (přičemž může jít o práva či svobody i jiné než sledované osoby). Účelem ustanovení § 158d odst. 10 tr. ř. není nic jiného než s odkazem na ustanovení § 158d odst. 2 tr. ř. zdůraznit, že v jiné věci lze použít za předpokladů zde uvedených jako důkazní prostředek záznam pořízený při sledování a připojený protokol.

Záznamy o sledování osob a věcí uvedené v § 158d odst. 2 tr. ř. a připojené protokoly tedy lze použít jako důkazní prostředky i v jiné trestní věci, než je ta, v níž bylo povoleno sledování, je-li i v této věci vedeno řízení o úmyslném trestném činu nebo souhlasil-li s tím osoba, do jejíž práv a svobod bylo sledováním zasahováno (§ 158d odst. 10 tr. ř.). To platí jak v případech, kdy bylo sledování povoleno státním zástupcem (§ 158d odst. 2 tr. ř.), tak i tehdy, kdy bylo sledování povoleno soudcem (§ 158d odst. 3 tr. ř.). V případech sledování povoleného soudcem, při němž se zasahuje do nedotknutelnosti obydlí nebo jiných práv uvedených v § 158d odst. 3 tr. ř., je však třeba připustnost takového důkazního prostředku v jiné věci posuzovat s ohledem na zásadu proporcionality a s respektem k právu na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí ve smyslu čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Přitom je nutno zejména přihlédnout k intenzitě zásahu do práv uvedených v § 158d odst. 3 tr. ř. a k závažnosti trestného činu, o němž se vede řízení v jiné trestní věci.

Právnícká osoba, Zmocněnec, Opatrovník
§ 34 odst. 2, 4 a 5 t. o. p. o.

II. Je-li jediná fyzická osoba, která je jinak oprávněna činit úkony za právnickou osobu v trestním řízení (§ 34 odst. 1 t. o. p. o.), vyloučena podle § 34 odst. 4 věty první t. o. p. o. z provádění těchto úkonů proto, že je ve stejné

trestní věci obviněna, toto vyloučení se nevztahuje na volbu zmocněnce k vykonávání úkonů za právnickou osobu v trestním řízení podle § 34 odst. 2 t. o. p. o., jestliže zde není konkrétní riziko, že by taková volba byla učiněna proto, aby poškodila právnickou osobu či aby se na její úkor fyzická osoba zvýhodnila v trestním řízení. Institut opatrovníka právnické osoby v trestním řízení podle § 34 odst. 5 t. o. p. o. je subsidiární povahy a měl by být využíván jen jako krajní prostředek, neboť vždy představuje zásah do práva právnické osoby na obhajobu v trestním řízení a ten musí být proporcionální vzhledem k účelu, který sleduje.

A.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 2020, sp. zn. 7 Tdo 865/2020, ECLI:CZ:NS:2020:7.TDO.865.2020.1)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání nejvyššího státního zástupce podaného v neprospěch obviněného M. G. podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 4. 2020, sp. zn. 4 To 253/2020. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Nejvyšší soud přikázal Krajskému soudu v Českých Budějovicích, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Českých Budějovicích (dále též jen „soud prvního stupně“) ze dne 20. 2. 2020, sp. zn. 32 T 80/2019, byl obviněný M. G. pod bodem 1. výroku o vině uznán vinným přečinem zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku a přečinem vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku (oběma ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku), pod bodem 2. výroku o vině přečinem zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku (ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku) a pod bodem 3. výroku o vině přečiny zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku a nadřizování podle § 366 odst. 1 tr. zákoníku. Za tyto trestné činy mu byl uložen úhrnný peněžitý trest ve výměře 100 denních sazeb po 1 000 Kč, tedy celkem ve výši 100 000 Kč. Současně mu bylo povoleno zaplatit peněžitý trest v měsíčních splátkách po 4 000 Kč. Pro případ nevykonání peněžitého trestu ve stanovené lhůtě byl stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců. Poškozený M. R. byl odkázán s nárokem na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občansko právních.

2. K odvolání státního zástupce (podanému v neprospěch obviněného) a k odvoláním obviněného a jeho manželky (všechna odvolání směřovala proti výrokům o vině a trestu) Krajský soud v Českých Budějovicích jako soud odvolací usnesením ze dne 30. 4. 2020, sp. zn. 4 To 253/2020, podle § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušil napadený rozsudek a podle § 222 odst. 2 tr. ř. postoupil věc služebnímu funkcionáři Policie České republiky příslušnému k vedení řízení o kázeňském přestupku, neboť jednání obviněného by mohlo být posouzeno jako kázeňský přestupek.

3. Ve výroku svého rozhodnutí odvolací soud formuloval skutek v podstatě tak, že obviněný v kanceláři v areálu K. ř. p. J. k. jako příslušník Policie České republiky v době výkonu služby v rámci trestního řízení při postupu podle § 158 odst. 3 tr. ř. ve vzájemné součinnosti s příslušníkem Policie České republiky V. L.

- a) dne 14. 4. 2018 nejméně od 15:03 do 18:11 hodin při výslechu zadrženého podezřelého M. R. tohoto nevhodnými výrazy nabádali ke spolupráci při objasňování trestné činnosti, z níž byl podezřelý,
- b) dne 11. 5. 2018 nejméně od 13:45 do 18:14 hodin při výslechu zadrženého podezřelého M. R. tohoto nevhodnými výrazy nabádali ke spolupráci při objasňování trestné činnosti, z níž byl podezřelý, a oslovovali jej hrubými výrazy a nadávkami,
- c) dne 22. 5. 2018 nejméně od 8:00 do 10:00 hodin při objasňování a prověřování trestné činnosti podezřelého M. R. v průběhu výslechu N. D. jako zapisovatel nezapsal do úředního záznamu o podaném vysvětlení podle § 158 odst. 6 tr. ř. její sdělení o tom, že M. R. jí několikrát předal pervitin.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto rozhodnutí podal nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněného M. G. dovolání, kterým je napadl v celém rozsahu a odkázal na dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. f), g) tr. ř. Nejprve zrekapituloval skutkové závěry uvedené ve výrocích obou soudních rozhodnutí a zdůraznil, že odvolací soud rozhodoval v neveřejném zasedání, a neprováděl tedy dokazování, které by jej ve smyslu § 263 odst. 7 tr. ř. opravňovalo k posunu ve skutkových zjištěních oproti tomu, jak byla stabilizována ve výroku rozsudku soudu prvního stupně. Podle dovolatele však odvolací soud provedl podstatnou změnu popisu skutku v ryze skutkových zjištěních ve smyslu § 263 odst. 7 tr. ř. Ta jsou oproti výrokové části rozsudku soudu prvního stupně podána velice obecně, akcentují pouze nevhodné výrazivo a chybí v nich stěžejní části předchozích skutkových zjištění soudu prvního stupně, mající vliv na hodnocení rozsahu a závažnosti činů. Některá zjištění pak odvolací soud vyřadil zcela.

5. Nejvyšší státní zástupce pak v dalších částech svého dovolání konkretizoval, v čem spatřuje pochybení odvolacího soudu, a zrekapituloval argumentaci uvedenou v odůvodnění napadeného rozhodnutí odvolacího soudu. Poté dovolatel konstatoval, že odvolací soud neosvětlil, které obligatorní znaky skutkových podstat přečinů shledaných v jednání obviněného soudem prvního stupně nebyly naplněny a proč, případně zda byly podle něj všechny tyto znaky naplněny, ale chybí nezbytná míra společenské škodlivosti ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Nejvyšší státní zástupce uzavřel, že odvolací soud nesprávně právně posoudil skutek, pokud dospěl k závěru, že nejde o trestný čin. V návaznosti na to nesprávně rozhodl o postoupení věci jinému orgánu, ač pro to nebyly splněny podmínky. Tím zatížil své rozhodnutí vadami ve smyslu § 265b odst. 1 písm. f), g) tr. ř. Závěrem proto nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích a aby tomuto soudu přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

6. K dovolání nejvyššího státního zástupce se vyjádřil obviněný M. G., podle něhož odvolací soud užil postup, který je v praxi méně obvyklý, avšak nijak nepřekročil možnosti, jež mu nabízí trestní řád. Podle názoru obviněného rozhodnutí soudu prvního stupně stojí z největší části na tzv. prostorových odposleších, přičemž v dané věci nebyly takové operativně pátrací prostředky povoleny. Neztotožňuje se s názorem odvolacího soudu, který se podle něj přiklání k *analogii legis*, jež je v jeho neprospěch nepřípustná. Obviněný poukázal na doktrínu ovoce z otráveného stromu, která byla podle něj částečně převzata i u nás, protože aktuální judikatura směřuje k nepoužitelnosti prostorových odposlechů povolených soudcem v jiné trestní věci. K tomu odkázal na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, která však dostatečně nespecifikoval, a dále na usnesení Nejvyššího soudu ve věci vedené pod sp. zn. 3 Tz 8/2018. Obviněný požádal, aby se Nejvyšší soud zabýval procesní použitelností odposlechů ve svém rozhodnutí.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

7. Jelikož Nejvyšší soud neshledal důvody pro odmítnutí dovolání ve smyslu § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost výroku napadeného rozhodnutí a řízení mu předcházející, a to v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání. Poté dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

8. Nejvyšší soud se v příslušných částech odůvodnění tohoto usnesení podrobně zabýval především právním posouzením skutku spáchaného obviněným z těch hledisek, která zdůraznil ve svém dovolání nejvyšší státní zástupce, přičemž zčásti shledal toto dovolání důvodným. K tomu Nejvyšší soud uvedl své úvahy o právní kvalifikaci skutku a poukázal na zjištěná pochybení odvolacího soudu.

9. Dovolatel (přírozeně) nenamítá, že by jako důkaz v této věci nebyly použitelné záznamy o sledování osob a věcí podle § 158d tr. ř. Namítá to však obviněný ve vyjádření k dovolání a namítal to i ve svém odvolání. Jde přitom o zásadní otázku pro toto trestní řízení, od níž se odvíjí důkazní situace ve věci, a samozřejmě i již zmíněné otázky právního posouzení věci závisí na tom, zda se skutková zjištění soudů opírají o procesně použitelné důkazní prostředky, anebo zda naopak nedochází v tomto směru k popření základního práva obviněného na spravedlivé řízení.

10. Odvolací soud dospěl v této otázce ke správnému závěru o použitelnosti uvedených záznamů v posuzované věci a s jeho argumentací lze v zásadě souhlasit.

11. Obecně je nutno předeslat, že sledováním osob a věcí se podle § 158d odst. 1 tr. ř. rozumí získávání poznatků o osobách a věcech prováděné utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky. Jde o jeden z druhů operativně pátracích prostředků (§ 158b tr. ř.). Používání operativně pátracích prostředků nesmí sledovat jiný zájem než získání skutečností důležitých pro trestní řízení. Tyto prostředky je možné použít jen tehdy, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Práva a svobody osob lze omezit jen v míře nezbytně nutné (§ 158b odst. 2 tr. ř.). Sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, lze uskutečnit pouze na základě písemného povolení státního zástupce (§ 158d odst. 2 tr. ř.). Pokud však má být sledováním zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků, lze je uskutečnit jen na základě předchozího povolení soudce (§ 158d odst. 3 tr. ř.). Povolení ke sledování lze vydat jen na základě písemné žádosti. Žádost musí být odůvodněna podezřením na konkrétní trestnou činnost a, jsou-li známy, též údaji o osobách či věcech, které mají být sledovány. V povolení musí být stanovena doba, po kterou bude sledování prováděno a která nesmí být delší než 6 měsíců. Na základě nové žádosti lze tuto dobu prodloužit (§ 158d odst. 4 tr. ř.). Má-li být záznam pořízený při sledování použit jako důkaz, je třeba k němu připojit protokol s náležitostmi uvedenými v § 55 a § 55a tr. ř. (§ 158d odst. 7 tr. ř.). Významný je zde i § 158d odst. 10 tr. ř., podle něhož v jiné trestní věci, než je ta, v níž bylo sledování za podmínek uvedených v § 158d odst. 2 tr. ř. provedeno, lze záznam pořízený při sledování a připojený protokol použít jako důkaz jen tehdy, je-li i v této věci vedeno řízení o úmyslném trestném činu nebo souhlasí-li s tím osoba, do jejíž práv a svobod bylo sledováním zasahováno. Dále platí, že prostředky, jimiž je zasahováno do základního práva, musí být používány v míře nezbytné, a to jednak s ohledem na účel trestního řízení (§ 1 tr. ř.) a také s respektem k právu na soukromí (čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod).

12. V projednávaném případě šlo o použití záznamů v jiné trestní věci (sledování bylo povoleno pro podezření ze zcela jiného jednání a pro nyní posuzované skutky

bylo později vedeno samostatné řízení) a šlo o záznamy pořízené při sledování na základě povolení soudce podle § 158d odst. 3 tr. ř. Správně bylo vyhodnoceno, že jde o takový zásah do soukromí, jež je podmíněn předchozím rozhodnutím soudce (viz také náleze Ústavního soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. II. ÚS 2806/08). Obviněný s poukazem na § 158d odst. 10 tr. ř. namítal, že pokud sledování povolí soudce podle § 158d odst. 3 tr. ř., nelze záznamy použít v jiné trestní věci jako důkaz. Jde tu o výklad § 158d odst. 10 tr. ř., v němž je použita formulace „... v níž bylo sledování za podmínek uvedených v odstavci 2 provedeno...“. Z toho obviněný dovozuje, že pokud bylo sledování povoleno podle § 158d odst. 3 tr. ř., tedy soudcem, představovalo by použití záznamů v jiné věci nepřipustné užití analogie v neprospěch obviněného (taková analogie sice není při aplikaci ustanovení trestního řádu zcela vyloučena, nesmí však představovat zásah do ústavně zaručených základních práv a svobod obviněného). Na podporu tohoto názoru se uvádí, že § 158d tr. ř. na několika místech jasně odlišuje ony dva druhy povolení sledování (tj. státním zástupcem podle odst. 2 a soudcem podle odst. 3), což je dáno i jiným postavením povolujícího subjektu v trestním řízení. Jazykový výklad § 158d odst. 10 tr. ř. považují zastánci tohoto názoru za jednoznačný (a „taxativní“). Nedostatky právní úpravy by neměly jít k tíži osoby, proti níž se vede trestní řízení.

13. Obviněný vyjádřil názor, že k závěru o procesní nepoužitelnosti záznamů o sledování povoleném soudcem v jiné trestní věci „dospíval postupně i Nejvyšší soud“, a odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2018, sp. zn. 3 Tz 8/2018. V této věci se skutečně Nejvyšší soud zabýval danou otázkou, nezaujal však zcela jednoznačný názor. Připomněl, že v § 158d tr. ř. jsou upraveny celkem tři způsoby sledování osob a věci: sledování prováděné policejním orgánem bez použití záznamů (§ 158d odst. 1 tr. ř.), sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy a které povoluje státní zástupce (§ 158d odst. 2 tr. ř.), a konečně sledování povolované soudcem, při němž má být zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků (§ 158d odst. 3 tr. ř.). Nejvyšší soud tehdy považoval za stěžejní otázku posouzení situace, jak přistupovat k režimu podle § 158d odst. 3 tr. ř. s ohledem na skutečnost, že § 158d odst. 10 tr. ř. obsahuje výslovný odkaz pouze na § 158d odst. 2 tr. ř. Rozhodoval v dané věci o stížnosti pro porušení zákona proti kasačnímu rozhodnutí odvolacího soudu a uvedl, že je otázkou, zda je možno analogicky připustit použití takového důkazu, nicméně tuto okolnost je nutno náležitě odůvodnit. Nejvyšší soud zde zdůraznil, že odvolací soud nedal v daném směru žádné závazné stanovisko ani pokyny, vyslovil pouze své požadavky na nutnost náležitého odůvodnění a vyřešení daného problému (procesní použitelnosti záznamů) v režimu předběžné otázky.

14. Nejvyšší soud tehdy zmínil odkaz na publikaci DRAŠÍK, A., FENYK, J. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1199, kde se

hovořilo o tom, že „... Značně široká použitelnost záznamu pořízeného při sledování podle odstavce 2 kontrastuje s naprostou nepoužitelností záznamu pořízeného při sledování podle odstavce 3 v jiné trestní věci, což se jeví být nedůvodně restriktivní, zvláště při vědomí skutečnosti, že jinak přísněji regulovaný odposlech a záznam telekomunikačního provozu podle § 88 a § 88a použitelnost v jiných věcech umožňuje. Nelze tedy např. vyloučit, že pokud bude nasazen prostorový odposlech stran korupční trestné činnosti a na místě bude spáchán např. závažný trestný čin, nebude možno ve vztahu k ní pořízený záznam využít“. Bylo tak nutno připustit, že „minimálně část teorie a právní praxe ... má názor opačný“. Nejvyšší soud tehdy uzavřel, že při zvážení závažnosti zásahů do ústavně zaručených práv se jeví úvaha odvolacího soudu o speciálním ustanovení § 158d odst. 10 tr. ř. vcelku přiléhavou. Nicméně připustil vzájemné propojení § 158d odst. 2 tr. ř. a § 158d odst. 3 tr. ř., když ani jedno zákonné ustanovení neobsahuje komplexní právní úpravu dané problematiky, ale samy o sobě oba odstavce odkazují i na § 158d odst. 1 tr. ř., který obsahuje definici sledování a jeho technické aspekty, zatímco § 158d odst. 2 tr. ř. se zmiňuje o povolení pořizování zvukového, obrazového nebo jiného záznamu (tzv. prostorový odposlech) a ustanovení § 158d odst. 3 tr. ř. pak o zasahování do ústavně zaručených práv na nedotknutelnost obydlí, listovního tajemství nebo zjišťování obsahu jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků (a dále pak o procesních aspektech povolení soudce). Konečně Nejvyšší soud ve výše citovaném rozhodnutí poukázal na to, že § 158d odst. 4 tr. ř. a § 158d odst. 6 tr. ř. odkazují současně na § 158d odst. 2 i § 158d odst. 3 tr. ř., ustanovení § 158d odst. 5 tr. ř. má výslovný odkaz toliko na § 158d odst. 3 tr. ř. a zmíněné ustanovení § 158d odst. 10 tr. ř. odkazuje výlučně na § 158d odst. 2 tr. ř. I když tedy jednoznačný názor nezaujal, přiklonil se tehdy Nejvyšší soud ve své argumentaci spíše k závěru o procesní nepoužitelnosti záznamů o sledování povoleném soudcem v jiné trestní věci.

15. Senát č. 7 Nejvyššího soudu nyní považoval za nutné vyjádřit se k dané problematice jednoznačně a dospěl k závěru o zásadní procesní použitelnosti záznamů pořízených při sledování osob a věcí povoleném soudcem v jiné trestní věci. Především je třeba říci, že nejde ani tak o to, zda sledování bylo povoleno soudcem. K tomu by mohlo dojít i v případě, že by to nebylo nutné (tj. zákonné podmínky uvedené v § 158d odst. 3 tr. ř. by to nevyžadovaly), přičemž povolení sledování soudcem ve věci, kde by postačovalo povolení státním zástupcem, by jistě nezpůsobilo procesní nepoužitelnost pořízených záznamů. Tehdy by se uplatnila úvaha odvolacího soudu o vyšší míře ochrany dotčených práv. Podstatné však je, že v případech uvedených v § 158d odst. 3 tr. ř. jde o závažnější zásah do soukromí než v případech uvedených v § 158d odst. 2 tr. ř. To je důvod, proč je nutno pečlivě zvažovat danou otázku.

16. Přesto dospěl Nejvyšší soud k závěru shora uvedenému. Ztotožnil se s názorem, že legislativní odkaz na odstavec 2 obsažený v § 158d odst. 10 tr. ř. je

třeba vykládat nikoli jako odkaz na sledování povolené státním zástupcem, ale jako odkaz na sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy. Právě použitelnost takového záznamu v jiné trestní věci totiž dané ustanovení řeší.

č. 1

17. Navíc by představovalo nelogický anachronismus, pokud by jakékoli záznamy ze sledování povoleného soudcem v jiné trestní věci byly důkazně vyloučeny, i když by poskytovaly zásadní důkazní materiál o těch nejzávažnějších zločinech. Bylo by to i v naprostém logickém a systematickém nesouladu s možností použít v jiné trestní věci záznamy o odposlechu telekomunikačního provozu, upravenou zákonodárcem v § 88 odst. 6 tr. ř.

18. Zastánci opačného názoru zdůrazňující striktní jazykový výklad § 158d odst. 10 tr. ř. opomíjejí, že i doslovné znění tohoto ustanovení vyvrací jejich názor. Jestliže by totiž odkaz na odstavec 2 měl na zřeteli povolující subjekt, a nikoli způsob provádění sledování (s pořízením záznamů), bylo by použito formulace „v níž bylo povoleno sledování za podmínek uvedených v odstavci 2“, a nikoli formulace „v níž bylo provedeno sledování za podmínek uvedených v odstavci 2“.

19. Další způsob akceptovatelné argumentace na podporu názoru o použitelnosti uvedených záznamů v jiné trestní věci přináší aktuální komentář k danému ustanovení trestního řádu obsažený v právním informačním systému ASPI (po změně k 22. 3. 2019), kde se uvádí, že z textu ustanovení „... se může jevit, že upravuje pouze použitelnost záznamů povolených státním zástupcem podle odstavce 2, a nikoliv záznamů povolených soudcem podle odstavce 3. Takový závěr je však patrně nesprávný, a to s přihlédnutím k § 89 odst. 2, jež zakotvuje principiální použitelnost důkazů, pokud z trestního řádu nebo jiného právního předpisu nevyplyvá opak. Pokud by se tedy odstavec 10 vztahoval pouze ke sledování povolenému státním zástupcem, pak by sledování povolené soudcem bylo použitelné bez dalšího omezení. Tuto variantu však nelze pokládat za správnou, neboť pokud by zákonodárce upravil podmínky pro použitelnost záznamů pořízených při sledování povoleném („pouze“) státním zástupcem, pak je nelogické, aby na použitelnost záznamu ze sledování, jímž je výrazněji zasahováno do soukromí osob, a k němuž je proto požadováno předchozí povolení soudce, nebyly kladeny žádné upřesňující podmínky. Odkaz na odstavec 2 se tedy vztahuje k pořizování záznamů, přičemž takové záznamy jsou použitelné v jiné trestní věci za podmínek uvedených v odstavci 10, ať již bylo sledování povoleno státním zástupcem, nebo soudcem“.

20. Nelze odhlédnout ani od faktu, že i v judikatuře převážil tento názor. Aprobával jej též Ústavní soud ve svých usneseních ze dne 18. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 1518/13, a ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 1638/14, byť zde nepojednal o dané problematice nějak šířeji. Obdobné lze říci o usneseních Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 7 Tdo 1752/2016, a ze dne 14. 1. 2015, sp. zn. 6 Tdo 1507/2014, kde rovněž s ohledem na povahu dovolacích námitek nebyla tato pro-

blematika blíže rozvedena. Nicméně v posledně citovaném rozhodnutí Nejvyšší soud explicitně odmítl námitky týkající se použitelnosti záznamů o sledování osob a věcí pořízených v jiné trestní věci podle § 158d odst. 3 tr. ř. Argumentoval mimo jiné tím, že i ve druhé trestní věci šlo o stíhání pro obdobný trestný čin.

21. Současně je však nutno brát v úvahu i princip proporcionality, tj. v daném případě vyváženost mezi závažností konkrétního zásahu do soukromí a závažností „jiné“ trestné činnosti, která vyšla najevo při sledování a která má být v jiné trestní věci prokazována pořízenými záznamy o sledování. Tak pokud by v rámci sledování osoby podezřelé ze zvlášť závažné trestné činnosti (například zločinu vraždy) byly pořízeny v jejím bydlíšti zvukové a obrazové záznamy, z nichž by vyšlo najevo spáchání nesouvisejícího bagatelního trestného činu (například vyhýbání se plnění vyživovací povinnosti), pak by byl z hlediska proporcionality zřejmě problematický závěr o procesní použitelnosti těchto záznamů jako důkazu v řízení o onom bagatelním trestném činu. Ani v případě povolení sledování soudcem v řízení o závažné trestné činnosti totiž nezaniká pro ostatní oblasti života dotčené osoby právo na soukromí zakotvené v čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Je tudíž nutno vyvažovat v každém konkrétním případě toto právo na soukromí na jedné straně a veřejný zájem na objasnění trestné činnosti na druhé straně.

22. Shrnuto, zvukové, obrazové nebo jiné záznamy o sledování osob a věcí uvedené v § 158d odst. 2 tr. ř. a připojené protokoly lze použít jako důkaz i v jiné trestní věci, než je ta, v níž bylo povoleno sledování, je-li i v této věci vedeno řízení o úmyslném trestném činu nebo souhlasí-li s tím osoba, do jejíž práv a svobod bylo sledováním zasahováno. To platí jak v případech, kdy bylo sledování povoleno státním zástupcem (§ 158d odst. 2 tr. ř.), tak i v případech, kdy bylo sledování povoleno soudcem (§ 158d odst. 3 tr. ř.). V případech sledování povoleného soudcem, při němž se zasahuje do nedotknutelnosti obydlí nebo jiných práv uvedených v § 158d odst. 3 tr. ř., je však třeba přípustnost takového důkazu v jiné trestní věci posuzovat s respektem k právu na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí ve smyslu čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Přitom je nutno zejména přihlídnout k intenzitě zásahu do práv uvedených v § 158d odst. 3 tr. ř. a k závažnosti trestného činu, o němž je vedeno řízení v jiné trestní věci.

23. V nyní posuzované trestní věci neodporuje použití záznamů o sledování ani zásadě proporcionality, neboť sledování bylo povoleno v objektu kanceláře, kde byly prováděny služební úkony policie (a kde je míra chráněného soukromí podstatně nižší než v obydlích chráněných právem na domovní svobodu), přičemž vyšlo najevo (jiné) trestné jednání, které nelze označit za bagatelní.

24. Z důvodů, které Nejvyšší soud podrobně vyložil v jiných částech tohoto rozhodnutí, nemohlo obstát napadené usnesení Krajského soudu v Českých Bu-

dějovicích, neboť je nesprávné ve smyslu § 265b odst. 1 písm. f) a g) tr. ř. Nejvyšší soud je proto podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil a zrušil také všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která tím ztratila podklad. Krajskému soudu v Českých Budějovicích přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

25. Krajský soud v Českých Budějovicích znovu projedná tuto trestní věc a rozhodne o odvoláních podaných proti rozsudku Okresního soudu v Českých Budějovicích. Přitom bude mít na paměti, že pokud by se hodlal odchýlit od skutkových závěrů soudu prvního stupně, musel by provést ve veřejném zasedání potřebné dokazování a důsledně respektovat § 263 odst. 7 tr. ř. Při novém rozhodnutí je – pokud nedojde k zásadní změně skutkových zjištění – vázán právními názory, které vyslovil Nejvyšší soud (§ 265s odst. 1 tr. ř.). Při svém rozhodování bude vycházet mimo jiné z toho, že vadou rozsudku soudu prvního stupně je neuvedení konkrétních zákonných ustanovení, porušených obviněným, ve výroku rozsudku.

B.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2020, sp. zn. 8 Tdo 647/2020, ECLI:CZ:NS:2020:8.TDO.647.2020.1)

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněných J. B., J. D. a J. K. a podle § 265i odst. 1 písm. f) tr. ř. odmítl dovolání obviněného Z. V., podaná proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 3. 2019, sp. zn. 5 To 30/2018, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně pod sp. zn. 61 T 12/2015. Dále Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněných právnických osob – obchodních společností C. a S. H. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 3. 2019, sp. zn. 5 To 30/2018, a rozsudek Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 14. 2. 2018, sp. zn. 61 T 12/2015, v části týkající se těchto obviněných právnických osob. Podle 265k odst. 2 tr. ř. zrušil současně také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Nejvyšší soud přikázal Krajskému soudu v Brně – pobočce ve Zlíně, aby věc obviněných právnických osob – obchodních společností C. a S. H. v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 14. 2. 2018, sp. zn. 61 T 12/2015, byli obvinění J. B., J. D., J. K. a Z. V. uznáni vinnými zlo-

činem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, spáchaným ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, za který jim byly uloženy tresty specifikované ve výroku citovaného rozsudku. Týmž rozsudkem byly odsouzeny i obviněné právnické osoby – obchodní společnosti P. a S. H. (dále jen „právnické osoby P. a S. H.“) za zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, odst. 2 písm. a), c) tr. zákoníku, spáchaný ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, a právnická osoba – obchodní společnost C. (dále jen právnická osoba „C.“) za zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, spáchaný ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, a byly jim za to uloženy tresty.

2. Citovaný rozsudek napadli obvinění J. B., J. D., J. K., Z. V., obviněné právnické osoby P. a S. H. a státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Brně – pobočky ve Zlíně odvoláními. Rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 3. 2019, sp. zn. 5 To 30/2018, byl rozsudek soudu prvního stupně podle § 258 odst. 1 písm. b), d), e), odst. 2 tr. ř. částečně zrušen, a to ohledně obviněných J. B., J. D. a Z. V. ve výrocích o trestech odnětí svobody a způsobu jejich výkonu a ohledně obviněné právnické osoby C. ve výroku o trestu propadnutí věci, a podle § 259 odst. 3 tr. ř. bylo znovu rozhodnuto trestech těchto obviněných. Podle § 256 tr. ř. byla odvolání obviněných J. K. a právnických osob P. a S. H. a odvolání státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Brně – pobočky ve Zlíně podaná ohledně obviněného J. Ř. a obviněných právnických osob P. a S. H. zamítnuta.

II.

Dovolání a vyjádření k nim

3. Proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 3. 2019, sp. zn. 5 To 30/2018, podali obvinění J. B., J. D., J. K., Z. V. a obviněné právnické osoby C. a S. H. prostřednictvím svých obhájců v zákonné lhůtě dovolání.

4. Obvinění J. K. a Z. V. a obviněné právnické osoby C. a S. H. podali společná dovolání, v nichž odkázali na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a vytkli, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení a že byla porušena jejich práva garantovaná Listinou základních práv a svobod, zejména pak právo na spravedlivý proces, resp. právo na zákonného soudce a na soudní ochranu. K tvrzenému porušení práva na soudní ochranu obviněné právnické osoby uvedly, že Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 11. 10. 2016, sp. zn. 5 To 16/2016, odmítl jejich odvolání jako podaná neoprávněnou osobou (takto se pokusil zabránit jejich zastupování zvoleným obhájcem) a poučil je o právu podat dovolání. Obě právnické osoby toho využily, avšak dosud nebylo rozhodnuto

o jejich mimořádném opravném prostředku z důvodu pochybení soudů nižších stupňů, které nepředložily podané dovolání Nejvyššímu soudu.

5. Obviněný Z. K. mimo jiné vytkl, že soudy nižších stupňů provedly procesně nepoužitelné důkazy tzv. prostorovými odposlechy podle § 158d tr. ř. Ty lze podle § 158d odst. 3 tr. ř. provést jen s předchozím souhlasem soudce, přičemž součástí spisového materiálu není žádný takový souhlas a nelze objektivně zjistit, v jaké trestní věci byly tyto prostorové odposlechy pořízeny. Z toho, že odposlechy telekomunikačního provozu byly pořízeny v jiné trestní věci (akce kamiony), se lze domnívat, že i tzv. prostorové odposlechy byly pořízeny v jiné trestní věci, a proto jsou ve smyslu § 158d odst. 10 tr. ř. pro posuzované trestní řízení procesně nepoužitelné.

6. Státní zástupce ve vyjádření k dovoláním obviněných konstatoval, že dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ani žádnému jinému důvodu dovolání neodpovídají námitky procesního charakteru, zejména ty, jimiž napadají zákonnost opatření a provedení vybraných důkazních prostředků. Odvolací soud se přitom ve svém rozhodnutí bezesbytku vypořádal i s námitkami obviněného Z. V., prostřednictvím kterých zpochybňoval možnost použít záznamy o sledování osob a věcí povoleném podle § 158d odst. 3 tr. ř. Přitom bylo vyloučeno, že by trestní věc obviněného byla jinou věcí než tou, v níž bylo provedeno sledování. Jen teoreticky lze tedy uvést, že výklad o naprosté nepoužitelnosti záznamu pořízeného při sledování podle § 158d odst. 3 tr. ř., který byl ve zjevném protipólu vůči značně široké použitelnosti záznamu pořízeného při sledování podle § 158d odst. 2 tr. ř., byl v odborné literatuře překonán. Správným a logickým vyústěním je, že v § 158d odst. 10 tr. ř. je odkaz na odstavec 2 vztažen k podmínce pořizování zvukových, obrazových nebo jiných záznamů. Omezení v § 158d odst. 10 tr. ř. se pak musí týkat jak záznamů pořízených při sledování, které bylo povoleno státním zástupcem, tak záznamů pořízených při sledování povoleným soudcem. Státní zástupce nepřisvědčil ani procesní námitce, že v případě obviněných právnických osob C. a S. H. došlo k porušení jejich práva na spravedlivý proces, neboť nebylo rozhodnuto o jejich mimořádném opravném prostředku, který podaly proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 10. 2016, sp. zn. 5 To 16/2016.

7. Státní zástupce závěrem navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněné J. K. jako dovolání zjevně neopodstatněné, podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítl dovolání obviněného Z. V. a obviněné právnické osoby S. H. jako dovolání podané z jiného důvodu, než je uveden v § 265b tr. ř., a podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. odmítl dovolání obviněné právnické osoby C. jako dovolání nepřipustné.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

8. Nejvyšší soud po projednání věci dospěl mimo jiné k následujícím závěrům.

III./1. K použitelnosti záznamů ze sledování v jiné věci

č. 1

9. Obviněný Z. V. v samostatně podaném dovolání zpochybnil zákonnost provedení důkazu záznamem z tzv. prostorových odposlechů a označil tento důkaz za procesně nepoužitelný. Měl za to, že ač lze prostorové odposlechy podle § 158d odst. 3 tr. ř. provést jen s předchozím souhlasem soudce, součástí spisového materiálu není žádný takový souhlas. Nelze tak zjistit, v jaké trestní věci byly pořízeny tzv. prostorové odposlechy. Lze se domnívat, že byly stejně jako odposlechy telekomunikačního provozu pořízeny v jiné trestní věci, a jsou proto procesně nepoužitelné, neboť v jiné trestní věci, než je ta, v níž bylo sledování povoleno, lze použít jen záznam pořízený při sledování podle § 158d odst. 2 tr. ř.

10. Třebaže tuto ryze procesní námitku nelze podřadit pod důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., je namístě poznamenat, že se jí poměrně pečlivě zabýval odvolací soud v odůvodnění napadeného rozsudku a závěry, k nimž dospěl, sdílí i dovolací soud. Obviněný v tomto stadiu řízení – na rozdíl od odvolacích námitek, zpochybnil i splnění formálních předpokladů sledování ve smyslu § 158d odst. 3 tr. ř. a tvrdil, že součástí spisového materiálu není „předchozí souhlas soudce“. Výhrady obviněného však nejsou opodstatněné.

11. Odvolací soud především správně upozornil, že všechny formy sledování osob a věcí prováděné podle § 158d tr. ř. představují tzv. operativně pátrací prostředky, které nauka obecně charakterizuje tak, že používání operativně pátracích prostředků nesmí sledovat jiný zájem než získání skutečností důležitých pro trestní řízení. Podle § 158d odst. 1 tr. ř. se sledováním osob a věcí (dále jen „sledování“) rozumí získávání poznatků o osobách a věcech prováděné utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky. Pokud policejní orgán při sledování zjistí, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, je povinen záznam s obsahem této komunikace zničit a poznatky, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít. Sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, lze podle § 158d odst. 2 tr. ř. uskutečnit pouze na základě písemného povolení státního zástupce. Pokud má být sledováním zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků, lze je podle § 158d odst. 3 tr. ř. uskutečnit jen na základě předchozího povolení soudce (nikoliv s předchozím souhlasem soudce, jak se mylně domníval obviněný Z. V.). Při vstupu do obydlí nesmějí být provedeny žádné jiné úkony než takové, které směřují k umístění technických prostředků.

12. Lze tedy shrnout, že § 158d tr. ř. upravuje sledování následovně: a) obecné sledování osob a věcí podle odstavce 1, aniž by o něm byly pořizovány záznamy uvedené v odstavci 2 nebo aniž by šlo o případy upravené v odstavci 3, přičemž § 158d odst. 1 tr. ř. upravuje i obecné podmínky a charakteristiku sledování, b) sledování podle odstavce 2, při kterém jsou pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy ve smyslu § 158b odst. 3 tr. ř., tedy záznamy pomocí technického zařízení o průběhu samotného úkonu, tj. v průběhu jeho provádění, c) sledování podle odstavce 3, které zasahuje do některých ústavně chráněných práv a svobod občanů [nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství a tajemství jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí, přičemž lze dovodit, že o případ podle písmena c) jde i tehdy, zasahuje-li se i do nedotknutelnosti jiných prostor a pozemků]. Sledování (ve všech typech) lze uskutečnit jen v trestním řízení vedeném o úmyslném trestném činu (viz § 158b odst. 1 tr. ř.). Odvolací soud správně reagoval na vyslovené pochybnosti dovolatele o tom, zda šlo o sledování v jedné a téže věci, konstatováním, že nešlo o sledování v jiné trestní věci; výstižně upozornil, že i z odůvodnění povolení ke sledování vyplývá, že procesní úkony byly provedeny v době prověřování podezřelých finančních transakcí, které byly součástí obchodních operací, prostřednictvím nichž docházelo ke zkrácení daně z přidané hodnoty v zásadě způsobem popsaným ve výroku o vině v napadeném rozsudku.

13. Nad rámec již uvedeného nelze nepoznamenat, že ve vztahu k obviněnému Z. V. ani soud prvního stupně, ani odvolací soud nepokládaly výsledky sledování (zejména časově řazené do měsíce prosince 2012) za jediné a základní usvědčující důkazy, soud prvního stupně je výslovně označuje pouze jako nepřímé důkazy, které mohou obstát jen ve spojení s dalšími ve věci provedenými důkazy.

14. Trebaže s ohledem na závěr, že sledování bylo uskutečněno za podmínek uvedených v § 158d odst. 3 tr. ř. v téže trestní věci, je nadbytečné zabývat se otázkou, zda lze záznam pořízený při sledování a připojený protokol použít jako důkaz ve smyslu § 158d odst. 10 tr. ř., dovolací soud jen ve stručnosti poznamenává, že i kdyby šlo o jinou trestní věc, než je ta, v níž bylo sledování za podmínek uvedených v § 158d odst. 3 tr. ř. uskutečněno, bylo by možné záznam pořízený při sledování a připojený protokol použít jako důkaz.

15. Podle § 158d odst. 10 tr. ř. v jiné trestní věci, než je ta, v níž bylo sledování za podmínek uvedených v § 158d odst. 2 tr. ř. provedeno, lze záznam pořízený při sledování a připojený protokol použít jako důkaz jen tehdy, je-li i v této věci vedeno řízení o úmyslném trestném činu nebo souhlasí-li s tím osoba, do jejíž práv a svobod bylo sledováním zasahováno. Dovolací soud si je vědom, že názory teorie, jakož i praxe soudů nejsou v této otázce jednotné a že pouhý jazykový, gramatický výklad § 158d odst. 10 tr. ř. prvoplánově nabízí řešení, že je-li uskutečněno sledování na základě předchozího povolení soudce podle § 158d odst. 3 tr. ř., nelze záznam pořízený při tomto sledování a připojený protokol použít jako důkaz. Zde je však nutno připomenout, že žádnou z metod výkladu – vedle výkla-

du jazykového se nabízí výklad logický, systematický, historický či teleologický – není možno používat výlučně nebo izolovaně, poněvadž všechny uvedené metody výkladu tvoří součást myšlenkového postupu směřujícího k zjištění pravého smyslu právní normy na základě výkladu, který vždy vychází z jazykového výkladu s užitím v úvahu přicházejících postupů právní logiky a v návaznosti na to dalších metod výkladu (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 10).

16. Formy sledování, jak jsou specifikovány v § 158d odst. 1 až 3 tr. ř., se vzájemně prolínají, nelze na ně nahlížet izolovaně. Odrážejí, o jaký stupeň intenzity zásahu do práv sledovaného jde, a tomu také odpovídá označení subjektu, na základě jehož povolení lze uskutečnit sledování. Z hlediska řešené otázky je významné srovnání podmínek upravujících sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, podle § 158d odst. 2 a 3 tr. ř. Odvolací soud v tomto kontextu připomněl, že sledování, kterým má být zasahováno do soukromí osob (nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství apod.), lze provádět jen na základě povolení soudce, nikoliv toliko povolení státního zástupce jako „běžné“ sledování podle § 158d odst. 2 tr. ř. Dále pak uzavřel, že pokud § 158d odst. 10 tr. ř. upravuje možnost použít výsledky sledování prováděného podle § 158d odst. 2 tr. ř. v jiné trestní věci a výslovně nezmiňuje takovou možnost v případě výsledků sledování prováděného podle § 158d odst. 3 tr. ř., pak je evidentní, že jediným rozdílem mezi těmito sledováními je právě ta skutečnost, že sledování prováděné podle § 158d odst. 3 tr. ř. zasahuje intenzivněji do soukromí osob, čemuž však odpovídá přísnější způsob povolení a kontroly tohoto způsobu sledování (jež namísto státního zástupce musí provádět soudce). Pokud však zmíněné ustanovení § 158d odst. 10 tr. ř. výslovně neuvádí (jako je tomu v případě sledování provedeného podle § 158d odst. 2 tr. ř.) možnost použít v jiné trestní věci výsledky sledování provedeného podle § 158 odst. 3 tr. ř., pak to automaticky neznamená podle názoru odvolacího soudu nemožnost fakticky použít takové výsledky sledování jako důkaz, neboť použití tohoto důkazu je v souladu jak s obecným ustanovením § 89 odst. 2 tr. ř. (podle kterého za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci), tak i s § 158b odst. 3 tr. ř. (podle kterého zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při použití operativně pátracích prostředků způsobem odpovídajícím ustanovením trestního řádu lze použít jako důkaz – zákon zde přitom vůbec nerozlišuje ani jednotlivé operativně pátrací prostředky, ani v případě sledování osob a věcí to, podle kterého zákonného ustanovení bylo povoleno). Odvolací soud proto obecně neshledal důvod pro restriktivní postup odlišného použití výsledků zmíněných typů sledování, když pro to není žádný logický důvod.

17. Proti tomuto závěru stojí názor zastávaný částí soudní praxe, podle něhož § 158d odst. 10 tr. ř., který je svým zněním taxativní a zmiňuje výlučně záznamy pořizené při sledování podle § 158d odst. 2 tr. ř., tedy na základě písemného

povolení státního zástupce, nelze analogicky vztáhnout i na záznamy pořízené při sledování podle § 158d odst. 3 tr. ř., kdy se na základě předchozího povolení soudce zasahuje do práva na nedotknutelnost obydlí nebo práva na listovní tajemství a na ochranu obsahu jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí. Použití analogie, která se vztahuje k překlenutí mezer v zákoně, je sice obecně v trestním právu procesním přípustné, avšak analogii nelze použít tehdy, pokud trestní řád taxativně upravuje způsob vyřízení věci, anebo pokud by jejím použitím mělo být zasahováno do práv zaručených Ústavou České republiky a Listinou základních práv a svobod (viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 2. 2020, sp. zn. 2 To 90/2019, ve věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 4 T 12/2018). Podle mínění Nejvyššího soudu však použití analogie není v řešeném případě aplikace trestního řádu namístě, neboť nejde o mezeru v zákoně.

18. V daných souvislostech je relevantní, jak již bylo řečeno, toliko sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, jehož primární úprava je obsažena právě v § 158d odst. 2 tr. ř. Systematickým a logickým výkladem lze dovodit, že § 158d odst. 3 tr. ř. neupravuje zvláštní, speciální institut v podobě sledování skutečného na základě předchozího povolení soudce, ale pouze klade náročnější podmínky (a tím zvyšuje standard) na povolovací proces sledování, při kterém mají být pořizovány záznamy ve smyslu § 158d odst. 2 tr. ř. v případech, kdy má být sledováním zasaženo do vyjmenovaných základních lidských práv a svobod (přičemž může jít o práva či svobody i jiné než sledované osoby). Účelem § 158d odst. 10 tr. ř. není nic jiného než s odkazem na § 158d odst. 2 tr. ř. zdůraznit, že v jiné věci lze použít za předpokladů zde uvedených, tj. je-li i v této věci vedeno řízení o úmyslném trestném činu nebo souhlasí-li s tím osoba, do jejíž práv a svobod bylo sledováním zasahováno, jako důkaz záznam pořízený při sledování a připojený protokol. Odkaz zákonodárce na odstavec 2 obsažený v § 158d odst. 10 tr. ř. je třeba vykládat nikoliv jako odkaz na sledování uskutečněné jen na základě písemného povolení státního zástupce, ale jako odkaz na sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, poněvadž právě použitelnost takového záznamu v jiné trestní věci dané ustanovení řeší. Jinými slovy, zákonná dikce „sledování za podmínek uvedených v odstavci 2“ v textu § 158d odst. 10 tr. ř. míří na všechny případy „sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy“ (ve smyslu znění § 158d odst. 2 tr. ř.), a to ať již uskutečněných na základě písemného povolení státního zástupce, nebo na základě předchozího povolení soudce. Tento závěr není v rozporu ani se závěry Ústavního soudu vyjádřenými v jeho usnesení ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 1638/14, v němž se Ústavní soud zabýval mimo jiné i námitkami proti použití důkazu – záznamu pořízeného při sledování povoleném soudcem, byť lze připustit, že explicitně se nezabýval výše řešenou otázkou.

19. Nad rámec řečeného Nejvyšší soud poznamenává, že nepřehlédl, že § 158d tr. ř. obsahuje též § 158d odst. 4 tr. ř. a § 158d odst. 6 tr. ř., jež odkazují současně

na § 158d odst. 2 i 3 tr. ř., nebo § 158d odst. 5 tr. ř. s výslovným odkazem toliko na § 158d odst. 3 tr. ř., ale ze znění těchto ustanovení plyne jednoznačná souvislost a opodstatněnost těchto odkazů. V § 158d odst. 4 tr. ř. jde o vymezení formálních a obsahových náležitostí povolení podle odstavců 2 a 3, ustanovení § 158d odst. 6 tr. ř. upravuje předpoklady provedení sledování, aniž by byly splněny podmínky podle odstavců 2 a 3. Konečně v § 158d odst. 5 tr. ř. je poukaz na „případy uvedené v odstavci 3“ uveden jako okolnost vylučující zahájení sledování i bez povolení.

20. Výklad o naprosté nepoužitelnosti záznamu pořízeného při sledování podle § 158d odst. 3 tr. ř. v jiné trestní věci, než je ta, v níž bylo provedeno sledování za podmínek tohoto ustanovení, ostatně nesdílí ani část odborné literatury (např. ŠČERBOVÁ, V. Zamyšlení nad skutečně aktuálními problémy právní úpravy tzv. prostorových odposlechů. Státní zastupitelství č. 4/2019, s. 19; nebo změna v elektronické verzi komentáře dostupného v právním informačním systému ASPI k datu 22. 3. 2019 (autor JUDr. Jan Lata, Ph.D.), v němž je k § 158d odst. 10 tr. ř. prezentován názor: „Z textace ustanovení se může jevit, že upravuje pouze použitelnost záznamů povolených státním zástupcem podle odstavce 2, a nikoliv záznamů povolených soudcem podle odstavce 3. Takový závěr je však patrně nesprávný, a to s přihlédnutím k § 89 odst. 2, jež zakotvuje principiální použitelnost důkazů, pokud z trestního řádu nebo jiného právního předpisu nevyplyvá opak. Pokud by se tedy odstavec 10 vztahoval pouze ke sledování povoleného státním zástupcem, pak by sledování povolené soudcem bylo použitelné bez dalšího omezení. Tuto variantu však nelze pokládat za správnou, neboť pokud by zákonodárce upravil podmínky pro použitelnost záznamů pořízených při sledování povoleném („pouze“) státním zástupcem, pak je nelogické, aby na použitelnost záznamu ze sledování, jímž je výrazněji zasahováno do soukromí osob, a k němuž je proto požadováno předchozí povolení soudce, nebyly kladeny žádné upřesňující podmínky. Odkaz na odstavec 2 se tedy vztahuje k pořizování záznamu, přičemž takové záznamy jsou použitelné v jiné trestní věci za podmínek uvedených v odstavci 10, ať již bylo sledování povoleno státním zástupcem, nebo soudcem.“ Správným a logickým vyústěním je, že v § 158d odst. 10 tr. ř. je odkaz na odstavec 2 vztážen k podmínce pořizování zvukových, obrazových nebo jiných záznamů. Omezení v § 158d odst. 10 tr. ř. se pak musí týkat jak záznamů pořízených při sledování, které bylo povoleno státním zástupcem, tak záznamů pořízených při sledování povoleném soudcem (shodně také např. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. 11. 2019, sp. zn. 1 T 5/2015). Jen pro úplnost Nejvyšší soud poznamenává, že formulací tohoto závěru se nedostává do kolize s právními úvahami obsaženými v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2018, sp. zn. 3 Tz 8/2018, v němž se sice tento soud zabýval mimo jiné i otázkou vztahu § 158d odst. 3 tr. ř. a § 158d odst. 10 tr. ř., ale nezaujal žádný konkrétní právní závěr.

III./2. K dovolacím námitkám právnických osob ohledně volby zmocněnce

č. 1

21. Obviněné právnické osoby v dovolání proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 10. 2016, sp. zn. 5 To 16/2016, akcentovaly, že řádně využily svého práva zvolit si zmocněnce (obhájce) ve smyslu § 34 odst. 2 t. o. p. o. Ustanovení § 34 odst. 4 a § 34 odst. 5 t. o. p. o. nelze podle nich vykládat tak, že právnická osoba, jejíž statutární orgán je trestně stíhán, nemá možnost zvolit si zmocněnce (obhájce), neboť takový zásah je nejen zásahem do práva na obhajobu a spravedlivý proces právnické osoby, ale může být i zásahem do majetkových práv společníků trestně stíhané právnické osoby, je-li obhajována opatrovníkem, kterého nezvolily osoby, jež mají právní zájem na obhajobě a na výsledku trestního řízení, a nemají tak možnost ovlivnit kvalitu obhajoby. To zvláště tehdy, vykonává-li ustanovený opatrovník obhajobu toliko formálně. V této souvislosti obviněná právnická osoba C. poukazovala na formální výkon funkce ze strany R. F., který byl této právnické osobě ustanoven opatrovníkem podle § 34 odst. 5 t. o. p. o. Obviněné právnické osoby proto vyvozovaly, že § 34 odst. 4 t. o. p. o. nelze vnímat tak, že jejich jednatelé jim nemohou zvolit obhájce, který by je skutečně zastupoval, obhajoval a hájil jejich zájmy, a to navíc v situaci, kdy je z průběhu trestního řízení zřejmé, že střet zájmů mezi právnickými osobami a jejich jednatelem neexistuje.

22. Námitky obviněných právnických osob jsou opodstatněné. Nic na tomto závěru nemění ani skutečnost, že právní názor obsažený v usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 10. 2016, sp. zn. 5 To 16/2016, korespondoval s nazíráním soudní praxe na výklad § 34 odst. 4 t. o. p. o. Názory obecných soudů však významně korigoval svým přístupem k významu a výkladu § 34 odst. 4 t. o. p. o. Ústavní soud; v daných souvislostech je relevantní především nález tohoto soudu ze dne 21. 1. 2020, sp. zn. IV. ÚS 3139/19 (zcela ve shodě s ním vyznívá i nález ze dne 11. 2. 2020, sp. zn. IV. ÚS 3740/19).

23. Ústavní soud tedy ve své judikatuře opakovaně zdůrazňuje (viz nálezy ze dne 15. 8. 2018, sp. zn. II. ÚS 131/18, ze dne 20. 11. 2018, sp. zn. I. ÚS 2436/18, ze dne 21. 1. 2020, sp. zn. IV. ÚS 3139/19, aj.), že i právnické osobě náleží v trestním řízení některá ústavně zaručená základní práva, mezi nimi i právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen ve zkratce „Listina“) a právo na obhajobu podle čl. 40 odst. 3 Listiny. Součástí práva na obhajobu je i právo na svobodnou volbu obhájce; byť toto právo není absolutní a může být zákonodárcem omezeno, každé takové omezení představuje zásah do základního práva na obhajobu, jehož ústavnost se posuzuje v testu proporcionality (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, a ze dne 15. 8. 2018, sp. zn. II. ÚS 131/18).

24. V nálezu ze dne 21. 1. 2020, sp. zn. IV. ÚS 3139/19, Ústavní soud reagoval na situaci založenou na tom, že právnická osoba má jen jedinou osobu

oprávněnou činit úkony za právnickou osobu, ale tato osoba je ve stejném řízení obviněným (jako tomu bylo v nyní posuzované trestní věci). Ani v tomto případě nelze podle něj paušálně uzavřít, že nad výhodami z faktických znalostí takového obviněného pro obhajobu právnické osoby musí vždy převážet riziko, že obviněný bude jednat v rozporu s jejími zájmy. Je v zájmu zachování tohoto práva, aby obviněný nečinil všechny úkony v trestním řízení za právnickou osobu, neboť i když se bude na počátku jevit, že má zcela shodné zájmy jako právnická osoba, nikdy nelze vyloučit riziko kolize jeho zájmů se zájmy právnické osoby, a to třeba i v budoucnu. Právě tomu by měl předejít § 34 odst. 4 věta první t. o. p. o. I v takových případech je však třeba z hlediska dostatečného zajištění práva právnické osoby na obhajobu umožnit takto formálně vyloučené osobě zvolit právnické osobě zmocněnce podle § 34 odst. 2 t. o. p. o., což má předcházet ustanovení opatrovníka podle § 34 odst. 5 t. o. p. o. Považovat obviněného v tomtéž řízení *a priori* za vyloučeného i z tohoto úkonu může tedy být proporcionálním zásahem do práva právnické osoby na obhajobu jen tam, kde je zřejmé, že obviněný činí tento úkon se záměrem poškodit právnickou osobu v jejím právu na obhajobu či zvýhodnit na její úkor své právo na obhajobu. Z logiky věci přitom vyplývá, že v této volbě je obviněný limitován tím, že nesmí jako zmocněnce podle § 34 odst. 2 t. o. p. o. zvolit osobu, která je uvedena ve výčtu v § 34 odst. 4 t. o. p. o. Pokud však zvolí jinou osobu, mohou orgány činné v trestním řízení považovat tuto volbu za neúčinnou jedině tehdy, je-li z konkrétních okolností zřejmé, že jde o zjevné zneužití práva (např. o volbu zmocněnce, který nemá vůbec žádný vztah k právnické osobě, doručuje se mu na adresu v zahraničí, kde je nedostupný atd.). Jen v takových případech je možné právnické osobě přesto, že jí byl zvolen zmocněnec, ustanovit opatrovníka podle § 34 odst. 5 t. o. p. o.

25. Ústavní soud shrnul, že institut opatrovníka právnické osoby v trestním řízení podle § 34 odst. 5 t. o. p. o. je subsidiární povahy a mělo by jej být využíváno jen jako krajního prostředku, neboť vždy představuje zásah do práva právnické osoby na obhajobu v trestním řízení podle čl. 40 odst. 3 Listiny, který musí být proporcionální vzhledem k účelu, který sleduje. Je-li jediná fyzická osoba, která je oprávněna jednat za právnickou osobu v trestním řízení, vyloučena podle § 34 odst. 4 věty první t. o. p. o. proto, že je ve stejné trestní věci obviněna, toto vyloučení se nevztahuje i na volbu zmocněnce k vykonávání úkonů za právnickou osobu v trestním řízení podle § 34 odst. 2 t. o. p. o., jestliže zde není konkrétní riziko, že tak činí proto, aby poškodila právnickou osobu či na její úkor sebe zvýhodnila v trestním řízení. Není-li zjištěn důvod k této obavě, je třeba zásadně považovat volbu zmocněnce takovou fyzickou osobou za úkon, z něhož není vyloučena v trestním řízení proti právnické osobě.

26. Odvolací soud se nezabýval touto otázkou ve svých usneseních ze dne 11. 10. 2016, sp. zn. 5 To 16/2016, a ani ze dne 3. 11. 2016 též spisové značky a bez dalšího, aniž by provedl potřebný test proporcionality, uzavřel, že jednatele

obviněných právnických osob, kteří byli v téže věci obviněnými, nemohli obviněným právnickým osobám zvolit zmocněnce (obhájce). V řízení následujícím po zrušení rozsudku soudu prvního stupně usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. 5 To 16/2016, tak došlo k podstatné vadě řízení založené na porušení práva na obhajobu obou obviněných právnických osob. Nelze totiž pominout, že zásahem odvolacího soudu bylo zkráceno právo na obhajobu obviněných právnických osob v průběhu řízení před soudem prvního stupně, který v hlavním líčení provedl řadu významných důkazů, a v neposlední řadě nebylo plně respektováno právo na obhajobu ani v následujícím odvolacím řízení.

27. V důsledku této procesní vady je proto nezbytné provést hlavní líčení v rozsahu následujícím po zrušujícím usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. 5 To 16/2016, znovu, opakovat provedení všech relevantních důkazů (případně jejich rozsah korigovat se zřetelem k požadavkům procesních stran), a to při důsledném respektování práva na obhajobu obou obviněných právnických osob. Teprve po provedení všech potřebných důkazů a náležitém vyhodnocení provedených důkazů v souladu se zásadami uvedenými v § 2 odst. 6 tr. ř. bude možno znovu rozhodnout o vině obviněných právnických osob a případně i o jejich trestech.

IV.

Závěrečné shrnutí

28. Ze shora vyložených důvodů Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 3. 2019, sp. zn. 5 To 30/2018, a rozsudek Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 14. 2. 2018, sp. zn. 61 T 12/2015, v části týkající se obviněných právnických osob C. a S. H. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. současně zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Brně – pobočce ve Zlíně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

29. V dalších částech odůvodnění se Nejvyšší soud podrobně zabýval dovolacími námitkami ostatních obviněných, o jejichž dovoláních rozhodl podle § 265i odst. 1 písm. e) a f) tr. ř.

Č. 2

č. 2

Násilí proti úřední osobě, Úřední osoba, Skutek

§ 127 odst. 1, 2, § 325 odst. 1 tr. zákoníku, § 120 odst. 3 tr. ř.

I. Úřední osoba požívá ochrany ve smyslu § 127 odst. 2 tr. zákoníku tehdy, pokud byl trestný čin vůči ní spáchán v souvislosti s její pravomocí. Proto je nezbytné, aby v popisu skutku, jímž byl obviněný jako pachatel uznán vinným trestným činem násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 tr. zákoníku, byly vyjádřeny ty skutečnosti, které odůvodňují závěr, že úřední osoba vykonávala svoji pravomoc zákonu odpovídajícím způsobem (srov. příměření č. 54/1970-II. Sb. rozh. tr.). V důsledku toho musí být součástí popisu skutku také odkaz na konkrétní právní předpis, upravující výkon pravomoci úřední osoby, jakož i popis takových skutkových okolností, z nichž je patrné, že úřední osoba vykonávala svoji pravomoc v souladu s ním (*secundum et intra legem*).

Trestní příkaz, Opravné prostředky, Lhůty

§ 314g odst. 1 tr. ř.

II. Odpor proti vydanému trestnímu příkazu může osoba k tomu oprávněná podat účinně i předtím, než jí byl trestní příkaz doručen.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. 6 Tdo 186/2016, ECLI:CZ:NS:2016:6.TDO.186.2016.1)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněných P. K. a D. D. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. 6. 2015, sp. zn. 4 To 23/2015, a rozsudek Okresního soudu v Teplicích ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. 2 T 92/2013, jakož i další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu v Teplicích, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Teplicích ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. 2 T 92/2013, byli obviněný P. K. a D. D. (dále též jen „obvinění“, případně „do-

č. 2

volatelé“) uznání vinnými trestným činem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), c), d) tr. zákoníku, spáchaným ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, a trestným činem násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, spáchaným ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, přičemž této trestné činnosti se podle jeho skutkových zjištění dopustili tím, že dne 18. 10. 2012 kolem 11.20 hod. v H., okres T., v areálu střelnice provozované Českomoravskou mysliveckou jednotou – Okresním mysliveckým spolkem T. poté, kdy obviněný P. K. jako správce střelnice zjistil, že i přes jeho nepřítomnost bylo v prostorách areálu střelnice v rámci kontrolní činnosti České inspekce životního prostředí (dále ve zkratce „ČIŽP“) vedené pro podezření z nepovoleného ukládání odpadů jejími pracovníky započato místní šetření, obvinění společně přijeli motorovým vozidlem do areálu střelnice, a přestože na místě již přítomní inspektoři ČIŽP – poškození E. S. a V. Z. – jim jednak slovně a jednak předložením příslušného služebního průkazu prokázali svou totožnost a příslušnost k ČIŽP a sdělili jim svůj záměr pokračovat v areálu střelnice v již započatém výše zmíněném místním šetření, v úmyslu zabránit poškozeným v dalším pokračování kontrolní činnosti a její obrazové dokumentaci nejprve oba obvinění začali vulgárním způsobem slovně napadat oba poškozené a vykazovat je z areálu střelnice, obviněný P. K. přitom opakovaně vrazil rukama do těla poškozené E. S., vytrhl jí z ruky služební fotoaparát zn. Olympus, typ C-5000 ZOOM, obsahující i paměťovou kartu a baterii, vše v hodnotě 5 960 Kč, a poškozeného V. Z., který se mu snažil fotoaparát odebrat nazpět, uchopil rukou za oděv pod krkem a přitlačil jej na karoserii vozidla, přesto se poškozenému V. Z. nakonec podařilo odebrat fotoaparát obviněnému a předat jej zpět poškozené E. S., na což obviněná D. D., která mezitím vulgárně nadávala poškozené E. S. a vražením rukama do jejího těla bránila poškozené v pořizování obrazové dokumentace incidentu na mobilní telefon, reagovala tak, že opět vytrhla zmíněný fotoaparát z rukou poškozené E. S., nakonec oba obvinění i s odcizeným fotoaparátem nastoupili do svého vozidla a popojeli opodál, vyjmuli z fotoaparátu paměťovou kartu a baterii, poté se vrátili nazpět, vrátili fotoaparát bez paměťové karty a baterie poškozeným a z místa odjeli. Tímto jednáním obvinění způsobili škodu na majetku vlastníkovu fotoaparátu, poškozené České inspekci životního prostředí, Oblastnímu inspektorátu Ú. n. L.; poškození E. S. a V. Z. pak jednáním obžalovaných neutrpěli zranění, která by si vyžádala lékařské ošetření.

2. Obvinění byli za uvedenou trestnou činnost odsouzeni podle § 325 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 1 roku, jehož výkon jim byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 4 roků. Podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku bylo oběma obviněným uloženo, aby ve lhůtě podmínečného odsouzení podle svých sil, výdělkových možností a schopností uhradili společně a nerozdílně škodu, kterou trestným činem způsobili.

3. O odvoláních, která proti tomuto rozsudku podali oba obvinění, rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 29. 6. 2015, sp. zn. 4 To 23/2015, jímž podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek z podnětu odvolání obviněného P. K. ohledně tohoto spoluobviněného a současně podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání spoluobviněné D. D.

č. 2

II.

Dovolání obviněných

4. Proti citovanému usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ve spojení s rozsudkem Okresního soudu v Teplicích podali obvinění prostřednictvím obhájce dovolání, v nichž obvinění uplatnili důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., obviněný P. K. též dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

5. Obviněný P. K. předeslal, že odvolací soud učinil svůj závěr o zrušení napadeného rozsudku na základě úvahy, že trestní příkaz Okresního soudu v Teplicích ze dne 30. 5. 2013, sp. zn. 2 T 92/2013, nabyt právní moci, čímž vytvořil překážku věci rozhodnuté podle § 11 odst. 1 písm. h) tr. ř. Závěr odvolacího soudu podle jeho přesvědčení vyvěrá z „nesprávného posouzení práva na spravedlivý proces“. Obviněný akcentuje vadnou úvahu odvolacího soudu, který zaměňuje hmotně právní účinky právních skutečností a s tím spojený běh času s úpravou konce lhůty procesně stanovené, po kterou trvá právo na podání odporu proti trestnímu příkazu, na jejíž počátek nemá vliv způsob určení jejího konce.

6. Dovolatel nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že právo podat odpor proti trestnímu příkazu vzniká (až) doručením jeho opisu. Podle jeho názoru, pokud jde o počítání lhůt, trestní řízení pro své účely definuje jen okamžik, kdy určitá lhůta končí a co je s ní spojeno, přičemž toto nutně nemusí být shodné s dobou trvání (existencí) práva, které lze ve lhůtě vykonat. Z toho dovozuje, že trestní řád nespojuje právo na podání odporu proti trestnímu příkazu s okamžikem jeho doručení. Trestní řád neuvádí nic o počátku běhu lhůty k podání odporu a podle něj tato lhůta počíná již okamžikem vydání (vyhotovení) trestního příkazu.

7. Přiměřeného použití dovolacího důvodu § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. se obviněný domáhá proto, že podle něj odvolací soud vůbec věcně neprojednal jeho odvolání.

8. Obviněná D. D. (s ní však i obviněný P. K.) namítá, že ze strany soudů obou stupňů došlo k nesprávnému posouzení počínání pracovníků České inspekce životního prostředí (dále jen ve zkratce „ČIŽP“), neboť jejich postup byl zcela protiprávní. Poukazuje na zákon o ochraně přírody a krajiny a správní řád a namítá, že na soukromém pozemku se působení orgánů státní správy při kontrolní činnosti může odehrávat pouze s vědomím kontrolované osoby. Při vstupu na pozemek (to však pozemek volně přístupný, nikoli do areálů a jiných celků) se musí pracovníci orgánů ochrany přírody prokázat při výkonu své pracovní činnosti

služebním průkazem. Navíc střelnice je stavbou a zkolaudovanou nemovitostí, což podle obviněné vůbec vylučuje kompetenci ČÍŽP. O právu volného vstupu bez vědomí a souhlasu vlastníka zde vůbec nelze uvažovat. Nešlo o pozemky, u nichž lze realizovat vstup bez souhlasu vlastníka (nájemce), a mylný je i ten výklad, že vstup na cizí pozemky je vlastně volný a postačí pouhé prokázání se průkazem pro jakýkoli pohyb na nich. Obviněná zmínila rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ve věci vedené pod sp. zn. 5 As 38/2014 a zdůrazňuje, že státní orgán může činit jen to, co mu zákon výslovně dovoluje. ČÍŽP nemá podle dovolatelky žádnou pravomoc působit na jiných nemovitostech než na volných pozemcích, a i zde je limitována, neboť musí jít mj. o ochranu přírody a krajiny podle zákona č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „zákon č. 114/1992 Sb.“ nebo „zákon o ochraně přírody a krajiny“). Zpochybňuje splnění podmínek místního šetření a ohledání vymezených ve správním řádu, neboť účastníci řízení musí být přizváni k ohledání, mohou klást otázky, musí být sepsán protokol a podobně. Lze sice dospět k závěru, že pracovníci ČÍŽP deklarovali své počínání jako místní šetření, soud měl nicméně zkoumat, zda jejich počínání splňuje zákonné požadavky. Vniknutí pracovníků ČÍŽP do areálu střelnice přes nepřítomnost obviněného P. K. považuje dovolatelka za svévolný, protiprávní čin, v jehož rámci nemohlo dojít k žádné kontrolní činnosti, ale jen k nezákonnému seznamování se s cizím majetkem. Bylo-li pak započato s něčím, co pracovníci ČÍŽP označovali za místní šetření, šlo jen o pokračování v nedovoleném pobytu v areálu a nedovoleném nahlížení do soukromého majetku třetích osob, v němž se nachází věci značné hodnoty. Pokud se snad poškození po příjezdu dovolatelů do areálu slovně a předložením průkazu prokázali, učinili tak opožděně, nehledě k tomu, že byli povinni uposlechnout pokynu správce, provozovatele a nájemce střelnice (obviněného P. K.), nikoli pokračovat v kontrole. Pouze protiprávní jednání poškozených pracovníků ČÍŽP zcela ignorujících pokyny obviněných vedlo k jejich popisované aktivitě. Šlo tedy o exces státního orgánu spočívající v porušení zákona, takové jednání však nepoživá zvýšené ochrany.

9. Obvinění zpochybňují naplnění subjektivní stránky trestných činů, neboť z jejich strany nešlo o to, aby poškozeným bylo zabráněno v pokračování kontrolní činnosti a v pořizování obrazové dokumentace. Jejich snahou bylo docílit toho, aby pracovníci ČÍŽP překračující svou pravomoc opustili prostor a nepořizovali fotodokumentaci.

10. Obvinění závěrem svých dovolání navrhli, aby Nejvyšší soud zrušil napadené výroky usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem a v případě obviněné zrušil i předcházející rozsudek soudu prvního stupně a v celém rozsahu ji zprostil obžaloby, v případě obviněného buď věc vrátil odvolacímu soudu k novému projednání a rozhodnutí, nebo ho také v celém rozsahu zprostil obžaloby.

III.

Vyjádření k dovoláním a replika obviněných

č. 2

11. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovoláním obviněných prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“). Pokud jde o dovolání obviněné D. D., její námitky zpochybňující naplnění objektivní a subjektivní stránky trestného činu násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku a subjektivní stránky trestného činu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), c), d) tr. zákoníku lze sice podřadit pod uplatněný dovolací důvod, nejsou však důvodné. Podle státního zástupce z učiněných skutkových zjištění vyplývá, že obviněný P. K. jakožto správce, provozovatel a nájemce střelnice byl řádně vyzooměn o prováděném kontrolním šetření pracovníků ČIŽP, jež mělo být konáno vzhledem k předchozím stížnostem občanů a podezření z ukládání nedovolených odpadů v areálu střelnice. K tomuto jednání byl obviněný rovněž přizván. Původně přislíbil účast, posléze ji zrušil s tím, že se v dohodnutý čas nedostaví. Ze skutkových zjištění také vyplývá, že poškození se řádně legitimovali jak svědku J. Z., o němž se původně domnívali, že je to obviněný, tak i oběma obviněným poté, co se tito dostavili na místo výkonu kontrolní činnosti.

12. Státní zástupce pokládá za nesprávný argument dovolatelů, že poškození vůbec neměli vstupovat do areálu střelnice, neboť ČIŽP nemá žádnou pravomoc působit v jiných nemovitostech než na volných pozemcích. Státní zástupce zde poukázal na příslušná ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny a na pravomoci ČIŽP z nich vyplývající. K plnění těchto zákonem uložených úkolů je logicky nezbytné, aby pracovníci ČIŽP mohli, po splnění patřičných podmínek, vstoupit do prostor, kde je důvodné podezření, že je činností konkrétní osoby ohrožováno životní prostředí. Opačný výklad by vedl až k absurdním situacím, kdy by ČIŽP fakticky nemohla plnit úkoly jí svěřené, a to jen proto, že majitel oploceného pozemku se stavbou odmítá vpustit její pracovníky na místo.

13. Podle státního zástupce z citovaných skutkových zjištění a vědomí dovolatelů vyplývá, že napadení pracovníci ČIŽP – poškození E. S. a V. Z. – byli v konkrétní situaci úředními osobami správního úřadu s celostátní působností (ČIŽP), a byli tedy nadáni příslušnou pravomocí k výkonu veřejné moci v zájmu ochrany přírody a krajiny. Tuto skutečnost oba obvinění velmi dobře věděli, neboť poškození se jim řádně legitimovali (a navíc obviněný P. K. předem věděl o plánované kontrole). Oba poškození vykonávali svou pravomoc řádně, a požívali tak ochrany úředních osob ve smyslu § 127 odst. 2 tr. zákoníku. Pokud za této situace byli při výkonu své pravomoci a provádění kontrolní činnosti napadeni a byl jim za užití násilí odcizen fotoaparát v hodnotě vyšší než 5 000 Kč – a to jen proto, aby nemohl být pořizován obrazový záznam z kontroly – lze dovodit naplnění všech

znaků skutkové podstaty přečinů násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku a krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), c), d) tr. zákoníku.

14. Pokud jde o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., který uplatnil obviněný P. K., státní zástupce s poukazem na údaje vyplývající ze spisu a na příslušná ustanovení trestního řádu usuzuje, že obdobně, jako lze rozsudek po vyhlášení napadnout odvoláním, a to i před doručením jeho písemného vyhotovení (nejpozději však do 8 dnů od doručení), není vyloučeno, aby obviněný – přestože jemu ani obhájci fakticky ještě formálně nebyl doručen vydaný trestní příkaz, nicméně s jeho obsahem se seznámil – napadl tento trestní příkaz odporem. Učinit tak může nejpozději do 8 dnů po doručení jeho opisu jemu či jeho obhájci (podle toho, které doručení bylo pozdější), přičemž tato lhůta určuje jen nejzazší okamžik, dokdy je třeba odpor podat tak, aby bylo možno považovat jej za řádně uplatněný opravný prostředek se všemi účinky s tím spojenými.

15. Vzhledem k uvedeným skutečnostem státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud rozhodl o odmítnutí dovolání obviněné D. D. podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. a ohledně obviněného P. K. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil dovoláním napadené usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, jakož i všechna rozhodnutí obsahově navazující na tuto část, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde zrušením, pozbydou podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal věc tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí.

16. Obvinění v reakci na toto vyjádření státního zástupce v replice zpracované jejich obhájcem vyjádřili nesouhlas, pokud jde o hodnocení výkonu pravomoci pracovníků ČIŽP, a obviněný P. K. naopak souhlasí se závěry státního zástupce, které se vztahují ke způsobu rozhodnutí Nejvyššího soudu o jeho dovolání.

IV.

Důvodnost dovolání

IV./1. K dovolání obviněného P. K.

17. Protože v případě obviněného bylo odvolacím soudem rozhodnuto o jeho odvolání způsobem atypickým, resp. obvykle se nevyskytujícím (tj. zrušením celé odsuzující části rozsudku soudu prvního stupně týkající se tohoto obviněného bez dalšího), bylo třeba nejprve vyhodnotit, zda jeho dovolání je možno pokládat za dovolání přípustné, tj. takové, jež je podáno vůči některému z rozhodnutí vymezených v § 265a tr. ř.

18. Z § 265a odst. 1 tr. ř. vyplývá, že dovoláním lze napadnout pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé, jestliže soud rozhodl ve druhém stupni a zákon to připouští. Rozhodnutími ve věci samé se rozumí jejich výčet uvedený v § 265a odst. 2 tr. ř.

19. V daném směru je nutno konstatovat, že napadené usnesení sice není pravomocným rozhodnutím soudu ve věci samé, jak tento zákonný pojem konkretizuje

taxativní výčet jeho typů obsažený v § 265a odst. 2 tr. ř., ale je rozhodnutím odvolacího soudu, čímž je splněna zákonná podmínka podle § 265a odst. 1 tr. ř. Kladný závěr o přípustnosti dovolání vyžaduje zásadně i splnění další zákonné podmínky, tj. že zákon připouští dovolání. V nyní posuzované věci – s ohledem na nemožnost podřazení rozhodnutí, resp. v něm obsaženého výroku, pod některou z alternativ podle § 265a odst. 2 tr. ř. by bylo třeba, kdyby Nejvyšší soud lpěl na toliko jazykovém (a doslovném) výkladu § 265a tr. ř., dospět k negativnímu závěru. Rozhodnutím o dovolání obviněného P. K. podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř., tj. jeho odmítnutím pro nepřipustnost, by však byl popřen smysl zákonné úpravy, která umožňuje obviněnému dosáhnout přezkoumání pravomocných rozhodnutí zásadního významu (rozhodnutí meritorních) Nejvyšším soudem.

20. Právní úprava obsažená v trestním řádu umožňuje obviněnému dosáhnout přezkoumání rozsudku soudu prvního stupně odvolacím soudem, splní-li podmínky kladené na řádné (a mimo jiné i včasné) podání odvolání. Nezákonné odepření přístupu k soudu druhého stupně, které představuje případ, kdy je odvolání obviněného (stejně tak i státního zástupce) odmítnuto, aniž byly splněny podmínky podle § 253 odst. 1 tr. ř. (v důsledku čehož nabude právní moci a stane se vykonatelným rozsudek soudu prvního stupně), zakládá důvod dovolání podle § 265a odst. 1 písm. l) tr. ř. Vadný procesní postup odvolacího soudu je důvodem pro zrušení rozhodnutí napadeného dovoláním.

21. Právní stav, který nastal v důsledku rozhodnutí odvolacího soudu o odvolání obviněného P. K., je zcela srovnatelný se situací popsanou výše, byť není identický. V prvním případě jsou důsledky trestní odpovědnosti obviněného (byl-li řádným oprávněným prostředkem napaden odsuzující rozsudek) vyjádřeny v odvoláním nedotčeném rozsudku soudu prvního stupně, v nyní posuzovaném případě zakládá tyto důsledky trestní příkaz, který se podle názoru odvolacího soudu stal pravomocným. Z hlediska svého obsahu (a mimo jiné i dopadu na obviněného) jsou obě zvažované situace prakticky shodné. Lze totiž poukázat na to, že – z důvodů, jež jsou vyloženy v odůvodnění usnesení odvolacího soudu – obdobně jako při užití § 253 odst. 1 tr. ř. odvolacím soudem i v nyní posuzované věci nedošlo k věcnému přezkoumání rozsudku napadeného odvoláním soudem druhého stupně, po rozhodnutí odvolacího soudu existuje pravomocné a vykonatelné rozhodnutí (trestní příkaz), které vymezuje trestní odpovědnost obviněného v něm označenými trestnými činy (přečiny) a ukládá mu trestně právní sankci.

22. Umožňuje-li zákon, aby dovolatel dosáhl přezkoumání rozsudku soudu prvního stupně odvolacím soudem v případě, kdy odvolací soud nesprávně rozhodl o zamítnutí či odmítnutí jeho odvolání [dovolací důvod podle § 265a odst. 1 písm. l) tr. ř.], pak je žádoucí, aby tuto možnost měl i obviněný v posuzovaném případě, a to pro obsahovou shodu procesní situace navozené rozhodnutím odvolacího soudu. Protože o přípustnosti jeho dovolání nelze rozhodnout na podkladě existující právní úpravy (ani jejím extenzivním výkladem), byla přípustnost do-

volání obviněného P. K. dovolacím soudem dovozena na základě přípustné analogie *bonam parte*, a to analogie § 265a odst. 1 písm. h) tr. ř.

23. Nejvyšší soud proto podle § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal napadené rozhodnutí a řízení mu předcházející a dospěl k závěru o důvodnosti dovolání obviněného P. K.

č. 2

24. Skutková zjištění odvolacího soudu týkající se data vydání trestního příkazu, doručení jeho opisu dovolatelům i jejich obhájci, data a způsobu podání odporu vůči němu, jak jsou uvedena v odůvodnění jeho usnesení, resp. zmíněna ve vyjádření státního zástupce k dovolání, odpovídají skutečnosti. Právní závěr odvolacího soudu, který ve vztahu k nim dovodil, tj. nabytí právní moci trestního příkazu v důsledku toho, že v období, kdy lze odpor účinně podat (podle odvolacího soudu nejdříve po doručení opisu trestního příkazu obviněnému či jeho obhájci), tento podán nebyl, Nejvyšší soud nesdílí.

25. Odvolací soud vyšel z premisy, že účinky odporu (§ 314g odst. 2 tr. ř.) v posuzované věci nenastaly v důsledku toho, že obviněný, resp. ani jeho obhájce, nepodal odpor v období od 10. 7. 2013 do 24. 7. 2013. Přitom obhájce obviněného může za obviněného ve smyslu § 41 odst. 2 tr. ř. podat odpor proti trestnímu příkazu ještě před jeho doručením obviněnému v případě, že mu byl opis trestního příkazu doručen dříve, než byl doručen obviněnému. Počátek lhůty pro podání odporu ve smyslu § 314g odst. 1 tr. ř. je vázán na doručení obhájci obviněného (nález Ústavního soudu ze dne 3. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 272/05). Podle odvolacího soudu obhájci obviněného P. K. byl opis trestního příkazu doručen dne 10. 7. 2013 a lhůta pro podání odporu by ve smyslu § 41 odst. 2 tr. ř. počala běžet obhájci obviněného až tímto okamžikem. Jak dále konstatoval odvolací soud, v zákonné lhůtě, která by obviněnému uplynula dne 24. 7. 2013, či jeho obhájci dnem 18. 7. 2013, nebyl podán odpor proti uvedenému trestnímu příkazu. Nejvyšší soud považuje tento právní závěr za vadný, přičemž za správný by mohl být pokládán pouze tehdy, kdyby do data 24. 7. 2013, kdy uplynula zákonná lhůta k podání odporu počítaná od data doručení opisu trestního příkazu obviněnému, nepodal obviněný, případně za něj jeho obhájce, žádný odpor. O takovou situaci však v posuzované věci nejde.

26. Základem, na němž odvolací soud založil své rozhodnutí o odvolání obviněného, je jeho tvrzení, že do 16. 7. 2013 obviněnému, resp. do 10. 7. 2013 jeho obhájci, nevzniklo právo podat odpor vůči trestnímu příkazu. Tento právní závěr vyvodil odvolací soud z faktu, že obviněnému nebyl v danou dobu (tj. ke dni podání odporu za oba obviněné jejich obhájcem) doručen opis uvedeného trestního příkazu, nenastaly účinky spojené s jeho doručením a nezačala běžet osmidenní lhůta, v níž mohl uplatnit své právo.

27. Odvolací soud učinil vadný právní závěr, pokud usuzoval, že účinné podání odporu obviněným je vyloučeno před datem doručení opisu trestního příkazu (tj. spojuje-li počátek běhu lhůty k podání odporu až s účinky, které v podobě účin-

ků spojených s vyhlášením rozsudku nastávají doručení trestního příkazu obviněnému podle § 314e odst. 7 věty druhé tr. ř.; nyní jde o odst. 8). Ze zákona nelze nic takového dovodit, poukaz odvolacího soudu na výše citovaný náleze Ústavního soudu je nepřipadný, neboť odvolacím soudem zmíněný závěr obsažený v nálezu, že počátek lhůty pro podání odporu ve smyslu § 314g odst. 1 tr. ř. je vázán na doručení popisu trestního příkazu obhájci, nelze vykládat tak, že by podání odporu předcházející tomuto okamžiku bylo nulitním právním úkonem. Závěr, který zde Ústavní soud učinil, se vztahoval k otázce počítání lhůty k podání odporu a ve věci, v níž byl vysloven, byl reakcí na zjištěné *denegatio iustitiae* ze strany soudu, které spočívalo v odmítání soudu reagovat aktivitou (nařízením hlavního líčení) na odpory podané dalšími dvěma obhájci obviněného, které soud v důsledku vadného vyhodnocení otázky zastoupení obviněného dalším obhájcem, jemuž vůbec nebyl popis trestního příkazu doručen, považoval za opožděně podané. Citovaný právní závěr je proto třeba vztahovat k označené otázce (tj. ke správnému vyřešení otázky ne/uplynutí lhůty k podání odporu), a nikoli k otázce, kdy vzniká obviněnému právo podat odpor, jak učinil odvolací soud v nyní posuzované věci. Odůvodnění usnesení odvolacího soudu je navíc vnitřně rozporné, neboť na jedné straně vychází z účinků odsuzujícího rozsudku, které se pojí s okamžikem doručení popisu trestního příkazu obviněnému, na druhé straně připouští účinné podání odporu obhájcem obviněného v době od 10. 7. 2013, tedy v době předcházející tomuto okamžiku (16. 7. 2013).

28. Trestní řád nestanoví okamžik, od něhož je možno účinně napadnout trestní příkaz odporem. Z úpravy obsažené v § 314e a násl. tr. ř. je třeba dovodit, že právní důsledky má již samotné vydání trestního příkazu samosoudcem, neboť zákon výslovně upravuje i situace, které mohou nastat před doručení trestního příkazu obviněnému (např. § 314g odst. 4 tr. ř.). Existence trestního příkazu po jeho vydání samosoudcem je nezpochybnitelná, jako individuální akt aplikace práva je jeho popis doručován osobám uvedeným v § 314f odst. 2 tr. ř., právo napadnout je odporem mají osoby uvedené v § 314g odst. 1 větě první tr. ř. bez ohledu na obviněného, resp. na okamžik doručení trestního příkazu této osobě. Proto není důvod jakkoli zpochybňovat to, že byl-li podán proti trestnímu příkazu oprávněnou osobou ve lhůtě odpor (tj. např. státním zástupcem v okamžiku předcházejícím doručení popisu trestního příkazu obviněnému, při dodržení osmidenní lhůty počítané od jeho doručení), trestní příkaz se tím ruší – viz § 314g odst. 2 věta první tr. ř.

29. Účinné podání odporu proti trestnímu příkazu není vázáno na doručení jeho popisu osobě oprávněné k podání tohoto oprávněného prostředku. Účinky spojené s jeho podáním (§ 314g odst. 2 tr. ř.) nastávají i tehdy, pokud oprávněná osoba podala odpor v období následujícím po vydání trestního příkazu samosoudcem, avšak ještě před doručení jeho popisu této oprávněné osobě.

30. Podal-li proto obviněný P. K. prostřednictvím svého obhájce odpor, v němž jsou uvedeny skutečnosti reagující na vydaný trestní příkaz, pak je zjevné, že tak-

to podaný odpor přivodil právní důsledky upravené § 314g odst. 2 věty první tr. ř. nejen u obviněné D. D., jak uzavřel odvolací soud, ale i u obviněného P. K. Proto soud prvního stupně nepochybil, pokud nařídil hlavní líčení ve vztahu k oběma obviněným.

č. 2

31. Protože vadným je jak právní závěr odvolacího soudu, že trestní příkaz vůči obviněnému P. K. nabyl právní moci, tak na podkladě tohoto závěru učiněné rozhodnutí, jímž rozhodl o odvolání obviněného proti rozsudku Okresního soudu v Teplicích, shledal Nejvyšší soud důvod ke kasačnímu zásahu. V důsledku naplnění dovolacího důvodu podle § 265a odst. 1 písm. l) tr. ř. *per analogiam* tr. ř. zrušil Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. jak usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. 6. 2015, sp. zn. 4 To 23/2015, tak jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Teplicích ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. 2 T 92/2013, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal soudu prvního stupně, aby věc znovu projednal a rozhodl.

IV./2. K dovolání obviněné D. D.

32. Rovněž dovolací argumentaci obviněné shledal Nejvyšší soud způsobitou k naplnění uplatněných dovolacích důvodů. Po přezkoumání napadených rozhodnutí v části týkající se této dovolatelky způsobem upraveným v § 265i odst. 3 tr. ř. dospěl Nejvyšší soud k závěru, že i její dovolání je důvodné.

33. Podstata tohoto konstatování spočívá ve zjištění, že se soudy nižších stupňů nedostatečným způsobem vypořádaly s tou částí námitek obviněné D. D., tvořící součást její obhajoby (v tomto směru shodné s obhajobou obviněného P. K.) od počátku jejího trestního stíhání, které mají hmotně právní povahu a jež směřují ke zpochybnění právního závěru, že se svého jednání dopustila vůči osobám, jímž je poskytována zvýšená ochrana jako úředním osobám [§ 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku].

34. Přestože obviněná poukazem na soudem učiněná skutková zjištění stran vstupu poškozených do jimi kontrolovaného objektu (jakož i na další skutečnosti týkající se jejich činnosti) s oporou o právní úpravu, resp. i judikaturu vztahující se k dané oblasti, namítala exces poškozených, pro který podle jí uplatněné obhajoby nemohla spáchat trestný čin vůči osobě, již je poskytována zvýšená ochrana (a tudíž ani přechin podle § 325 odst. 1 tr. zákoníku), reakce soudů na tuto obhajobu nelze pokládat za dostatečnou. Důsledkem tohoto postupu jsou pochybnosti o správnosti právní kvalifikace skutku, jímž byla obviněná shledána vinnou.

35. Soud prvního stupně s oporou o usvědčující výpovědi poškozených a svědkyně J. S. sice zmiňuje jejich poněkud nestandardní vstup do prostoru střelnice, když poškození nevstoupili vjezdovou bránou, ale ze strany pozemku, avšak ve vztahu k takovému skutkovému zjištění činí závěr, že „otázka vstupu na poze-

mek v souladu se správním řádem a zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, není z hlediska posuzované trestné činnosti relevantní“. Přitom vychází i z dílčího skutkového zjištění, že v momentě, kdy poškození vstupovali na pozemek střelnice neoploceným prostorem, nebylo ani zřejmé, která část pozemku již ke střelnici patří a která nikoliv. Na obhajobu obviněné vůči právní kvalifikaci skutku podle § 325 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku reagoval soud prvního stupně tvrzením, že „oprávněnost vstupu na daný pozemek, nebo jinými slovy naprostá bezvadnost výkonu úřední činnosti, při níž došlo k užití násilí, není relevantním znakem skutkové podstaty tohoto trestného činu“. Podle soudu prvního stupně „není podstatné, zda úřední osoby v rámci své činnosti postupovaly naprosto bezchybně v souladu se všemi předpisy, které na jejich činnost dopadají ... i kdyby došlo k porušení předpisů, které upravují úřední činnost těchto osob, v tomto případě by nebylo zcela jistě natolik relevantní a nemohlo zasáhnout do práv třetích osob natolik, že by bylo možné konstatovat překročení mezí oprávnění úřední osoby“.

36. Neudržitelnost této právní argumentace spočívá v tom, že nepřihlíží k faktu, že druhovým objektem, kterému poskytuje ochranu hlava X zvláštní části trestního zákoníku, je právním řádem upravená činnost orgánů veřejné moci a úředních osob, kterou se zabezpečují úkoly vyplývající z jejich funkcí (a dále důležité principy soužití lidí ve společnosti). Z toho na straně druhé vyplývá, že úřední osoby jsou při výkonu své pravomoci (v alternativě užitě odsuzujícími rozhodnutími) chráněny za situace, že jejich činnost odpovídá tomu, k čemu jsou oprávněny. Jinými slovy vyjádřeno, základním předpokladem toho, aby úřední osoba při výkonu pravomoci, jež je vymezena příslušnými zákony a dalšími právními normami vydanými na základě zákona, požívala ochrany poskytované jí podle § 325 tr. zákoníku, je to, že tato pravomoc je vykonávána jen na základě zákona a v jeho mezích (*secundum et intra legem*).

37. Uplatňuje-li proto dovolatelka ve své argumentaci právní názor obsažený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 7 Tdo 629/2012, v němž je uvedeno, že verbální nebo fyzický útok vůči úřední osobě, jejíž jednání vykazuje zjevné známky svévole (např. tím, že výrazně vybočuje z mezí její pravomoci), v důsledku čehož na ni nedopadá § 127 odst. 2 tr. zákoníku, neodůvodňuje kvalifikaci takového jednání jako přečinu násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 tr. zákoníku, pak vznáší relevantní námitku, s níž je nezbytné se náležitým způsobem vypořádat.

38. Již na tomto místě lze nicméně připomenout, že přečinu násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku se dopustí ten, kdo užije násilí v úmyslu působit na výkon pravomoci úřední osoby, a že tudíž dovození takového právního závěru musí být odůvodněno tomu odpovídajícím skutkovým zjištěním, které umožňuje tuto hmotně právní subsumpci. Pracovníka ČIŽP je sice možno pokládat za úřední osobu podle § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku, samotný ten-

to fakt ještě nepostačuje k závěru, že při útoku jiné osoby vůči němu je páčán trestný čin podle § 325 tr. zákoníku. Významné totiž je – a to rovněž z hlediska argumentace obsažené v dovolání obviněné – ustanovení § 127 odst. 2 tr. zákoníku, podle něhož k trestní odpovědnosti a ochraně úřední osoby podle jednotlivých ustanovení trestního zákona se vyžaduje, aby trestný čin byl spáchán v souvislosti s její pravomocí a odpovědností. Má-li jednání úřední osoby zjevné znaky svévolle (např. tím, že výrazně vybočuje z mezí její pravomoci), nedopadá na ni § 127 odst. 2 tr. zákoníku. Platí tedy, že zvláštní ochranu podle § 325 tr. zákoníku má úřední osoba zásadně pouze potud, pokud postupuje v rámci své pravomoci a odpovědnosti, a pokud tedy vykonává svou pravomoc řádně. Je proto nejen zcela žádoucí, nýbrž přímo nezbytné, aby skutková zjištění, která hodlá soud podřadit pod citované ustanovení trestního zákoníku, vyjadřovala všechna tato relevantní fakta.

39. Odvolací soud v reakci na odvolací námitky obviněné D. D. uzavřel, že slovní napadení inspektorů obviněnou poté, co se poškozená E. S. prokázala průkazem ČIŽP obviněnému P. K., nelze posuzovat v rovině svépomoci, neboť vybočuje z těchto mezí a dosahuje takové intenzity, že je třeba ho posoudit z hlediska trestně právní odpovědnosti. V návaznosti na vymezení postavení ČIŽP odvolací soud zdůraznil § 62 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., podle něhož pracovníci všech orgánů ochrany přírody, kteří se při výkonu své pracovní činnosti prokážou služebním průkazem, mají právo vstupovat v nezbytných případech na cizí pozemky při plnění úkolů vyplývajících z tohoto zákona a dalších předpisů na úseku ochrany přírody a krajiny. Mohou přitom provádět potřebná měření, sledování, dokumentaci a požadovat informace nezbytné ke zjištění stavu přírodního prostředí. Pouze vstup do prostorů a objektů užívaných ozbrojenými silami a ozbrojenými sbory se řídí zvláštními předpisy.

40. Dále odvolací soud shledal splněnou podmínku souvislosti trestného činu s výkonem pravomoci úředních osob. Pracovníci ČIŽP byli oprávněni vstoupit na pozemek střelnice, zvláště když její nájemce neposkytl potřebnou součinnost, přičemž případnou nesprávnost jejich postupu mohl nájemce areálu namítat v příslušném řízení. Podle odvolacího soudu byla důvodnost provedení místního šetření ve svém důsledku prokázána výslednými zjištěními, která se odrazila v konečném rozhodnutí inspektorátu. Tvrzení, že pracovníci inspekce porušili své povinnosti tím, že se neprokázali služebním průkazem, se jeví jako nevěrohodné, stejně tak jako je irelevantní tvrzení, že do prostoru vnikli neoprávněně.

41. Z odůvodnění rozhodnutí soudů obou stupňů je zřejmé, že obviněnými uplatněnou obhajobu spočívající ve zpochybnění podmínek, za nichž úřední osoby požívají zvýšené ochrany, shledaly nedůvodnou. Současně je však patrné, že oba soudy učinily své právní závěry, aniž by se plně a v konkrétnosti vypořádaly s námitkami obviněných odkazujícími na příslušná ustanovení právních předpisů, jež uvedla obhajoba.

42. Dovolací argumentace obviněné, která brojí proti právní kvalifikaci skutku jako přečinu násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, spočívá v tvrzení o excessu poškozených jako pracovníků ČIŽP. Ten má podle dovolatelky svůj podklad v tom, že

- a) poškození vstoupili na pozemky, které vzhledem ke svému charakteru (zkolaudovaná střelnice) vůbec nepodléhají kontrole orgánů ČIŽP (nedostatek věcné působnosti),
- b) poškození vstoupili na tyto pozemky, aniž byl splněn předpoklad podle § 62 zákona č. 114/1992 Sb., tj. bez předchozího prokázání se služebním průkazem,
- c) poškození nevyrozuměli předem vlastníka, resp. nájemce pozemku, že hodlají provést tzv. místní šetření (rozpor s § 12 odst. 2 zákona č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „zákon č. 552/1991 Sb.“),
- d) poškození v důsledku toho neprováděli žádný úkon (místní šetření) ve smyslu zákonných předpokladů (§ 38 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „správní řád“),
- e) poškození neuposlechli výzvy správce a provozovatele střelnice k opuštění prostoru (§ 55 a § 54 zákona č. 119/2002 Sb. o střelných zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „zákon o zbraních“).

43. Důvodným je tvrzení dovolatelky, že se soudy nižších stupňů blíže nezabývaly otázkou, zda poškození skutečně vykonávali (nejen podle svého hodnocení) na střelnici místní šetření, resp. ohledání jako formu důkazu (§ 54 správního řádu), neboť v jejich rozhodnutích nelze nalézt dostatečně přesvědčivou reakci na námitky obhajoby, obsahově shodné s tím, co je předmětem dovolacích argumentů [v odvolání byly uplatněny všechny námitky uvedené výše pod body a) až e)].

44. Vzhledem k vydání odsuzujících rozhodnutí bylo nezbytné dovodit, byť explicitně v napadených rozhodnutích k dané otázce nic konkrétního není uvedeno (tj. ve smyslu jasného odkazu na to, zda poškození prováděli konkrétní kontrolní činnost, jež je náplní práce ČIŽP), že soudy nižších stupňů neshledaly důvodnou námitku obviněných, že poškození vstoupili do prostor, na něž se nevztahuje kontrolní pravomoc orgánů ČIŽP. Vyjde-li se z toho, že ČIŽP dozírá na dodržování obecně závazných předpisů a rozhodnutí správních orgánů ve věcech životního prostředí a zjišťuje nedostatky, přičemž se při své činnosti neřídí jen zákonem č. 114/1992 Sb., nýbrž i dalšími zákony (dovolatelka poukazuje na zákon č. 552/1991 Sb.), pak i s přihlédnutím k jejich obsahu musí být posouzena otázka kompetence ČIŽP a oprávnění jejích pracovníků. V daném směru je třeba poukázat na to, že § 11 písm. a) zákona č. 552/1991 Sb. stanoví, že „kontrolní pracovníci jsou při provádění kontroly oprávněni vstupovat do objektů, zařízení a provozů, na pozemky a do jiných prostor kontrolovaných osob, pokud souvisí s předmětem kontroly“. Nelze proto dovozovat, jak činí obviněný P. K., že by ČIŽP neměla

„žádnou pravomoc působit v jiných nemovitostech než na volných pozemcích“, na nichž je dále „limitována, mj. musí jít o ochranu přírody a krajiny...“.

45. Oproti tomu je třeba považovat za důvodné námitky obviněné D. D. obsahově shrnuté výše pod písm. b) až d) v bodě 42., neboť v daném směru dovolatelka opodstatněně odkazuje na ustanovení čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále též jen ve zkratce „Listina“), podle něhož státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích zákonem stanovených, a to způsobem, který stanoví zákon. Správní řád je i podle ČÍŽP základním procesním předpisem pro její kontrolní činnost, přičemž podle § 2 odst. 1 správního řádu postupuje správní orgán v souladu se zákony a ostatními právními předpisy, jakož i mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu, přičemž podle § 2 odst. 3 správního řádu šetří práva nabytá v dobré víře, jakož i oprávněné zájmy osob, jichž se činnost správního orgánu v jednotlivém případě dotýká, a může zasahovat do těchto práv jen za podmínek stanovených zákonem a v nezbytném rozsahu.

46. Soudy obou stupňů při skutkovém zjištění, že pracovníci ČÍŽP vstoupili do areálu střelnice provozované Českomoravskou mysliveckou jednotou – Okresním mysliveckým spolkem T., kde podle nich zahájili místní šetření vedené pro podezření z nepovoleného nakládání s odpady, se sice vyjádřily k některým z výše uvedených námitek, avšak nikoli z toho podstatného hlediska, které by jednoznačně a transparentně deklarovalo, že tu vykonávali pravomoc, která jim přísluší, a to způsobem odpovídajícím zákonu.

47. V uvedeném směru se sluší připomenout, že podle § 12 odst. 2 písm. a) zákona č. 552/1991 Sb. jsou kontrolní pracovníci povinni oznámit kontrolované osobě zahájení kontroly a předložit pověření k provedení kontroly. Oprávnění pracovníků provádějících kontrolu ke vstupu na pozemky upravuje § 62 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb. tak, že pracovníci všech orgánů ochrany přírody, kteří se při výkonu své pracovní činnosti prokáží služebním průkazem, mají právo vstupovat v nezbytných případech na cizí pozemky při plnění úkolů vyplývajících z tohoto zákona a dalších předpisů na úseku ochrany přírody a krajiny. Mohou přitom provádět potřebná měření, sledování, dokumentaci a požadovat informace nezbytné ke zjištění stavu přírodního prostředí. Při výkonu této činnosti jsou pracovníci orgánu ochrany přírody povinni co nejvíce šetřit vstupem dotčené pozemky, jakož i všechna práva vlastníka.

48. K důkazu ohledáním, za které by vzhledem k dosud učiněnému závěru soudů o provádění místního šetření poškozenými bylo třeba pokládat činnost, při níž byli napadeni, lze uvést, že § 54 odst. 1 správního řádu stanoví, že vlastník nebo uživatel věci nebo ten, kdo má věc u sebe, je povinen předložit ji správnímu orgánu nebo strpět ohledání věci na místě. Správní orgán o tom vydá usnesení, jež se oznamuje pouze osobě uvedené ve větě první. Hrozí-li nebezpečí z prodlení, postupuje se podle § 138 správního řádu (zajištění důkazu).

49. Nedostatek rozsudku soudu prvního stupně, který nenapravil k odvolání obviněných ani odvolací soud, je v tom, že skutkové vyjádření obsažené v jeho

výrokové části nevymezuje podmínky, za kterých poškození „v rámci kontrolní činnosti ČIŽP vedené pro podezření z nepovoleného ukládání odpadů“ přistoupili k vykonání „místního šetření“. Takové zjištění není obsaženo ani v odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně. Neexistenci skutkového zjištění týkajícího se označení právního předpisu, podle něhož poškození postupovali (tedy ustanovení, na jehož podkladě realizovali svá oprávnění, tj. vykonávali jim svěřenou pravomoc), je třeba vnímat jako závažný nedostatek rozsudku, neboť jasné vymezení těchto skutečností je podmínkou toho, aby bylo možno učinit pozitivní závěr, že v posuzované věci byly splněny podmínky ochrany úřední osoby stanovené v § 127 odst. 2 tr. zákoníku.

50. Soud prvního stupně, aniž by alespoň vymezil příslušný zákon, vyšel při svém závěru o trestní odpovědnosti obviněných (zde patrně při dovození vědomostní složky zavinění) z toho, že v momentě, kdy došlo ke spáchání trestných činů, bylo obviněným známo, že poškození jsou úředními osobami provádějícími výkon své úřední pravomoci. Ve vztahu ke znaku objektivní stránky trestného činu (užití násilí vůči úřední osobě) tak však soud učinil, aniž by tento svůj závěr podpořil odkazem na příslušná ustanovení, na jejichž základě poškození vykonávali svou činnost, či zdůvodnil, proč byli poškození podle jeho zjištění úředními osobami (chybějící odkaz na § 127 tr. zákoníku). Odvolací soud napravit nedostatků rozsudku soudu prvního stupně jen částečně, když sice na jedné straně uvedl, za jakých podmínek je příslušná osoba úřední osobou a kam je třeba ve struktuře správních orgánů včlenit ČIŽP, avšak na druhé straně výslovně neoznačil konkrétní alternativu podle § 127 odst. 1 tr. zákoníku, pod kterou zařadil poškozené jako pracovníky ČIŽP, zejména rovněž nevyložil, na základě jakého právního předpisu poškození postupovali, a v tomto směru nedoplnil nedostatečný popis skutku vlastními zjištěními. Pro závěr o spáchání činu kvalifikovaného jako trestný čin násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 tr. zákoníku je popis skutku nedostatečný, neboť náležitě nevyjadřuje to, co vyžaduje § 127 odst. 2 tr. zákoníku. V důsledku toho je nezbytné považovat hmotné právní posouzení skutku za vadné, neboť popsany skutek nelze subsumovat pod zmíněnou právní kvalifikaci.

51. Protože Nejvyšší soud shledal důvodnou námitku obviněné D. D. o vadě rozhodnutí spočívající v nesprávném právním posouzení skutku ve vztahu k právní kvalifikaci podle § 325 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, zrušil k jejímu dovolání podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. jak usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. 4 To 23/2015, tak i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Teplicích ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. 2 T 92/2013, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Nejvyšší soud přikázal věc soudu prvního stupně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, a udělil mu k tomu potřebné pokyny.

Č. 3

č. 3

Loupež, Nebezpečné vyhrožování, Jednočinný souběh
§ 173 odst. 1, § 353 odst. 1 tr. zákoníku

O zločin loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku jde i tehdy, jestliže pachatel sice začne uskutečňovat násilí nebo hrozí bezprostředním způsobením těžké újmy na zdraví z jakékoliv jiné pohnutky než zmocnit se cizí věci (např. jako reakci na předchozí nevhodné chování poškozeného), avšak během útoku takový úmysl pojme a útok nebo pohrůžka násilným útokem mají být prostředkem k tomu, aby se zmocnil cizí věci (k tomu srov. č. 1/1980 Sb. rozh. tr.). Zločin loupeže je v takovém případě ve vztahu speciality k trestnému činu nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1 tr. zákoníku, proto je vyloučen jejich jednočinný souběh.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 8 Tdo 510/2016, ECLI:CZ:NS:2016:8.TDO.510.2016.1)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného M. R. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil ohledně něho a s přiměřeným použitím § 261 tr. ř. také ohledně spoluobviněného M. V. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 12. 1. 2016, sp. zn. 67 To 409/2015, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 26. 10. 2015, sp. zn. 25 T 13/2015. Zrušil i další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Obvodnímu soudu pro Prahu 3 přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 26. 10. 2015, sp. zn. 25 T 13/2015, byl obviněný M. R. uznán vinným přechínem nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku spáchaným ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku a zločinem loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku. Za to byl podle § 173 odst. 1 a § 43 odst. 1 tr. zákoníku odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 26 měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1, § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 28 měsíců. Tímtež rozsudkem byl spoluobviněný M. V. uznán vinným přeči-

nem nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku spáchaným ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku a přečinem nepřekážení trestného činu podle § 367 odst. 1 tr. zákoníku, za což byl odsouzen podle § 367 odst. 1, § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 10 měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1, § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 18 měsíců. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému M. R. uložena povinnost uhradit poškozenému J. F., trvale bytem P., částku 950 Kč a poškozené Zdravotní pojišťovně Ministerstva vnitra České republiky, se sídlem P., částku ve výši 873 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byli poškození se zbytkem svých nároků na náhradu škody odkázáni na řízení ve věcech občansko právních.

2. Označený rozsudek napadli oba obvinění v celém rozsahu odvoláními. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 12. 1. 2016, sp. zn. 67 To 409/2015, zrušil rozsudek soudu prvního stupně podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. ve výroku o trestu obviněného M. R. a podle § 259 odst. 3 písm. b) tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněného M. R. při nezměněném výroku o vině přečinem nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku spáchaným ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku a zločinem loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku odsoudil za tyto trestné činy a dále za sbíhající se přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1 tr. zákoníku, jímž byl uznán vinným trestním příkazem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 21. 9. 2015, sp. zn. 2 T 229/2015, podle § 173 odst. 1 a § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 26 měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1, § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 28 měsíců. Podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku mu bylo uloženo, aby ve zkušební době podmíněného odsouzení podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněnému dále uložena trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel všeho druhu na dobu 15 měsíců. Současně byl zrušen výrok o trestu v trestním příkaze Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 21. 9. 2015, sp. zn. 2 T 229/2015, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo tímto zrušením, pozbyla podkladu. V dalším zůstal napadený rozsudek soudu prvního stupně nezměněn. Podle § 256 tr. ř. bylo odvolání obviněného M. V. zamítnuto.

3. Podle skutkových zjištění soudu prvního stupně, jež zůstala rozhodnutím odvolacího soudu nezměněna, se obviněný M. R. dopustil přečinu nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku a zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku tím, že nejprve v přesně nezjištěné noční době mezi 22:00 hod. dne 20. 5. 2014 a 0:30 hod. dne 21. 5. 2014 v restauraci L. B. v P. obviněný M. R. po drobné slovní rozeprě s poškozeným J. F. toho s nadávkami a s výčitkami, že si v průběhu večera dovolil vyslovit kritiku ceny a kvality jídla, začal bít dlaní a hra-

nou ruky do obličeje, rukou, krku a zad, přičemž poškozenému rovněž roztrhl tričko zn. Bushman, čímž poškozenému způsobil škodu ve výši 150 Kč, načež s tím, že poškozenému nařízne ucho, poslal obviněného M. V. do kuchyně, aby odtamtud přinesl nůž, což obviněný M. V. učinil a nůž poté podal obviněnému M. R., který s ním šermoval, přičemž poškozeného držel za ucho a i následně ho bil, poté obviněný M. R. po poškozeném požadoval peníze na úhradu dluhu, který měl poškozený podle obviněného M. R. v restauraci mít, na což poškozený v obavách reagoval tím, že ze své peněženky vyňal finanční hotovost ve výši 500 Kč, kterou předal obviněnému M. R., jenž však poškozenému řekl, že dluh je vyšší, načež opětovně bil poškozeného, který tedy předal obviněnému M. R. dalších 300 Kč, obviněný M. R. však poškozenému řekl, že chce ještě víc, protože dluh činí 1 000 Kč, čemuž již poškozený odmítl vyhovět, proto obviněný M. R. i nadále bil poškozeného až do okamžiku, kdy do restaurace vstoupila V. P., přítelkyně obviněného M. R., která svou přítomností odvrátila pozornost obviněného M. R., čehož poškozený využil k tomu, že se mu podařilo vyjít ven před restauraci.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 12. 1. 2016, sp. zn. 67 To 409/2015, podal obviněný M. R. prostřednictvím obhájce v zákonné lhůtě dovolání, v němž odkázal na dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

5. Obviněný v dovolání vytkl, že jeho jednání popsané ve výroku o vině bylo právně kvalifikováno jednak jako přečin nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku spáchaný ve spolupachatelství s obviněným M. V. podle § 23 tr. zákoníku, jednak jako zločin loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku, ač v jeho případě je souběh těchto dvou trestných činů vyloučen. Z výroku o vině totiž vyplývá, že se měl trestného činu loupeže dopustit v průběhu páčání trestného činu nebezpečného vyhrožování, když naplnění formálního znaku v obou případech tkví v bití poškozeného a vyhrožování, že poškozenému nařízne ucho, k čemuž si měl nechat přinést nůž a s ním šermovat. V průběhu tohoto jednání pak měl po poškozeném požadovat finanční hotovost, kterou mu poškozený postupně vydával. Takto popsaný skutkový stav měly soudy subsumovat toliko pod skutkovou podstatu trestného činu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku. Obviněný je tedy přesvědčen, že konkrétní skutkové okolnosti tohoto případu vykládají souběh obou trestných činů (nebezpečného vyhrožování a loupeže).

6. Dále obviněný namítl, že dovolací důvod podle § 265 odst. 1 písm. g) tr. ř. je naplněn i tím, že skutkové závěry soudů obou stupňů jsou v extrémním nesouladu s důkazy provedenými v průběhu trestního řízení. V této souvislosti odkázal na ju-

dikaturu Nejvyššího soudu či Ústavního soudu a akcentoval, že rozhodnutí o vině je založeno toliko na jediném důkazu, a to na výpovědi poškozeného, a na skutečnosti, že poškozený před svými nejbližšími vždy shodně vyličil průběh události. V této souvislosti se soudy vůbec nezabývaly věrohodností poškozeného. Jestliže pak rozhodnutí o vině opírají o další důkazy, jsou tyto špatně hodnoceny v jeho neprospěch. Lékařská zpráva a fotografie poškozeného pořízené několik hodin po údajném incidentu nemohou prokazovat jeho vinu. Tyto důkazy prokazují toliko tu skutečnost, že poškozený byl poraněn, nikterak však neprokazují, že by se tak stalo jednáním obviněného. Soudy rovněž nevzaly v úvahu, že poškozený byl toho večera značně podnapilý, což potvrzují i výpovědi svědků.

7. Extrémní nesoulad skutkových závěrů s provedenými důkazy spatřoval obviněný zejména v tom, že výpovědi obou obviněných spolu s výpověďmi svědkyně V. P. a svědka J. H. jednoznačně vyvracejí výpověď poškozeného, jehož verze průběhu děje stojí osamoceně. Za takového skutkového stavu je podle něj porušena zásada *in dubio pro reo*, neboť tato důkazní situace přinejmenším vyvolává pochybnosti o verzi poškozeného, a tím i o výroku o vině. V průběhu trestního řízení bylo prokázáno, že vztah obviněných a poškozeného je přinejmenším „složitý“ a jednání poškozeného vůči obviněným nevylučuje možnost, že poškozený mohl svou návštěvu restaurace L. B. popsat v rozporu se skutečností. Současně nelze vyloučit, že k újmě poškozeného došlo až po jeho odchodu z restaurace L. B.

8. Dovolatel navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 12. 1. 2016, sp. zn. 67 To 409/2015, i rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 26. 10. 2015, sp. zn. 25 T 13/2015, a aby věc přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 3 k novému projednání a rozhodnutí.

9. Státní zástupkyně ve vyjádření k dovolání k námitkám obviněného směřujícím proti správnosti právního posouzení skutku uvedla, že v obecné rovině je třeba obviněnému přisvědčit v tom, že v rámci jednoho skutku směřujícího vůči jednomu předmětu útoku je jednočinný souběh zmíněných trestných činů, tedy trestného činu nebezpečného vyhrožování podle § 353 tr. zákoníku a trestného činu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku, vyloučen, neboť pokud někdo proti jinému užije pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, naplní znaky trestného činu loupeže podle § 173 tr. zákoníku. V posuzované trestní věci Obvodní soud pro Prahu 3 dospěl k závěru, že jde o jeden skutek, ale i přesto ho u obviněného M. R. právně kvalifikoval jednak jako přečin nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, jehož se obviněný dopustil ve formě spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, a jednak jako zločin loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku. Takové právní posouzení však není příslušné. Na nesprávnost právní kvalifikace lze usuzovat zejména z popisu skutku v tzv. skutkové větě výroku rozsudku. V ní je uvedeno, že obviněný M. R. nejprve v určité blíže specifikované době a místě

vyhrožoval poškozenému J. F. tím, že mu nařízne ucho, v průběhu čehož poté po poškozeném požadoval peníze na úhradu dluhu. Takový popis skutku odpovídá zákonným znakům skutkové podstaty trestného činu loupeže, pro který je charakteristické, že k použití násilí nebo pohrůžce bezprostředního násilí musí dojít před zmocněním se cizí věci. Násilí mělo být prostředkem nátlaku na vůli poškozeného, aby uhradil svůj dluh v restauraci L. B., a to poté, co obviněnému M. R. došla trpělivost s jednáním poškozeného, jenž kritizoval kvalitu jídla, které obvykle nezaplatil. Z popisu skutku vyplývá, že násilí bylo projeveno v úmyslu zmocnit se cizí věci, tedy v úmyslu domoci se úhrady dluhu vzniklého z neuhrané konzumace v restauraci L. B. Pouze pro dokreslení je možné zmínit, že takto bylo trestné jednání obviněného právně kvalifikováno již v obžalobě.

10. Žádné okolnosti nenاسvědčují, že by jednání obviněného M. R. předcházející zmocnění se finanční hotovosti poškozeného mělo být právně kvalifikováno jako trestný čin nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku. Tohoto trestného činu se dopustí pachatel, který jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, a to se zbraní. Obviněný sice použil zbraň – nůž, poškozenému ale nevyhrožoval usmrcením, ani jinou těžkou újmou. V právní větě výroku rozsudku je uveden údaj, že obviněný vyhrožoval poškozenému těžkou újmou na zdraví, ale soud v žádném ohledu nespecifikoval, jakou těžkou újmou by mělo být naříznutí ucha, kterým obviněný poškozenému vyhrožoval. Vzbuzuje pochybnost, zda naříznutí ucha může být právně posouzeno jako těžká újma na zdraví podle § 122 odst. 2 tr. zákoníku. V daném případě by v hypotetické rovině přicházela v úvahu těžká újma na zdraví podle § 122 odst. 2 písm. d) nebo f) tr. zákoníku. Protože žádné dokazování nebylo zaměřeno tímto směrem, je závěr o spáchání přečinu nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zpochybněn i touto okolností.

11. K obviněným tvrzenému extrémnímu nesouladu mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními státní zástupkyně pouze ve stručnosti konstatovala, že tento zaznamenaný nebyl, neboť výpověď poškozeného není ve věci osamoceným důkazem, který by nebyl podporován důkazy dalšími, jak tvrdí ve svém dovolání obviněný. V zásadních momentech, které se staly podkladem pro výrok o vině, se jeví jeho výpověď věrohodná a pravdivá. Je podporována zejména objektivním důkazem, a to lékařskou zprávou o utrpěných zraněních.

12. Státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 12. 1. 2016, sp. zn. 67 To 409/2015, stejně tak jako jemu přecházející rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 26. 10. 2015, sp. zn. 25 T 13/2015, a aby Obvodnímu soudu pro Prahu 3 přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl a aby tak učinil za užití § 265k odst. 2 věty poslední tr. ř. i vůči spoluobviněnému M. V., jemuž svědčí pravidlo *beneficium cohaesionis* podle § 261 tr. ř.

III. Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud jako soud dovolací zjistil, že dovolání je podle § 265a tr. ř. přípustné, že je podala včas oprávněná osoba a že splňuje náležitosti obsahu dovolání ve smyslu § 265f odst. 1 tr. ř. Protože nebylo možné dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 tr. ř., Nejvyšší soud podle § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost výroku rozhodnutí, proti němuž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející, a shledal, že dovolání je důvodné.

č. 3

IV. Důvodnost dovolání

15. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Výklad tohoto ustanovení v kontextu dalších důvodů dovolání obsažených v § 265b tr. ř. standardně vychází z úvahy, že dovolání je oprávněným prostředkem mimořádným a odpovídají tomu i zákonem stanovené podmínky rozhodování o něm. Dovolání je zákonem určeno k nápravě procesních a hmotně právních vad rozhodnutí vymezených v § 265a tr. ř., není (a ani nemůže být) další instancí přezkoumávající skutkový stav v celé šíři. Procesně právní úprava řízení před soudem prvního stupně a posléze před soudem odvolacím poskytuje dostatečný prostor k tomu, aby se skutkovou stránkou věci nemusel (a vzhledem k právní úpravě rozhodování o dovolání ani neměl) zabývat Nejvyšší soud v řízení o dovolání.

16. S ohledem na napadený rozsudek odvolacího soudu, obsah dovolání a uplatněný důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je významnou otázkou, zda soudy zjištěné jednání obviněného popsané v tzv. skutkové větě výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně ve spojení s odpovídající částí odůvodnění rozhodnutí soudu prvního a druhého stupně naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku spáchaného ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku a v souběhu se zločinem loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku. Obviněný totiž zpochybnil závěry soudů, že jeho jednáním byly naplněny současně znaky skutkových podstat obou trestných činů, a to s argumentem, že v jeho případě je souběh trestného činu nebezpečného vyhrožování a trestného činu loupeže vyloučen a skutek měl být právně posouzen pouze jako trestný čin loupeže. Tuto námitku dovolatele shledal Nejvyšší soud důvodnou.

17. Zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí, kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit

č. 3

se cizí věci. Objektem tohoto trestného činu je jednak osobní svoboda a jednak majetek, jehož se pachatel chce zmocnit. Objektivní stránka záleží v použití násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí jakožto prostředků k překonání kladeného nebo očekávaného odporu napadené osoby. Násilí nebo pohrůžka bezprostředního násilí, jež jsou prostředkem ke zmocnění se cizí věci, u zločinu loupeže musí předcházet zmocnění se věci s tím, že násilím má být vykonáno ihned, nepodrobí-li se napadený vůli útočníka (srov. zhodnocení pod č. 1/1980, s. 15, Sb. rozh. tr.). Násilím se rozumí použití fyzické síly k překonání nebo zamezení kladeného nebo očekávaného odporu a musí jím být činěn nátlak na vůli napadeného. Násilím proti jinému je zde především útok přímo proti tělu určité napadené osoby, i když nemá za následek újmu na jejím zdraví. Násilí zpravidla směřuje proti tomu, kdo má věc u sebe (ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník: II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1727 až 1744).

18. Přechinu nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí, kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu. Objektem přechinu nebezpečného vyhrožování je zájem na ochraně jednotlivce proti některým závažným výhrůžkám. Objektivní stránku přechinu představuje jednání spočívající ve vyhrožování, přičemž obsah výhrůžky je konkretizován (byť alternativně) usmrcením, těžkou újmou na zdraví (§ 122 odst. 2 tr. zákoníku) nebo jinou těžkou újmou. Jiná těžká újma musí být co do své závažnosti hodnocena jednak s přihlédnutím k těžkým újmám v tomto ustanovení výslovně uvedeným, tj. k usmrcení nebo těžké újmě na zdraví, a jednak ke konkrétním okolnostem případu s přihlédnutím i k tomu, jak subjektivně pociťuje újmu ten, komu je vyhrožováno. Vyhrožování musí být způsobilé vzbudit důvodnou obavu. Tou se rozumí vyšší stupeň tísnivého pocitu ze zla, kterým je vyhrožováno. Důvodná obava však nemusí vzniknout, avšak její vznik musí být reálný, proto je třeba pečlivě hodnotit povahu a závažnost vyhrožování, neboť je třeba odlišit nebezpečné vyhrožování od projevů, při kterých bylo použito silných slov, ale ve skutečnosti o nic závažnějšího nešlo. Zda je vyhrožování způsobilé v jiném vzbudit důvodnou obavu, je třeba posuzovat se zřetelem ke všem konkrétním okolnostem případu, zejména k povaze výhrůžky, k fyzickým a charakterovým vlastnostem pachatele ve srovnání s fyzickými a povahovými vlastnostmi poškozeného a jejich vzájemnému vztahu. Pokud je vyhrožování doprovázeno chováním, které ilustrovalo odhodlání pachatele splnit výhrůžku (např. manipulace zbraní, šermování nožem s gestem naznačujícím podříznutí krku nebo jiným gestem představujícím zdůraznění hrozby), bude též možno dovodit, že taková výhrůžka je způsobilá vzbudit důvodnou obavu (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník: II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3285 až 3290).

19. Podle tzv. právní věty výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně obviněný spáchal jednak přečin nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku tím, že úmyslným společným jednáním dvou osob jinému vyhrožoval těžkou újmou na zdraví takovým způsobem, že to mohlo vzbudit důvodnou obavu, a takový čin spáchal se zbraní, jednak zločin loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku tím, že proti jinému užil násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci.

20. Soud prvního stupně v odůvodnění rozsudku uvedl, že obvinění svým jednáním v první řadě naplnili znaky skutkové podstaty přečinu nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku spáchaného ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku. Za situace, kdy obviněný M. R. v jím provozované restauraci poškozeného bil, bránil mu v odchodu a zároveň řekl spoluobviněnému M. V., aby přinesl z kuchyně nůž, s nímž nařízne poškozenému ucho, načež spoluobviněný došel pro nůž a podal ho obviněnému M. R., který poškozeného střídavě bil, tahal za ucho a šermoval před ním nožem, úmyslným společným jednáním jinému vyhrožovali těžkou újmou na zdraví takovým způsobem, že to mohlo vzbudit důvodnou obavu, a takový čin spáchali se zbraní. Teprve poté podle soudu prvního stupně následovalo jednání samotného obviněného M. R. spočívající v tom, že ten během bití poškozeného rovněž vznesl v souvislosti s tvrzeným dluhem vůči poškozenému požadavek na vydání peněz, které měl poškozený u sebe a které mu z obavy o své zdraví postupně vydal, čímž naplnil sám znaky skutkové podstaty zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku, protože proti jinému užil násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci. Soud prvního stupně také dodal, že na rozdíl od podané obžaloby neshledal u spoluobviněných podmínky konzumpce přečinu nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zločinem loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku (v případě obviněného M. R.) a přečinem nepřekážení trestného činu podle § 367 odst. 1 tr. zákoníku (v případě obviněného M. V.).

21. Odvolací soud stručně konstatoval, že právní kvalifikace jednání obou obviněných byla shledána zcela správnou. Poznamenal toliko, že soud prvního stupně mimo jiné dospěl i ke správnému závěru, že pro posouzení jednání obviněného M. R. jako zločinu loupeže je nerozhodné, zda svým násilným jednáním vymáhal peníze jako požadavek okamžitého zaplacení dluhu.

22. Obviněný soudům vytýkal, že jednání, jímž byl uznán vinným, bylo kvalifikováno jako souběh trestných činů nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku a loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku, ač ten je v jeho případě vyloučen a jednání mělo být posouzeno toliko jako zločin loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku. V této souvislosti je třeba nejprve v obecné rovině předeslat, že v teorii trestního práva se rozlišuje souběh trestných činů jednočinný (konkurence ideální) a vícečinný (konkurence

reálná) podle toho, zda více trestných činů bylo spácháno jedním skutkem, nebo více skutky, a dále souběh stejnorodý a nesterorodý podle toho, zda jde o více trestných činů téže skutkové podstaty, nebo o více trestných činů různých skutkových podstat. Pro posouzení otázek souvisejících se souběhem trestných činů je rozhodující vymezení pojmu „skutek“ a ujasnění si, kdy jde o jeden skutek a kdy o více skutků. Vícečinný souběh předpokládá více skutků (samostatných útoků) a každý z nich se posuzuje jako samostatný trestný čin. Naproti tomu při jednočinném souběhu jde o skutek jediný. Za jeden skutek, o který se mělo jednat v posuzovaném případě, se v nauce i praxi považují všechny ty projevy vůle pachatele navenek, které jsou příčinou následku významného z hlediska trestního práva, pokud jsou zahrnuty zaviněním (k tomu srov. rozhodnutí pod č. 8/1985 Sb. rozh. tr.). Podstatu skutku tvoří jednání. Jednání jako projev vůle ve vnějším světě může záležet jak v jednání omisivním, tak komisivním a může být spácháno úmyslně i z nedbalosti. Rámec aktů zahrnutých do jednání je však určen trestněprávně konkrétním následkem, jehož musí být jednání příčinou. Jde o následek, který je znakem některého jednotlivého trestného činu. Následek ve své konkrétní podobě spojuje dílčí útoky, akty do jednoho skutku a zároveň umožňuje dělit chování člověka na různé skutky (např. k tomu, aby šlo o jediný skutek, musí být výstřel příčinou usmrcení). K tomu, aby mohlo jít o jeden skutek, je třeba, aby akt jednání byl příčinou následku, který je znakem skutkové podstaty některého trestného činu, a aby v době jednání tak pachatel činil zaviněně, resp. aby jednal v té formě zaviněním, která je relevantní pro příslušnou skutkovou podstatu. Hlediskem, které rozlišuje lidské jednání do skutků významných pro trestní právo, je následek. Při posuzování souběhu je tedy třeba především rozhodnout, zda je tu v konkrétním případě jediný skutek, nebo více skutků (k tomu srov. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 342 až 345, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1170/2011).

23. Dále také platí, že každý skutek má být zásadně posuzován podle všech zákonných ustanovení, jejichž znaky má, pokud je to potřebné, aby byla plně vystižena jeho závažnost (škodlivost) pro společnost. Tato zásada se však neuplatní u tzv. zdánlivého souběhu, jímž se rozumí případ, kdy je jednočinný souběh vyloučen, ač skutek formálně vykazuje znaky dvou či více skutkových podstat trestných činů. Jednočinný souběh je vyloučen v případech, kdy trestné činy jsou navzájem v poměru speciality, subsidiarity, tzv. faktické konzumpce a dále když jde o pokračování v trestném činu, trestný čin trvající a trestný čin hromadný. Bližší lze ke specialitě uvést, že se k ní počítají případy skutkové podstaty kvalifikované a privilegované ve vztahu k základní skutkové podstatě, dále složené skutkové podstaty vůči skutkovým podstatám, které lze považovat za jejich části (např. loupež vůči krádeži a vydírání), je ovšem třeba, aby ve

složené skutkové podstatě byly skutkové podstaty ji zakládající obsaženy všemi svými znaky, zejména též znaky subjektivními, a zpravidla předčasně dokonané trestné činy ve vztahu k obecným ustanovením o přípravě a pokusu. Obecně tedy platí, že trestné činy se složenou skutkovou podstatou, tj. typicky právě trestný čin loupeže, jsou v poměru speciality k trestným činům s jednoduchou skutkovou podstatou, tj. vůči takovým trestným činům, které je možné svou jednoduchou skutkovou podstatou považovat za části trestných činů se složenou skutkovou podstatou (k tomu srov. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 346 a 347). Na okraj lze v této souvislosti toliko poznamenat, že není pochyb o tom, že zákonné znaky přečinu nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1 tr. zákoníku spočívající ve „vyhrožování těžkou újmou na zdraví takovým způsobem, že to mohlo vzbudit důvodnou obavu“, jsou obsaženy v zákonných znacích zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku vyjádřených slovy „proti jinému užil pohrůžky bezprostředního násilí“.

24. Aplikováno na konkrétní situaci nutno především uvést, že i přes poněkud nejasné znění tzv. skutkové věty výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně bylo zde popsané jednání posuzováno jako jeden skutek, vykazující zákonné znaky jednočinného souběhu trestných činů nebezpečného vyhrožování podle § 353 tr. zákoníku a loupeže podle § 173 tr. zákoníku, jak se naznačuje z formulací užitých v tzv. právní větě („jednak ..., jednak“). Také zmínka soudu prvního stupně o tom, že „neshledal naplnění podmínek konzumpce přečinu nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zločinem loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku“, svědčí o tom, že měl na mysli jednočinný souběh těchto trestných činů. Pokud oba soudy uzavřely, že popsaným jednáním obviněný v ideálním souběhu spáchal přečin nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku a zločin loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku, nelze s nimi souhlasit.

25. Jednání dovolatele, jak je popsáno ve skutkové větě výroku o vině a jak vyplývá z výpovědi poškozeného, se vyznačuje naplněním znaků jediného trestného činu, a to zločinu loupeže. Z výsledků provedeného dokazování se totiž podává, že obviněný M. R. nejprve bil poškozeného J. F. dlaní a hranou ruky do obličeje, rukou, krku a zad, vyhrožoval mu, že mu nařízne ucho, načež dále podle do jisté míry nejasných skutkových zjištění nalézacího soudu „v průběhu čehož poté“ po poškozeném požadoval peníze na úhradu dluhu poškozeného v restauraci L. B. Přestože z výsledku poškozeného a především pak z jeho výpovědi v hlavním líčení dne 22. 6. 2015 vyplývá, že jednání obviněného M. R. bylo zpočátku pravděpodobně motivačně nespecifikované, postupně toto jednání přešlo do násilného vymáhání údajného dluhu. To vše bylo ze strany obviněného doprovázeno bezprostřední pohrůžkou násilí nařiznutím ucha. Pro to, aby bylo jednání obviněného M. R. kvalifikováno pouze jako jeden trestný čin,

a to zločin loupeže, není překážkou ani skutečnost, že poškozený vypověděl, že požadavek na vydání peněz vznesl obviněný až později, v průběhu konfliktu mezi ním a obviněným za přihlížení spoluobviněného M. V. Sám poškozený pak líčí, že peníze, které postupně vydával obviněnému, mu dával ze strachu a s cílem přerušení útoku. Z výpovědi poškozeného J. F. je tak naprosto zřejmé, že útok obviněného představoval jeden děj, který naplňuje znaky trestného činu loupeže. Jednání obviněného je možné kvalifikovat jako páchaní trestného činu loupeže i navzdory tomu, že záměr obviněného zmocnit se peněz poškozeného nebyl přítomen hned na počátku celého konfliktu. Podle praxe soudů právní kvalifikaci skutku jako zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku není na překážku, jestliže pachatel úmysl zmocnit se cizí věci pojme i v průběhu násilí prováděného z jiných pohnutek. Podstatné přitom je, že pachatel se zmocnil cizí věci v bezprostřední návaznosti na fyzické napadení poškozeného, který byl v důsledku jednání pachatele neschopen adekvátní reakce. Tím je dána příčinná souvislost mezi fyzickým násilím pachatele a zmocněním se cizí věci. Jinými slovy, o trestný čin loupeže jde i tehdy, když pachatel začal uskutečňovat násilí nebo pohrůžku bezprostředním násilím z jakékoliv jiné pohnutky, jestliže však během takového útoku pojme úmysl zmocnit se cizí věci a útok nebo pohrůžka takovým útokem mají být prostředkem (ať již výlučně, nebo vedle jiných cílů) k tomu, aby se pachatel zmocnil cizí věci (k tomu viz zhodnocení pod č. 1/1980 Sb., s. 15, rozh. tr., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 7 Tdo 590/2010).

26. Pro úplnost je třeba uvést, že – posuzováno v teoretické rovině – ani právní závěry soudů ohledně přečinu nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku nejsou bezvadné. Úvahy soudů postrádají přesvědčivější zdůvodnění, v čem spočívala výhrůžka těžkou újmou na zdraví, již měl obviněný podle tzv. právní věty výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně užít. Tu patrně mělo představovat „naříznutí ucha“, aniž by bylo ovšem zcela jasné, jaký druh těžké újmy na zdraví by taková porucha zdraví měla představovat, když podle § 122 odst. 2 tr. zákoníku se těžkou újmou na zdraví rozumí jen vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Jak uvádí i státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství, v úvahu by přicházela patrně těžká újma na zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, tj. ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, nebo podle § 122 odst. 2 písm. f) tr. zákoníku, tj. zohyzdění, ale dokazování tímto směrem zaměřeno nebylo a akceptovatelnou úvahu o naplnění právě tohoto zákonného znaku postrádají i rozhodnutí soudů.

27. S přihlédnutím k okolnostem rozvedeným v předcházejících odstavcích dospěl Nejvyšší soud k závěru, že napadený rozsudek odvolacího soudu, jakož i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně, spočívají na nesprávném právním posouzení skutku, pakliže byl čin obviněného právně posouzen jako jed-

nočinný souběh trestných činů nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku a loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku. Obě rozhodnutí soudů jsou tedy zatížena hmotně právní vadou odpovídající uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. V dalším se dovolací soud vypořádal s možností obdobného rozhodnutí ve prospěch spoluobviněného M. V. ve smyslu § 265k odst. 2 věty *in fine* tr. ř. a zásady uvedené v § 261 tr. ř. (tzv. *beneficium cohaesionis*).

Č. 4

Č. 4

Právnícká osoba, Trestní odpovědnost
§ 8 odst. 1, odst. 2, odst. 4 písm. d) t. o. p. o.

Trestní odpovědnosti právnické osoby nebrání, pokud ve smyslu § 8 odst. 4 písm. d) t. o. p. o. jednající fyzická osoba není trestně odpovědná z důvodu nepřičetnosti za protiprávní čin přičitatelný právnické osobě podle § 8 odst. 1, 2 t. o. p. o.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2020, sp. zn. 3 Tz 70/2019, ECLI:CZ:NS:2020:3.TZ.70.2019.1)

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona, kterou podala ministryně spravedlnosti proti rozsudku Okresního soudu v Chomutově ze dne 19. 10. 2018, sp. zn. 52 T 50/2016, v neprospěch obviněné právnické osoby – obchodní společnosti T. T., rozhodl podle § 268 odst. 2 tr. ř., že napadeným rozsudkem v části, v níž bylo rozhodnuto podle § 226 písm. d) tr. ř. ohledně právnické osoby T. T. o zproštění obžaloby státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Chomutově ze dne 14. 11. 2016, sp. zn. 1 ZT 463/2014, byl porušen zákon ve prospěch obviněné právnické osoby T. T. v § 226 písm. d) tr. ř. a § 2 odst. 5 větě šesté tr. ř. a v § 8 odst. 1, odst. 2, odst. 4 písm. d) t. o. p. o.

I.

Rozhodnutí okresního soudu

1. Rozsudkem Okresního soudu v Chomutově ze dne 19. 10. 2018, sp. zn. 52 T 50/2016, byli obviněný J. S. a obviněná právnická osoba – obchodní společnost T. T., s. r. o., (dále jen „právnická osoba T. T.“) pro žalovaný skutek zproštění obžaloby podle § 226 písm. d) tr. ř. Rozhodnutí Okresního soudu v Chomutově v souladu s § 129 odst. 2 tr. ř. neobsahuje odůvodnění. Z užitého ustanovení trestního řádu a předchozího průběhu trestního řízení je zřejmé, že ke zproštění obžaloby došlo s ohledem na skutečnost, že obviněný J. S. nebyl pro nepřičetnost trestně odpovědný. Obviněný byl jediným jednatelem obviněné právnické osoby a soud z rozhodnutí o jeho trestní odpovědnosti vyvodil rozhodnutí o trestní odpovědnosti právnické osoby.

II.

Stížnost pro porušení zákona

č. 4

2. Proti citovanému rozsudku Okresního soudu v Chomutově, konkrétně proti výroku, jímž bylo rozhodnuto podle § 226 písm. d) tr. ř. o zproštění obžaloby státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Chomutově ze dne 14. 11. 2016, sp. zn. 1 ZT 463/2014, právnické osoby T. T. podala ministryně spravedlnosti podle § 266 odst. 1 tr. ř. stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněné právnické osoby T. T.

3. Ministryně spravedlnosti poukázala na úpravu podle § 8 t. o. p. o. právnických osob. Otázka, jak postupovat v případě stíhání právnické osoby, pokud jednáající fyzická osoba ve smyslu § 8 odst. 4 písm. d) t. o. p. o. není za příslušný trestný čin odpovědná, protože je nepřičetná, nemá podle ministryně spravedlnosti doposud explicitní judikatorní řešení.

4. Zároveň není tato otázka jednoznačně řešena ani doktrínou. Část odborné literatury trestní odpovědnost právnické osoby v případě, že jednáající fyzická osoba ve smyslu § 8 odst. 4 písm. d) t. o. p. o. není za příslušný trestný čin odpovědná, protože je nepřičetná, nevylučuje (FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ, I. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 56 a 57; ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GRIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 227 a 228), část odborné literatury oproti tomu trestní odpovědnost právnické osoby v takovém případě vylučuje (FOREJT, P., HABARTA, P., TREŠLOVÁ, L. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem. Praha: Linde, 2012, s. 94).

5. Ze znění § 8 odst. 4 písm. d) t. o. p. o. i z většinového názoru odborné literatury podle ministryně spravedlnosti vyplývá, že právnická osoba může být trestně odpovědná i v případě, že za ni jednáající fyzická osoba byla nepřičetná.

6. Ministryně spravedlnosti namítla, že se soud v napadené věci touto otázkou nezabýval, když se omezil na to, že konstatovaný nedostatek přičetnosti obviněného J. S. vztáhl též na obviněnou právnickou osobu, jejímž byl uvedený obviněný jediný jednatelem. Soud tak nepokračoval v trestním stíhání právnické osoby a zejména neprokazoval, zda je dána její trestní odpovědnost, či nikoli, čímž porušil zákon ve prospěch obviněné právnické osoby.

7. Ministryně spravedlnosti dále namítla, že napadený rozsudek neobstojí ani z formálního hlediska. Právnická osoba totiž nemůže být z povahy věci nepřičetná, a nelze tedy rozhodnout o jejím zproštění podle § 226 písm. d) tr. ř., ale je namísto rozhodnout podle § 226 písm. b) tr. ř., tedy že žalovaný skutek není trestným činem. Důvod zproštění obžaloby podle § 226 písm. d) tr. ř. je totiž v poměru speciality k případu zproštění podle § 226 písm. b) tr. ř. (viz

ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2815).

8. Ministryně spravedlnosti proto navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že výrokem rozsudku Okresního soudu v Chomutově ze dne 19. 10. 2018, sp. zn. 52 T 50/2016, byl v části, v níž bylo rozhodnuto podle § 226 písm. d) tr. ř. ohledně právnické osoby T. T. o zproštění obžaloby státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Chomutově ze dne 14. 11. 2016, sp. zn. 1 ZT 463/2014, porušen zákon ve prospěch obviněné právnické osoby T. T. v § 226 písm. d) tr. ř. a § 8 odst. 1, 2 a 4 t. o. p. o.

III.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

9. Nejvyšší soud podle § 267 odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a dospěl k závěru, že zákon byl porušen v § 226 písm. d) tr. ř.

10. Pokud jde o námitku, podle které není vyloučena trestní odpovědnost právnické osoby v případě, že jednající fyzická osoba ve smyslu § 8 odst. 4 písm. d) t. o. p. o. není sama za příslušný trestný čin odpovědná, protože je nepříčetná, lze ministryni spravedlnosti přisvědčit.

11. Podle § 8 odst. 4 písm. d) t. o. p. o. se právnické osobě přičítá spáchání trestného činu za podmínek uvedených v § 8 odst. 1, 2 t. o. p. o. i tehdy, jestliže jednající fyzická osoba není za takový trestný čin trestně odpovědná. Podle důvodové zprávy k zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob se tím zdůrazňuje určité osamostatnění trestní odpovědnosti právnických osob vyplývající z odlišnosti předpisů trestního zákoníku a tohoto zákona, zejména co do odlišnosti podmínek zakládajících trestní odpovědnost.

12. Vztah trestní odpovědnosti právnické osoby k trestní odpovědnosti fyzické osoby je vymezen v § 9 odst. 3 t. o. p. o. jako souběžný samostatný a nezávislý odpovědnostní vztah, což zákon vyjádřil slovy, že „trestní odpovědnost právnické osoby není dotčena trestní odpovědnost fyzických osob uvedených v § 8 odst. 1 a trestní odpovědnost těchto fyzických osob není dotčena trestní odpovědnost právnické osoby“. Toto řešení vychází z uplatněného modelu pravé trestní odpovědnosti právnické osoby (obdobně je tomu např. v Rakousku nebo v Nizozemsku). Český zákon o trestní odpovědnosti právnických osob nevychází z akcesority trestní odpovědnosti právnické osoby, a proto ji neváže na trestní odpovědnost konkrétní fyzické osoby, jejíž jednání je právnické osobě přičítáno (jako je tomu např. v Polsku – srov. čl. 3 polského zákona o odpovědnosti kolektivních subjektů). Podmínkou však na druhé straně není, že by

nebylo možno postihnout pachatele – fyzickou osobu za spáchaný trestný čin (což je vyžadováno obecně např. ve Švýcarsku, ovšem s výjimkou trestných činů uvedených v čl. 102 odst. 2 švýcarského trestního zákoníku, kde je za stanovených podmínek připuštěna souběžná nezávislá odpovědnost). V případě trestní odpovědnosti jak právnické osoby, tak i některé z fyzických osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c) t. o. p. o. se tedy uplatní samostatná souběžná trestní odpovědnost obou těchto subjektů, kdy každý odpovídá za celý způsobený následek. V tomto případě nejde o spolupachatelství s ohledem na povahu přičitatelnosti vymezené v § 8 odst. 2 t. o. p. o., neboť zde nejde o úmyslné společné jednání ve smyslu § 23 tr. zákoníku, jelikož právě jednání některé z osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c) t. o. p. o. se přímo přičítá trestně odpovědné právnické osobě (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 11. 2015, sp. zn. 7 Tdo 1199/2015).

13. Povaha právnických osob zásadně neumožňuje přistoupit k základům trestní odpovědnosti zcela z pozice osob fyzických, zejména pro zvláštnosti subjektivní i objektivní povahy, které se u obou typů osob v mnohém liší. Konstrukce trestní odpovědnosti právnických osob je postavena na přičitatelnosti trestného činu právnické osobě a představuje zvláštní subjektivní odpovědnost právnické osoby, tedy zvláštní odpovědnost za zavinění u právnické osoby odlišnou od pojmu viny (zavinění) u fyzické osoby. Nejde o odpovědnost objektivní, což souvisí s principem *nullum crimen sine culpa* (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 37/2019 Sb. rozh. tr.). Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob řeší odpovědnost právnické osoby s využitím kombinace formálního a materiálního prvku, které ve výsledku tvoří přičitatelnost činu právnické osobě. Ta se opírá o protiprávní jednání v zákoně vymezených fyzických osob jednajících za právnickou osobu, jež se přičítá buď přímo, anebo u zaměstnanců nepřímo na základě rozhodnutí, schválení či pokynu statutárních orgánů nebo jiných odpovědných osob či zjednodušeně řečeno porušení péče řádného hospodáře (srov. ŠÁMAL, P. Ještě k zavinění právnické osoby podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Právní rozhledy č. 5/2017, s. 169).

14. Právnické osobě lze přičítat spáchaní trestného činu uvedeného v § 7 t. o. p. o. osob jen tehdy, jestliže „byl spáchán“ jednáním některé z fyzických osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až d) t. o. p. o. za podmínek tam uvedených. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob nevymezuje pojem trestného činu, pouze v § 7 uvádí, že trestnými činy se pro účely tohoto zákona rozumějí zločiny nebo přečiny uvedené v trestním zákoníku, s výjimkou trestných činů v tomto ustanovení výslovně uvedených. Proto je třeba ve smyslu § 1 odst. 2 t. o. p. o. vyjít z obecné definice trestného činu v trestním zákoníku, který v § 13 odst. 1 zdůrazňuje, že trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené

č. 4

v tomto zákoně. Vedle protiprávnosti jsou formálními znaky (prvky) skutkové podstaty trestného činu objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka. Z hlediska základů trestní odpovědnosti právnické osoby však jednotlivé znaky skutkové podstaty trestného činu vykazují některé podstatné odlišnosti, a proto k nim nelze přistupovat zcela shodně jako v případě trestní odpovědnosti fyzické osoby. Je třeba mít na paměti výše zmíněnou samostatnost a nezávislost trestní odpovědnosti právnické osoby na trestní odpovědnosti fyzické osoby, z níž plyne, že ve vztahu k právnické osobě mohou být naplněny všechny obligatorní znaky skutkové podstaty určitého trestného činu i přesto, že u fyzické osoby jednající za právnickou osobu zůstanou některé obligatorní znaky skutkové podstaty nenaplněny (nikoliv jen neprokázány, viz § 8 odst. 3 t. o. p. o.).

15. U skutkové podstaty trestného činu právnické osoby je objektivní stránka vedle základních obecně obligatorních znaků (jednání, následek a příčina souvislost) doplněna o speciální obecně obligatorní znak – spáchání činu „v zájmu“ právnické osoby nebo „v rámci činnosti“ právnické osoby, působící jako korektiv, který má zabránit tomu, aby byla právnická osoba volána k odpovědnosti za excesy osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) t. o. p. o., které nemají žádnou požadovanou souvislost s právnickou osobou.

16. Pokud jde o subjekt, v odborné literatuře (viz FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ, I. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018) se rozlišuje mezi subjektem primárním (trestně odpovědná právnická osoba ve smyslu § 6 t. o. p. o.), sekundárním [osoby uvedené v § 8 odst. 1 písm. a) až c) t. o. p. o.] a případně i terciárním [osoba zaměstnanec podle § 8 odst. 1 písm. d) t. o. p. o.]. V případě sekundárního a terciárního subjektu bude u fyzických osob rozhodující pouze jejich vztah v právnického osobě ve smyslu § 8 odst. 1 t. o. p. o. Naopak nebude podstatné, zda byly splněny požadavky na věk takové osoby (§ 25 tr. zákoníku) a její přičetnost (§ 26 tr. zákoníku), a to včetně podmíněné (relativní) nepřičetnosti podle § 5 odst. 1 z. s. m. v důsledku nedostatku rozumové a mravní vyspělosti (srov. ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GRIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 227 a 228).

17. Specificky je třeba nahlížet i na problematiku subjektivní stránky trestného činu. Pro naplnění subjektivní stránky trestného činu fyzické i právnické osoby je nezbytná určitá forma zavinění, což vyplývá kromě jiného i z převzetí kompletních legálních definic trestných činů, které vyžadují zavinění jako nepostradatelný a rozlišující znak každého trestného činu, ze zvláštní části trestního zákoníku do zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Subjektivní stránkou trestného činu ve vztahu k trestní odpovědnosti právnických osob je třeba rozumět přičitatelnost trestného činu

právnícké osobě zpravidla na základě chybného výkonu tzv. rizikového managementu, tj. chybného zvládnutí zvýšeného rizika vyplývajícího z provozování podniku (bližší viz ŠÁMAL, P. Ještě k zavinění právnické osoby podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Právní rozhledy č. 5/2017, s. 169). Otázku zavinění z hlediska konkrétní skutkové podstaty trestného činu podle § 8 odst. 2 t. o. p. o. je pak třeba odvozovat od fyzických osob, které za právnickou osobu jednaly ve smyslu § 8 odst. 1 písm. a) až d) t. o. p. o. (viz usnesení Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 23/2016-II. Sb. rozh. tr.). Pokud taková fyzická osoba naplní svým jednáním všechny znaky skutkové podstaty trestného činu (bude vyvozována její trestní odpovědnost), nebude odvození zavinění ve vztahu ke skutkové podstatě trestného činu právnické osoby zpravidla činit potíže (z pohledu nyní projednávané věci není podstatná problematika jednání více fyzických osob v postavení podle § 8 odst. 1 t. o. p. o., ať se již na činu podílely různým způsobem, nebo šlo například o rozhodnutí kolektivního orgánu).

18. Překážkou ovšem nebude podle Nejvyššího soudu ani situace, kdy bude jednající fyzická osoba nepřičetná (stejný názor viz FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ, I. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 56 a 57; ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GRIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 227 a 228; KRATOCHVÍL, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 536). Nejvyšší soud nemůže přisvědčit argumentaci, podle které bez přičetnosti takové osoby není možné určit formu zavinění ve vztahu k činu jinak trestnému, který spáchala (nepřičetná osoba nemůže jednat zaviněně), což je nezbytným předpokladem pro vyvození trestní odpovědnosti právnické osoby (srov. FOREJT, P., HABARTA, P., TREŠLOVÁ, L. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem. Praha: Linde, 2012, s. 94; JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 380; ŠELLENG, D. Právnická osoba jako pachatel trestného činu. Praha: Leges, 2019, s. 120). Zde je potřeba poukázat na § 8 odst. 3 t. o. p. o., který stanoví, že trestní odpovědnosti právnické osoby nebrání, nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala způsobem uvedeným v § 8 odst. 1 a 2 t. o. p. o. Pokud je toto ustanovení naplněno, pak nelze objasnit otázku zavinění, přesto pro takový případ zákon zásadně nevylučuje trestní odpovědnost právnické osoby. V této souvislosti možno zmínit i § 8 odst. 1 t. o. p. o., definující v návěti, že trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti. Protiprávnost činu je objektivní kategorie, čin byl spáchán, pachatel mohl ovšem jednat ve stavu nepřičetnosti. Právnická osoba může být za takový čin trestně odpovědná při splnění zákon-

ných podmínek přičitatelnosti podle § 8 odst. 2 t. o. p. o.

19. Podle důvodové zprávy k zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob je konstrukce trestní odpovědnosti právnické osoby založená na přičitatelnosti trestného činu v podstatě obdobná jako při odpovědnosti za kvazidelikt, která je konstruována v § 360 tr. zákoníku. V případě trestného činu opilství se pachatelovo zavinění vztahuje pouze na fakt přivedení se do stavu nepřičetnosti, ovšem ve vztahu ke kvazideliktu pachatel v pravém slova smyslu nemůže jednat zaviněně. Přesto je třeba zjišťovat a dokazovat i subjektivní stránku jednání ve stavu nepřičetnosti (kvaziumysl či kvazinedbalost), neboť je nutno rozlišit, o jaký čin jinak trestný jde a zda se má ukládat trest v rámci trestní sazby stanovené za úmyslný či nedbalostní trestný čin (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 17/2008 Sb. rozh. tr.). Zavinění se v takovém případě zjišťuje zejména podle vnějších projevů pachatele, tj. podle znaků objektivní stránky trestného činu (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 62/1968 Sb. rozh. tr.).

20. Jedná-li tedy za právnickou osobu fyzická osoba uvedená v § 8 odst. 1 t. o. p. o., která je nepřičetná, bude subjektivní stránka trestného činu právnické osoby založena (stejně jako v případě takové fyzické osoby přičetné) na přičitatelnosti trestného činu vycházející z chybného zvládnutí zvýšeného rizika vyplývajících z provozování podniku, což koresponduje s obecným principem, že právnická osoba odpovídá za volbu osob oprávněných za ni jednat, jakož i osob, které působí v řídicích a kontrolních orgánech. Pro posouzení „zavinění“ jakožto obligatorního znaku každého trestného činu ve smyslu § 7 t. o. p. o. se bude kvaziumysl či kvazinedbalost zjišťovat podle vnějších projevů, tj. podle toho, k čemu kvazivůle směřovala. Tedy obdobně jako v případě trestného činu opilství podle § 360 tr. zákoníku.

21. Pro trestní odpovědnost právnické osoby proto není rozhodné, zda jednáající fyzická osoba ve smyslu § 8 odst. 4 písm. d) t. o. p. o. splňuje požadavky kladené na trestně odpovědný subjekt, včetně přičetnosti. V případě, že orgány činné v trestním řízení v průběhu trestního řízení zjistí, že za právnickou osobu jednáající fyzická osoba ve smyslu § 8 odst. 1 t. o. p. o. není trestně odpovědná pro její nepřičetnost, nemohou závěr o nedostatku trestní odpovědnosti fyzické osoby bez dalšího vztáhnout na právnickou osobu, jelikož přičetnost jednáající fyzické osoby (sekundárního či terciárního subjektu) není obecně obligatorním znakem skutkové podstaty trestného činu právnické osoby. Trestní odpovědnost právnické osoby není podmíněna trestní odpovědností fyzické osoby. Orgány činné v trestním řízení musí posuzovat přítomnost všech obligatorních znaků skutkové podstaty trestného činu právnické osoby, přičemž v případě subjektivní stránky musí u takové nepřičetné fyzické osoby její kvazizavinění zjišťovat podle vnějších projevů, tj. podle znaků objektivní stránky trestného činu. Nelze vyloučit odlišné posouzení přičetnosti ve vztahu k různým objektům trestného činu, což je otázkou znaleckou.

22. V projednávané věci však Okresní soud v Chomutově takto nepostupoval. Napadené rozhodnutí neobsahuje odůvodnění ve smyslu § 129 odst. 2 tr. ř. Nelze se tak seznámit se skutkovými závěry ani právními úvahami, na jejichž základě soud rozhodl. Z protokolů o hlavním líčení však vyplývá, že soud provedl v základním rozsahu dokazování k žalovanému skutku a zaměřil svoji pozornost především na otázku existence duševní choroby u obviněného J. S. a dopadu onemocnění na jeho rozpoznávací a ovládací schopnosti. Poté prohlásil soud dokazování za skončené. V závěrečné řeči státní zástupkyně uvedla, že v průběhu hlavního líčení byla potvrzena obhajoba obviněného, že v době spáchání činu nebyl dostatečně přičetný, aby mohl být za své jednání trestně odpovědný. Podle státní zástupkyně tudíž nebylo namístě z důvodu hospodárnosti dále se zabývat prověřováním skutkových okolností. Státní zástupkyně navrhla, aby soud zprostil obviněného J. S. obžaloby podle § 226 písm. d) tr. ř. S ohledem na návrh týkající se fyzické osoby navrhla, aby došlo i ke zproštění obžaloby obviněné právnické osoby T. T., neboť je jí kladeno za vinu jednání, kterého se měla dopustit fyzická osoba – obviněný J. S. v rámci své činnosti statutárního orgánu a bez jeho trestní odpovědnosti nelze dovozovat trestní odpovědnost obviněné právnické osoby. Podle napadeného rozsudku soud zprostil obžaloby obviněného J. S. i obviněnou právnickou osobu T. T. podle § 226 písm. d) tr. ř. Pochybení soudu lze shledat v porušení jeho povinnosti podle § 2 odst. 5 věty šesté tr. ř., když při neadekvátní důkazní aktivitě státní zástupkyně nedoplnil dokazování tak, aby mohl spravedlivě rozhodnout také o obžalobě podané na obviněnou právnickou osobu T. T. Z hlediska právního posouzení skutku pochybil především v § 8 odst. 4 písm. d) t. o. p. o., ale také v § 8 odst. 1 a 2 t. o. p. o. Pro neexistenci ustáleného skutkového stavu však nelze uvažovat o eventuálním právním posouzení skutku a případné trestní odpovědnosti obviněné právnické osoby T. T.

23. *Obiter dictum* Nejvyšší soud souhlasí i s námitkou ministryně spravedlnosti, podle které soud navíc opřel zproštění obviněné právnické osoby o nesprávný důvod podle § 226 písm. d) tr. ř., který se může týkat pouze obžalovaného – fyzické osoby. Pokud soud dospěl k závěru, že stíhaný skutek nenaplnňuje všechny znaky skutkové podstaty trestného činu právnické osoby, měl rozhodnout o jejím zproštění obžaloby podle § 226 písm. b) tr. ř.

24. Nejvyšší soud proto podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že rozsudkem Okresního soudu v Chomutově ze dne 19. 10. 2018, sp. zn. 52 T 50/2016, v části, v níž bylo rozhodnuto podle § 226 písm. d) tr. ř. ohledně obviněné právnické osoby T. T. o zproštění obžaloby státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Chomutově ze dne 14. 11. 2016, sp. zn. 1 ZT 463/2014, byl porušen zákon ve prospěch obviněné právnické osoby T. T. v § 226 písm. d) tr. ř., v § 2 odst. 5 větě šesté tr. ř. a v § 8 odst. 1, odst. 2, odst. 4 písm. d) t. o. p. o.

25. Vzhledem k tomu, že zákonný postup upravený v § 269 odst. 2 tr. ř., tj. možnost zrušit napadené nezákonné rozhodnutí, lze uplatnit pouze v případě, dojde-li k porušení zákona v neprospěch obviněného, Nejvyšší soud se ve svém rozsudku omezil pouze na tzv. akademický výrok.

Č. 5

č. 5

Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, Pachatel
§ 22 odst. 1, § 337 odst. 1 písm. h) tr. zákoníku

Pachatelem přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. h) tr. zákoníku může být i osoba nenacházející se ve výkonu trestu odnětí svobody, která zašle omamnou nebo psychotropní látku do věznice jiné osobě zde vykonávající trest odnětí svobody. Takové jednání lze považovat za závažné, i když nevykazuje znaky opakování či soustavnosti, je-li to odůvodněno dalšími okolnostmi, např. druhem a množstvím návykové látky.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2020, sp. zn. 11 Tdo 1552/2019, ECLI:CZ:NS:2020:11.TDO.1552.2019.1)

Nejvyšší soud rozhodl o dovolání obviněného D. L. a o dovolání nejvyššího státního zástupce podaném v neprospěch obviněné M. Ch. proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 20. 8. 2019, sp. zn. 13 To 175/2019, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Kladně pod sp. zn. 6 T 48/2019 tak, že k dovolání nejvyššího státního zástupce zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Praze ohledně obviněné M. Ch. a tomuto soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Dále rozhodl tak, že odmítl dovolání obviněného D. L.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Kladně (dále jen „soud prvního stupně“) ze dne 14. 5. 2019, sp. zn. 6 T 48/2019, byl obviněný D. L. uznán vinným ze spáchání zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, jehož se dopustil jako účastník ve smyslu § 24 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, a přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku. Týmž rozsudkem byla obviněná M. Ch. uznána vinnou ze spáchání přečinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku a přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku.

2. Za shora označené sbíhající se trestné činy soud prvního stupně uložil obviněnému D. L. podle § 283 odst. 2, tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání 30 (třiceti) měsíců, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařadil do věznice s ostrahou. Obviněné M. Ch. pak za shora popsané sbíhající se trestné činy soud prvního stupně uložil podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců. Podle § 84 a § 85 tr. zákoníku pak výkon tohoto trestu podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 24 měsíců za současného vyslovení dohledu, přičemž podle § 85 odst. 2 ve spojení s § 48 odst. 4 písm. h) tr. zákoníku obviněné uložil přiměřenou povinnost, aby se v průběhu zkušební doby podmíněného odsouzení zdržela jakéhokoli nakládání s omamnými a psychotropními látkami, včetně jejich užívání, a podrobovala se testování na přítomnost těchto látek v jejím těle.

3. Proti rozsudku soudu prvního stupně podali oba obvinění odvolání, z jejichž podnětu Krajský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) shora citovaným rozsudkem podle § 258 odst. 1 písm. b), d) tr. ř. zrušil napadený rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl tak, že obviněného D. L. uznal vinným ze spáchání zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, jehož se dopustil jako účastník ve smyslu § 24 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku [tj. jako návodce, a nikoliv jako organizátor, jak uzavřel soud prvního stupně], a přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku. Týmž rozsudkem nově uznal obviněnou M. Ch. vinnou toliko ze spáchání přečinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku [tedy nikoliv i ze spáchání přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku, jímž byla uznána vinnou rozsudkem soudu prvního stupně]. Uvedených trestných činů se obvinění, podle skutkových zjištění soudu prvního stupně a odvolacího soudu dopustili tím, že:

v době nejméně od 30. 1. 2018 do 8. 2. 2018 obviněný D. L., který vykonával trest odnětí svobody ve věznici v XY, prostřednictvím telefonního systému BVfon požádal obviněnou M. Ch., aby předala jeho matce A. L. domluvené věci do balíku, který mu bude posílat, zejména cigaretové papírky, a aby ji upozornila, aby jich poslala všech sedm, protože jedny jsou plné, a aby jí náhodou neupadly právě ty; obviněná M. Ch. opatřila z nezjištěného zdroje metamfetamin zabalený v cigaretových papírcích zn. Vážka, předala je matce obviněného D. L., která je vložila do poštovní zásilky a odeslala prostřednictvím České pošty v P. do věznice v XY, kam byla zásilka doručena dne 12. 2. 2018, a bylo zjištěno, že v cigaretových papírcích je ukryto 0,6421 g pervitinu, obsahujícího látku metamfetamin, která je uvedena v seznamu psychotropních látek v příloze č. 5 zákona č. 167/1998 Sb., návykových látkách, ve znění poz-

dějších předpisů, a obviněný D. L. se tohoto jednání dopustil poté, co byl dne 8. 7. 2015 odsouzen rozsudkem Okresního soudu v Jeseníku pod sp. zn. 1 T 46/2015 pro zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 30 měsíců, jehož výkon nastoupil dne 26. 7. 2016.

4. Za popsanou trestnou činnost uložil odvolací soud obviněnému D. L. podle § 283 odst. 2 tr. zákoníku, za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku rovněž úhrnný trest odnětí svobody v trvání 30 měsíců, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařadil do věznice s ostrahou. Obviněné M. Ch. pak za shora popsaný přečin odvolací soud uložil podle § 283 odst. 1, za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku, úhrnný trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců. Podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku pak výkon tohoto trestu podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 18 měsíců.

č. 5

II.

Dovolání a vyjádření k nim

5. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podali nejvyšší státní zástupce (a to v neprospěch obviněné M. Ch. podle § 265f odst. 1 *in fine* tr. ř.) a obviněný D. L. dovolání. Nejvyšší státní zástupce ho zaměřil proti té části výroku rozsudku odvolacího soudu, již bylo nově rozhodnuto o vině obviněné a byl jí uložen trest, přičemž tak učinil z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., když je přesvědčen, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku. Obviněný D. L. napadl rozsudek odvolacího soudu „v plném rozsahu všech výroků“, a to rovněž z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tj. protože napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

6. Nejvyšší státní zástupce – po rekapitulaci dosavadního průběhu řízení – připomíná důvody napadeného rozsudku odvolacího soudu stran posouzení viny obviněné M. Ch., s nimiž se podle jeho přesvědčení nelze ztotožnit. Odvolací soud sice konstatoval, že není pochyb o objektivním zjištění, že obviněná se dopustila jednání kladeného jí za vinu, avšak dodal, že jelikož takto prokazatelně obviněná jednala pouze v jediném případě, nebylo namístě kvalifikovat její jednání i jako přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku. Oporou pro uvedený závěr odvolacímu soudu přitom bylo rozhodnutí uveřejněné pod č. 12/1979 Sb. rozh. tr., z něhož se podává, že mařit výkon nebo účel trestu sice může jak osoba, která je ve výkonu trestu, tak i jiná osoba, tj. jako v daném případě i osoba poskytující osobě ve výkonu trestu odnětí svobody zakázané návykové látky, avšak zákon předpokládá soustavné poskytování drogy odsouzeným a usnadňování nedovolené činnosti odsouzených. Odvolací soud si sice byl vědom toho, že to byla právě obviněná, kdo spoluobviněnému D. L.

č. 5

opatřil zakázanou látku v množství umožňujícím její opakovanou konzumaci, avšak i přesto shledal, že s ohledem na závěry označeného soudního rozhodnutí, jakož i proto, že se obviněná dopustila takového jednání poprvé, není namístě její jednání popsané shora právně kvalifikovat i jako přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku [ve znění do 31. 5. 2020; nyní jde o § 337 odst. 1 písm. h) tr. zákoníku].

7. Popsané právní posouzení skutku spáchaného obviněnou M. Ch. podle nejvyššího státního zástupce nemůže obstát, přičemž na podporu tohoto svého tvrzení předložil obsáhlou argumentaci týkající se výkladu § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku. V první řadě se nejvyšší státní zástupce zabýval výkladem zákonného znaku „maří nebo podstatně ztěžuje výkon rozhodnutí“, jenž v konstantní judikatuře znamená, že rozhodnutí, které má být v době činu vykonáno, fakticky v důsledku jednání pachatele vykonáno není a vykonat ho nelze, nebo je vykonáno za podstatně ztížených podmínek. Za účel trestu ve smyslu znaku „závažného jednání, aby zmařil výkon nebo účel trestu“, byť trestním zákoníkem výslovně nevyjádřený, lze podle nejvyššího státního zástupce považovat jednak ochranu společnosti před pachateli trestných činů a zabránění v dalším páchání trestné činnosti, jednak výchovu k řádnému životu ve smyslu generální a individuální prevence. Proto závažné jednání směřující ke zmaření takto formulovaného účelu trestu bude vždy významným protiprávním zásahem nikoli ojedinělé povahy.

8. Nejvyšší státní zástupce sice na jedné straně odvolacímu soudu nevytýká jeho odkaz na rozhodnutí, uveřejněné pod č. 12/1979 Sb. rozh. tr. [když není pochyb o tom, že soustavné poskytování drog odsouzeným a usnadňování nedovolené činnosti odsouzených je závažným jednáním směřujícím ke zmaření výkonu nebo účelu trestu ve smyslu § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku, které nabývá na své závažnosti zvláště svou opakovaností]. Zároveň však dodává, jak negativně je vnímán trend dostupnosti návykových látek ve věznicích, přičemž je pouze otázkou náhody, kdy bude takové závažné porušení povinností odsouzenými spojeno s mimořádnými událostmi narušujícími řádný výkon trestu odnětí svobody a stanovený režim věznic, jako např. intoxikace odsouzeného vyžadující lékařskou pomoc nebo vedoucí ke smrti odsouzeného, popřípadě násilí mezi odsouzenými vyvolané stavy pod vlivem návykové látky nebo spory ohledně její distribuce. Nelze přehlédnout ani skutečnost, že každý případ užití návykové látky odsouzeným ve výkonu trestu odnětí svobody je nejen závažným porušením povinností odsouzeného, ale rovněž zjevným signálem o tom, že ze strany dalších osob došlo k protiprávnímu jednání, které by bylo možno kvalifikovat jako trestný čin (např. vnášení drogy do věznice a její distribuce). V této souvislosti je namístě zdůraznit, že utajený způsob dopravování návykových látek do věznice pro osoby, které vykonávají trest odnětí svobody, je zcela nepochybně jednáním závažně narušujícím výkon tohoto soudem uloženého trestu, což lze dokumentovat i stoupajícím

počtem těchto případů, vyskytujících se v řadě věznic v celé České republice, včetně dotčené věznice v XY, kde se stále a velmi často odhalují případy zneužívání drog odsouzenými. Tak tomu ostatně bylo podle nejvyššího státního zástupce i v nyní projednávané věci, když podle skutkových zjištění soudů nižších stupňů se obvinění telefonicky dohodli na obstarání drogy – pervitinu pro obviněného D. L. a na její distribuci do věznice, přičemž obviněná M. Ch. podle této dohody skutečně jednala, když drogu obstarala, zařídila její zabalení dohodnutým způsobem do cigaretových papírků a tyto jmenovanému také zaslala v balíčku prostřednictvím jeho matky.

9. Podle nejvyššího státního zástupce nicméně odvolací soud z hlediska míry závažnosti posuzovaného jednání obviněné tak, aby bylo způsobilé ke zmaření, resp. k podstatnému ztížení výkonu nebo účelu trestu na straně spoluobviněného, přehlédl tu podstatnou skutečnost, že k distribuci návykové látky obsahující metamfetamin (pervitin) došlo v množství 0,6421 gramů. Při zohlednění skutečnosti, že jedna obvyklá dávka takové látky představuje asi 0,1 až 0,2 gramu, je zřejmé, že se tak stalo v distribuovaném množství, odpovídajícím počtu tří až šesti dávek. V tomto kontextu tak podle nejvyššího státního zástupce lze důvodně dovodit, že obviněná zmíněným způsobem na podkladě telefonické objednávky spoluobviněného provedla prostřednictvím jeho matky distribuci návykové látky v takovém množství, které tomuto spoluobviněnému umožňovalo její několikanásobné opakované užití ve výkonu trestu odnětí svobody. Uvedený čin přitom lze podle nejvyššího státního zástupce považovat za závažné jednání, kterým obviněná M. Ch. ztížila výkon trestu odnětí svobody a dosažení jeho účelu podstatně.

10. Nejvyšší státní zástupce dále zdůrazňuje, že obviněná si nutně musela být vědoma, že vzhledem k uvedeně okolnosti nese její jednání znak výraznější intenzity, přestože není jednáním soustavným, nicméně že zcela zákonitě povede k závažnému narušení výkonu trestu, uloženého spoluobviněnému. Vzhledem k množství distribuovaného pervitinu tedy musela obviněná vědět, že u spoluobviněného nepůjde o jednorázovou a zcela ojedinělou nedovolenou konzumaci, která by měla zůstat na úrovni pouhého porušení § 28 odst. 3 písm. b) zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o výkonu trestu odnětí svobody“), ale že půjde o jednání závažné, způsobilé zmařit, resp. podstatně ztížit výkon nebo účel trestu tohoto spoluobviněného. V uvedeném směru nejvyšší státní zástupce přiměřeně odkazuje na judikaturu řešící otázku závažnosti jednání ve smyslu § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku [resp. podle § 337 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku, ve znění účinném do 14. 1. 2013], spočívajícího v konzumaci drogy ze strany osoby ve výkonu trestu odnětí svobody, a to především na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2007, sp. zn. 6 Tdo 1266/2007, a dále na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2007, sp. zn. 5 Tdo 1300/2007, ze dne

25. 2. 2010, sp. zn. 6 Tdo 156/2010, ze dne 12. 9. 2012, sp. zn. 3 Tdo 1075/2012, a ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. 8 Tdo 547/2017.

č. 5

11. Byť se daná rozhodnutí Nejvyššího soudu zabývají otázkou závažnosti jednání ve smyslu znaků skutkové podstaty přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku na straně osob ve výkonu trestu odnětí svobody, jsou při sporadickém řešení téže problematiky při posuzování trestní odpovědnosti osob, dopouštějících se takového jednání na svobodě, přiměřeně použitelná. V každém případě poskytují podle nejvyššího státního zástupce poněkud širší výklad ke kritériu soustavnosti z hlediska závažnosti jednání, způsobilého naplnit znaky uvedené skutkové podstaty v porovnání s interpretací tohoto pojmu ve smyslu rozhodnutí uveřejněného pod č. 12/1979 Sb. rozh. tr., ačkoliv se jimi naplnění tohoto znaku neřeší v souvislosti s poskytováním drog osobám ve výkonu trestu odnětí svobody. Podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2012, sp. zn. 5 Tdo 701/2012, je nutno při posuzování závažnosti takového jednání vycházet z více hledisek, protože nepostačuje pouhé opakování, které ještě nedosahuje pojmu soustavnosti (jednání osob ve výkonu trestu odnětí svobody), ale je nutno hodnotit rozsah, intenzitu a okolnosti, za nichž došlo k porušení pravidel výkonu trestu.

12. V nyní projednávané trestní věci se podle nejvyššího státního zástupce obviněná dopustila jednání umožňujícího opakovaně podstatné ztížení výkonu trestu odnětí svobody ze strany spoluobviněného. Obviněná přitom jednala konspirativním způsobem pod skrytou identitou odesílatele závadové zásilky, kterou byla formálně adresátova matka, a rovněž tak se záměrem, aby balíček, obsahující mj. i balení cigaretových papírků, nevzbudil podezření, a tím i možnost odhalení. Vedle těchto hledisek závažnosti jednání obviněné ve smyslu podstatného ztížení výkonu trestu odnětí svobody podle § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku tak podle nejvyššího státního zástupce zcela ztrácí na svém právním významu ta okolnost, že se obviněná dopustila takového jednání poprvé, na což poukazoval odvolací soud.

13. Nejvyšší státní zástupce proto uzavírá, že obviněná M. Ch. svým jedním naplnila všechny znaky skutkové podstaty přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku, a to včetně znaku závažného jednání, kterým podstatně ztěžovala výkon rozhodnutí soudu, aby zmařila výkon nebo účel trestu. V dané věci současně jde o případ natolik společensky škodlivý, že nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku), přičemž z tohoto hlediska nelze opomenout, že šlo o jednočinný souběh dvou trestných činů. Jinými slovy má nejvyšší státní zástupce za to, že odvolací soud pochybil, pokud svým napadeným rozsudkem uznal obviněnou vinnou pouze přečinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku, ačkoliv se tohoto trestného činu dopustila v jednočinném souběhu s přečinem

maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku.

14. Obviněný D. L. v podaném dovolání předně odvolacímu soudu vytýká, že skutek popsáný v tzv. skutkové větě rozsudku odvolacího soud nelze posoudit tak, že vzbudil v obviněné M. Ch. rozhodnutí, aby neoprávněně opatřila a pro jiného přechovávala psychotropní látku. Jinými slovy na základě vymezení skutku v dané trestní věci nelze dospět k závěru o tom, že obviněný se dopustil trestné činnosti jako návodce ve smyslu § 24 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku. Obviněná M. Ch. totiž podle skutkových zjištění soudů nižších stupňů předala matce obviněného cigaretové papírky, v nichž se následně našla zakázaná látka, tedy neopatrovala zakázanou látku ani ji vědomě nepřechovávala. Návod obviněného nesměřoval ke spáchání trestného činu podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku, neboť nebyl dostatečně konkrétní a skutkové zjištění odvolacího soudu se v rozhodné části skutku omezuje na předání cigaretových papírků a na upozornění, aby jich bylo odesláno všech sedm.

15. S ohledem na výše uvedené má tak obviněný D. L. za to, že jsou dány důvody pro to, aby Nejvyšší soud shledal jeho dovolání důvodným a aby zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu v celém rozsahu a zprostil jej obžaloby.

16. K dovolání obviněného se vyjádřila státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupkyně“). Ta ve svém vyjádření konstatuje, že dovolací námitky obviněného nejsou způsobilé naplnit jím uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., a podrobně rozvedla důvody, které ji vedou k tomuto závěru.

III.

Přípustnost dovolání

17. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zjišťoval, zda jsou dovolání přípustná a zda vyhovují všem relevantním ustanovením trestního řádu, tedy zda byla podána v souladu s § 265a odst. 1, 2 tr. ř., v zákonné dvouměsíční lhůtě a na příslušném místě v souladu s § 265e odst. 1, 3 tr. ř., jakož i oprávněnými osobami ve smyslu § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř. a § 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.

18. Dále Nejvyšší soud zkoumal, zda dovolání splňují obligatorní obsahové náležitosti tohoto mimořádného opravného prostředku upravené v § 265f tr. ř. Nejvyšší soud konstatuje, že dovolání nejvyššího státního zástupce, jakož i dovolání obviněného, splňují veškeré shora uvedené zákonné náležitosti.

IV. Důvodnost dovolání

19. Poté, co se Nejvyšší soud podrobně seznámil s obsahem napadeného rozsudku odvolacího soudu, jakož i spisového materiálu, konstatuje, že nejvyšším státním zástupcem vznesené dovolací námitky odpovídají jím deklarovanému zákonnému dovolacímu důvodu a dovolání podané v neprospěch obviněné M. Ch. je současně zcela důvodné. Oproti tomu dovolání podané obviněným D. L. nemohl Nejvyšší soud podrobit meritornímu přezkumu, neboť obviněným vznesené dovolací námitky neodpovídají jím uplatněnému, ale ani žádnému jinému, zákonnému dovolacímu důvodu.

IV. A K dovolání nejvyššího státního zástupce

20. Nejvyšší soud na úvod připomíná, že podstatou dovolání nejvyššího státního zástupce je – zjednodušeně řečeno – jeho nesouhlas se závěrem odvolacího soudu, podle něhož jednání obviněné M. Ch., popsané bod bodem 3. tohoto usnesení, nelze právně kvalifikovat také jako přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku, ve znění do 31. 5. 2020, přičemž za stěžejní považuje nejvyšší státní zástupce otázku, zda jednání obviněné bylo dostatečně závažné na to, aby bylo způsobilé ke zmaření výkonu nebo účelu trestu.

21. Předně je třeba připomenout, že přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku, ve znění do 31. 5. 2020, se dopustí ten, kdo maří nebo podstatně ztěžuje výkon rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci tím, že se dopustí závažného jednání, aby zmařil výkon nebo účel trestu.

22. Výkladem citovaného ustanovení, především znaků „se dopustí závažného jednání, aby zmařil výkon nebo účel trestu“, se ve své rozhodovací praxi Nejvyšší soud zabýval opakovaně. V první řadě je třeba připomenout rozhodnutí uveřejněné pod č. 12/1979 Sb. rozh. tr. (z jehož závěrů ostatně vycházel i odvolací soud), podle kterého soustavné poskytování drog odsouzeným a usnadňování nedovolené činnosti odsouzených je závažným jednáním směřujícím ke zmaření účelu trestu ve smyslu znaků trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. c) tr. zák. [nyní přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. h) tr. zákoníku]. Na uvedené rozhodnutí pak navazuje novější judikatura Nejvyššího soudu, z níž je třeba vyzdvihnout především následující rozhodnutí.

23. Tak v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2012, sp. zn. 5 Tdo 701/2012, Nejvyšší soud ve vztahu k výkladu znaku „závažné jednání“ ve smyslu § 337 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku, ve znění do 14. 1. 2013, uvedl, že nejvyšší státní zástupce (dovolatel v dané trestní věci) dovedl takovou závažnost u obviněného prakticky

pouze z opakování nedovolené aplikace návykové látky. Jak sám nejvyšší státní zástupce v dovolání připomněl, soudní praxe vykládá tento znak skutkové podstaty jako jednání srovnatelné s ostatními případy trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání a současně podstatně závažnější než kázeňský přestupek. Závažnost jednání je tak třeba vždy posuzovat podle více hledisek, nepostačuje pouhé opakování, které ještě nedosahuje pojmu soustavnosti, ale hodnotí se rozsah, intenzita a okolnosti, za nichž došlo k porušení pravidel výkonu trestu. Vždy je však nutné zjišťovat, do jaké míry protiprávní jednání obviněného ovlivnilo dosažení účelu trestu. V usnesení ze dne 21. 11. 2007, sp. zn. 6 Tdo 1266/2007, uveřejněném pod č. 40/2008 Sb. rozh. tr., Nejvyšší soud shrnul, že k naplnění skutkové podstaty trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. f) tr. zák., ve znění do 31. 12. 2008 [nyní podle § 337 odst. 1 písm. h) tr. zákoníku], se vyžaduje „závažné jednání“ pachatele, tedy takové jeho jednání, které vykazuje výraznější intenzitu a je zpravidla soustavnější a jehož důsledkem bude maření nebo podstatné ztížení výkonu rozhodnutí ve smyslu znemožnění, případně znesnadnění dosažení účelu trestu či vazby. Za splnění těchto předpokladů může být takovým závažným jednáním i nedovolená konzumace návykové látky odsouzeným ve věznici, pokud s ohledem na soustavnost či opakovanost konzumace, povahu a charakter požívané látky, její množství a vliv na chování odsouzeného v důsledku toho dochází alespoň ke znesnadnění dosažení účelu výkonu trestu odnětí svobody. Za závažné jednání v tomto smyslu však nelze považovat ojedinělý méně intenzivní akt, který není způsobitelný zmařit či podstatně ztížit výkon trestu odnětí svobody. Proto jednorázová nedovolená konzumace návykové látky (např. léku Diazepam) odsouzeným ve věznici je sice porušením § 28 odst. 3 písm. b) zákona o výkonu trestu odnětí svobody, avšak není závažným jednáním ve smyslu § 171 odst. 1 písm. f) tr. zák. [nyní § 337 odst. 1 písm. h) tr. zákoníku].

24. V usnesení ze dne 12. 9. 2012, sp. zn. 3 Tdo 1075/2012, pak Nejvyšší soud zdůraznil, že kritéria posouzení intenzity a závažnosti jednání odsouzeného nelze posuzovat izolovaně s akcentem na jediný znak, ale právě naopak – právnímu posouzení každého takového jednání by mělo předcházet komplexní posouzení všech kritérií, aby neunikl trestní odpovědnosti pachatel, který se zjevně rozhodl závažným způsobem nerespektovat rozhodnutí soudu, ignorovat pravidla stanovená pro výkon trestu, a tím zmařit jeho účel. Při výkladu znaku „závažné jednání“ nutno brát v úvahu i to, že zjištěná konzumace návykové látky by musela být svým charakterem a povahou natolik závažná, aby nepostačoval její postih jako kázeňského přestupku podle § 46 zákona o výkonu trestu odnětí svobody.

25. Z dalších rozhodnutí Nejvyššího soudu věnujících se této problematice lze poukázat na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. 8 Tdo 547/2017, ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 7 Tdo 615/2018, ze dne 26. 9. 2019, sp. zn. 11 Tdo 834/2019, ze dne 31. 10. 2019, sp. zn. 11 Tdo 1061/2019, či ze dne 15. 1. 2020, sp. zn. 7 Tdo 1581/2019.

26. Vedle výkladu znaku „závažné jednání“ je rovněž třeba alespoň stručně připomenout i další část skutkové podstaty trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. h) tr. zákoníku, a to znak „výkon nebo účel trestu“. Důvodem je, že vymezení pojmu „závažné jednání“ se odvíjí od dopadu takového jednání na výkon trestu nebo účel trestu. Závažné jednání, kterého se pachatel dopouští, totiž musí být v rozporu s účelem trestu. Tím se vedle ochrany společnosti rozumí také zabránění odsouzenému v páchání další trestné činnosti, a pokud jde o výkon trestu odnětí svobody, jeho vedení prostřednictvím převýchovných programů a dalších uplatňovaných metod k tomu, aby v budoucnu vedl řádný život. K samotnému zmaření výkonu trestu nebo účelu trestu nemusí dojít, stačí, že pachatel jedná s cílem výkon trestu nebo účel trestu zmařit (v podrobnostech viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3192).

27. Samotný účel trestu (k jehož naplnění výkon trestu směřuje) sice není v trestním zákoníku výslovně uveden, nicméně jej lze vyvodit z § 28 odst. 1 zákona o výkonu trestu odnětí svobody, podle něhož odsouzený je ve výkonu trestu povinen dodržovat stanovený pořádek a kázeň, plnit pokyny a příkazy zaměstnanců Vězeňské služby, pracovat, pokud je mu přidělena práce a není uznán dočasně práce neschopným nebo není po dobu výkonu trestu uznán zdravotně nezpůsobilým k výkonu práce, plnit úkoly vyplývající z programu zacházení, šetrně zacházet se svěřenými věcmi, nepoškozovat cizí majetek, dodržovat zásady slušného jednání s osobami, s nimiž přichází do styku, a i jinak zachovávat ustanovení vnitřního řádu věznice. Zásadní význam má v projednávané věci § 28 odst. 3 písm. b) zákona o výkonu trestu odnětí svobody, podle něhož je odsouzeným zakázáno vyrábět, přechovávat a konzumovat alkoholické nápoje a jiné návykové látky, vyrábět a přechovávat předměty, které by mohly být použity k ohrožení bezpečnosti osob a majetku nebo k útěku, nebo které by svým množstvím nebo povahou mohly narušovat pořádek anebo poškodit zdraví (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2019, sp. zn. 11 Tdo 1061/2019).

28. V případě jiné osoby než osoby odsouzeného – z pohledu věznice jde vlastně o *extranea* – z povahy věci nelze ve vztahu k výkladu pojmu „závažné jednání“ ve smyslu § 337 odst. 1 písm. h) tr. zákoníku akcentovat ty skutečnosti, které se týkají přímo osoby odsouzeného a zvláště pak dosavadního průběhu jemu uloženého výkonu trestu odnětí svobody (ať již jde o udělené kázeňské odměny, či naopak uložené kázeňské tresty, umístění, popřípadě přemístění, odsouzeného do určitého oddělení věznice, jakož i celkové chování odsouzeného v průběhu výkonu trestu odnětí svobody, plnění programu zacházení či pracovních povinností). Zásadně tak lze v takovém případě vycházet z posouzení, zda jde o jednání srovnatelné s ostatními případy trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání a současně podstatně závažnější než kázeňský přestupek, přičemž vedle otázky opakování jednání pachatele je třeba hodnotit jeho rozsah, intenzitu

a okolnosti, za nichž došlo k porušení pravidel upravujících výkon trestu odnětí svobody. Následkem takového jednání pak musí být maření nebo alespoň podstatné ztížení výkonu rozhodnutí ve smyslu znemožnění, případně znesnadnění výkonu trestu či jeho účelu. Jestliže takové jednání spočívá, resp. má spočívat, v nedovolené konzumaci návykové látky odsouzeným ve věznici, lze o jeho závažnosti ve smyslu § 337 odst. 1 písm. h) tr. zákoníku uvažovat s ohledem na jeho soustavnost či opakovanost konzumace (resp. jejího zprostředkování), povahu a charakter požívané látky, její množství a případný vliv na chování odsouzeného.

29. Odvolací soud v odůvodnění svého napadeného rozsudku dospěl k závěru, že jednání obviněné M. Ch. popsané shora nelze právně kvalifikovat jako jednočinný souběh přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku, ve znění do 31. 5. 2020, a přečinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku, ale pouze jako druhý z uvedených trestných činů. K tomuto právnímu posouzení odvolací soud dospěl proto, neboť obviněná se dopustila jednání popsaného výše toliko poprvé, a nešlo tedy o soustavné poskytování drogy odsouzenému ve smyslu rozhodnutí uveřejněného pod č. 12/1979 Sb. rozh. tr. Jinými slovy odvolací soud uzavřel, že takové jednání ještě samo o sobě není dostatečně závažné ve smyslu předmětného ustanovení.

30. Oproti tomu nejvyšší státní zástupce ve svém dovolání připomenul další zásadní skutková zjištění odvolacího soudu, jež tento soud sice vyjádřil v rámci tzv. skutkové věty svého rozsudku, ale nevěnoval jim zjevně dostatečnou pozornost, ačkoliv závažnost jednání obviněné notně zvyšovala. Obviněná totiž do balíčku odeslaného matkou obviněného do věznice v XY uložila 0,6421 g pervitinu zabaleného v cigaretových papírcích značky Vážka, přičemž takové množství představuje (při zohlednění skutečnosti, že jedna dávka pervitinu činí 0,1 až 0,2 gramu této látky) celkem 3 až 6 obvyklých dávek. Takové množství pervitinu by tedy obviněnému, popř. jiným osobám nacházejícím se ve výkonu trestu odnětí svobody v téže věznici, umožnilo několikanásobné užití této psychotropní látky.

31. Jak již Nejvyšší soud předeslal výše, ve své dosavadní rozhodovací praxi se ve vztahu k výkladu § 337 odst. 1 písm. h) tr. zákoníku ve vazbě na distribuci omamných a psychotropních látek v prostředí věznice, popř. vazební věznice, zabýval především otázkou posouzení jednání samotných odsouzených.

32. Pro ilustraci lze připomenout, že v trestní věci vedené u Nejvyššího soudu pod sp. zn. 6 Tdo 156/2010 byl obviněný uznán (mimo jiné) vinným i ze spáchání trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. f) tr. zák., ve znění do 31. 12. 2008. Tohoto trestného činu se obviněný dopustil tím, že u sebe přechovával dne 4. 5. 2008 psychotropní látku pervitin o hmotnosti 0,33 gramu o obsahu 0,21 gramu čisté báze metamfetaminu a dále dne 6. 7. 2008 u sebe přechovával psychotropní látku pervitin o celkové hmotnosti 5,42 gramu o obsahu 3,60 gramu čisté báze metamfetaminu. V trestní věci

č. 5

vedené u Nejvyššího soudu pod sp. zn. 11 Tdo 754/2019 byl obviněný uznán (mimo jiné) vinným i ze spáchání přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku, ve znění do 31. 5. 2020, jehož se dopustil držením jednak 8 tzv. psaníček obsahujících látku rostlinného původu o hmotnosti nejméně 0,68 gramu (v níž byl následně znaleckým zkoumáním zjištěn obsah tetrahydrokanabinolů), přičemž blíže neurčené množství této látky vykouřil a další papírové psaníčko s látkou rostlinného původu o hmotnosti 0,1 gramu předal spoluodsouzenému.

33. Naopak samotná konzumace omamných či psychotropních látek odsouzeným, která byla zjištěna na základě odběru vzorku moči a jeho následného toxikologického vyšetření, nebyla Nejvyšším soudem shledána jako dostatečně závažné jednání odsouzeného ve smyslu § 337 odst. 1 písm. h) tr. zákoníku, přičemž Nejvyšší soud v těchto případech zdůraznil, že v trestním řízení nebylo zjištěno nic o tom, zda jednání odsouzených bylo významnější intenzity, že by snad bylo opakované, soustavnější a závažnější než pouhý kázeňský přestupek, a rovněž nezjistil množství požitých psychotropní látky ani jakýkoli její vliv na chování odsouzených (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2007, sp. zn. 6 Tdo 1266/2007, uveřejněné pod č. 40/2008 Sb. rozh. tr., či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2007, sp. zn. 5 Tdo 1300/2007, nebo ze dne 12. 9. 2012, sp. zn. 3 Tdo 1075/2012).

34. Nyní projednávaná trestní věc se od shora uvedených trestních věcí liší v tom, že se netýká právního posouzení skutku, který je kladen za vinu odsouzenému, jenž měl v rámci výkonu trestu odnětí svobody přechovávat omamnou či psychotropní látku, nýbrž osoby, která dopravení této látky do prostor věznice, v níž takový odsouzený vykonával trest odnětí svobody, zajistila. Na druhou stranu však platí, že již v rozhodnutí uveřejněném pod č. 12/1979 Sb. rozh. tr. Nejvyšší soud uzavřel, že trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. c) tr. zák. [nyní trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. h) tr. zákoníku] se může dopustit i jiná osoba než odsouzený nebo osoba ve vazbě.

35. K těmto případům lze poukázat rovněž na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. 11 Tdo 370/2018, v němž v obecné poloze – neboť dovolací námitky obviněného neodpovídaly jím uplatněnému dovolacímu důvodu – bylo akceptováno právní posouzení skutku (mimo jiné) i jako přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku, ve znění do 31. 5. 2020, který spočíval v tom, že obviněný na blíže nezjištěném místě opatřil 0,553 gramu drogy pervitin a 0,020 gramu drogy heroin, jež následně předal další spoluobviněné, která je společně s jinou spoluobviněnou odeslala ukryté ve dvou různých balících zaslaných následně dalšímu spoluobviněnému do věznice, kde tento vykonával trest odnětí svobody.

36. Při promítnutí všech shora uvedených poznatků do poměrů projednávané trestní věci má Nejvyšší soud za to, že shora popsané jednání obviněné M. Ch. na-

plňuje znak „závažného jednání“ ve smyslu § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku, ve znění do 31. 5. 2020 [nyní § 337 odst. 1 písm. h) tr. zákoníku]. Je tomu tak proto, neboť v zásadě jakékoliv jednání, které naplňuje znaky skutkové podstaty jiného trestného činu (zde přečinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku), je třeba považovat za závažné jednání ve smyslu citovaného ustanovení.

37. Na margo uvedeného pak lze dodat, že jednání obviněné je srovnatelné s ostatními případy trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (viz vybraná rozhodnutí Nejvyššího soudu předestřená výše) a zároveň je podstatně závažnější než související kázeňský přestupek podle § 28 odst. 3 písm. b) zákona o výkonu trestu odnětí svobody (byť při vědomí skutečnosti, že tohoto se mohou dopustit pouze odsouzení ve smyslu zákona o výkonu trestu odnětí svobody). Co se týče dalších kritérií určujících pro stanovení škodlivosti činu obviněné, je třeba poukázat zvláště na následující skutečnosti. V první řadě je nutné akcentovat, že obviněná zajistila obviněnému D. L. zaslání pervitinu (metamfetaminu), pro nějž je charakteristická existence vysokého rizika vzniku závislosti. Dále je třeba říci, že množství zaslané obviněnou odpovídalo přinejmenším třem obvyklým dávkám, tedy nešlo rozhodně o marginální množství dané drogy (to i ve srovnání se shora zmíněnými rozhodnutími Nejvyššího soudu). Obdobně je nutné vyzdvihnout i poznatek, že obviněná podle skutkových zjištění odvolacího soudu obstarala pervitin zabalený v cigaretových papírcích, tyto následně předala spolu s dalšími baleními cigaretových papírků matce obviněného, která je vložila do balíku, jenž následně tomuto prostřednictvím České pošty odeslala, přičemž takový způsob spáchání trestného činu lze označit za sofistikovanější, a tedy i více společensky škodlivý. Ačkoliv tedy jednání obviněné nevykazovalo znaky soustavnosti či opakování, při zohlednění dalších skutečností je nezbytné jej považovat za jednoznačně závažné ve smyslu § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku, ve znění do 31. 5. 2020.

38. Konečně Nejvyšší soud nemá pochyb o tom, že shora popsaného jednání se obviněná dopustila, aby zmařila výkon nebo účel trestu. To z toho důvodu, že v případě neodhalení její trestné činnosti by se obviněnému D. L., jakožto odsouzenému vykonávajícímu nepodmíněný trest odnětí svobody ve věznici, dostala do dispozice droga pervitin, obsahující psychotropní látku metamfetamin, kterou by tento mohl sám užít (s čímž souvisí nejen riziko v podobě vzniku závislosti na dané látce, ale rovněž i nejvyšším státním zástupcem zmíněné riziko akutní intoxikace vyžadující lékařskou pomoc), popřípadě ji distribuovat mezi další osoby (čímž by se dopouštěl další trestné činnosti přímo v prostorách věznice). Účelem trestu jako takového, a tedy i trestu odnětí svobody, je ochrana společnosti před pachateli trestných činů, realizovaná jak skrze prostředky individuální pozitivní prevence, tak i individuální preventivní represe a v neposlední řadě rovněž individuální zabraňující represe (srov. KRATOCHVÍL, V. a kol. Trestní právo hmotné.

Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 554 a 555.). Právě dostupnost omamných a psychotropních látek ve věznici a zvláště jejich následné užívání odsouzenými představují jednu ze zásadních překážek řádného výkonu a zejména pak dosažení účelu trestu, neboť v důsledku intoxikace těmito látkami odsouzení nemusí dbát řádného plnění svých povinností zakotvených především v § 28 a § 29 zákona o výkonu trestu odnětí svobody [dlužno dodat, že již samotné přechovávání těchto látek pro vlastní potřebu je kázeňským přestupkem podle § 28 odst. 3 písm. b) zákona o výkonu trestu odnětí svobody].

39. Konečně je třeba říci, že Nejvyšší soud se plně ztotožňuje se závěrem nejvyššího státního zástupce stran společenské škodlivosti jednání obviněné, která vylučuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku.

40. Nejvyšší soud tak v této části uzavírá, že odvolací soud pochybil, pokud toliko proto, že se obviněná dopustila shora popsaného jednání poprvé, dospěl k názoru, že nebylo namístě jej právně kvalifikovat rovněž jako přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku, ve znění do 31. 5. 2020. Právní posouzení skutku odvolacím tedy v této části nemohlo obstát. Nejvyšší soud proto zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu na základě dovolání nejvyššího státního zástupce podaného v neprospěch obviněné M. Ch. z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a odvolacímu soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

IV. B

K dovolání obviněného D. L.

41. Obviněný D. L. prostřednictvím svého dovolání brojí proti právnímu posouzení té části skutku, v níž odvolací soud spatřoval naplnění znaků návodu ve smyslu § 24 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku k přečinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku, jakož i té části skutku, v níž odvolací soud spatřoval samotný přečin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku, spáchaný obviněnou M. Ch. Takto formulovaná námitka na první pohled odpovídá obviněným uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ale obviněný zde vychází z vlastního vymezení skutkového stavu věci, jež je odlišné od toho, jak jej zjistily soudy nižších stupňů.

42. Jelikož dovolací námitky obviněného neodpovídaly jím deklarovanému, ale ani žádnému jinému zákonnému dovolacímu důvodu podle § 265b tr. ř., Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 1

Č. 1

Poplatky soudní, Společenství účastníků řízení, Směnka

§ 2 odst. 8 zákona č. 549/1991 Sb., § 7 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., § 9 zákona č. 549/1991 Sb., § 91 o. s. ř.

Ustanovení § 2 odst. 8 zákona č. 549/1991 Sb., které upravuje solidární poplatkovou povinnost, se neprosadí v případě účastníků řízení majících postavení samostatných společníků podle ustanovení § 91 odst. 1 o. s. ř.

Výstavce vlastní směnky a směnečný rukojmí (jako přímí dlužníci ze směnky) jsou (i) v hmotném právu dlužníky samostatnými. Pro určení povahy jejich poplatkové povinnosti (tj. pro posouzení, zda mají povinnost zaplatit soudní poplatky za odvolání každý sám za sebe, nebo solidárně) je nevýznamné, zda jim proti majiteli směnky náleží shodné (nebo naopak rozdílné) námitky, respektive, zda by (případná) pohledávka ze směnky byla uspokojitelná (jen) z majetku jednoho z nich, nebo (v případě manželů) z jejich společného jmění. V tomto směru je bez právního významu též skutečnost, zda odvolání podali samostatnými podáními, nebo podáním společným (jedním); takové rozlišení totiž činí povahu a výši poplatkové povinnosti závislou na právně nevýznamné skutečnosti (na technické podobě odvolání), aniž by k takovému rozdílu byl dán zákonný podklad, ať již v zákoně o soudních poplatcích, či v jiném právním předpisu. Naopak důsledkem takového rozlišení by byla ničím neodůvodněná nerovnost poplatníků soudních poplatků, založená jen na tom, zda odvolání podali společně (jedním podáním), nebo samostatně.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2020, sp. zn. 29 Cdo 1625/2020, ECLI:CZ:NS:2020:29.CDO.1625.2020.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání druhé žalované proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 1. 2020, sp. zn. 12 Cmo 290/2019.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 24. 6. 2019, č. j. 41 Cm 32/2019-127, ponechal v plném rozsahu v platnosti směnečný platební rozkaz ze dne 8. 4. 2019, č. j. 41 Cm 32/2019-15, kterým uložil žalovaným (I. T. a E. T.) zaplatit

žalobci (Ch. n. s. r. o.) částku 619 650 Kč s 6% úrokem od 13. 3. 2019 do zaplacení, směnečnou odměnu 2 065 Kč a náhradu nákladů řízení (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů námitkového řízení (II.).

2. Proti tomuto rozsudku podali žalovaní (společným podáním) odvolání, aniž zaplatili soudní poplatek za odvolání.

3. Usnesením ze dne 6. 8. 2019, č. j. 41 Cm 32/2019-147, které bylo zástupci žalovaných doručeno dne 9. 8. 2019, soud prvního stupně žalované vyzval, aby každý z nich zaplatil soudní poplatek za odvolání ve výši 31 086 Kč; současně oba žalované poučil o následcích nesplnění poplatkové povinnosti.

4. Soudní poplatek za odvolání zaplatil (jen) první žalovaný (viz č. 1. 149).

5. Na tomto základě Krajský soud v Plzni usnesením ze dne 11. 9. 2019, č. j. 41 Cm 32/2019-150, odkazuje na § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., zákona o soudních poplatcích, řízení o odvolání druhé žalované pro nezaplacení soudního poplatku zastavil.

6. Vrchní soud v Praze k odvolání obou žalovaných usnesením ze dne 2. 1. 2020, č. j. 12 Cmo 290/2019-158, (mimo jiné) potvrdil usnesení soudu prvního stupně ve výroku o zastavení řízení o odvolání druhé žalované.

7. Odvolací soud – vycházejí ze závěrů formulovaných Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3317/2007 (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 38/2010 Sb. rozh. obč.), a v usnesení ze dne 23. 10. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2259/2013 (ústavní stížnost proti tomuto usnesení podanou odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 4. 6. 2014, sp. zn. IV. ÚS 240/14), a Ústavním soudem v usneseních ze dne 20. 6. 2006, sp. zn. III. ÚS 339/06, a ze dne 25. 1. 2007, sp. zn. III. ÚS 171/06 – zdůraznil, že žalovaní mají postavení samostatných procesních společníků, pročež se pro jejich povinnost k zaplacení soudního poplatku za odvolání neuplatní § 2 odst. 8 zákona o soudních poplatcích.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti usnesení odvolacího soudu podala druhá žalovaná dovolání, které má za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), a to k řešení otázky výkladu § 2 odst. 8 zákona o soudních poplatcích, s tím, že Nejvyšší soud by se měl odchýlit od závěrů obsažených v rozhodnutích ze dne 23. 10. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2259/2013, a ze dne 11. 6. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2066/2015.

9. Dovolatelé citují pasáž z nálezu Ústavního soudu ze dne 10. 6. 2010, sp. zn. II. ÚS 1198/2009 (dále též jen „nález Ústavního soudu“), podle níž „v případě žalovaných v řízení navazujícím na vydání směnečného platebního rozkazu, jejichž pasivní legitimace vychází z postavení směnečného dlužníka a směnečného rukojmího, platí, že takovým účastníkům má být poplatková povinnost uložena

na jako povinnost společná (solidární), neboť i povinnost k zaplacení směnečné sumy je takovým účastníkům uložena společně a nerozdílně“.

10. Za stavu, kdy žalovaní podali společné odvolání proti rozsudku, jímž byl ponechán v platnosti směnečný platební rozkaz, kterým jim byla uložena společně a nerozdílně povinnost k zaplacení směnečné sumy, měla jim být i poplatková povinnost za odvolací řízení stanovena jako společná (solidární); nestalo-li se tak, bylo tímto postupem porušeno základní právo stěžovatelů na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

11. K odvolacím soudem zmiňovaným usnesením Ústavního soudu dovolatelka doplňuje, že „primárně je třeba držet se výkladu obsaženého v nálezů, v němž je věcně kvalifikovaně argumentováno“.

12. Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení. Současně navrhuje, aby Nejvyšší soud odložil právní moc (eventuálně vykonatelnost) dovoláním napadeného usnesení.

13. Žalobce považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné.

č. 1

III.

Přípustnost dovolání

14. Dovolání druhé žalované je přípustné podle § 237 o. s. ř., a to k řešení právní otázky dovolatelkou otevřené, týkající se výkladu § 2 odst. 8 zákona o soudních poplatcích, dosud Nejvyšším soudem z hlediska argumentace obsažené v nálezů Ústavního soudu beze zbytku nezodpovězené.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

16. Podle § 2 odst. 8 zákona o soudních poplatcích, vznikne-li více poplatníkům povinnost zaplatit poplatek, platí jej společně a nerozdílně.

Podle § 4 zákona o soudních poplatcích, jde-li o poplatek za řízení, vzniká poplatková povinnost ... b) podáním odvolání.

Podle § 7 odst. 1 zákona o soudních poplatcích poplatek, s výjimkou poplatku za zápis skutečnosti do veřejného rejstříku provedený notářem, je splatný vznikem poplatkové povinnosti. Vzniká-li poplatková povinnost způsobem uvedeným v § 4 odst. 1 písm. e) až j), je poplatek splatný do 3 dnů od právní moci rozhodnutí, kterým byla povinnost poplatek zaplatit uložena nebo jímž byl schválen smír, nestanoví-li rozhodnutí o schválení smíru splatnost delší.

Podle § 9 zákona o soudních poplatcích, nebyl-li poplatek za řízení splatný podáním návrhu na zahájení řízení, odvolání, dovolání nebo kasační stížnosti zaplacen, soud vyzve poplatníka k jeho zaplacení ve lhůtě, kterou mu určí v délce alespoň 15 dnů; výjimečně může soud určit lhůtu kratší. Po marném uplynutí této lhůty soud řízení zastaví. K zaplacení poplatku po marném uplynutí lhůty se nepřihlíží (odstavec 1). Soud poplatníka ve výzvě poučí o tom, že řízení zastaví, jestliže poplatek nebude ve stanovené lhůtě zaplacen (odstavec 3). Nabude-li usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení poplatku právní moci, zaniká poplatková povinnost (odstavec 7).

Podle ustanovení čl. 89 odst. 2 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, rozhodnutí Ústavního soudu je vykonatelné, jakmile bylo vyhlášeno způsobem stanoveným zákonem, pokud Ústavní soud o jeho vykonatelnosti nerozhodl jinak (odstavec 1). Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby (odstavec 2).

17. Judikatura Nejvyššího i Ústavního soudu je jednotná ve výkladu § 2 odst. 8 zákona o soudních poplatcích, jenž upravuje solidární poplatkovou povinnost, v tom směru, že označené ustanovení se neprosadí v případě účastníků, majících postavení samostatných společníků podle § 91 odst. 1 o. s. ř.

18. K tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2019, sp. zn. 29 Cdo 3823/2019, včetně přehledu judikatury zmíněné v jeho důvodech. V judikatuře Ústavního soudu k tomu srov. např. (jde-li o rozhodnutí vydaná v době po nález Ústavního soudu, tj. po 10. 6. 2010) usnesení sp. zn. III. ÚS 1711/12, ze dne 27. 1. 2015, sp. zn. IV. ÚS 3801/14, ze dne 19. 4. 2016, sp. zn. II. ÚS 2596/15, ze dne 19. 4. 2016, sp. zn. II. ÚS 2621/15 a ze dne 25. 2. 2020, sp. zn. II. ÚS 2795/19.

19. Přitom pochybnosti nelze mít ani o tom, že žalovaní (jako přímí dlužníci ze směnky) jsou (i v hmotném právu) dlužníky samostatnými (viz např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2010, sp. zn. 29 Cdo 998/2009, včetně dalších rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněných v důvodech usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 1/2017).

20. K závěrům obsaženým v nálezu Ústavního soudu Nejvyšší soud s respektem k náleзовé judikatuře Ústavního soudu a vědom si obecné závaznosti nálezů Ústavního soudu zdůrazňuje, že jedním z argumentů, který shledal Ústavní soud relevantním k určení povahy poplatkové povinnosti odvolatelů (tj. zda jde o povinnost solidární, nebo o povinnost, která zatěžuje samostatně každého z odvolatelů), je skutečnost, zda žalovaní (odvolatelé) podali odvolání samostatnými podáními, nebo podáním společným. Takové rozlišení činí charakter a výši poplatkové povinnosti závislou na právně nevýznamné skutečnosti (na technické podobě odvolání), aniž by k takovému rozdílu byl dán zákonný podklad, ať již v zákoně o soudních poplatcích, či v jiném právním předpisu. Přitom důsledkem takového právního posouzení by zjevně byla ničím neodůvodněná nerovnost po-

platníků soudních poplatků za odvolání, založená jen na tom, zda odvolání podali společně (jedním podáním), nebo samostatně.

21. Vzhledem k postavení žalovaných jako samostatných dlužníků ze směnky je pro účely rozsahu poplatkové povinnosti nevýznamné i to, zda jim vůči majiteli směnky náleží shodné (nebo naopak rozdílné) námitky, respektive to, zda by (případná) pohledávka ze směnky byla uspokojitelná (jen) z majetku jednoho z nich, nebo (v případě manželů) z jejich společného jmění.

22. Konečně nelze přehlédnout, že Ústavní soud zmíněným nálezem rozhodl za skutkového stavu, kdy jeden ze stěžovatelů soudní poplatek zaplatil, a druhému stěžovateli bylo přiznáno osvobození od soudních poplatků ze dvou třetin, přičemž ve zbývající části hodlal zaplatit poplatek poté, kdy mu bude zaslána opravená výzva k zaplacení soudního poplatku (k tomu srov. opět usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3801/14).

23. V poměrech dané věci tak Nejvyšší soud neshledal důvod odchýlit se od své předchozí (shora citované) judikatury ani na základě nálezu Ústavního soudu a dovolání druhé žalované jako nedůvodné zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

24. Výrok o náhradě nákladů dovolacího řízení ve vztahu mezi žalobcem a druhou žalovanou je odůvodněn § 243c odst. 3, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř., když dovolání druhé žalované Nejvyšší soud zamítl a druhé žalované vznikla povinnost nahradit žalobci účelně vynaložené náklady dovolacího řízení.

Č. 2

č. 2

Příslušnost soudu mezinárodní

čl. 17 odst. 1 bod c) nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 1215/2012, § 25 odst. 1 a 2 zákona č. 256/2004 Sb.

Při výkladu pojmu „zaměřování činnosti“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I bis je třeba přihlédnout i k tomu, že zahraniční podnikatel, který poskytl investiční služby spotřebiteli s bydlištěm v České republice a nemá na území České republiky zřízenou svou pobočku, k poskytování takových služeb přistoupil poté, kdy byly splněny podmínky stanovené v § 25 odst. 1 a 2 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. 30 Cdo 2084/2019, ECLI:CZ:NS:2020:30.CDO.2084.2019)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti výroku I usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 2. 2019, sp. zn. 12 Cmo 294/2018; ve zbývajícím rozsahu je odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se návrhem na vydání evropského platebního rozkazu ze dne 28. 8. 2017 domáhá po žalované zaplacení částky 14 634,15 eur s příslušenstvím, která představuje nevyplacený zisk z investování do obchodů s měnou a komoditami prostřednictvím tzv. rozdílových smluv (CFD – Contracts for difference).
2. Žalovaná proti evropskému platebnímu rozkazu Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky Liberec ze dne 10. 10. 2017, č. j. 38 EVCm 1/2017-93, podala odpor a ještě před prvním jednáním ve věci vznesla námitku nedostatku mezinárodní příslušnosti soudů České republiky.
3. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (dále jen „soud prvního stupně“) dospěl v usnesení ze dne 8. 2. 2018, č. j. 38 EVCm 1/2017-120, původně k závěru, že není dána jeho mezinárodní příslušnost k projednání věci. Na základě odvolání žalobkyně bylo toto usnesení následně Vrchním soudem v Praze (dále též jen „odvolací soud“) zrušeno a věc byla vrácena soudu prvního stupně, neboť ten se podle odvolacího soudu dostatečně nevypořádal s argumenty žalobkyně ohledně jejího postavení spotřebitele.

4. Následně soud prvního stupně svým usnesením ze dne 22. 10. 2018, č. j. 38 EVCm 1/2017-179, určil, že je soudem příslušným k projednání a rozhodnutí věci.

5. Soud prvního stupně vycházel z toho, že žalovaná je obchodníkem s cenovými papíry se sídlem v Londýně, ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku, který je součástí skupiny G. C., jež o sobě uvádí, že je „globálním leaderem v oblasti online obchodování ... a žalovaná je právnickou osobou pro činnosti s působností pro Evropu, Střední Východ a Afriku“. Dále zdůraznil, že dle výstupu z evidence České národní banky (dále jen „ČNB“) byla žalovaná v rozhodnou dobu oprávněna provádět na území České republiky podnikatelskou činnost podle § 3 odst. 1 písm. f) a § 25 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu (dále jen „ZPKT“).

Z provedeného dokazování podle soudu prvního stupně dále vyplynulo, že žalovaná inseruje své telefonní spojení ve formě s mezinárodní předvolbou Velké Británie, použitelné však pro celou oblast EMEA (Evropa, Blízký východ a Afrika). Webová stránka propagující činnost žalované používala neutrální doménu „.com“. Soud prvního stupně dále po skutkové stránce uzavřel, že žalobkyně, mající bydliště na území České republiky, uzavřela smlouvu se žalovanou jako fyzická osoba, tehdy studentka vysoké školy, mimo svou podnikatelskou činnost. Dle ustanovení smlouvy se smlouva řídí anglickým právem a výlučnou pravomoc k řešení sporů mají soudy Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku.

6. Po právní stránce soud prvního stupně dospěl k závěru, že zde byly naplněny všechny podmínky pro určení alternativní příslušnosti soudu dle čl. 17 odst. 1 písm. c) a čl. 18 nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepracované znění), dále jen „nařízení Brusel I bis“, tedy že mezi žalovanou a žalobkyní byla uzavřena smlouva, žalobkyně při jejím uzavření vystupovala jako spotřebitelka, neboť účel smlouvy se netýkal její profesionální nebo podnikatelské činnosti, a žalovaná se při provozování svých podnikatelských činností zaměřovala mj. i na Českou republiku. Je tedy možné podle čl. 18 nařízení Brusel I bis věc projednat před Krajským soudem v Ústí nad Labem – pobočkou v Liberci, v jehož obvodu působnosti má žalobkyně (spotřebitelka) bydliště. Vzhledem ke spotřebitelské povaze smlouvy nelze přihlížet k ujednání účastnic o příslušnosti soudů Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku, neboť takto lze příslušnost soudů založit pouze za podmínek v čl. 19 nařízení Brusel I bis, které ovšem v posuzovaném sporu splněny nebyly.

7. Vrchní soud v Praze jako soud odvolací napadeným usnesením rozhodnutí soudu prvního stupně jako věcně správné potvrdil (výrok I usnesení odvolacího soudu) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II usnesené odvolacího soudu).

8. Odvolací soud skutkový stav nedoplňoval, vyšel tak ze skutkových zjištění soudu prvního stupně. Shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že předmětnou

smlouvu žalobkyně uzavřela jako spotřebitelka, podrobně přezkoumával pouze splnění podmínky zaměřování podnikatelské činnosti žalované na Českou republiku. Odvolací soud dospěl k závěru, že kritérium zaměřování na členský stát ve smyslu čl. 17 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I bis bylo naplněno, neboť z § 25 ZPKT vyplývá, že možnost poskytování investičních služeb bez umístění pobočky na území České republiky je vázána na úmysl zahraniční osoby tyto služby v České republice poskytovat. Jde tak o vytvoření předpokladů pro poskytování investičních služeb na území jiného členského státu ve formě notifikace, kterou lze vyložit jako zaměřování ve smyslu čl. 17 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I bis.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Usnesení odvolacího soudu napadla žalovaná v celém rozsahu včasným dovoláním, jehož přípustnost spatřovala v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

10. Dle žalované odvolací soud nesprávně posoudil otázku mezinárodní příslušnosti soudů České republiky, konkrétně nesouhlasí s posouzením podmínek aplikace čl. 17 nařízení Brusel I bis. Dle žalované žalobkyně uzavřela smlouvu nikoliv v postavení spotřebitele, neboť prováděla operace určené pro zkušené investory za účelem dosažení zisku, čímž se vymezuje profesionální nebo podnikatelská činnost. Dále žalovaná nesouhlasí se závěrem, že by jakkoliv zaměřovala svou činnost na Českou republiku, neboť oprávnění poskytovat investiční služby v České republice má žalovaná díky tzv. jednotnému evropskému pasu, který ji opravňuje podnikat i v jiných členských státech Evropské unie. Samotný zápis v evidenci ČNB nelze interpretovat v tom smyslu, že se žalovaná zaměřuje na spotřebitele v České republice. Soudní dvůr EU dle žalované definuje zaměřování činnosti jako zaměřování vůči spotřebitelům, a to prostřednictvím přímé komunikace se zákazníky.

11. Žalobkyně ve svém vyjádření k dovolání namítá, že proti splnění podmínky postavení žalobkyně jako spotřebitelky žalovaná brojí poprvé až v dovolacím řízení a její splnění ani nebylo předmětem přezkumu odvolacího soudu. Co se týče zaměřování činnosti žalované na Českou republiku, uvádí, že jde sice o otázku dovolacím soudem dosud nevyřešenou, námitka žalované ovšem není důvodná. Dle žalobkyně pojem „zaměřování činnosti“ zahrnuje zaměřování na konkrétní členský stát, a nikoliv na konkrétní skupinu spotřebitelů. Podnikání na základě notifikace ČNB je dobrovolným jednáním a ukazuje na úmysl žalované poskytovat investiční služby na území České republiky. Žalobkyně shledává jednání žalované účelovým, když se na jednu stranu žalovaná prezentuje jako obchodník s působením v České republice a na druhou stranu se snaží před soudem odvrátit negativní procesní důsledky z toho pro ni plynoucí. Žalobkyně v doplňujícím

vyjádření podotkla, že získání tzv. jednotného evropského pasu neznamená automaticky oprávnění poskytovat investiční služby pro celou EU, nýbrž jen v těch státech, které si obchodník zvolí. Žalovaná si tak dobrovolně a výslovně musela zvolit Českou republiku jako jednu ze zemí, ve které nyní poskytuje své služby.

12. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (viz čl. II bod 2 a čl. XII zákona č. 296/2017 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

č. 2

III.

Přípustnost dovolání

13. Dovolání žalobkyně bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř., a obsahovalo náležitosti vyžadované § 241a odst. 2 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

14. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

15. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

16. Otázka, zda žalobkyně uzavřela smlouvu se žalovanou v postavení spotřebitelky ve smyslu čl. 17 odst. 1 nařízení Brusel I bis nemůže založit přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř., neboť při jejím řešení se odvolací soud neodchýlil od řešení přijatého v judikatuře Nejvyššího soudu, pokud dospěl k závěru, že na žalobkyni je nutno pohlížet jako na spotřebitelku, neboť uzavření smlouvy nespadá do její profesionální nebo podnikatelské činnosti, bez ohledu na hodnotu transakcí, odbornost, rizikovitost nebo druh investičního nástroje (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2019, sp. zn. 30 Cdo 3918/2017, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2019, sp. zn. 30 Cdo 4698/2017, a rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 3. 10. 2019, ve věci C-208/18, Jana Petruchová proti FIBO Group Holdings Limited).

17. V projednávané věci žalovaná dovoláním napadla rovněž výrok II usnesení odvolacího soudu, kterým bylo rozhodnuto o náhradě nákladů odvolacího řízení. Takové dovolání je však podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. objektivně nepřípustné, proto jej v tomto rozsahu Nejvyšší soud odmítl, aniž by mu bylo umožněno se zabývat jeho věcnou správností.

18. Dovolání je však přípustné pro řešení otázky výkladu čl. 17 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel I bis, a to zda je splněna podmínka, že žalovaná provozuje profe-

sionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, v němž má žalobkyně jako spotřebitel bydliště, nebo se jakýmkoliv způsobem takové činnosti na tento stát nebo na několik členských států včetně tohoto členského státu zaměřují, neboť tato otázka dosud nebyla v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena.

č. 2

IV.

Důvodnost dovolání

19. Dovolání není důvodné.

20. V posuzovaném sporu je nezbytné zodpovědět otázku, zda je v poměrech projednávané věci dána mezinárodní příslušnost soudů České republiky, a to ve smyslu nařízení Brusel I bis, neboť se jedná o spor s mezinárodním prvkem, v občanské či obchodní věci, soudní řízení bylo zahájeno po 10. 1. 2015 a obě účastnice mají své sídlo (bydliště) na území různých členských států EU (srov. čl. 1 odst. 1 a čl. 66 odst. 1 nařízení Brusel I bis).

21. Klíčovou otázkou v projednávané věci proto je, zda jsou splněny podmínky aplikace oddílu 4 nařízení Brusel I bis pro příslušnost ve věcech týkajících se sporů ze spotřebitelských smluv tak, že žalobkyni svědčí související procesní ochrana, která by v souladu s čl. 19 tohoto nařízení znemožnila účinné založení příslušnosti soudů Spojeného království Velké Británie a Severního Irska prostřednictvím prorogační dohody o mezinárodní příslušnosti sjednané mezi účastnicemi řízení před vznikem sporu v rámci smlouvy. Soudy České republiky by tak měly založenu mezinárodní příslušnost dle čl. 18 odst. 1 nařízení Brusel I bis, který umožňuje spotřebiteli podat žalobu ve státě svého bydliště.

22. Podle čl. 17 odst. 1 nařízení Brusel I bis ve věcech týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, se příslušnost určuje podle tohoto oddílu, a) jedná-li se o koupi movitých věcí na splátky; b) jedná-li se o půjčku návratnou ve splátkách nebo o jiný úvěrový obchod určený k financování koupě takových movitých věcí, nebo c) ve všech ostatních případech, kdy byla smlouva uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, v němž má spotřebitel bydliště, nebo pokud se jakýmkoli způsobem taková činnost na tento členský stát nebo na několik členských států včetně tohoto členského státu zaměřuje, a smlouva spadá do rozsahu těchto činností.

23. V posuzované věci nebyla předmětem smlouvy koupě movitých věcí na splátky, ani financování takové koupě, a proto přichází do úvahy jen aplikace jurisdikčního pravidla podle čl. 17 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I bis. Pro jeho použití musí být dle samotného znění dotčeného ustanovení i související judikatury Soudního dvora Evropské unie splněny dvě podmínky. Zaprvé je nezbytné, aby profesionál vykonával svoji profesionální nebo podnikatelskou činnost ve členském státě spotřebitele, nebo aby jakýmkoliv způsobem zaměřil svoji činnost

na uvedený členský stát, a zadruhé, aby dotčená smlouva spadala do rozsahu těchto činností (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2823/2015, a rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 23. 12. 2015, ve věci C-297/14, Rüdiger Hobohm proti Benedikt Kampik Ltd & Co. KG a dalším, bod 27).

č. 2

24. Podle § 25 ZPKT zahraniční osobu, která má povolení orgánu dohledu jiného členského státu Evropské unie k poskytování investičních služeb a která hodlá poskytovat služby v České republice bez umístění pobočky na území České republiky, Česká národní banka informuje neprodleně o tom, že obdržela od orgánu dohledu domovského státu údaje týkající se zamýšleného poskytování investičních služeb touto osobou v České republice.

25. K výkladu pojmu „zaměřování“ profesionální nebo podnikatelské činnosti na členský stát ve smyslu čl. 17 odst. 1 písm. c) Brusel I bis existuje ustálená judikatura Soudního dvora Evropské unie (tzv. *acte éclairée*), není tedy povinností Nejvyššího soudu, jakožto soudu, jehož rozhodnutí již nelze napadnout žádnými opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, položit předběžnou otázku podle článku 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982 ve věci C-283/81, Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3482/2017). Judikatura Soudního dvora přijatá k výkladu pojmu „zaměřování“ dle čl. 15 odst. 1 písm. c) dříve účinného nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „nařízení Brusel I“), je přitom plně uplatnitelná i při výkladu článku 17 odst. 1 písm. c), neboť se jedná o ustanovení obsahově rovnocenná (srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 3. 2013, ve věci C-419/11, Česká spořitelna, a. s., proti Gerald Feichterovi, bod 27).

26. Judikatura Soudního dvora EU dospěla již dříve k závěru, že znění čl. 15 nařízení Brusel I (resp. nyní čl. 17 nařízení Brusel I bis) neobsahuje definici zaměřování činnosti na členský stát, na jehož území má spotřebitel bydliště. Jde o pojem, který musí být vykládán autonomně, a to s přihlédnutím k systematice a cílům uvedeného nařízení za účelem zajištění jeho plného účinku (srov. rozsudek ve věci C-585/08 a C-144/09 Pammer a Hotel Alpenhof, bod 55, a ve věci C-190/11, Daniel Mühlleitner v. Ahmad Yusufi, Wadat Yusuf). Úlohou úpravy přijaté v citovaném ustanovení je zajištění lepší ochrany spotřebitele jako smluvní strany považované za hospodářsky slabší a právně méně zkušenou. Obecnější vyjádření článku oproti předchozí úpravě (srov. Úmluvu o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, přijatou dne 27. 9. 1968 v Bruselu) posiluje ochranu spotřebitelů s ohledem na nové komunikační prostředky a vývoj elektronického obchodu. Současně z uvedené judikatury plyne, že cílem zkoumaného pravidla je ochrana spotřebitele, a jeho výklad proto má být prováděn „extenzivně směrem ke spotřebiteli“.

27. Uvedené ovšem neznamená, že by ochrana poskytovaná spotřebitelům byla absolutní. Pro účely aplikovatelnosti čl. 15 odst. 1 písm. c) musí podnikatel projevít svou vůli navázat obchodní vztahy se spotřebiteli z jednoho nebo více členských států, mezi kterými je i členský stát, na jehož území má spotřebitel své bydliště. K posouzení projevení takové vůle slouží indicie, které existovaly před uzavřením smlouvy se spotřebitelem. Patří mezi ně výslovné projevy vůle oslovit zákazníky z jiného členského státu a další demonstrativně uvedené skutečnosti, jež zahrnují mezinárodní povahu dotčené podnikatelské činnosti, uvedení telefonického spojení s mezinárodní předvolbou, použití jiného jména domény prvního řádu než je doména členského státu, ve kterém má podnikatel sídlo, použití neutrálních jmen domén prvního řádu, popis cesty do místa poskytování služeb, jakož i uvedení mezinárodní klientely složené ze zákazníků s bydlištěm v jiných členských státech, zejména formou uvedení ocenění takových zákazníků.

28. Zároveň je třeba podotknout, že pojem zaměřování ve smyslu čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I zahrnuje a nahrazuje dříve užívané pojmy „zvláštní nabídka“ a „reklama“ (srov. čl. 13 úmluvy ze dne 27. 9. 1968 o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech) a vztahuje se, jak tomu nasvědčuje slovní spojení „jakýmkoliv způsobem“, k širší škále činností. Indicie, které prokazují takové zaměřování činnosti, mohou vyplývat nejen z internetových stránek, ale i z celkové činnosti podnikatele (srov. rozsudek ve věcech Pammer a Alpenhof, body 61, 70, 75, 76, 80, 83 a 92). Jak již vysvětleno výše, uvedené judikatorní závěry lze bez dalšího vztáhnout i na nyní účinné nařízení Brusel I bis.

29. Pro určení mezinárodní příslušnosti podle oddílu 4 nařízení Brusel I bis pro spotřebitelské smlouvy byly v projednávané věci splněny podmínky, že zákaznická smlouva byla uzavřena a že žalobkyně při jejím uzavírání vystupovala jako spotřebitelka, která nejednala v rámci své profesionální nebo podnikatelské činnosti ve smyslu článku 17 odst. 1 nařízení Brusel I bis. Zbývá posoudit, zda lze uzavřenou smlouvu podřadit pod čl. 17 odst. 1 písm. c) uvedeného nařízení, tedy zda žalovaná zaměřovala svoji podnikatelskou činnost, jež byla předmětem zákaznické smlouvy, na Českou republiku.

30. Z obsahu webových stránek skupiny, ve které žalovaná ke dni uzavření smlouvy působila, vyplývalo, že skupina se prezentuje jako „globální leader v oblasti online obchodování“. Obchodování na kapitálových trzích, včetně mezinárodního trhu FOREX, má přitom zřetelně mezinárodní povahu. V sekci kontakty bylo uvedeno telefonní spojení s žalovanou ve formě s mezinárodní předvolbou Velké Británie, použitelné však pro celou oblast EMEA (Evropa, Blízký východ a Afrika). Webová stránka propagující činnost žalované používala neutrální doménu „.com“, přitom domovská doména prvního řádu pro Velkou Británii je „.co.uk“.

31. Dále ze skutkových zjištění odvolacího soudu, která nepodléhají dovolačímu přezkumu (srov. § 241a odst. 1 o. s. ř.), plyne, že žalovaná byla v době

uzavření zákaznické smlouvy se žalobkyní evidována u ČNB podle § 25 ZPKT jako zahraniční obchodník s cennými papíry, který poskytuje investiční služby v České republice. Toto ustanovení je výsledkem implementace článku 31 odst. 2 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/65/EU ze dne 15. 5. 2014 o trzích finančních nástrojů a o změně směrnic 2002/92/ES a 2011/61/EU „MiFID“, podle něhož podnik, který má v úmyslu poskytnout služby nebo vykonat činnost na území jiného členského státu, sdělí příslušným orgánům svého domovského státu příslušné informace. Následně jsou tyto informace předány tomuto jinému členskému státu.

32. Rovněž z okolnosti, že žalovaná požádala o své zaevidování u České národní banky, bezpochyby vyplývá zjevný projev její vůle navázat obchodní vztahy se zákazníky z České republiky, spotřebitele nevyjímaje (srov. k tomu čl. 156 a 166 preambule Směrnice MiFID), neboť svému domovskému orgánu dohledu musela výslovně sdělit, že chce poskytovat investiční služby též v České republice.

33. Z výše uvedených skutečností, které v rozhodné době vyplývaly též z prezentace v rámci internetových stránek žalované a z její celkové činnosti, lze bez rozumných pochybností dovodit, že žalovaná v době uzavření zákaznické smlouvy zaměřovala svoji podnikatelskou činnost rovněž na Českou republiku. Jelikož žalobkyně uzavřela zákaznickou smlouvu jako spotřebitelka a zákaznická smlouva spadala do rozsahu zaměřované činnosti, určí se mezinárodní příslušnost podle oddílu 4 nařízení Brusel I bis pro spotřebitelské smlouvy.

34. Podala-li proto žalobkyně žalobu proti žalované u Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci, tedy u soudu, v jehož územním obvodu má žalobkyně své bydliště, učinila tak v souladu s čl. 18 odst. 1 nařízení Brusel I bis. Uvedený krajský soud je podle § 9 odst. 2 písm. j) o. s. ř. soudem věcně příslušným v prvním stupni z důvodu, že v dané věci jde o spor týkající se investičních nástrojů a cenných papírů nebo zaknihovaných cenných papírů, i když se nejedná o investiční nástroje.

35. Pouze pro úplnost Nejvyšší soud dodává, že závěr odvolacího soudu, podle něhož dohoda o příslušnosti soudů Spojeného království Velké Británie a Severního Irska v článku 31.1 zákaznické smlouvy nemá podle článku 25 odst. 4 nařízení Brusel I bis právní účinek, neboť byla uzavřena v rozporu s článkem 19 odst. 1 ještě před vznikem sporu, nebyl podaným dovoláním kvalifikovaně zpochybněn, a zůstal tak stranou přezkumné činnosti dovolacího soudu (srov. § 242 odst. 3 věta první o. s. ř.).

36. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř., je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné takové vady neshledal a žalovaná jejich existenci ani netvrdila.

37. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému dovolání žalované podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl, neboť dovoláním napadené usnesení odvolacího soudu je správné.

38. Dovolatelka v dovolání navrhuje odklad vykonatelnosti dovoláním napadeného usnesení odvolacího soudu. Nejvyšší soud o něm nerozhodoval, neboť u výroku o určení mezinárodní příslušnosti soudu nelze ani vykonatelnost z povahy věci odložit, neboť podle takového výroku nelze nařídít výkon rozhodnutí nebo zahájit exekuci (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2018, sp. zn. 27 Cdo 5849/2017).

39. Jelikož napadeným usnesením odvolacího soudu se řízení ve věci samé nekončí, ani nebylo řízení ve věci samé skončeno již předtím, nerozhodoval Nejvyšší soud o nákladech dovolacího řízení (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2002, sp. zn. 20 Cdo 970/2001, uveřejněné pod číslem 48/2003 Sb. rozh. obč.). O nákladech řízení včetně tohoto řízení dovolacího rozhodne soud prvního stupně v rozhodnutí, jímž se bude řízení u něho končit (§ 151 odst. 1 o. s. ř.).

Č. 3

Č. 3

Zdánlivé právní jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)], Pracovněprávní vztahy, Smlouva pracovní, Skončení pracovního poměru
§ 545 o. z., § 552 o. z., § 554 o. z., § 38 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 30. 9. 2015

Simulované právní jednání, při němž jednající strany navenek pouze předstírají vůli právní jednání učinit a kdy jejich projev vůle pro chybějící vážnost projevené vůle nesměřuje k vyvolání právních následků, které jsou s předstíraným projevem vůle spojeny, je právním jednáním zdánlivým (§ 552 o. z.). Ke zdánlivosti (nicotnosti) právního jednání soud přihlíží z úřední povinnosti, vyjde-li zdánlivost v řízení najevo.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. 21 Cdo 2862/2019, ECLI:CZ:NS:2020:21.CDO.2862.2019.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobkyně proti rozsudku krajského soudu v části směřující do výroku, jímž byl rozsudek soudu prvního stupně potvrzen ve výroku o náhradě nákladů řízení, a do výroku o náhradě nákladů odvolacího řízení; ve zbyvajícím rozsahu dovolání žalobkyně zamítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Dopisem ze dne 22. 5. 2018 sdělil žalovaný žalobkyni, že s ní okamžitě ruší pracovní poměr podle § 55 odst. 1 písm. b) zákoníku práce. Okamžité zrušení pracovního poměru odůvodnil tím, že žalobkyně minimálně v období od 3. 4. 2018 do 22. 5. 2018 nedocházela na své pracoviště a nevykonávala práci podle pracovní smlouvy ze dne 3. 8. 2015, že bez jeho „svolení a vědomí“ odvezla ze svého pracoviště majetek zaměstnavatele, který vyjmenovává, čímž se dopustila jednání ke škodě zaměstnavatele, že poté, co byla dne 19. 4. 2018 s žalobkyní dohodnuta „změna rozsahu“ jejího pracovního poměru, odmítla podepsat písemný dodatek pracovní smlouvy, odmítla se dostavit do kanceláře a nereaguje na e-mailovou a telefonickou komunikaci, že přes výzvu k předání osobního automobilu, který je majetkem zaměstnavatele, automobil dne 21. 5. 2018 neodevzdala, což žalovaný považuje za „neoprávněné užívání cizí věci“ a za škodu způsobenou zaměstnavateli, a že nelze spravedlivě po zaměstna-

vateli požadovat, aby pracovní poměr žalobkyně „za těchto okolností i nadále pokračoval“.

2. Žalobkyně se žalobou podanou u Okresního soudu ve Zlíně dne 20. 7. 2018 domáhala, aby bylo určeno, že okamžité zrušení pracovního poměru je neplatné. Žalobu zdůvodnila zejména tím, že pracovala u žalovaného na základě pracovní smlouvy ze dne 3. 8. 2015 jako „referent“, že se důvody, o které žalovaný „opírá“ okamžité zrušení pracovního poměru (že nevykonávala práci podle pracovní smlouvy, že v zaměstnání absentovala, že odvezla majetek zaměstnavatele, že mezi ní a zaměstnavatelem došlo k dohodě o „změně rozsahu“ pracovního poměru a že následně odmítla podepsat dodatek pracovní smlouvy), nezakládají na pravdě, ale že s návrhem na změnu pracovní smlouvy nesouhlasila, že osobní automobil užívá v postavení tichého společníka žalovaného a že si žalovaný důvody pro okamžité zrušení pracovního poměru vytvořil „účelově“ ve snaze se jí „zbavit“ a neplatit jí mzdu a odstupné.

3. Žalovaný zejména namítal, že žalobkyně v žalované společnosti „reálně“ vůbec nepůsobila, neboť celou společnost řídil její manžel M. D., který nebyl společníkem ani jednatelem žalovaného s ohledem na prohlášený konkurs vůči němu jakožto fyzické osobě, že žalobkyně nikdy nepředložila žádný „výstup své práce“ a že vozidlo žalobkyni nebylo přiděleno, ale začala je užívat „o své vlastní vůli“.

4. Okresní soud ve Zlíně rozsudkem ze dne 4. 12. 2018, č. j. 38 C 255/2018-231, žalobu zamítl a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalovanému na náhradu nákladů řízení 23 716 Kč k rukám advokáta Mgr. M. J. Soud prvního stupně vzal za prokázané, že žalovanou společnost „koupila“ v roce 2011 A. F., kterou o to požádali manželé D., neboť manžel žalobkyně M. D. se v této době „nacházel v konkursu“ a byl „těžce zaměstnatelný“, přičemž v žalované společnosti M. D. zaměstnala, podepsala smlouvu o tichém společenství, podle níž měla žalobkyně podíl 90 % na „čistém zisku“ žalovaného, a po „skončení konkursu“ na majetek M. D. od ní měli manželé D. podíl ve společnosti odkoupit, že tedy šlo o „vytvoření podmínek“ k tomu, aby mohl M. D. i nadále podnikat, aniž by byl výnos jeho činnosti zatížen probíhajícím konkursem, že dne 3. 8. 2015 byla mezi žalobkyní a žalovaným uzavřena pracovní smlouva s totožným dnem nástupu do práce, se sjednaným druhem práce „referent“, místem výkonu práce v sídle žalovaného, pracovní dobou 40 hodin týdně a mzdou ve výši 20 000 Kč měsíčně a že uzavření pracovní smlouvy s žalobkyní dne 3. 8. 2015 bylo dalším způsobem, jak zajistit, aby z činnosti M. D. „plynuly“ manželům D. „příjmy nepodléhající konkursu“. Dále vycházel ze zjištění, že „koncem roku 2014 a v průběhu roku 2015“ byl u žalovaného vedle M. D. zaměstnán „jeden další dispečer (nejprve pan B. a poté pan Š.), který měl stejně jako manžel žalobkyně sjednávat přepravy“, že žalobkyně nebyla do pracovního poměru přijímána místo nich, neboť její náplň práce neměla tvořit sjednávání přeprav, že komunikace žalobkyně se zahraničními přepravci

představovala „zcela raritní činnost“, že žalobkyně občas telefonicky „urgovala“ uhrazení faktur vystavených žalovaným, že žalobkyně coby „referent“ nevystavovala žádné faktury, nevyhotovovala žádné písemné upomínky či jiné listiny a „neodsouhlasovala“ inventury pohledávek, neboť tuto činnost jménem žalovaného vykonávala M. Č. jako zaměstnankyně „jiné společnosti“ A. F. nebo A. F. jako jednatelka žalovaného, a že žalobkyně ani „nepřijímala a neodnášela“ žádnou poštu žalovaného. Soud prvního stupně měl za prokázané, že žalobkyně ve skutečnosti na základě uzavřené pracovní smlouvy u žalovaného v pracovním poměru nikdy pracovat neměla, do „práce nechodila“ a „sjednanou práci“ nevykonávala. Na základě těchto zjištění dospěl k závěru, že pracovní smlouvou ze dne 3. 8. 2015 „pracovní poměr založen nebyl, neboť šlo o právní jednání simulované, při kterém ani jedna ze stran smlouvy zjevně neprojevila vážnou vůli, neboť ve skutečnosti nechtěly vyvolat všechny právní následky, které byly obsahem jinak formálně projevené vůle“, ale zastíraly „dohodu o poskytování podpory žalobkyni, resp. o poskytování vyšší odměny M. D. za jím odváděnou práci“, a že činnost vykonávaná žalobkyní představovala „příležitostnou výpomoc manželovi“ a nejednalo se o činnost vykonávanou v pracovním poměru. Uzavřel, že k žalobě na určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru zaměstnavatelem je „aktivně legitimován“ zaměstnanec a že za situace, kdy mezi účastníky nebyl založen pracovní poměr, nemohla být žaloba na určení neplatnosti jeho rozvázání úspěšná.

5. K odvolání žalobkyně Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně rozsudkem ze dne 19. 3. 2019, č. j. 60 Co 41/2019-264, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a žalobkyni uložil povinnost zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení 3 388 Kč k rukám advokáta Mgr. M. J. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovým závěrem soudu prvního stupně, že uzavření pracovní smlouvy ze dne 3. 8. 2015 mezi účastníky „bylo jen způsobem, jak zajistit, aby z činnosti M. D. plynuly manželům D. příjmy nezahrnuté do insolvenčního řízení“, a že „určité činnosti“ prováděné žalobkyní jménem žalovaného představovaly jen „výpomoc manželovi“, a nikoli „výkon každodenní plnohodnotné pracovní činnosti po dobu pravidelné a celé pracovní doby“. Správnými shledal i právní závěry soudu prvního stupně, že uzavření pracovní smlouvy mezi žalobkyní a žalovaným je „zdánlivé jednání podle § 552 občanského zákoníku, ke kterému se dle § 554 občanského zákoníku nepřihlíží, neboť nebyla zjevně projevena vážná vůle“, a že „k žalobě na určení neplatnosti pracovního poměru zaměstnavatelem je aktivně legitimován zaměstnanec (§ 72 zákoníku práce), kterým však žalobkyně při neexistenci pracovního poměru nebyla“. K námitce žalobkyně, že žalovaný „na začátku řízení“ učinil existenci pracovního poměru mezi nimi nespornou, odvolací soud uvedl, že podle § 120 odst. 3 občanského soudního řádu může být předmětem shodného tvrzení účastníků pouze tvrzení skutkové okolnosti, a nikoli právní hodnocení, přičemž závěr o existenci či neexistenci pracovního poměru je právním hodnocením.

II. Dovolání a vyjádření k němu

č. 3

6. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, kterým toto rozhodnutí „napadá v celém rozsahu“. Dovolatelka má za to, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu představované rozhodnutími Nejvyššího soudu, na která poukazuje, a namítá, že závěr odvolacího soudu, že pracovní smlouvou ze dne 3. 8. 2015 nebyl mezi žalobkyní a žalovaným založen pracovní poměr, nemůže obstát, že žalobkyně i žalovaný uzavřeli pracovní smlouvu „vážně způsobem“, který nevzbuzuje žádné pochybnosti o tom, co chtěli projevit, že se pracovní smlouvou řídili, neboť žalobkyně „vykonávala pro žalovaného práci“ a žalovaný jí platil dohodnutou mzdu, a že „vnitřní výhrada“ je „právně bezvýznamná“. Dále namítá, že soud prvního stupně „měl vzít za své skutkové zjištění“ shodné tvrzení účastníků o zaměstnání žalobkyně u žalovaného na základě pracovní smlouvy ze dne 3. 8. 2015 na pozici „referent“, že žalovaný v řízení před soudem prvního stupně netvrdil ani nenamítal nedostatek „aktivní legitimace“ žalobkyně k podání žaloby, že se žalobkyně ani žalovaný „nikdy údajně zdánlivosti právního jednání – uzavřené pracovní smlouvy – nedovolávali“ a že zdánlivosti pracovní smlouvy se dovolal až soud prvního stupně. Žalobkyně navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

7. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud dovolání žalobkyně jako „nedůvodné“ zamítl, neboť „směřuje“ do zjištěného skutkového stavu a do procesního postupu soudu prvního stupně, a „nedošlo tak k naplnění žádného z taxativně vymezených dovolacích důvodů“. Sdělil, že se plně ztotožňuje s napadeným rozhodnutím a že žalobkyní uvedenou judikaturu, která má „dle jejího soudu prokázat, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu“, považuje za nepřiléhavou a závěry z ní plynoucí za zcela „nerelevantní“. K námitkám dovolatelky uvedl, že není-li vůle jednatí vážná, jedná se o vadné právní jednání, jehož důsledkem je nicotnost, že u obou subjektů chybí vážná vůle směřující k uzavření pracovního poměru, neboť obě strany již při podpisu pracovní smlouvy věděly, že jde o jednání simulované, a že zdánlivost pracovněprávního jednání nastává přímo ze zákona.

III. Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací [§ 10a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“)] po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího sou-

du bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

9. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

10. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

11. Nejvyšší soud dovolání žalobkyně proti rozsudku odvolacího soudu v části, ve které bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení, podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl, neboť dovolání podle § 237 o. s. ř. není přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení [§ 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.].

12. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že v roce 2011 A. F. k žádosti manželů D. koupila 100% podíl v žalované společnosti a stala se její jednatelkou, zaměstnala manžela žalobkyně M. D. u žalovaného, protože na něj byl prohlášen konkurs, dále podepsala s žalobkyní smlouvu o tichém společenství, podle níž měla žalobkyně nárok na 90% podíl na „čistém zisku“ žalovaného, přičemž po „skončení konkursu“ na majetek M. D. od ní měli manželé D. podíl v žalované společnosti odkoupit, tedy šlo o „vytvoření podmínek“, aby M. D. mohl i nadále podnikat, aniž by byl výnos z jeho činnosti zatížen probíhajícím konkursem, že dne 3. 8. 2015 byla mezi žalobkyní a žalovaným uzavřena pracovní smlouva s totožným dnem nástupu do práce, sjednaným druhem práce „referent“, místem výkonu práce v sídle žalovaného, pracovní dobou 40 hodin týdně a mzdou ve výši 20 000 Kč měsíčně, že žalobkyně pro žalovaného práci nekonala, neboť činnost, kterou by měla jako „referent“ vykonávat, byla zajišťována M. Č. nebo A. F., že uvedená pracovní smlouva nebyla uzavřena proto, aby žalobkyně konala pro žalovaného práci, ale jejím účelem bylo zajistit M. D. za jím odvedenou práci „příjmy nepodléhající konkursu“, a že žalovaný zaslal žalobkyni dopis ze dne 22. 5. 2018, jehož obsahem bylo okamžité zrušení jejich pracovního poměru.

13. V projednávané věci závisí napadený rozsudek odvolacího soudu mimo jiné na vyřešení otázek hmotného a procesního práva, jak posoudit právní jednání, jehož strany pouze předstírají vůli takové právní jednání učinit, a zda soud přihlíží k zdánlivosti právního jednání i bez návrhu účastníků. Protože tyto právní otázky dosud nebyly v rozhodování odvolacího soudu ve všech souvislostech vyřešeny, je dovolání žalobkyně proti rozsudku odvolacího soudu ve věci samé podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 3

14. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně není opodstatněné.

15. Projednávanou věc je třeba i v současné době – vzhledem k tomu, že k uzavření pracovní smlouvy došlo (mělo dojít) dne 3. 8. 2015 – posuzovat podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění účinném do 30. 9. 2015 (dále jen „zák. práce“), a subsidiárně (§ 4 zák. práce) též podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 29. 12. 2016 (dále též „o. z.“).

16. Závislá práce může být vykonávána výlučně v základním pracovněprávním vztahu, není-li upravena zvláštními právními předpisy; základními pracovněprávními vztahy jsou pracovní poměr a právní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr (srov. § 3 zák. práce). Pracovní poměr se zakládá (nejde-li o pracovní poměr založený podle zvláštních předpisů nebo v dalších případech uvedených v § 33 odst. 3 zák. práce jmenováním) smlouvou mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem (srov. § 33 odst. 1 zák. práce). Pracovní smlouva je dvoustranným právním jednáním spočívajícím v souhlasném projevu vůle zaměstnance a zaměstnavatele uzavřít pracovní poměr, jehož obsahem je povinnost zaměstnavatele přidělovat zaměstnanci práci podle pracovní smlouvy, platit mu za vykonanou práci mzdu nebo plat, vytvářet podmínky pro plnění jeho pracovních úkolů a dodržovat ostatní pracovní podmínky stanovené právními předpisy, smlouvou nebo stanovené vnitřním předpisem, a povinnost zaměstnance podle pokynů zaměstnavatele konat osobně práce podle pracovní smlouvy v rozvržené týdenní pracovní době a dodržovat povinnosti, které mu vyplývají z pracovního poměru (srov. § 38 odst. 1 zák. práce).

17. Právním jednáním se rozumí projev vůle směřující k právním následkům (vyvolávající právní následky spočívající zejména ve vzniku, změně, udržení nebo zániku práv a povinností), které jsou v právním jednání vyjádřeny nebo které plynou ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran (srov. § 545 o. z.).

18. O právní jednání nejde, chybí-li vůle jednajících osoby (§ 551 o. z.), nebyla-li zjevně projevena vážná vůle (§ 552 o. z.) nebo nelze-li pro neurčitost nebo nesrozumitelnost zjistit jeho obsah ani výkladem (§ 553 odst. 1 o. z.).

19. Podle § 554 o. z. se k zdánlivému právnímu jednání nepřihlíží.

20. Jedním z případů zdánlivého právního jednání (jednání vzbuzujícího pouze „zdání“, že jde o právní jednání), k němuž se podle zákona nepřihlíží, a na které se tedy hledí, jako kdyby k němu nikdy nedošlo, je – jak vyplývá z § 552 o. z. – jednání, při kterém nebyla zjevně projevena vážná vůle. Jde například o projev vůle učiněný v žertu, při hře, při výuce nebo za jiných podobných okolností,

z nichž bylo zřejmé, že jednající ve skutečnosti nechtěl způsobit takové právní následky, které jsou s konkrétním projevem vůle spojeny. Zdánlivým právním jednáním je rovněž simulované právní jednání (jednání, které je činěno jen „naoko“), při němž jednající strany navenek pouze předstírají vůli právní jednání učinit a kdy jejich projev vůle pro chybějící vážnost projevené vůle nesměřuje k vyvolání právních následků, které jsou s předstíraným projevem vůle spojeny. Má-li být simulovaným právním jednáním zastřeno jiné právní jednání, posoudí se podle jeho pravé povahy (srov. § 555 odst. 2 o. z.).

21. Zdánlivost (nicotnost) právního jednání nastává přímo ze zákona a soud (popřípadě jiný orgán veřejné moci) k ní při svém rozhodování nebo při postupu v řízení přihlíží – jak plyne z § 554 o. z. – i bez návrhu účastníků řízení (z úřední povinnosti); vezme ji tedy v úvahu vždy, jakmile vyjde najevo, aniž by bylo zapotřebí, aby se jí někdo z účastníků dovolal nebo na ni jinak poukazoval.

22. Zdánlivost (nicotnost) právního jednání je třeba odlišovat od jeho neplatnosti (srov. § 574-588 o. z.). Neplatnost znamená, že právní jednání – na rozdíl od nicotnosti – vzniklo a nadále trvá (existuje), avšak nemá stranou (stranami) právních vztahů sledované právní účinky. K právním následkům, které jsou s ním spojeny (v podobě zamýšlené jednajícími), tedy nedojde, ačkoli by jinak – nebýt vadnosti právního jednání – tyto následky nastaly. Z toho též plyne, že právní jednání může být neplatné, jen jestliže není zdánlivé (nicotné), neboť na takové právní jednání se hledí, jako kdyby k němu nikdy nedošlo.

23. V projednávané věci podle skutkových zjištění soudů (jejichž správnost – jak bylo uvedeno výše – nemůže dovolací soud přezkoumávat) žalovaný a žalobkyně uzavřeli dne 3. 8. 2015 pracovní smlouvu nikoli proto, aby žalobkyně konala práci pro žalovaného, ale jejím účelem bylo zajistit manželovi žalobkyně M. D. za jím odvedenou práci „příjmy nepodléhající konkursu“. Soudy proto správně posoudily pracovní smlouvu uzavřenou mezi žalobkyní a žalovaným dne 3. 8. 2015 jako simulované (předstírané) právní jednání (jednání, které bylo činěno jen „naoko“) žalobkyně a žalovaného, jejichž projevená vůle nebyla vážná ve smyslu § 552 o. z., neboť nesměřovala k vyvolání právních následků, které jsou s uzavřením pracovní smlouvy spojeny (založit pracovní poměr ve smyslu § 33 odst. 1 zák. práce jako základní pracovněprávní vztah, s jehož založením je spojen vznik práv a povinností zaměstnance a zaměstnavatele ve smyslu § 38 odst. 1 zák. práce). Ke zdánlivosti (nicotnosti) tohoto právního jednání soudy správně přihlédly i bez návrhu účastníků (z úřední povinnosti) a v souladu se zákonem dovodily, že touto „pracovní smlouvou“ nebyl (nemohl být) mezi žalobkyní a žalovaným založen pracovní poměr. Na tom, že mezi účastníky nevznikl pracovní poměr, nemůže nic změnit ani zjištění soudů o některých občasných činnostech, které žalobkyně jménem žalovaného prováděla i před uzavřením „pracovní smlouvy“ a které představovaly jen „příležitostnou výpomoc manželovi“.

24. Vytýká-li dovolatelka soudům, že nevzaly za své skutkové zjištění shodné tvrzení účastníků o zaměstnání žalobkyně u žalovaného na základě pracovní smlouvy ze dne 3. 8. 2015 na pozici „referent“, činí tak neopodstatněně, neboť shodná tvrzení účastníků může soud podle § 120 odst. 3 o. s. ř. vzít za svá skutková zjištění, jen jestliže obsahují údaje (poznatky) o skutkové stránce věci, které by se jinak musely prokazovat pomocí důkazních prostředků. Údaje účastníků, které představují právní hodnocení pro rozhodnutí významných skutečností nebo právní posouzení věci (a takovým právním hodnocením je i závěr, zda mezi účastníky byl založen pracovní poměr), nejsou způsobitým prostředkem ke zjištění skutkového stavu věci, a tedy ani zdrojem pro skutková zjištění soudu (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2003 sp. zn. 21 Cdo 1478/2002, uveřejněný pod č. 76/2003 Sb. rozh. obč.).

25. Důvodné nejsou ani námitky dovolatelky, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu reprezentované rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 5. 9. 2000, sp. zn. 30 Cdo 2781/99, rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 23 Cdo 346/2008, rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. 32 Cdo 4558/2011, rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2006, sp. zn. 21 Cdo 826/2005, rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. 30 Cdo 1912/2003, a rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. 30 Cdo 3540/2006. První zmíněný rozsudek, který řeší mimo jiné i dovolatelkou akcentovanou otázku tzv. vnitřní výhrady jednajícího (nesoulad mezi navenek projevenou vůlí a tzv. vnitřní vůlí subjektu), která však podle ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nemá v pracovněprávních vztazích relevanci (srov. například odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1299/2004, rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 2. 3. 2006, sp. zn. 21 Cdo 1074/2005, nebo rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2015, sp. zn. 21 Cdo 2491/2014), ale i zbývající rozsudky Nejvyššího soudu, na něž dovolatelka poukazuje, řeší jiné právní otázky a vycházejí z jiného skutkového stavu (skutkového děje), než který je dán v projednávané věci, a proto právní závěry přijaté v uvedených rozhodnutích na posuzovanou věc nedopadají. Podstatou těchto námitek je nesouhlas dovolatelky se soudy zjištěným skutkovým stavem, na jehož základě dospěly k závěru o zdánlivosti „pracovní smlouvy“ uzavřené mezi žalobkyní a žalovaným dne 3. 8. 2015 pro nedostatek vážnosti vůle projevené účastníky. Do této kategorie patří i námitky žalobkyně, že s žalovaným uzavřela pracovní smlouvu „vážně způsobem, který nevzbuzuje žádné pochybnosti o tom, co chtěla žalobkyně projevit“, a že se pracovní smlouvou řídili, neboť žalobkyně „vykonávala pro žalovaného práci“ a žalovaný jí platil dohodnutou mzdu.

26. Byla-li pracovní smlouva uzavřena mezi žalobkyní a žalovaným dne 3. 8. 2015 simulovaným (a tedy zdánlivým) právním jednáním žalobkyně a žalovaného, jejichž projevená vůle ve skutečnosti nesměřovala k vyvolání právních následků, které jsou s uzavřením pracovní smlouvy spojeny, tj. k založení pra-

covního poměru, nemohla být projevována vážná vůle ani v dopise žalovaného ze dne 22. 5. 2018, jehož obsahem bylo okamžité zrušení pracovního poměru, který mezi žalobkyní a žalovaným nevznikl a podle jejich skutečné a pravé vůle ani vzniknout neměl. Také okamžité zrušení pracovního poměru učiněné dopisem žalovaného ze dne 22. 5. 2018 je proto jen zdánlivým (nicotným) právním jednáním, k němuž se podle zákona nepřihlíží. Protože zdánlivé (nicotné) právní jednání, na které se hledí, jako kdyby k němu nikdy nedošlo, nemůže být – jak vyplývá z výše uvedeného – neplatné, dospěly soudy ke správnému závěru, že žalobě o určení neplatnosti okamžitého zrušení pracovního poměru ze dne 22. 5. 2018 nelze vyhovět.

27. Protože rozsudek odvolacího soudu je správný a protože nebylo zjištěno, že by byl postížen některou z vad uvedených v § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalobkyně v části směřující proti výroku rozsudku odvolacího soudu o věci samé podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

28. O náhradě nákladů dovolacího řízení bylo rozhodnuto podle § 243c odst. 3 věty první, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř., neboť dovolání žalobkyně bylo ve věci samé zamítnuto, a žalobkyně je proto povinna nahradit žalovanému náklady potřebné k bránění práva.

Č. 4

Č. 4

Pojištění odpovědnosti za škodu, Promlčení

§ 619 o. z., § 620 odst. 1 o. z., § 626 o. z., § 635 odst. 2 o. z.

Nárok na plnění poskytované Českou kanceláří pojistitelů z garančního fondu (§ 24 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů) se promlčuje ve lhůtě tří let počínající běžet rok od pojistné události (§ 626 o. z.). Tato lhůta skončí nejpozději promlčením práva na náhradu škody nebo újmy (proti přímému škůdci), na kterou se pojištění odpovědnosti z provozu motorových vozidel vztahuje. Jestliže není znám přímý škůdce (provozovatel nezjištěného vozidla), neskončí promlčecí lhůta nároku na pojistné plnění dříve než za čtyři roky od vzniku újmy.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2020, sp. zn. 25 Cdo 3484/2019, ECLI:CZ:NS:2020:25.CDO.3484.2019.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. 58 Co 195/2019, v části výroku I, již byl změněn rozsudek soudu prvního stupně tak, že se zamítá žaloba o zaplacení 244 002 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně od 9. 1. 2019 do zaplacení, a ve výrocích II, III, IV, V a VI o náhradě nákladů řízení a o poplatkové povinnosti žalované, a věc v tomto rozsahu vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 16. 1. 2019, č. j. 19 C 193/2016-142, ve spojení s doplňujícím usnesením ze dne 22. 2. 2019, č. j. 19 C 193/2016-150, uložil žalované povinnost zaplatit žalobci 339 978 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 95 976 Kč od 6. 5. 2016 do 8. 1. 2019 a z částky 339 978 Kč od 9. 1. 2019 do zaplacení, ohledně úroku z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 95 976 Kč od 4. 5. 2016 do 5. 5. 2016 a z částky 244 002 Kč od 6. 5. 2016 do 8. 1. 2019 žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že žalobce utrpěl dne 11. 3. 2014 při jízdě na kole úraz (tržně zhmožděnou ránu v oblasti pravého obočí a vykloubení kloubu mezi lopatkou a klíční kostí pravé končetiny) poté, co byl oslněn dálkovými světly protijedoucího vozidla, přestal ovládat řízení a spadl. Vzhledem k tomu, že soud neshledal na

straně žalobce ani částečné spoluzavinění, přiznal mu vůči žalované požadované plnění za újmu způsobenou provozem nezjištěného vozidla ve smyslu § 24 odst. 2 písm. a) zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon č. 168/1999 Sb.“), v plném rozsahu, tj. na náhradě za bolestné 75 384 Kč, na náhradě za ztížení společenského uplatnění 208 818 Kč a na náhradě za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti 55 776 Kč; nedůvodným shledal jen zčásti požadavek na zaplacení úroku z prodlení.

2. K odvolání žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 27. 6. 2019, č. j. 58 Co 195/2019-180, zčásti změnil rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku o věci samé tak, že žalobu o zaplacení 244 002 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně od 9. 1. 2019 do zaplacení a o zaplacení úroku z prodlení ve výši 8,05 % z částky 95 976 Kč od 6. 5. 2016 do 31. 5. 2016 zamítl, jinak jej ohledně povinnosti žalované zaplatit žalobci 95 976 Kč s úrokem z prodlení z této částky od 1. 6. 2016 do zaplacení potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Ztotožnil se se skutkovými zjištěními obvodního soudu a částečně i s jeho právními závěry, odlišným způsobem však posoudil promlčení nároku na náhradu za bolest a za ztížení společenského uplatnění v části uplatněné žalobcem až v rámci rozšíření žaloby dne 7. 1. 2019, a dále oprávněnost nároku na zaplacení příslušenství z částky 95 976 Kč za období od 6. 5. 2016 do 31. 5. 2016. Poukázal na právní úpravu obsaženou v § 626, § 629 odst. 1, § 635 odst. 2 a § 636 odst. 1, 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinného od 1. 1. 2014 (dále jen „o. z.“), a uzavřel, že byť se zdravotní stav žalobce ustálil dne 16. 10. 2015, a uplatněný nárok by se tedy ve smyslu § 635 odst. 2 o. z. promlčel nejpozději dne 16. 10. 2018, došlo k jeho promlčení již uplynutím promlčecí lhůty pro uplatnění práva na pojistné plnění podle § 626 o. z., jejíž poslední den připadl na 11. 3. 2018. Byla-li proto žaloba ohledně částky 244 002 Kč s příslušenstvím rozšířena až dne 7. 1. 2019, nelze ji v tomto rozsahu vyhovět, neboť nárok žalobce se stal v důsledku promlčení v dané části nevymahatelným. Žalobcem namítaný rozpor s nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3367/13 a sp. zn. III. ÚS 1796/16 odvolací soud neshledal s odůvodněním, že jimi byla řešena zcela odlišná situace, tj. otázka mimořádného zvýšení odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění postupem podle § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, účinné do 31. 12. 2013 (dále jen „vyhláška č. 440/2001 Sb.“).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce v plném rozsahu dovoláním. Má za to, že skutkový závěr odvolacího soudu vyjádřený v odstavci 12 napade-

č. 4

ného rozhodnutí je v rozporu s § 132 o. s. ř. Namítá, že krajský soud nerespektoval závěry vyjádřené v již zmíněných nálezech Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3367/13 a sp. zn. III. ÚS 1796/16 a že ve vztahu k nepřisouzené části nároku, již uplatnil rozšířením žaloby dne 7. 1. 2019, byl chybně stanoven počátek běhu promlčecí lhůty, v souvislosti s čímž poukazuje především na závěry obsažené v rozhodnutích Nejvyššího soudu R 38/75 a sp. zn. 1 Cz 29/1990. Je přesvědčen, že po něm nelze požadovat, aby jakožto laik znal výši svého nároku, a že jeho vědomost o vzniklé škodě měla být navázána až na okamžik podání znaleckého posudku zpracovaného za tímto účelem. Navrhl, aby dovolací soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení, popř. aby je změnil a žalobě v plném rozsahu vyhověl.

4. Žalovaná ve vyjádření k dovolání předně poukázala na subjektivní nepřipustnost žalobcova dovolání v části, již je napadán potvrzující výrok napadeného rozhodnutí, na jeho objektivní nepřipustnost v části brojící proti nákladovým výrokům, potažmo na nedůvodnost, resp. nesmyslnost výhrad žalobce proti skutkovým zjištěním odvolacího soudu. Má za to, že dovolatel řádně nevymezil, v čem spatřuje splnění předpokladů připustnosti podaného dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř., což již samo o sobě představuje důvod pro jeho odmítnutí. Po věcné stránce pak souhlasí se závěrem odvolacího soudu, podle něhož jsou nároky na náhradu bolestného a za ztížení společenského uplatnění v části uplatněné u soudu předmětným rozšířením žaloby promlčeny. Navrhla, aby dovolací soud podané dovolání odmítl, popř. zamítl.

III.

Připustnost dovolání

5. Nejvyšší soud posoudil dovolání, vzhledem k datu napadeného rozhodnutí, podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb.) – dále jen „o. s. ř.“, a jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a je v části brojící proti měnícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ohledně částky 244 002 Kč s příslušenstvím přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť odvolací soud se při řešení otázky počátku běhu promlčecí lhůty pro uplatnění nároku na plnění z garančního fondu podle § 24 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb. odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Napadené rozhodnutí pak závisí rovněž na řešení otázky předpokladů aplikace § 635 odst. 2 o. z., která dosud nebyla za daných skutkových okolností dovolacím soudem řešena. Dovolání je důvodné.

IV. Důvodnost dovolání

č. 4

6. Dovolací soud v prvé řadě neshledal opodstatněnou námitku žalované vznesenou v rámci podaného vyjádření, podle níž se žalobci nepodařilo řádně vymezit, v čem v projednávané věci shledává splnění předpokladů přípustnosti dovolání. Ačkoli lze souhlasit s tím, že text podaného dovolání působí do jisté míry chaoticky, lze z něho v zásadě bez větších obtíží dovodit jak vymezení dovolacího důvodu (nesouhlas s právním posouzením věci v otázce počátku běhu promlčecí lhůty), tak i v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti podaného dovolání [odklon od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (od rozhodnutí označeného jako R 38/75 či rozsudku sp. zn. I. ÚS 29/1990), potažmo Ústavního soudu (zejména od nálezů sp. zn. I. ÚS 3367/13 a sp. zn. III. ÚS 1796/16)]. Odmítl-li by za dané situace dovolací soud podané dovolání ryze z důvodu nedostatečného vymezení jeho obsahových náležitostí, jednalo by se o přístup formalistický, nezohledňující podstatu věci.

7. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

8. Podle § 609 věty první o. z., nebylo-li právo vykonáno v promlčecí lhůtě, promlčí se a dlužník není povinen plnit.

Podle § 619 odst. 1 o. z., jedná-li se o právo vymahatelné u orgánu veřejné moci, počne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé. Podle odst. 2 téhož ustanovení právo může být uplatněno poprvé, pokud se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla.

Podle § 620 odst. 1 o. z. okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty u práva na náhradu škody zahrnují vědomost o škodě a osobě povinné k její náhradě. To platí obdobně i pro odčinění újmy.

Podle § 626 o. z. u práva na pojistné plnění počne promlčecí lhůta běžet za jeden rok od pojistné události. To platí i v případě, kdy poškozenému vzniklo přímé právo na pojistné plnění vůči pojistiteli, nebo v případě, kdy pojištěný uplatňuje vůči pojistiteli úhradu toho, co poškozenému poskytl při plnění povinnosti nahradit škodu nebo jinou újmu.

Podle § 629 odst. 1 o. z. promlčecí lhůta trvá tři roky. Podle odst. 2 tohoto ustanovení majetkové právo se promlčí nejpozději uplynutím deseti let ode dne, kdy dospělo, ledaže zákon zvlášť stanoví jinou promlčecí lhůtu.

Podle § 635 odst. 2 o. z. právo na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti se promlčí nejpozději promlčením práva na náhradu škody nebo újmy, na kterou se pojištění vztahuje.

9. Plnění poskytované Českou kanceláří pojistitelů z garančního fondu ve smyslu § 24 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb., které je předmětem i stávajícího řízení, není plněním z titulu odpovědnosti za škodu, neuplatní se proto na něj primárně úprava občanského zákoníku o subjektivní promlčecí lhůtě u náhrady škody či jiné újmy (§ 619, § 620 o. z.), nýbrž úprava promlčení nároku na pojistné plnění podle § 626 o. z. (srov. např. závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 1002/2012, publikovaného pod C 13868 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck – dále jen „Soubor“, či usnesení téhož soudu ze dne 13. 7. 2016, sp. zn. 25 Cdo 1119/2016, Soubor C 16089, které se sice vztahují k právní úpravě účinné do 31. 12. 2013, jsou však nadále obecně použitelné i za účinnosti nového občanského zákoníku, neboť v tomto ohledu nedošlo ke změně právní úpravy povahy tohoto nároku).

10. Počátek tříleté promlčecí lhůty stanoví u práva na pojistné plnění § 626 o. z. k okamžiku uplynutí jednoho roku od pojistné události. Jedná se o objektivní promlčecí lhůtu, jež začíná běžet bez ohledu na vědomost oprávněné osoby o újmě a o škůdci. Její konec pak nastává u práva na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti nejpozději promlčením práva na náhradu škody nebo újmy, na kterou se pojištění vztahuje (uplynutím subjektivní či objektivní promlčecí lhůty k uplatnění takového práva – § 635 odst. 2 o. z.), vyloučeno však není ani její dřívější uplynutí přímo podle § 626 o. z., a to především s ohledem na odlišně stanovený počátek dané lhůty oproti subjektivní promlčecí lhůtě pro uplatnění práva na náhradu škody (v podrobnostech srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. 25 Cdo 1976/2019).

11. Výklad pojmu pojistná událost, jenž je z hlediska řádné aplikace § 626 o. z. určující, je v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu ustálen (vztahuje se sice opět k právní úpravě účinné do 31. 12. 2013, avšak je rovněž nadále použitelný, neboť v tomto směru úprava pojištění odpovědnosti z provozu vozidel nedoznala přijetím nového občanského zákoníku změn) na závěru, že není-li ve smlouvě o pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla pojistná událost sjednána (určena) jinak než použitím obecné zákonné díkce (jak je tomu i v nyní projednávané věci, kdy byla újma žalobci způsobena provozem nezjištěného vozidla, u něhož nelze podmínky konkrétní pojistné smlouvy zjistit; pojem pojistné události je přitom obecně definován § 2758 odst. 1 o. z. jako „nahodilá událost krytá pojištěním“), pak platí, že pojem pojistné události zahrnuje nejen protiprávní úkon či právně kvalifikovanou událost, které vedly ke vzniku škody (typicky dopravní nehodu), ale i vznik škody samotné (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 25 Cdo 346/2013, Soubor C 14695, či ze dne 24. 9. 2015, sp. zn. 25 Cdo 1463/2014, Soubor C 15127). Újma na zdraví spočívající ve ztížení společenského uplatnění vzniká až v době, kdy se zdravotní stav poškozeného ustálí natolik, aby bylo zřejmé, jak se nepříznivé následky projeví v jeho dalším životě, resp. jak výraznou a trvalou budou znamenat změnu jeho společenského,

kulturního a rodinného uplatnění oproti stavu, jaký byl před úrazem (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 642/2003, Soubor C 2048, nebo ze dne 7. 7. 2011, sp. zn. 21 Cdo 752/2010, publikovaný pod č. 153/2011 Sb. rozh. obč.). Vznik bolesti, jež má být odškodněna, pak předpokládá, že konkrétní bolest dosáhla určité fáze či intenzity, kterou lze již odškodnit, tedy vznik bolesti se váže k okamžiku, kdy se bolest stala odškodnitelnou (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2005, sp. zn. 25 Cdo 333/2005, Soubor C 4268).

12. Odvolací soud ve stávajícím řízení sice správně aplikoval § 626 o. z., při posuzování otázky promlčení nároku uplatněného rozšířením žaloby (počátku běhu promlčecí lhůty) se však pojmem pojistné události ve shora předestřeném významu blíže nezabýval a pouze jej bez dalšího ztotožnil s dopravní nehodou dne 11. 3. 2014, čímž dospěl k závěru o promlčení žalobcových práv k datu 11. 3. 2018. Tím se odchýlil od shora nastíněných východisek ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a jeho právní posouzení tudíž nelze v daném ohledu považovat za správné.

13. Bezchybně ovšem nejsou ani další úvahy odvolacího soudu, týkající se možné limitace běhu promlčecí lhůty podle § 626 o. z. v návaznosti na § 635 odst. 2 o. z., podle něhož se právo na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti promlčí nejpozději promlčením práva na náhradu újmy, na kterou se pojištění vztahuje. Odvolací soud v odůvodnění napadeného rozsudku vyslovil, že k promlčení uplatněných nároků by došlo právě s ohledem na § 635 odst. 2 o. z. nejpozději dne 16. 10. 2018, kdy měla uplynout subjektivní promlčecí lhůta pro uplatnění práva žalobce na náhradu újmy na zdraví, běžící od data ustálení jeho zdravotního stavu (16. 10. 2015). V tomto směru však zcela přehlíží, že nezbytným předpokladem pro zahájení běhu subjektivní promlčecí lhůty je u práva na náhradu škody či jiné újmy vedle vědomosti poškozeného o škodě jako takové rovněž znalost osoby povinné k její náhradě (§ 620 odst. 1 o. z.). Byla-li podle skutkových zjištění nalézacích soudů újma způsobena provozem nezjištěného vozidla, tedy škůdcem, jehož identita není dosud žalobci známa, nemohlo logicky prozatím dojít ani k zahájení běhu subjektivní promlčecí lhůty ohledně práva na její náhradu, natož k jejímu uplynutí; limitace obsažená v § 635 odst. 2 o. z. se tudíž ve vztahu k nárokům uplatněným ve stávajícím řízení neuplatní a posouzení odvolacího soudu je nutno i v tomto směru označit za chybné.

14. Ze shora uvedeného je zřejmé, že právní názor, z něhož vycházel odvolací soud při posouzení otázky promlčení uplatněných nároků, je hned v několika ohledech nesprávný. Nárok na plnění poskytované Českou kanceláří pojistitelů z garančního fondu (§ 24 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb.) se promlčuje ve lhůtě tří let počínající běžet rok od pojistné události (§ 626 o. z.). Tato lhůta skončí nejpozději promlčením práva na náhradu škody nebo újmy (proti přímému škůdci), na kterou se pojištění odpovědnosti z provozu motorových vozidel vztahuje.

č. 4

V případě nezjištěného vozidla, jehož provozovatel za újmu odpovídá, jestliže nezačala promlčecí lhůta proti přímému škůdci běžet, nemůže promlčecí lhůta nároku na pojistné plnění skončit dříve než za čtyři roky od vzniku újmy. Nejvyšší soud proto napadený rozsudek v části výroku, jíž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé tak, že se žaloba ohledně částky 244 002 Kč s příslušenstvím zamítá, a dále v závislých výrocích o náhradě nákladů řízení, zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

15. Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný (§ 243g odst. 1 část první věty za středníkem o. s. ř.). V dalším řízení odvolací soud znovu posoudí otázku promlčení uplatněných nároků, přičemž v rámci výkladu pojmu pojistné události zejména důsledně vyhodnotí, kdy žalobci vznikla každá ze složek tvrzené újmy (sestávající v rozsahu uplatněném rozšířením žaloby z vytrpěných bolestí a ze ztížení společenského uplatnění) a na podkladě takto učiněných zjištění ve vztahu ke každé z nich znovu stanoví okamžik počátku běhu promlčecí lhůty ve smyslu § 626 o. z. V novém rozhodnutí o věci soud rozhodne nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 243g o. s. ř.).

16. Pouze pro úplnost dovolací soud uvádí, že byť je napadený rozsudek v posouzení otázky promlčení uplatněných nároků nesprávný, nelze pochybení spatřovat, jak se dovolatel mylně domnívá, v odchýlení se od závěrů nálezů Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3367/13 a sp. zn. III. ÚS 1796/16. V uvedených nálezech byla řešena zcela odlišná problematika, konkrétně otázka promlčení nároků poškozených osob na mimořádné zvýšení odškodnění za vytrpěné bolesti a za ztížení společenského uplatnění ve smyslu § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. Ústavní soud dovodil, že postup podle citovaného ustanovení ponechává plně na úvaze soudu, zda k příslušnému zvýšení s ohledem na konkrétní skutkové okolnosti věci přistoupí, či nikoli, a současně mu umožňuje překročit celkovou částku, jejíž přisouzení se poškozený v řízení domáhal, neboť se jedná o výjimku podle § 153 odst. 2 o. s. ř. Uzavřel, že byl-li nárok poškozeným řádně a včas uplatněn alespoň ve výši stanovené znaleckým posudkem, nelze ani ve vztahu k jeho mimořádnému zvýšení podle § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. dovodit důvodnost vznesené námitky promlčení. Žalobce ve stávajícím řízení uplatnil vůči žalované právo na plnění z garančního fondu ve smyslu § 24 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb., přičemž nárok požadoval přiznat nejprve ve výši odvozené ze znaleckého posudku, jenž si nechal sám zpracovat, žalobní požadavek pak zvýšil dne 7. 1. 2019 v návaznosti na posudek soudem ustanoveného znalce MUDr. V. K. V obou případech byly posudky zpracovány podle Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (§ 2959 o. z.), č. 63/2014 Sb. rozh. obč., která je pomůckou soudů pro stanovení stupně obtíží poškozeného a procentně vyjádřeného vyřazení ze všech potenciálních sfér společenského života, od níž se odvozuje úvaha soudu

o spravedlivé a přiměřené výši náhrady (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 190/2017, č. 39/2018 Sb. rozh. tr., podle nějž je účelem takového znaleckého posudku vytvořit pro soud dostatečně podrobný, strukturovaný a pochopitelný skutkový podklad, obsahující odborný lékařský závěr o míře vyřazení poškozeného z životních činností definovaných v Metodice tak, aby soud mohl učinit právní závěr o výši náhrady za nemajetkovou újmu). Již z těchto okolností je zřejmé, že závěry citovaných nálezů Ústavního soudu nejsou ve stávajícím řízení aplikovatelné, a to jednak proto, že jeho předmětem není nárok žalobce na mimořádné zvýšení odškodnění ve smyslu § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. (věc se posuzuje podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2014), nýbrž nárok, k jehož vyčíslení je používán odlišný mechanismus, především však – jak správně uvedl již odvolací soud – proto, že žalobce rozšířením své žaloby sledoval toliko přiznání odlišně znalecky ohodnocené náhrady specifikované již původní žalobou, nikoli úvahou soudu.

Č. 5

č. 5

Smlouva příkazní, Smluvní pokuta, Výpověď smlouvy, Neplatnost právního jednání, Výklad právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)]

§ 555 o. z., § 556 o. z., § 574 o. z., § 580 o. z., § 586 o. z., § 588 o. z., § 1998 odst. 1 o. z., § 2048 o. z., § 2430 o. z., § 2443 o. z.

Ujednání stran o tom, že „příkazník může od příkazce požadovat úhradu nákladů v určité paušalizované výši, pokud příkazce odstoupí od smlouvy nebo od projektu před datem podání žádosti o poskytnutí dotace, popřípadě tuto smlouvu před datem podání žádosti o poskytnutí dotace vypoví bez zavinění příkazníka“, není neplatným ujednáním o smluvní pokutě dle § 2048 o. z.; výklad tohoto právního jednání (§ 555 a násl. o. z.) může vést k závěru, že jde o odvolání příkazu ve smyslu § 2443 o. z. Takové ujednání není neplatné jen proto, že výše paušalizované částky neodpovídá nákladům vynaloženým příkazníkem, přiměřené části jeho odměny nebo jemu vzniklé škodě.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2020, sp. zn. 23 Cdo 2070/2018, ECLI:CZ:NS:2020:23.CDO.2070.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. 11. 2017, sp. zn. 54 Co 314/2017, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 28. 4. 2017, sp. zn. 20 C 70/2016, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 5 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 5 rozsudkem ze dne 28. 4. 2017, č. j. 20 C 70/2016-244, zamítl žalobu o zaplacení částky 217 800 Kč s příslušenstvím (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (výrok II.).
2. K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 15. 11. 2017, č. j. 54 Co 314/2017-271, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).
3. Soudy rozhodovaly o žalobě, kterou se žalobkyně domáhala po žalované zaplacení předmětné částky jako plnění ze smluv o poskytování poradenských služeb. Soudy vyšly ze skutkového zjištění o tom, že žalobkyně jako příkazník

a právní předchůdkyně žalované jako příkazce uzavřely dne 26. 8. 2015 tři smlouvy o poskytování poradenských služeb dle § 2430 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), které se vztahovaly k projektům žalované souvisejícím s objektem v Šumperku, ve Znojmě a v Krnově. Žalobkyně se zavázala, že bude pro právní předchůdkyni žalované uskutečňovat jejím jménem činnost potřebnou k tomu, aby byla právní předchůdkyni žalované připravena žádost o poskytnutí dotace na její projekt, a to za úplatu v podobě procentuálního podílu z přiznané dotace. V čl. II. si smluvní strany sjednaly úplatu s tím, že právo příkazníka na úplatu vzniká dnem vyplacení dotace přiznané na základě žádosti a vzniká i tehdy, pokud příkazce smlouvu vypoví nebo od ní odstoupí bez zavinění příkazníka v době od podání žádosti o poskytnutí dotace do dne jejího schválení, byla-li žádost vypracována výlučně příkazníkem. Vedle úplaty se příkazce zavázal zaplatit příkazníkovi další náklady, které mu vzniknou při plnění povinností, a to maximálně 4 900 Kč za zpracování a podání předběžné žádosti o poskytnutí dotace. Dle čl. VI. smluv, který je označen jako „sankce“, může příkazník od příkazce požadovat úhradu nákladů v paušalizované výši 60 000 Kč bez DPH, pokud příkazce odstoupí od smlouvy nebo od projektu před datem podání žádosti o poskytnutí dotace, popřípadě tuto smlouvu před datem podání žádosti o poskytnutí dotace vypoví bez zavinění příkazníka [podle odst. 2 písm. a) tohoto článku], či pokud příkazce nedodá příkazníkovi potřebné informace a podklady [podle odst. 2 písm. c) tohoto článku]. Soudy měly za prokázané, že žalobkyně e-mailem opakovaně připomněla žalované, že se blíží konec termínu (30. 4. 2016) pro podávání žádostí, a vyzvala ji, aby ji dodala podklady. Žalovaná žalobkyni sdělila, že bohužel nebude schopna podklady poslat do stanoveného termínu, následně vyjádřila přání nechat projekty ve fázi podaných předběžných žádostí. Žalobkyně poté vyúčtovala žalované za poskytnutí služeb dotačního poradenství náklady v paušalizované výši dle čl. VI. odst. 2 písm. a) smluv, a to třikrát částku 72 600 Kč včetně DPH (tj. 60 000 Kč bez DPH). Dále mezi stranami nebylo sporu o tom, že žalovaná zaplatila žalobkyni třikrát 4 900 Kč za zpracování a podání předběžných žádostí k projektům žalované.

4. Při právním posouzení věci se odvolací soud ztotožnil s právním názorem soudu prvního stupně o tom, že faktická výše nákladů žalobkyně při posuzování nároku na zaplacení nákladů v paušální částce není podstatná. Podstatné je správné posouzení předmětných smluv, které soud prvního stupně podřadil pod § 2430 a násl. o. z. Není sporu o tom, že žalobkyně provedla pro žalovanou určité práce podle smlouvy a že za tyto práce spočívající ve zpracování a podání předběžné žádosti o poskytnutí dotace žalovaná žalobkyni zaplatila v dohodnuté výši dle čl. II. smluv, zejména odst. 5. a 6. Právo na zaplacení úplaty v uvedené procentuální výši z přiznané dotace žalobkyni nevzniklo, neboť do fáze schválení podpory projektu ve formě dotace z fondů EU činnost nedospěla (čl. II. odst. 1. až 4. smluv). E-mailem ze dne 6. 5. 2016 žalovaná žalobkyni sdělila, že projekty podle

předmětných smluv nejsou pro žalovanou nadále z finančních důvodů aktuální. Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně posoudil tento úkon podle jeho obsahu i z něj vyplývajícího úmyslu žalované jako odvolání příkazu ve smyslu § 2443 o. z. Odvolací soud zvažoval, jak za situace, kdy od smlouvy neodstoupil ani jeden z účastníků, vyložit smluvní ujednání čl. VI. nazvané „sankce“, a to v souladu s § 2430 a násl. o. z. upravujícími příkazní smlouvu. Jestliže žalovaná odvolala příkaz, jak jí zákon v § 2443 o. z. umožňuje „podle libosti“, žalobkyni vznikl nárok na do té doby vynaložené náklady, případně vzniklou škodu a přiměřenou část odměny. Podmínky pro nárok na sankci podle čl. VI. smluv ale nenastaly, neboť smlouvy nebyly ukončeny ani jedním z tam předpokládaných důvodů podle odst. 2. Smluvní vztah byl v daném okamžiku ukončen odvoláním příkazu k pokračování činnosti podle příkazní smlouvy, což byl důvod pro ukončení spolupráce účastníků, a jakékoliv další okolnosti případně bránící v pokračování smluv už nejsou právně významné. Odvolací soud – shodně se soudem prvního stupně – odkázal na rozhodovací praxi dovolacího soudu v tom, že ujednání o smluvní pokutě je absolutně neplatné, neboť odvolání příkazu není porušením povinnosti, které by mohlo být sankcionováno smluvní pokutou. Odvolací soud tak závěr soudu prvního stupně o nedůvodnosti žaloby potvrdil.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku dovolacího soudu podala žalobkyně (dále též „dovolatelka“) dovolání s tím, že je považuje za přípustné dle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“). Dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) dovolatelka spatřuje v tom, že soudy nižších stupňů nesprávně posoudily právní jednání žalované (e-mail ze dne 6. 5. 2016) jako odvolání příkazu dle § 2443 o. z. Dovolatelka namítá, že důvodnost nároku je však dána i bez ohledu na možné odvolání příkazu. S odkazem na § 2443 o. z. a na předmětné ujednání smlouvy namítá, že strany si mohou ujednat, že v případě odvolání příkazu budou příkazníkovi uhrazeny náklady stanovené paušální částkou. V posuzovaném případě si žalobkyně a žalovaná ujednaly, že žalobkyně je oprávněna požadovat úhradu nákladů v paušalizované výši 60 000 Kč plus DPH v případě, kdy žalovaná „odstoupí od smlouvy nebo od projektu před datem podání žádosti o poskytnutí dotace“. Pokud by měla žalovaná odvolat příkaz ze smluv, tak tím žalovaná nepochybně zároveň odstupuje od projektu ve smyslu čl. VI. odst. 2 smluv a žalobkyni vznikne nárok na úhradu nákladů ve výši sjednané pro tuto eventualitu. Jazykový výklad pojmu „odstoupení od projektu před datem podání žádosti o poskytnutí dotace“ znamená rozhodnutí žalované projekt nerealizovat, resp. žádost o poskytnutí dotace v rámci předmětné výzvy nepodávat. Odvolání příkazu je tak podle dovolatelky nepochybně jednou z možných

forem odstoupení od projektu. Dovolatelka odvolacímu soudu také vytýká „nezohlednění časové kauzality odvolání příkazu“, tj. skutečnost, že odvolací soud nezohlednil, že lhůta pro dodání podkladů, jejíž zmeškání samo o sobě zakládá nárok žalobkyně požadovat po žalované částku 60 000 Kč plus DPH z každé smlouvy dle čl. VI. odst. 2 písm. c) předmětných smluv, uplynula již před odvoláním příkazu žalovanou. Dovolatelka proto navrhuje, aby dovolací soud rozsudek soudu prvního stupně i soudu odvolacího zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

6. Žalovaná se k dovolání vyjádřila v tom smyslu, že v dovolání absentuje vymezení způsobitelného dovolacího důvodu, jakož i předpokladů přípustnosti dovolání. Žalovaná proto navrhuje, aby dovolací soud dovolání odmítl.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., se zabýval přípustností dovolání.

8. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

9. Právní poměr mezi účastníky se dle § 3028 odst. 1 o. z. řídí ustanoveními zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

10. Dovolání je přípustné, neboť odvolací soud se při výkladu ujednání obsaženého v čl. VI. odst. 2 označeného jako „sankce“ odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu o výkladu právních jednání, dospěl-li k závěru, že je neplatným ujednáním stran, podle něhož může příkazník od příkazce požadovat úhradu nákladů v paušalizované výši, pokud příkazce odstoupí od smlouvy nebo od projektu před datem podání žádosti o poskytnutí dotace, popřípadě tuto smlouvu před datem podání žádosti o poskytnutí dotace vypoví bez zavinění příkazníka, či pokud příkazce nedodá příkazníkovi potřebné informace a podklady, s odůvodněním, že nelze platně sjednat smluvní pokutu pro případ výkonu práva.

IV.

Důvodnost dovolání

11. Dovolání je též důvodné.

K výkladu právních jednání obecně

12. Interpretaci výkladových pravidel obsažených v § 555 a násl. o. z. poskytl dovolací soud např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 61/2017, ve kterém uvádí, že § 555 odst. 1 o. z. formuluje východisko výkladu jakéhokoliv právního jednání; podstatný je jeho obsah, nikoliv např. jeho označení či pojmenování. Skutečnost, že osoba činící právní jednání jej nesprávně (např. v důsledku svého mylného právního názoru) označí, nemá při výkladu právního jednání zásadně žádný význam (srov. důvodovou zprávu a v právní teorii např. MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2014, s. 578). Základní (prvotní) pravidlo výkladu adresovaných právních jednání formuluje § 556 odst. 1 věty první o. z. Soud nejprve zkoumá (zjišťuje), jaká byla skutečná vůle (úmysl) jednajícího, a to při zohlednění všech v úvahu přicházejících (zjištěných) okolností. Skutečnou vůli (úmysl) jednajícího je přitom třeba posuzovat k okamžiku, kdy projev vůle učinil (kdy se stal perfektním) [srov. MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kol., op. cit. výše, s. 594 a 595, nebo HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1989]. Ochrana dobré víry adresáta právního jednání pak vyžaduje (a § 556 odst. 1 věta první o. z. tak normuje výslovně), aby soud právní jednání vyložil jen podle takového úmyslu jednajícího, který byl anebo musel být adresátovi znám. Při zjišťování úmyslu jednajícího tudíž soud přihlíží toliko k těm okolnostem, které mohl vnímat i adresát právního jednání. Jinými slovy, pro výklad právního jednání je určující skutečná vůle (úmysl) jednajícího (která byla anebo musela být známa adresátovi), již je třeba upřednostnit před jejím vnějším projevem (např. objektivním významem užitých slov). Teprve tehdy, nelze-li zjistit skutečnou vůli (úmysl) jednajícího, postupuje soud podle pravidla vyjádřeného v § 556 odst. 1 větě druhé o. z. Ustanovení § 556 odst. 2 o. z. pak uvádí demonstrativní výčet okolností, k nimž soud při výkladu právního jednání přihlíží. Řečené platí jak pro vícestranná, tak i pro jednostranná adresovaná právní jednání (shodně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2706/2016, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. 23 Cdo 4861/2017).

K otázce vztahu institutu odvolání příkazu a smluvnímu ujednání o výpovědi smlouvy

13. Odvolací soud nesprávně vyložil smluvní ujednání obsažené v čl. VI. předmětných smluv, když dospěl k závěru, že podmínky pro nárok podle čl. VI. smluv nenastaly, neboť smlouvy nebyly ukončeny ani jedním z tam předpokládaných důvodů podle odst. 2 s tím, že smluvní vztah byl v daném okamžiku ukončen odvoláním příkazu k pokračování činnosti podle příkazní smlouvy, což byl důvod pro ukončení spolupráce účastníků, a jakékoliv další okolnosti případně bránící v pokračování smluv už nejsou právně významné.

14. Podle § 2443 o. z. může příkazce příkaz odvolat podle libosti, nahradí však příkazníkovi náklady, které do té doby měl, a škodu, pokud ji utrpěl, jakož i část odměny přiměřenou vynaložené námaze příkazníka.

15. Dané ustanovení je svou povahou dispozitivní (§ 1 odst. 2 o. z.) a nevylučuje odlišné ujednání stran [shodně srov. SIMON, P. In: HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 809; odkázat lze též na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 23 Cdo 1797/2009, který se vyjadřuje k dispozitivnosti ustanovení § 574 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „obch. zák.“), jež je obsahově srovnatelné s probíraným § 2443 o. z.].

16. V projednávané věci ze skutkových zjištění soudů vyplývá, že ve smlouvách o poskytování poradenských služeb ze dne 26. 8. 2015 bylo v čl. VI. (označeném jako „sankce“) odst. 2 ujednáno, že příkazník (žalobkyně) může od příkazce (žalované) požadovat úhradu nákladů v paušalizované výši 60 000 Kč bez DPH v případě, kdy příkazce a) odstoupí od smlouvy nebo od projektu před datem podání žádosti o poskytnutí dotace, popřípadě tuto smlouvu před datem podání žádosti o poskytnutí dotace vypoví bez zavinění příkazníka.

17. Podle odvolacího soudu podmínky pro nárok podle čl. VI. smluv nenastaly, neboť smlouvy nebyly ukončeny ani jedním z tam předpokládaných důvodů, a to za situace, kdy bylo prokázáno, že žalovaná svůj příkaz odvolala dle § 2443 o. z.

18. Odvolání příkazu dle § 2443 o. z. je svou povahou jednostranné adresované právní jednání příkazce, které vede k zániku závazku založeného příkazní smlouvou. Ve své podstatě se tak jedná o jeden z případů, které předpokládá § 1998 odst. 1 o. z., dle kterého lze závazek vypovědět, ujednají-li si to strany nebo stanoví-li tak zákon. To, že odvolání příkazu je svou povahou výpověď závazku, dovozuje i odborná literatura (srov. např. UHLÍŘ, D. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, str. 1587). Obdobně výpověď v souvislosti s jednostrannou možností mandanta ukončit právní vztah založený mandátní smlouvou spojoval též § 574 odst. 1 obch. zák. Hovoří-li tak § 2443 o. z. o odvolání příkazu, je tento právní pojem nutno chápat především ve spojitosti s možností zmocnitele odvolat zmocnění (§ 442 o. z.) v případech, kdy obstarání záležitosti dle příkazu vyžaduje, aby příkazník za příkazce právně jednal (§ 2439 o. z.); to však nic nemění na závěru, že odvolání příkazu příkazcem vede k zániku závazkového právního vztahu založeného příkazní smlouvou, a to s účinky *ex nunc*, stejně jako v případě výpovědi dle § 1998 o. z.

19. Vztaženo na poměry projednávané věci uvedené znamená, že posoudil-li odvolací soud právní jednání žalované jako odvolání příkazu, pak jde o případ předvídaný v předmětných smlouvách v čl. VI. odst. 2, který, kromě situace odstoupení od smlouvy nebo od projektu, dopadá i na případy, kdy je příkaz příkazcem vypovězen. Je zřejmé, že smluvní strany předpokládaly takové situace,

kdy dojde k ukončení závazku založeného příkazními smlouvami na základě jednostranného právního jednání příkazce před datem podání žádosti a bez zavinění příkazníka.

č. 5

20. Lze tak přisvědčit dovolatelce v úvaze, že pokud by rozebírané smluvní ustanovení nepamatovalo na případy odvolání příkazu, bylo by takové smluvní ujednání o paušalizované náhradě nákladů mezi smluvními stranami fakticky obsoletní.

K otázce platnosti ujednání

21. Odvolací soud ujednání čl. VI. odst. 2 písm. a) předmětných smluv (pod označením „sankce“) posoudil jako ustanovení o smluvní pokutě postihující žalovanou pro případ, že odstoupí od příkazní smlouvy nebo ji vypoví; jde přitom o ujednání absolutně neplatné, neboť takový úkon (tj. odvolání příkazu v souladu se zákonem) není porušením povinnosti, které by mohlo být sankcionováno smluvní pokutou. Odvolací soud odkázal na závěry vyslovené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 3455/2009. Ani toto právní posouzení však není správné.

22. Na právní jednání je třeba hledět spíše jako na platné než neplatné (§ 574 o. z.). Neplatné je (mimo jiné) právní jednání, které se přičí dobrým mravům, právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje, a právní jednání, pokud má být podle něho plněno něco nemožného (srov. § 580 odst. 1 a 2 o. z.). Je-li neplatnost právního jednání stanovena na ochranu zájmu určité osoby, může vznést námitku neplatnosti jen tato osoba; nenamítne-li oprávněná osoba neplatnost právního jednání, považuje se právní jednání za platné (srov. § 586 odst. 1 a 2 o. z.). Soud přihlédně i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přičí dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek; to platí i v případě, že právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému (srov. § 588 o. z.).

23. K citovaným ustanovením občanského zákoníku se dovolací soud v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2017, sp. zn. 21 Cdo 4172/2016, uveřejněném pod číslem 88/2018 Sb. rozh. obč., vyjádřil v tom smyslu, že právní úprava neplatnosti právních jednání vychází ze zásady (formulované v § 574 o. z.), že je namístě hledat spíše důvody pro platnost právního jednání než pro jeho neplatnost (*potius valeat actus quam pereat* nebo také *in favorem negotii*), která – jak se uvádí v důvodové zprávě k § 574 až 579 o. z. – odpovídá povaze soukromého práva a rozumné potřebě běžných soukromých občanských styků. O (absolutní) neplatnost právního jednání, k níž soud přihlédně i bez návrhu (tj. aniž by oprávněná osoba musela neplatnost právního jednání namítnout), půjde podle této právní úpravy jen výjimečně (pravidlem je neplatnost relativní, kterou musí namítnout oprávněná osoba), a to v případě neplatného právního jednání, které – jak vyplývá z § 588 o. z. – se zjevně přičí dobrým mravům, nebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek, anebo které zavazuje k plnění od počátku nemožnému.

24. Sama skutečnost, že právo žalobkyně požadovat úhradu nákladů v paušalizované výši 60 000 Kč bez DPH je vázáno na výkon práva žalované, tj. odstoupení od smlouvy či vypovězení závazku před datem podání žádosti bez zavinění žalobkyně, nikoliv na porušení její povinnosti, nevede přitom bez dalšího k závěru o neplatnosti takového ujednání.

25. Jinými slovy, jestliže takovéto ustanovení smlouvy není ujednáním o smluvní pokutě ve smyslu § 2048 o. z., kterou lze sjednat pro případ porušení povinnosti, neznamená to, že jde o právní jednání stížené neplatností.

26. Shodný závěr ostatně vyplývá i z důvodové zprávy občanského zákoníku účinného od 1. 1. 2014, která ve svém konsolidovaném znění k § 2048 až § 2052 dovozuje, že ujednají-li si strany, že dlužník zaplatí věřiteli určitou částku pro případ, že nastane jiná skutečnost, než je porušení smluvní povinnosti, nepůjde sice o smluvní pokutu, nicméně půjde o platné ujednání, které se podle okolností posoudí jako ujednání o odstupném, případně jako ujednání nepojmenované smluvní klauzule.

27. V projednávané věci předmětné ujednání o úhradě konkrétní částky je tedy vázané na právo příkazce odvolat příkaz. Právo příkazce k odvolání příkazu chrání příkazce v těch situacích, kdy ztratí zájem na obstarání záležitosti. K možnosti příkazce příkaz kdykoliv odvolat V. Knapp uvádí, že je to „pochopitelné vzhledem k povaze příkazu, neboť by bylo protismyslné, aby příkazce jen proto, že příkaz udělil, nechal záležitost obstarávat dále, i když na jejím obstarání nemá již zájem, nebo kdyby to dokonce bylo proti jeho zájmu; ovšem i když je odvolatelnost příkazu odůvodněna povahou věci, nevyplyvá z toho ještě, že by se tak mohlo stát na újmu příkazníka“ (KNAPP, V. Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek II. Závazkové právo. 2. vydání. Praha: Orbis, 1955, s. 185).

28. V poměrech projednávané věci tak nelze pominout skutečnost, že právo příkazníka požadovat paušalizovanou náhradu nákladů není dáno v jakémkoliv případě odstoupení od smlouvy či vypovězení příkazu, ale pouze pro ty případy, kdy k zániku závazku dojde před datem podání žádosti a bez zavinění žalobkyně. Ujednání tedy dopadá na situace, kdy dojde k zmaření předpokládaného účelu smlouvy (tj. obstarání činnosti potřebné k tomu, aby byla právní předchůdkyní žalované připravena žádost o poskytnutí dotace), a to z důvodů, které příkazník nemůže ovlivnit. V těchto případech si strany ujednaly, že namísto práv příkazníka stanovených při odvolání příkazu v § 2443 o. z. (tj. právo požadovat náhradu nákladů, které do té doby příkazník měl, a náhradu škody, pokud ji utrpěl, jakož i část odměny přiměřenou vynaložené námaze příkazníka) náleží příkazníkovi paušalizovaná částka 60 000 Kč bez DPH. Nejde tedy o případ, kdy by posuzovaný nárok byl ryze sankčním následkem při odvolání příkazu, nýbrž jde o zafixování výše nároků, které by příkazníkovi náležely přímo ze zákona.

29. Za této situace nelze dovodit neplatnost takového ustanovení jen z toho důvodu, že výše takovéto fixní částky neodpovídá nákladům vynaloženým příkazníkem, přiměřené části odměny či vzniklé škodě.

30. Důvodem neplatnosti není ani skutečnost, že výše této paušalizované částky případně zohledňuje legitimní zvýšený zájem žalobkyně na tom, aby žalovaná směřovala své jednání k naplnění předpokládaného účelu příkazní smlouvy. Není přitom vyloučeno, aby k utvrzení dluhu sloužily i jiné prostředky či jiná smluvní ujednání než výslovně předpokládané občanským zákoníkem, vždy však za předpokladu jejich platnosti (v režimu občanského zákoníku účinného do 31. 12. 2013 srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2014, sp. zn. 23 Cdo 2239/2012).

31. Lze tak uzavřít, že ujednání stran o tom, že „příkazník může od příkazce požadovat úhradu nákladů v určité paušalizované výši, pokud příkazce odstoupí od smlouvy nebo od projektu před datem podání žádosti o poskytnutí dotace, popřípadě tuto smlouvu před datem podání žádosti o poskytnutí dotace vypoví bez zavinění příkazníka“, není ujednáním o smluvní pokutě dle § 2048 o. z., které by bylo stiženo neplatností. Aplikace výkladových pravidel podle § 555 a násl. o. z. může vést k závěru, že takové ujednání bude posouzeno jako odvolání příkazu podle § 2443 o. z., které je jednostranným právním jednáním příkazce svou povahou obdobným výpovědi a které vede k zániku závazku založeného příkazní smlouvou.

32. Pro úplnost dovolací soud dodává, že dovolatelce lze přisvědčit i v tom, že odvolací soud při posuzování důvodnosti nároků žalobkyně nikterak nezohlednil ustanovení čl. VI. odst. 2 písm. c) a nevyložil, proč žalobkyně – která svůj nárok opírala i o ujednání zde uvedené – nebyla ve věci úspěšná.

33. Nejvyšší soud s ohledem na výše uvedené shledal, že rozhodnutí odvolacího soudu není správné a dovolání je důvodné. Z toho důvodu napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) zrušil. Protože důvody, pro něž bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, bylo zrušeno i jeho rozhodnutí a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

34. Právní názor dovolacího soudu je pro odvolací soud (soud prvního stupně) závazný (§ 243g odst. 1 věta první o. s. ř.). Protože se tímto rozhodnutím řízení ve věci nekončí, bude i o náhradě nákladů tohoto dovolacího řízení rozhodnuto v konečném rozhodnutí soudu prvního stupně, popř. odvolacího soudu.

Č. 6

č. 6

Náhrada škody

§ 2900 o. z., § 2901 o. z., § 2910 o. z.

Náhrada škody způsobené porušením prevenční povinnosti (§ 2900 a § 2901 o. z.) přichází v úvahu, jen není-li konkrétní právní úprava vztahující se na jednání, jehož protiprávnost se posuzuje.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2020, sp. zn. 25 Cdo 3510/2019, ECLI:CZ:NS:2020:25.CDO.3510.2019.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 9. 1. 2019, sp. zn. 18 Co 357/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 11. 6. 2018, č. j. 28 C 189/2016-129, zamítl žalobu s návrhem, aby žalovaná 1) byla povinna zaplatit společně a nerozdílně s žalovanými 2) a 3) žalobkyni a) částku 240 000 Kč a žalobkyni b) částku 240 000 Kč (výrok I), zamítl žalobu, již se žalobkyně a) domáhala, aby jí žalovaná 1) byla povinna zaplatit společně a nerozdílně s žalovanými 2) a 3) na náhradě nákladů na výživu částku 14 467 Kč (výrok II), zamítl žalobu, již se žalobkyně b) domáhala, aby jí byla žalovaná 1) povinna platit společně a nerozdílně s žalovanými 2) a 3) na náhradě nákladů na výživu částku 1 000 Kč měsíčně počínaje dnem 28. 7. 2016 (výrok III), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok IV). Soud prvního stupně zjistil následující skutkový stav. Žalovaná 1) uzavřela dne 23. 9. 2014 s podnikající fyzickou osobou L. Č., jednatelem žalované 2), smlouvu o dílo, v níž žalovaná 1) vystupovala jako objednatel a L. Č. jako zhotovitel. Zhotovitel se zavázal provést ve smlouvě specifikované práce včetně zemních prací, zakládání vodorovných konstrukcí, komunikací, bourání a trubního vedení za sjednanou cenu. Dílo měl provést na své náklady a nebezpečí. Vzhledem k tomu, že zhotovitel časově provedení díla nestíhal, najal si dalšího subdodavatele [žalovanou 3)], který dodal na stavbu několik pracovníků, včetně O. F., manžela žalobkyně a) a otce žalobkyně b), jenž při práci na stavbě utrpěl smrtelný úraz (dále jen „poškozený“). Žalovaná 1) nechala vypracovat plán bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP), technologický předpis pro provádění

č. 6

systémového pažení, technologický předpis pro pokládku kanalizačního potrubí a technologický předpis pro provádění zemních prací, výkopů, stavebních rýh a jam a předala je zhotoviteli. Žalovaná zajistila koordinátora BOZP, prostřednictvím svého zaměstnance poté, co na stavbě začali pracovat noví dělníci včetně poškozeného, je seznámila a proškolila v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, rizik na staveništi, nošení ochranných pracovních oděvů, dodržování pracovních odstupů od strojů při pokládce kanalizace, způsobů pažení rýh, používání pažicích boxů ve výkopech atd. Poškozený žil v České republice několik let, rozuměl a hovořil česky, potvrdil absolvování školení podpisem. Žalovaná 1) prováděla denně průběžně kontroly bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, zaměřené na technologickou kázeň při užívání pažicích boxů k zajištění stěn výkopů. Pažicí boxy a ochranné pomůcky byly používány, několikrát však žalovaná 1) zaznamenala, že nebyly použity, na což dělníky prostřednictvím svých zaměstnanců upozornila a vyčkala na zjednání nápravy (např. vložení pažicího boxu do výkopu). Dne 12. 5. 2015 došlo ve výkopu mezi kontrolní šachtou 36 až 37 k sesuvu zeminy, přičemž ve výkopu byl zavalen poškozený, který na následky svých zranění zemřel. V konkrétní den nebyly pažicí boxy ve výkopu použity, ačkoliv se nacházely vedle výkopu. Po právní stránce soud prvního stupně věc posoudil podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“). V řízení se neprokázalo, že by žalovaná 1) porušila konkrétní povinnosti stanovené v § 14 zákona č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (dále jen „zákon č. 309/2006 Sb.“), nebo povinnosti stanovené v příloze č. 6 nařízení vlády č. 591/2006 Sb., o bližších minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na staveništích (dále jen „nařízení vlády č. 591/2006 Sb.“), ani obecnou prevenční povinnost upravenou v § 2900 o. z. Příčinou úmrtí poškozeného bylo porušení bezpečnostních předpisů jím samotným. Poškozený s nimi byl seznámen a byl povinen je dodržovat. Do výkopu vstoupil o své vůli, ať již to bylo z jakéhokoliv důvodu, s vědomím, že zde není pažicí box. Všichni svědkové vyloučili, že by poškozený dostal k sestupu pokyn. Důvodem neumístění pažení ve výkopu nebylo, že by žalovaná 1) nedala dělníkům pažicí box k dispozici nebo že by dělníci nebyli proškoleni o nutnosti zajišťovat stěny výkopů pažením. Ve vztahu k žalovaným 2) a 3) bylo rozhodnuto rozsudkem pro uznání ze dne 29. 11. 2017, č. j. 28 C 198/2016-74.

2. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 9. 1. 2019, č. j. 18 Co 357/2018-167, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve znění: „Žaloba s návrhem na uložení povinnosti žalované 1) zaplatit žalobkyni a) částku 240 000 Kč a žalobkyni b) částku 240 000 Kč, a to společně a nerozdílně se žalovanými 2) a 3), o jejichž povinnosti vůči žalobkyním a), b) již bylo rozhodnuto částečným rozsudkem pro uznání, se zamítá. Žaloba s návrhem na uložení povinnosti žalované 1) zaplatit žalobkyni a) společně a nerozdílně se žalovanými 2) a 3), o jejichž povinnosti vůči žalobkyni a) již bylo rozhodnuto částečným rozsudkem pro uzná-

ní, náhradu nákladů na výživu za dobu od 13. 5. 2015 do 27. 7. 2016 ve výši 14 467 Kč se zamítá. Žaloba s návrhem na uložení povinnosti žalované 1) zaplatit žalobkyni a) společně a nerozdílně se žalovanými 2) a 3), o jejichž povinnosti vůči žalobkyni a) již bylo rozhodnuto částečným rozsudkem pro uznání, náhradu nákladů na výživu ve výši 1 000 Kč měsíčně, počínaje dnem 28. 7. 2016, se zamítá,“ a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně. Neshledal ani pochybení spočívající v neúplnosti dokazování nebo v neúplnosti hodnocení důkazů. Ztotožnil se i s jeho závěry právními. Žalovaná 1) neporušila žádnou právní povinnost. Poškozený se na staveništi nezdržoval neoprávněně. Žalovaná 1) jako generální zhotovitel díla zejména zajistila, že dělníci (včetně poškozeného) pracující na stavbě byli poučeni o zásadách bezpečnosti práce při hloubení výkopů a při zajištění výkopů pro práci ve výkopech a že pažící boxy byly na pracovišti k dispozici. Závěr o proškolení poškozeného a jeho vědomosti zásad bezpečnosti práce při výkopových pracích posiluje zjištění, že žalovaná 1) v rámci kontrol provádění prací vytýkala pracovníkům nedostatečné zajištění prostoru výkopu formou instalace pažících boxů formou zápisu do stavebního deníku. Vědomost pracovníků nebyla pouze teoretická, založená na ústním výkladu v rámci absolvovaného školení. Odvolací soud neshledal důvodnou ani námítku, že žalovaná 1) zanedbala prevenční povinnost tím, že nezajistila trvalou přítomnost pracovníka pověřeného trvalou kontrolou dodržování bezpečnosti práce při provádění díla. Přisvědčil názoru soudu prvního stupně, že takto široké pojetí prevenční povinnosti není reálné. Obecná prevenční povinnost není bezbřehá, nýbrž zahrnuje jen taková opatření, která lze vzhledem ke konkrétní situaci rozumně požadovat.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu v celém jeho rozsahu napadly žalobkyně dovoláním, jehož přípustnost spatřují v tom, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Jako dovolací důvod dovolatelky uvádějí nesprávné právní posouzení věci. Namítají, že odvolací soud nesprávně posoudil následující právní otázky: 1) zda pokyn k tomu pověřeného pracovníka zhotovitele díla ke splnění určitého šíře vymezeného úkolu v sobě zahrnuje rovněž pokyny k veškerým dílčím činnostem, jichž je ke splnění úkolu zapotřebí, 2) zda stručný ústní výklad lze posoudit jako školení k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, dopadají-li na výkon práce obsáhlé technologické předpisy, 3) jak je nutno vymezit rozsah prevenční povinnosti generálního zhotovitele stavby. K první otázce namítají, že žalovaná 1) porušila své právní povinnosti tím, že nařídila provádění prací ve výkopu, který nebyl (nemohl být) zabezpečen. Obecné pokyny žalované zahrnují logicky i pokyny k dílčím čin-

nostem. Obecný pokyn k položení kanalizace zahrnuje i pokyn ke zjištění hloubky výkopu, což poškozený činil (příp. čistil trubku). Žalobkyně dále namítají, že žalovaná 1) nesplnila svou poučovací povinnost v oblasti BOZP. Čeština nebyla rodným jazykem poškozeného, který navíc neovládal odbornou terminologii. Odvolací soud se měl odchýlit při posuzování této otázky od zprávy NS SSR ze dne 19. 6. 1980, sp. zn. Cpj 11/80, rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 4 Co 548/67, závěrů Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 1963, sp. zn. 1 Cp 42/62. Žalovaná shrnula problematiku BOZP do stručného přednesu a následně ani nekontrolovala, zda školené osoby těmto pokynům rozumějí. K porušení prevenční povinnosti žalovanou 1) dovolatelky uvádějí, že při stanovení rozsahu prevenční povinnosti se musí přihlédnout ke konkrétním podmínkám na konkrétním staveništi. Poškozený zahynul na pracovišti, kde byla zemina značně nesourodá. Po žalované bylo možno spravedlivě vyžadovat zvýšenou četnost kontrol práce. Odvolací soud se při řešení této otázky odchýlil od rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1623/2015. Dovolatelky navrhují, aby dovolací soud napadený rozsudek změnil tak, že žalobě (alespoň částečně) vyhověl a přizná žalobkyním náhradu nákladů řízení před soudem prvního i druhého stupně i před soudem dovolacím.

III.

Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., a proto se zabýval jeho přípustností.

5. Dovolatelky dovozují, že obecný pokyn žalované 1) k provádění prací ve výkopu v sobě zahrnoval i pokyn poškozenému, aby sestoupil do nezajištěného výkopu. V řízení nebylo prokázáno, že by takový pokyn, který by byl navíc v rozporu s bezpečnostními předpisy, žalovaná 1) poškozenému dala. Ač dovolatelky namítaly nesprávné právní posouzení věci, dovozovaly je na jiném skutkovém základě, než ze kterého vycházel odvolací soud. Dovolací soud je však vázán zjištěným skutkovým stavem věci, jehož správnost nepodléhá dovolacímu přezkumu (§ 241a odst. 1, odst. 6 o. s. ř.). Jestliže dovolatelky své odlišné právní posouzení podmínek odpovědnosti budují na jiném skutkovém stavu, než který se stal základem pro rozhodnutí odvolacího soudu, uplatňují nezpůsobilý dovolací důvod a přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. tím nemohou založit.

6. Namítají-li dovolatelky, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu v otázce splnění poučovací povinnosti v oblasti BOZP, nelze jim přisvědčit. V řízení se prokázalo, že žalovaná 1) zajistila koordinátora BOZP, provedla školení dělníků pracujících na staveništi (včetně poškozeného, který česky rozuměl a svou účast stvrdil podpisem), dodržování předpisů

o bezpečnosti práce kontrolovala a v případě jejich porušení zjednala nápravu. Závěr, že právo na náhradu újmy na zdraví nemá poškozený (ani jeho pozůstalí), jestliže k újmě došlo v důsledku jednání poškozeného, který svým zaviněním porušil bezpečnostní předpisy, ačkoliv s nimi byl řádně seznámen a jejich znalost a dodržování byly soustavně vyžadovány a kontrolovány, a že porušení těchto předpisů bylo jedinou příčinou škody, je v souladu s ustálenou judikaturou dovolacího soudu (srov. ve vztahu k obsahově shodné právní úpravě v předchozím zákoníku práce například odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 1996, sp. zn. 2 Cdon 1265/96, uveřejněného pod č. 34 v časopise Soudní judikatura, roč. 1997, nebo rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2016, sp. zn. 21 Cdo 3792/2015; k seznámení zaměstnance s bezpečnostními předpisy nebo pokyny a k soustavnému vyžadování a kontrole jejich znalosti a dodržování srov. stanovisko bývalého Nejvyššího soudu SSR ze dne 19. 6. 1980, sp. zn. Cpj 11/80, uveřejněné pod č. 28/1980 Sb. rozh. obč., a závěry občanskoprávního kolegia bývalého Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 1963, sp. zn. 1 Cp 42/62, uveřejněné pod č. 32/1963 Sb. rozh. obč.; k formě a obsahu pokynů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2012, sp. zn. 21 Cdo 2141/2011, uveřejněný pod č. 33 v časopise Soudní judikatura, ročník 2013).

7. Dovolání v části směřující proti rozhodnutí o nákladech řízení není vzhledem k § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. přípustné.

8. Dovolání je však přípustné pro řešení právní otázky, která za daných skutkových okolností nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešena, a to aplikace ustanovení o obecné prevenční povinnosti (§ 2900 o. z.) v případě, že existují zvláštní právní předpisy.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Dovolání není důvodné.

10. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř., je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné vady neshledal.

11. Podle § 2900 o. z., vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.

12. Podle § 2901 o. z., vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, má povinnost zakročit na ochranu jiného každý, kdo vytvořil nebezpečnou situaci nebo kdo nad ní má kontrolu, anebo odůvodňuje-li to povaha poměru mezi osobami. Stejnou povinnost má ten, kdo může podle svých možností

a schopností snadno odvrátit újmu, o níž ví nebo musí vědět, že hrozící závažnosti zjevně převyšuje, co je třeba k zákroku vynaložit.

13. Podle § 2910 o. z. škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem, a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.

14. Ustanovení § 2900 o. z. ukládá povinnost každému postupovat vzhledem ke konkrétním okolnostem tak, aby nezavdal příčinu ke vzniku škody. Navazuje na § 415 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinného do 31. 12. 2013, oproti němuž však obsahuje významné formulační odlišnosti mající zásadní dopad z hlediska použitelnosti závěrů dosavadní aplikační praxe. Vyjma toho, že citované ustanovení nově výslovně předpokládá nástup prevenční povinnosti pouze v případech, kdy to vyžadují konkrétní okolnosti případu či zvyklosti soukromého života, a že chrání odlišně vymezené právní statky náležející jinému, lze zásadní rozdíl spatřovat rovněž v tom, že se nadále již nepočítá s dosahem obecné prevence na případy způsobení škody opomenutím škůdce, nýbrž je postihováno výhradně konání, tj. aktivní jednání osob.

15. Zvláštní podmínky, za nichž vznikne subjektu povinnost k náhradě škody způsobené jeho omisivním jednáním (nekonáním), pak stanoví § 2901 o. z. Za východisko právní úpravy, jež zakládá odlišný odpovědnostní režim v závislosti na tom, zda škoda vzešla z aktivního či pasivního jednání škůdce, lze považovat obecnou tezi, že každý by měl v zásadě bez výjimky odpovídat za své konání, tedy jednání, jímž aktivně ovlivňuje okolí a může zasáhnout do právní sféry jiného, avšak požadovat po osobě, aby zakročila na ochranu jiného, ačkoli se na kauzálním procesu vedoucím ke vzniku škody nijak nepodílela, je možno pouze ve specifických a zvláště odůvodněných případech. Zákon tak ukládá tzv. zakročovací povinnost toliko 1) tomu, kdo vytvořil nebezpečnou situaci nebo nad ní má kontrolu, 2) odůvodňuje-li to povaha poměru mezi osobami, potažmo 3) tomu, kdo může podle svých možností a schopností snadno odvrátit újmu, o níž ví nebo musí vědět, že hrozící závažnosti zjevně převyšuje, co je třeba k zákroku vynaložit. To vše za podmínky, že vznik předmětné povinnosti odůvodňují okolnosti případu či zvyklosti soukromého života.

16. I nadále však platí, že náhrada škody způsobené porušením prevenční povinnosti přichází v úvahu, jen není-li konkrétní právní úprava vztahující se na jednání, jehož protiprávnost se posuzuje (srov. PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 3014–3015; obdobně viz za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinného do 31. 12. 2013 usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1427/2001, uveřejněné v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod C 1212, nebo shodně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2002, sp. zn. 25 Cdo 253/2001).

17. Je třeba přisvědčit závěru odvolacího soudu, že na základě skutkového stavu, jak byl v řízení zjištěn, zejména s ohledem na to, že žalovaná 1) vypracovala příslušnou technickou dokumentaci, zajistila koordinátora BOZP, provedla školení dělníků (včetně poškozeného) a dodržování bezpečnostních předpisů kontrolovala, neporušila žádnou z povinností jí uložených zejména v § 12–14 zákona č. 309/2006 Sb. ani nařízením vlády č. 591/2006 Sb. Dovolací soud se ztotožňuje se závěrem odvolacího soudu, že jedinou příčinou vzniklé újmy bylo porušení bezpečnostních předpisů poškozeným.

18. Vzhledem k tomu, že na posuzovaný případ dopadala konkrétní právní úprava vztahující se na jednání, jehož protiprávnost se posuzovala, nepřicházela v úvahu možnost aplikace § 2900 o. z., případně § 2901 o. z.

19. Nad rámec výše uvedeného Nejvyšší soud dodává, že se odvolací soud neodchýlil ani od dovolatelkami citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1623/2015. Odvolací soud se s námitkami dovolatelek vypořádal, když se ztotožnil se závěry soudu prvního stupně, který uzavřel, že takto široké pojetí prevenční povinnosti vyplývající z uplatňování zásad bezpečnosti a ochrany zdraví při práci není reálné a neodpovídá účelu úpravy bezpečnostních podmínek provádění konkrétního typu stavebních prací svéprávnými pracovníky. Obecná prevenční povinnost není bezbřehá, nýbrž zahrnuje jen taková opatření, která lze vzhledem ke konkrétní situaci rozumně požadovat. Odvolací soud správně uzavřel, že dovolatelkami prosazovaný názor, že na stavbě měl být trvale přítomen bezpečnostní technik zhotovitele, aby případně zabránil bezpečnostní nekázi při provádění zemních prací, takovým opatřením, které lze rozumně požadovat, není.

20. Jelikož dovolací soud neshledal dovolání důvodným, postupoval podle § 243d písm. a) o. s. ř. a dovolání zamítl.

Č. 7

č. 7

Náhrada škody

§ 2915 odst. 1 o. z., § 2915 odst. 2 o. z., § 438 obč. zák.

Škůdci, kteří podle pravomocného rozsudku vydaného soudem v trestním řízení spáchali trestný čin jako spolupachatelé, jsou zásadně povinni nahradit škodu způsobenou takovým trestným činem společně a nerozdílně (§ 2915 odst. 1 o. z.); povinnost k náhradě škody podle účasti škůdců na škodlivém následku (§ 2915 odst. 2 věta první o. z.) jim lze uložit jen výjimečně. Jestliže však škůdci spáchali trestný čin jako spolupachatelé a zároveň jako členové organizované skupiny, jsou povinni nahradit tím způsobenou újmu (škodu) vždy společně a nerozdílně; ustanovení § 2915 odst. 2 věty první o. z. o dělené povinnosti škůdců se zde vůbec neuplatní.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2020, sp. zn. 25 Cdo 3333/2019, ECLI:CZ:NS:2020:25.CDO.3333.2019.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání 2., 5., 6., 7. a 8. žalovaného proti výroku I rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 23. 4. 2019, sp. zn. 26 Co 76/2019, v rozsahu, v němž byl rozsudek soudu prvního stupně potvrzen v části výroku I, již bylo 1., 2., 3., 5., 6., 7. a 8. žalovanému uloženo zaplatit společně a nerozdílně se 4. žalovaným žalobkyni 13 748 375 Kč; ve zbývajícím rozsahu jejich dovolání odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Trutnově rozsudkem ze dne 18. 10. 2018, č. j. 19 C 294/2017-127, uložil žalovaným povinnost zaplatit žalobkyni společně a nerozdílně 13 748 375 Kč, zastavil řízení ohledně částky 47 000 Kč a rozhodl o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky i vůči státu. Soud vyšel ze zjištění, že žalovaní v období nejméně od 26. 9. 2013 do 28. 11. 2016 jako členové organizované skupiny, po vzájemné domluvě o rozdělení rolí se zaměřením na soustavné opakované a dlouhodobé páčání trestné činnosti, postupně v úmyslu se obohatit odcizili ze závodu právní předchůdkyně žalobkyně silové kabely s vysokým obsahem mědi, čímž způsobili škodu ve výši 14 101 196 Kč, za což byli pravomocně odsouzeni rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7. 9. 2017,

č. j. 9 T 5/2017-2731, za zločin krádeže podle § 205 odst. 1, odst. 4 písm. a), odst. 5 písm. a) trestního zákoníku, jenž spáchali jako členové organizované skupiny, a poškozená žalobkyně byla s nárokem na náhradu škody odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních. Soud vázán výrokem trestního rozsudku o vině i výši škody zjištěné v trestním řízení znaleckým posudkem K., po částečném zpětvzetí žaloby, dovodil, že žalovaní odpovídají za škodu podle § 2910 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), společně a nerozdílně v přiznané výši s tím, že vzhledem k pravomocnému odsouzení žalovaných jako členů organizované skupiny nejsou ve smyslu § 2915 odst. 2 věty druhé o. z. splněny podmínky pro dělenou odpovědnost žalovaných za vzniklou škodu.

2. K odvolání 1., 2., 3., 5., 6., 7. a 8. žalovaného Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 23. 4. 2019, č. j. 26 Co 76/2019-291, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v napadeném rozsahu (ve vyhovujícím výroku o věci samé a nákladovém výroku vůči všem žalovaným s výjimkou 4. žalovaného, který odvolání nepodal), a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se s jeho právním posouzením. Uzavřel, že s ohledem na závaznost výrokové části trestního rozsudku (§ 135 odst. 1 o. s. ř.), podle které byla škoda způsobena žalovanými jako spolupachatelé ve formě organizované skupiny, nelze naplnění tohoto kvalifikačního znaku na straně žádného z žalovaných účinně zpochybňovat. Jelikož spolupachatelé odpovídají za následek bez ohledu na okolnosti vedoucí ke konkrétní výši škody, tj. na intenzitu jejich jednání, je použití § 2915 odst. 2 věty první o. z. vyloučeno. Soud rovněž zdůvodnil, proč má za to, že v daném případě by nebyl dán ani důvod zvláštního zřetele hodný pro postup podle poslední citovaného ustanovení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podali dovolání tito žalovaní: 2. P. J., 5. M. Š., 6. M. U., 7. P. U. a 8. M. V. 2., 6. a 7. žalovaný ve společně podaném dovolání spatřují přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. ve vyřešení dosud neřešené otázky, zda lze bez ohledu na skutkové okolnosti vážící se ke vzniku škody postupovat ve smyslu § 2915 odst. 1 o. z. a formálně rozhodnout o společné a nerozdílné odpovědnosti všech žalovaných za škodu toliko s odkazem na vázanost soudu výrokem odsuzujícího rozsudku, či zda lze ve smyslu § 2915 odst. 2 o. z. rozhodnout o dílčí či proporcionální odpovědnosti všech či pouze některých žalovaných. Odkázali na odůvodnění trestního rozsudku, z něhož plyne, že podíl žalovaných na trestném jednání se dramaticky lišil, a proto není solidární odpovědnost žalovaných namístě. V návaznosti na to předkládají dovolacímu soudu k řešení i otázku, zda lze rozsudky soudů obou stupňů považovat ve vztahu k ža-

č. 7

lovaným za spravedlivé a souladné s principem obecné spravedlnosti ve smyslu § 3 odst. 3 o. z. a dobrými mravy ve smyslu § 2 odst. 3 o. z., vzhledem k tíživosti dopadů soudních rozhodnutí i na ty škůdce, jejichž podíl na trestné činnosti byl pouze okrajový. Navrhli zrušení rozsudků soudů obou stupňů a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

4. 5. žalovaný M. Š. v dovolání rovněž nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu o společné odpovědnosti všech žalovaných za škodu. Odkázal na odůvodnění trestního rozsudku, ve kterém soud konstatoval, že by rozhodnutí o solidární odpovědnosti všech žalovaných nebylo v souladu s postavením, které měli v trestné činnosti, a jejich odpovědnost by měla odpovídat rozsahu, v němž se podíleli na páchání trestné činnosti. Namítá, že jeho podíl byl minimální, neboť na žádost 1. žalovaného pouze opálil 12 kusů cívek s kabelem. Nevěděl o rozsahu ani způsobu páchání trestné činnosti a s výjimkou 1. žalovaného nezná ani ostatní žalované. Neměl proto možnost zabránit páchání trestné činnosti ani ji oznámit. Domnívá se, že z uvedených důvodů splňuje podmínky § 2915 odst. 2 věty první o. z., a proto mělo být v jeho případě rozhodnuto o náhradě škody podle jeho účasti na škodlivém následku. Navrhl zrušení rozsudku odvolacího soudu a vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení. V dovolání současně navrhl odklad vykonatelnosti rozsudku ve vztahu k jeho osobě s odůvodněním, že eventuálním neprodleným výkonem tohoto rozhodnutí nebo exekucí by mu hrozila závažná újma.

5. 8. žalovaný M. V. v dovolání namítá, že by dovolací soud měl posoudit právní otázku solidární odpovědnosti žalovaných v posuzované věci jinak. Uvádí, že se na trestné činnosti žalovaných podílel až od roku 2015 s tím, že jeho podíl na celkové způsobené škodě dosahuje maximálně 150 000 Kč. Nelze tak po něm žádat náhradu škody způsobenou dřívějšími krádežemi. Nesouhlasí rovněž s posouzením jednání všech žalovaných jako členů organizované skupiny, neboť on sám jednal individuálně bez jakékoliv představy o celkové škodě. S ohledem na časové odlišnosti, skutečnou nepropojenost a nezávislost jednotlivých žalovaných, absenci jakékoliv organizovanosti a dělby činností mezi žalovanými, jakož i nesporným minimálním podílem dovolatele na celkové způsobené škodě, pak měl odvolací soud s ohledem na § 2915 odst. 2 větu první o. z. rozhodnout o povinnosti k náhradě škody podle míry účasti, resp. míry pravděpodobnosti, na škodě. Navrhl proto změnu rozsudku odvolacího soudu, případně jeho zrušení a vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení.

6. Žalobkyně ve vyjádření k dovoláním uvedla, že rozsudek odvolacího soudu považuje za správný. Žalovaní odpovídají za způsobenou škodu společně a nerozdílně, jelikož okolnosti zvláštního zřetele hodné podle § 2915 odst. 2 o. z. v jejich případě nejsou dány. Míra zavinění u všech dovolatelů není zanedbatelná, ale naopak srovnatelná. Tím, že žádný z žalovaných neoznámil probíhající trestnou činnost, zavinil svou nečinností vznik škody v žalované výši stejně tak jako ostatní žalovaní svou aktivní činností. K závěrům soudu v trestním řízení ohledně míry

zavinění jednotlivých žalovaných uvedla, že nejsou pro soud v projednávané věci závazné, a navrhla zamítnutí dovolání žalovaných.

III.

Přípustnost dovolání

č. 7

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání byla podána včas, osobami k tomu oprávněnými – účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení dovolatelů (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.) a jsou přípustná pro řešení otázky, zda lze uložit náhradu škody trestně odsouzeným škůdcům podle jejich účasti na vzniku škody, jestliže škodu způsobili jako spolupachatelé a současně jako členové organizované skupiny, jež dosud nebyla za nové úpravy řešena. Dovolání však nejsou důvodná.

IV.

Důvodnost dovolání

8. Předně dovolací soud konstatuje, že odvolací soud nepochybil, pokud věc po právní stránce posuzoval podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., byť se žalovaní dopouštěli trestné činnosti již od roku 2013. Jednalo se totiž o pokračující trestný čin [§ 116 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „tr. zákoník“)] pachatelů (žalovaných), jenž trval od září 2013 do listopadu 2016, kdy byl dokonán a dokončen. Lze tak uzavřít, že v souladu s § 3079 odst. 1 o. z. je třeba postupovat podle občanského zákona účinného od 1. 1. 2014, neboť k dokonání trestného činu, jímž byla porušena právní povinnost, došlo za jeho účinnosti.

9. Podle § 2915 odst. 1 o. z., je-li k náhradě zavázáno několik škůdců, nahradí škodu společně a nerozdílně; je-li některý ze škůdců povinen podle jiného zákona k náhradě jen do určité výše, je zavázán s ostatními škůdci společně a nerozdílně v tomto rozsahu. To platí i v případě, že se více osob dopustí samostatných protiprávních činů, z nichž mohl každý způsobit škodlivý následek s pravděpodobností bližící se jistotě, a nelze-li určit, která osoba škodu způsobila.

Podle § 2915 odst. 2 o. z., jsou-li pro to důvody zvláštního zřetele hodné, může soud rozhodnout, že škůdce nahradí škodu podle své účasti na škodlivém následku; nelze-li účast přesně určit, přihlédne se k míře pravděpodobnosti. Takto nelze rozhodnout, pokud se některý škůdce vědomě účastnil na způsobení škody jiným škůdcem nebo je podněcoval či podporoval, nebo pokud lze připsat celou škodu každému škůdci, byť jednali nezávisle, anebo má-li škůdce hradit škodu způsobenou pomocníkem a vznikla-li povinnost k náhradě také pomocníkovi.

10. I v nové úpravě, jež vychází i přes rozdíly ve formulaci § 2915 o. z. a § 438 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, z obdobných principů, a lze tak i nadále přiměřeně vycházet z dosavadní judikatury, platí, že společná odpovědnost

č. 7

vzniká jako výsledek spoluzavinění či souběžné (na sobě nezávislé) činnosti, případně nečinnosti nebo opomenutí, vedoucí ke vzniku jediného škodlivého následku. Pro spoluzavinění je typické, že každý škůdce má psychický vztah nejen k vlastnímu jednání (protiprávnímu jednání a škodě), nýbrž i k jednání ostatních osob účastnících se na vzniku škody. Tak tomu bývá zejména v případech předem vzájemně dohodnuté součinnosti směřující ke sjednanému či předpokládanému výsledku (škodě), kdy při rozdělení úkolů mezi jednotlivé škůdce je charakteristické, že někteří z nich svým jednáním přímo škodný následek nevyvolali. Jestliže výsledkem společně předem dohodnutého protiprávního jednání více škůdců je škoda, která bezprostředně vznikla působením jen některých z nich, je třeba dovodit, že škoda vznikla v příčinné souvislosti i s protiprávním jednáním těch, kteří svým počínáním bezprostředně škodný následek nevyvolali, jestliže přesto přispěli podstatným způsobem ke vzniku škody; společná odpovědnost není přitom vyloučena tím, že nelze jednoznačně určit podíl jednotlivých škůdců na dosažení celkového výsledku – na vzniku škody (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2005, sp. zn. 25 Cdo 11/2004).

11. Platí i nadále, že solidární odpovědnost více škůdců za újmu je pravidlem a dělená odpovědnost ve smyslu § 2915 odst. 2 o. z. je výjimkou z tohoto pravidla, která je v neprospěch poškozeného, a proto se uplatní jen ve výjimečných odůvodněných případech. Zásadním hlediskem pro takový výjimečný postup však není ani míra zavinění, ani podíl na prospěchu ze společného protiprávního jednání více škůdců, tedy spravedlivé vypořádání poměrů mezi škůdci podle účasti na způsobení vzniklé újmy. Dělená odpovědnost více škůdců za újmu přichází v úvahu jen v situacích, kdy jejím uplatněním nebude nikterak ohrožen zájem poškozeného na uspokojení jeho nároku na náhradu újmy (obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2008, sp. zn. 8 Tdo 317/2008, ze dne 9. 1. 2013, sp. zn. 8 Tdo 1571/2012, nebo ze dne 8. 11. 2017, sp. zn. 8 Tdo 1258/2017).

12. Oproti předchozí úpravě však nově občanský zákoník v § 2915 odst. 2 větě druhé výslovně vylučuje dělenou odpovědnost v případě, že se škůdce vědomě účastnil na způsobení škody jiným škůdcem nebo jej podněcoval či podporoval, nebo pokud lze připsat celou škodu každému škůdci, byť jednali nezávisle, anebo má-li škůdce hradit škodu způsobenou pomocníkem a vznikla-li povinnost k náhradě také pomocníkovi. V těchto případech připadá v úvahu pouze solidární odpovědnost.

13. Odvolací soud vyšel ze skutkového závěru (skutkové závěry nepodléhají dovolacímu přezkumu – § 241a odst. 1 o. s. ř.), že žalovaní byli pravomocně odsouzeni za trestnou činnost (zločin krádeže), kterou páchali v době od 26. 9. 2013 do 28. 11. 2016 jako členové organizované skupiny. Nelze pominout, že i když žalovaní v odsuzujícím rozhodnutí nejsou výslovně označeni za spolupachatele, z obsahu trestního rozsudku nepochybně vyplývá, že je soud považoval za spolupachatele. Pravomocným závěrem soudu o vině vysloveným v rozsudku

Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7. 9. 2017, č. j. 9 T 5/2017-2731, je občanskoprávní soud podle § 135 o. s. ř. vázán. Jak připomněl již odvolací soud, judikatura Nejvyššího soudu dovozuje, že je-li v době rozhodování civilního soudu v právní moci rozsudek o spáchání trestného činu, je soud vázán výrokem, že byl spáchán trestný čin a kdo jej spáchal, nikoli však již odůvodněním daného rozsudku. Z výroku o vině je nutno vycházet jako z celku a brát v úvahu jeho právní i skutkovou část s tím, že řeší naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu konkrétním jednáním obviněného. Rozsah vázanosti trestním rozsudkem je pak dán mírou, v níž jsou znaky skutkové podstaty trestného činu zároveň významnými okolnostmi pro rozhodnutí o uplatnění nároku (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2007, sp. zn. 26 Odo 407/2006, či ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. 21 Cdo 1877/2013, popřípadě jeho usnesení ze dne 20. 2. 2013, sp. zn. 30 Cdo 3415/2012, ze dne 4. 8. 2015, sp. zn. 25 Cdo 1493/2015, ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 23 Cdo 4142/2016, nebo usnesení ze dne 4. 10. 2017, sp. zn. 28 Cdo 5216/2016). V daném případě, kde jde o náhradu újmy (škody), již způsobili žalovaní spácháním trestného činu krádeže, jsou všechny znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu významné pro rozhodnutí o požadovaném odškodnění, a to včetně závěru o tom, že jej žalovaní spáchali ve spolupachatelství jako členové organizované skupiny. Občanskoprávní soud je proto výrokem citovaného trestního rozsudku vázán, a již proto nelze v daném případě naplnění kvalifikačního znaku spáchání trestného činu (porušení zákonné povinnosti) jednotlivými žalovanými jako spolupachateli a členy organizované skupiny účinně zpochybňovat.

14. Jak vyplývá z výroku o vině citovaného rozsudku trestního soudu, uznal všechny žalované vinnými jako spolupachatele, protože jim přičetl k odpovědnosti celou škodu způsobenou trestným činem krádeže. Spolupachatelem ve smyslu § 23 tr. zákoníku je pachatel, který spáchal trestný čin úmyslným společným jednáním s jedním nebo více dalšími pachateli. V projednávané věci společné jednání spočívá v tom, že jednání každého ze spolupachatelů bylo alespoň článkem řetězu, přičemž jednotlivé činnosti (články řetězu) působily současně nebo postupně ve vzájemné návaznosti a směřovaly k vykonání trestného činu a ve svém celku tvořily jeho skutkovou podstatu, přičemž je splněna i nezbytná podmínka společného úmyslu spáchat trestný čin, neboť každý z žalovaných si musel být vědom alespoň možnosti, že jednání jeho i ostatních spolupachatelů směřuje ke spáchání trestného činu společným jednáním, a být s tím pro tento případ srozuměn. Již tím je splněn předpoklad uvedený v § 2915 odst. 2 věť druhé o. z., že se škůdci (žalovaní) vědomě účastnili na způsobení škody jiným škůdcem (ostatními žalovanými), navíc v daném případě i jako členové organizované skupiny [§ 42 písm. o) tr. zákoníku]. Organizovanou skupinou se podle dosavadní judikatury rozumí sdružení více osob, v kterém je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivé členy

č. 7

sdržení a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho škodlivost a závažnost, přičemž se nevyžaduje výslovné přijetí za člena organizované skupiny nebo výslovné přistoupení člena k takové skupině. Postačí, že se pachatel fakticky a neformálně (třeba i konkludentně) včlenil do skupiny a aktivně se podílel na její činnosti (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, str. 329 a 568). Jednání (spolu)pachatele trestného činu krádeže jako člena organizované skupiny je vždy úmyslné (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1991).

15. Jestliže se žalovaní jako spolupachatelé dopouštěli úmyslné trestné činnosti (současně i jako členové organizované skupiny), tedy vědomě se účastnili na způsobení škody ostatními škůdci nebo jen některým z nich, je vyloučeno, aby soud uložil jednotlivým žalovaným (škůdcům) povinnost nahradit škodu podle jejich účasti (§ 2915 odst. 2 věta první o. z.). A to i v případě, že se některý ze škůdců podílel na vzniku škody v minimálním rozsahu, neboť u každého z nich, včetně 5. a 8. žalovaného, je splněna jak podmínka společného jednání, tak i přinejmenším nepřímého úmyslu. Není rozhodné, že trestní soud odkázal poškozenou s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních se zdůvodněním, že vzhledem k účasti jednotlivých žalovaných na trestné činnosti by rozhodnutí o solidární odpovědnosti nebylo spravedlivé, a proto je namíste rozhodnout o jejich dělené odpovědnosti. Odhlédnuto od toho, že v občanskoprávním řízení není soud odůvodněním trestního rozsudku vázán, rozhodnutí o dělené odpovědnosti žalovaných v daném případě brání § 2915 odst. 2 věta druhá o. z.

16. Lze tak uzavřít, že bylo-li trestním rozsudkem pravomocně rozhodnuto, že škůdci spáchali trestný čin jako spolupachatelé a členové organizované skupiny, nepřipadá dělená povinnost k náhradě újmy (škody) ve smyslu § 2915 odst. 2 věty první o. z. v úvahu a škůdci jsou povinni nahradit újmu společně a nerozdílně. Soudy tak posoudily dosud neřešenou právní otázku správně.

17. Z těchto důvodů nejsou uplatněné dovolací důvody naplněny, a protože Nejvyšší soud neshledal ani existenci vad řízení ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř., dovolání všech dovolatelů podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

18. Směřovala-li dovolání rovněž proti nákladovému výroku, dovolací soud je podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř. odmítl, neboť ohledně nákladů řízení neobsahují dovolání jakékoliv námitky, a nesplňují tak náležitosti § 241a odst. 2 o. s. ř.; přípustnost dovolání proti nákladovému výroku je navíc výslovně vyloučena § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.

19. O návrhu 5. žalovaného (M. Š.) na odklad vykonatelnosti napadeného rozsudku odvolacího soudu Nejvyšší soud nerozhodoval, neboť návrh na odklad vykonatelnosti či právní moci je závislé povahy (srov. nálezy Ústavního

soudu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. III. ÚS 3425/16), což mimo jiné znamená, že rozhodl-li dovolací soud (bez zbytečného odkladu) o podaném dovolání, stává se návrh na odklad vykonatelnosti bezpředmětný (obsoletní). K tomu obdobně například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. 27 Cdo 2826/2017.

Č. 8

č. 8

Pojištění

§ 33 odst. 1 zákona č. 37/2004 Sb.

Ustanovení § 33 odst. 1 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, se uplatní i při pojištění platební neschopnosti dlužníků pojištěného (při pojištění dobytosti pohledávky).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2020, sp. zn. 23 Cdo 2593/2018, ECLI:CZ:NS:2020:23.CDO.2593.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 13. 2. 2018, sp. zn. 22 Co 1893/2017, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Písku rozsudkem ze dne 1. 3. 2017, č. j. 18 C 318/2013-144, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 437 661,86 Kč s úrokem z prodlení ve výši 7,05 % od 20. 3. 2013 do zaplacení (výrok pod bodem I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem II).
2. V projednávané věci se žalobkyně po žalované domáhala v souvislosti s výplatou pojistného plnění ve smyslu § 33 odst. 1 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), zaplacení částky 437 661,86 Kč s příslušenstvím, které bylo vyplaceno pojištěné – společnosti L. & F. s. r. o., která dodala žalované zboží, jehož kupní cenu žalovaná uhradila pouze částečně – neuhrazena zůstala žalovaná částka.
3. Soud prvního stupně zjistil, že mezi právní předchůdkyní žalobkyně a společností L. a. s. byla dne 26. 1. 2010 uzavřena pojistná smlouva na období od 1. 2. 2010 do 30. 1. 2011 s automatickou obnovou, podle které se právní předchůdkyně žalobkyně zavázala, že za stanovené pojistné pojistí obchody, které podle jednotlivých smluv s jednotlivými společnostmi bude tato společnost uzavírat, tj. v případě nezaplacení pohledávek vyplatí společnosti pojistné plnění. Dodatkem č. 1 k této pojistné smlouvě z 12. 2. 2010 byla pojistná smlouva rozšířena tak, že účinnost této smlouvy se vztahuje na poskytování služeb nebo prodej zboží dalších uvedených firem, a to L. & T. s. r. o., L. & P. s. r. o., L. & E. s. r. o.,

L. & F. s. r. o. a K. – E. a. s. Smluvní strany konstatovaly, že uvedené firmy nejsou smluvními stranami pojistné smlouvy a že pojištěný je výlučně odpovědný za plnění všech ustanovení pojistné smlouvy.

4. Podle čl. 6 pojistných podmínek bodu F) práva spojená s pohledávkou po výplatě pojistného plnění přechází na pojistitele, a to veškerá práva a nároky do výše vyplacené částky. Na základě pojistného plnění vyplatila žalobkyně společnosti L. a. s. neuhrazené pohledávky za společností 1. písecká lesní a dřevařská, a. s., ve výši 437 661,86 Kč podle pojistné události z 12. 3. 2013. Společnost L. & F. s. r. o. dne 8. 6. 2012 vyfakturovala žalované k zaplacení částku 687 180 Kč se splatností 22. 6. 2012, a to za vytěžení celkem 914,45 m³ dřeva. Žalovaná tuto částku neuhradila, zaplatila pouze 172 283,70 Kč dne 20. 7. 2012. Rozdíl obou částek ve výši 514 896,30 Kč si žalovaná započítala proti pohledávce za L. & F. s. r. o., ale tato pohledávka nebyla ze strany žalované doložena. Zmíněná faktura, na kterou žalovaná odkazuje, se týká zcela jiného obchodu. L. & F. s. r. o. proto předmětnou fakturu vrátila a jiná v účetnictví firmy dohledána nebyla. Žalovaná tak neprokázala existenci faktury ohledně pohledávky u společnosti L. & F. s. r. o., a tedy nemohla z tohoto titulu ničeho započítávat. K tvrzení žalované o tom, že žalobkyně nemá ve smyslu § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě nárok na zaplacení částky 437 661,86 Kč, které vyplatila společnosti L. & F. s. r. o., protože nejde o nárok podle § 2 zákona o pojistné smlouvě, soud prvního stupně uvedl, že v konkrétní pojistné smlouvě je jednoznačně uvedeno, že v případě výplaty pojistného plnění přechází na pojistitele veškerá práva a nároky do výše vyplacené částky. Z toho vyplývá, že nárok žalobkyně je oprávněn a žalovaná je povinna žalovanou částku žalobkyni uhradit včetně zákonného úroku z prodlení.

5. K odvolání žalované Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 13. 2. 2018, č. j. 22 Co 1893/2017-192, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žaloba se zamítá (výrok pod bodem I), a rozhodl o náhradě nákladů prvnostupňového a odvolacího řízení (výroky pod body II a III).

6. Odvolací soud přisvědčil soudu prvního stupně v závěru, že žalované se nepodařilo prokázat existenci pohledávky vůči společnosti L. & F. s. r. o. ve výši 514 896,30 Kč, kterou by mohla oprávněně jednostranně započíst proti pohledávce uvedené společnosti vyúčtované ve faktuře ze dne 8. 6. 2012, a odkázal tak na odůvodnění prvnostupňového rozhodnutí.

7. Po právní stránce vzal odvolací soud pro rozhodnutí v dané věci za zásadní posouzení, zda ve smyslu § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě přešlo na žalobkyni právo na zaplacení žalované částky představující vyplacené pojistné plnění. Soud prvního stupně vycházel z toho, že v pojistné smlouvě je uvedeno, že v případě výplaty pojistného plnění přechází na pojistitele veškerá práva a nároky do výše vyplacené částky, a na tom založil svůj vyhovující výrok. Odvolací soud však naproti tomu akcentoval to, že žalobkyně svůj nárok dovozovala nikoliv

z pojistné smlouvy, ale trvala na tom, že na ni přešel zákonnou cestou vyplývající z citovaného ustanovení § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě.

8. Odvolací soud se ztotožnil s názorem žalované, že pohledávka sama je předmětem pojištění, jejím neuhrazením nedochází k žádné změně, jen se dlužník dostává do prodlení, přičemž pohledávka trvá nadále jako pohledávka z příslušného právního titulu. Právo na úhradu dluhu nelze podle závěru odvolacího soudu označit za právo na náhradu škody, ani za právo obdobné právu na náhradu škody. V daném případě jde o obecné právo na zaplacení pohledávky, které je právem ze závazkového vztahu, právo na náhradu škody je však právem založeným na porušení právní povinnosti. Takto dospěl odvolací soud k závěru, že na projednávanou věc nelze aplikovat § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě, na žalobkyni proto nepřešla pohledávka ze závazkového vztahu mezi žalovanou a společností L. & F. s. r. o. a žalobkyně proto není ve věci aktivně legitimována.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání s tím, že je považuje za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování odvolacího soudu doposud nebyla vyřešena. Dovolací soud by měl vyřešit otázku, zda podle § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě (nyní § 2820 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále jen „o. z.“) dochází výplatou pojistného plnění k přechodu pohledávky z pojištěného na pojistitele, pokud je předmětem pojištění riziko nezaplacení pohledávek pojištěného za třetí osobou, a to spolu s úrokem z prodlení.

10. Dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) spatřuje žalobkyně v nesprávném závěru odvolacího soudu o nedostatku aktivní legitimace žalobkyně založeném na pochybení při výkladu § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě a taktéž při výkladu pojistné smlouvy. Dovolatelka poukázala na článek 1 Všeobecných pojistných podmínek pro pojištění úvěrů žalobkyně, podle něhož „se pojištění vztahuje na náhradu za majetkové újmy, k nimž dojde v důsledku platební neschopnosti odběratelů“. Definice pojistného nebezpečí pojištění pohledávek tak odpovídá definici pojištění úvěru uvedené v § 47 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě (nyní v § 2868 o. z.). Pojištěnému – společnosti L. & F. s. r. o. vzniklo právo na úhradu předmětné pohledávky za jeho dlužníkem – nyní žalovanou – z obligačního vztahu popsáného v žalobě, tedy právo obdobné právu na náhradu škody, neboť porušením smluvní povinnosti dlužníkem (nezaplacením smlouvené ceny) vznikla pojištěnému – společnosti L. & F. s. r. o. majetková újma. Riziko vzniku takové majetkové újmy pak je předmětem úvěrového pojištění, jež pojistník pojistnou smlouvou sjednal s pojistitelem.

11. Svůj názor dovolatelka podkládá poukazem na systematiku zařazení § 33 zákona o pojistné smlouvě do obecných ustanovení týkajících se škodových pojištění; jeho smyslem je realizace tzv. „restitučního principu“, tj. náhrady toho, co pojistitel z pojištění uhradil. Pojištění úvěru navíc nelze podle § 47 odst. 3 zákona o pojistné smlouvě (nyní § 2868 odst. 3 o. z.) jako obnosové pojištění sjednat. Ustanovení § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě rozšiřuje původní úpravu zákonné cese v § 813 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, i na další práva, která však nemají čistě povahu práv z odpovědnosti za škody způsobené na majetku pojištěného, avšak představují nástroj ke kompenzaci jiné majetkové újmy, která byla nahrazena z pojištění. Obdobně je tomu v § 2820 odst. 1 o. z.

12. K singulární sukcesi práv z pojištěného na žalobkyni tak podle jejího názoru došlo a právní názor odvolacího soudu představuje zcela ojedinělé vybočení z jinak zcela konstantně přijímaného právního názoru.

13. K dovolání žalobkyně se žalovaná vyjádřila tak, že je považuje za neodůvodněné a neopodstatněné a ztotožnila se se závěry napadeného rozsudku odvolacího soudu.

14. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., se zabýval přípustností dovolání.

15. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

16. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

III.

Přípustnost dovolání

17. Dovolání žalobkyně je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť rozsudek odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky, zda se zákonná cese upravená v § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě vztahuje rovněž na případ pojištění pohledávky, resp. úvěru ve smyslu § 47 zákona o pojistné smlouvě.

IV.

Důvodnost dovolání

18. Podle § 3 písm. z) zákona o pojistné smlouvě se pojištěním škodovým rozumí soukromé pojištění, jehož účelem je náhrada škody vzniklé v důsledku po-

jistné události. A podle písmene aa) se pojištěním obnosovým rozumí soukromé pojištění, jehož účelem je získání obnosu, tj. dohodnuté finanční částky v důsledku pojistné události ve výši, která je nezávislá na vzniku nebo rozsahu škody.

Podle § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě, vzniklo-li v souvislosti s hrozcí nebo nastalou pojistnou událostí oprávněné osobě, pojištěnému nebo osobě, která vynaložila zachraňovací náklady, proti jinému právo na náhradu škody nebo jiné obdobné právo, přechází výplatou plnění z pojištění toto právo na pojistitele, a to až do výše částek, které pojistitel ze soukromého pojištění oprávněné osobě, pojištěnému nebo osobě, která vynaložila zachraňovací náklady, vyplatil.

Podle § 47 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě pojištění úvěru se sjednává na ochranu před majetkovými důsledky, které mohou pojištěnému vzniknout nesplácením poskytnutých peněžních prostředků dlužníkem uvedeným v pojistné smlouvě, popřípadě z jiného, v pojistné smlouvě dohodnutého důvodu. Podle odst. 3 pojištění úvěru nebo záruky lze sjednat pouze jako pojištění škodové.

19. Na tomto místě Nejvyšší soud podotýká, že jako východiska, na nichž spočívá i jeho rozhodovací činnost, přejímá závěry formulované k výkladu právních norem Ústavním soudem již ve stanovisku jeho pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. Pl. ÚS-st.-1/96, uveřejněném ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazku 9, ročníku 1997, části I., pod pořadovým číslem 9. Tam Ústavní soud vysvětlil, že vázanost soudu zákonem neznamená bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona. V případě konfliktu mezi doslovným zněním zákona a jeho smyslem a účelem je důležité stanovit podmínky priority výkladu *e ratione legis* před výkladem jazykovým, podmínky, jež by měly představovat bariéru možné libovůle při aplikaci práva. Tamtéž Ústavní soud dodal, že smysl a účel zákona lze dovodit především z autentických dokumentů vypovídajících o vůli a záměrech zákonodárce, mezi něž patří důvodová zpráva k návrhu zákona (uvědomuje si skutečnost, že ze souhlasu zákonodárce s osnovou návrhu lze pouze presumovat i jeho souhlas s jejími důvody), a dále z argumentace přednesené v rozpravě při přijímání návrhu zákona. Smysl a účel zákona lze dále dovodit z pramenů práva. Při aplikaci právního ustanovení je nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoliv pochybnost, lze upřednostnit výklad *e ratione legis* před výkladem jazykovým.

20. Ustanovení § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě upravuje zákonnou cesi, resp. právo na regresní postih pojistitele, který v důsledku pojistné události plnil pojistné plnění ze sjednaného škodového pojištění, proti (typicky) škůdci.

21. Důvodová zpráva k § 33 zákona o pojistné smlouvě uvádí, že škodové pojištění slouží k náhradě škod vzniklých v majetkové sféře pojištěných osob v důsledku pojistné události. Je proto nutné, aby právo na náhradu škody nebo jiné

obdobné právo, které vznikne oprávněné osobě, pojištěnému nebo osobě, která vynaložila zachraňovací náklady, přešlo na pojistitele, a to až do výše jím vyplaceného pojistného plnění. Oprávněná osoba je povinna zabezpečit přechod těchto práv na pojistitele, v opačném případě má pojistitel právo pojistné plnění snížit nebo právo na vrácení již vyplaceného pojistného plnění. V případě povinného pojištění může být zvláštním zákonem stanovena jiná úprava, která zabezpečuje uspokojení nároků oprávněných osob v plné výši a pojistiteli právo na náhradu vyplaceného plnění vůči tomu, kdo přechod práva na pojistitele nezabezpečil nebo jinak zmařil.

22. Smysl a účel právní úpravy zákonné cese u škodového pojištění lze vyjádřit jako předcházení vzniku újmy a bezdůvodného obohacení jak na straně dotčené osoby (aby se tím, že jí bylo poskytnuto plnění ze škodového pojištění, aniž by bylo dotčeno její právo na náhradu škody nebo jiné obdobné právo, neobohatila), tak zejména na straně škůdce, jehož povinnost nahradit škodu poškozenému (tj. dotčené osobě) by vyplacením pojistného plnění této osobě až do výše plnění pojistitele zanikla. Sekundárně toto ustanovení chrání pojistníky před těmi, kdo neplní řádně svoji absolutní povinnost nikomu neškodit. Zakotvením cese se tak zajišťuje „návratnost“ vyplaceného plnění pojistiteli, zlepšení škodného průběhu, a tím i vliv na snížení průměrného kalkulovaného pojistného. Jde tedy o úpravu chránící obecný zájem a veřejný pořádek [srov. WAWERKOVÁ, M. § 2820. In: HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1396. Obdobné závěry viz také HAAS, K. § 2820. In: ŠVESTKA, J. a kol. Občanský zákoník: komentář; svazek VI (§ 2521–3081, relativní majetková práva 2. část). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, str. 649–650].

23. Ačkoliv se výše uvedené závěry pojí s § 2820 o. z., tedy s právní normou, která nemá vzhledem k době své účinnosti vliv na poměry účastníků v této věci, lze se o zde citovaná východiska opřít rovněž při výkladu § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě, neboť toto ustanovení je obsahově shodné s § 2820 odst. 1 věty první o. z. Smysl a účel právní úpravy zákonné cese u škodového pojištění totiž zůstal i po rekodifikaci nezměněn.

24. Ze systematiky zákona o pojistné smlouvě vyplývá, že soukromá pojištění mohou být buď škodová, nebo obnosová. Rozdíl mezi škodovým a obnosovým pojištěním spočívá v tom, že zatímco účelem škodového pojištění je náhrada škody, resp. majetkové újmy vzniklé v důsledku pojistné události, účelem obnosového pojištění je získání dohodnuté finanční částky v důsledku pojistné události, přičemž výše této částky je nezávislá na vzniku nebo rozsahu škody. Zákonná cese upravená v § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě se pak váže pouze ke škodovým pojištěním, nikoli k pojištěním obnosovým.

25. Některá pojištění, jako např. pojištění úvěru ve smyslu § 47 zákona o pojistné smlouvě, mohou být sjednávána obligatorně pouze jako škodová (viz § 47

odst. 3 zákona o pojistné smlouvě). Cílem pojištění úvěru je ochrana před škodami na majetku pojištěného, které mu mohou vzniknout z důvodu nesplácení úvěru dlužníkem (srov. důvodovou zprávu k § 47 zákona o pojistné smlouvě).

26. V nyní posuzovaném případě byly žalobkyní pojištěny pohledávky společnosti L. a. s. Pojištění se vztahovalo na veškeré prodeje nebo poskytování služeb, jež pojištěná realizovala v rámci pojištěných obchodů. Mezi žalobkyní a společností L. a. s. uzavřená pojistná smlouva dopadala rovněž na pohledávky společnosti L. & F. s. r. o. a dalších. Žalobkyně následně vyplatila společnosti L. a. s. na základě uzavřené pojistné smlouvy pojistné plnění ve výši 437 661,86 Kč odpovídající výši nezaplacených pohledávek společnosti L. & F. s. r. o. za žalovanou. Za této situace se žalobkyně, na niž podle jejího názoru v souladu s § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě přešlo právo na regresní postih, domáhala úhrady předmětné pohledávky po žalované.

27. Odvolací soud neměl pochyb o tom, že žalobkyně vyplatila pojistné plnění v částce 437 661,86 Kč společnosti L. a. s. za pojistnou událost spočívající v tom, že žalovaný neuhradil dluh v uvedené výši společnosti L. & F. s. r. o. Pokud jde o posouzení toho, zda na žalobkyni přešlo ve smyslu § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě právo na zaplacení uvedené částky, uzavřel odvolací soud, že ze zákona takový nárok přejít nemohl, neboť nejde o nárok, ohledně kterého zákon s takovým přechodem počítá. Takový závěr odvolacího soudu je ovšem nesprávný.

28. Jelikož účelem uzavření této pojistné smlouvy bylo ochránit společnost L. a. s. před škodami na majetku, které by jí mohly vzniknout v důsledku nezaplacení pohledávek jejích dlužníků, je třeba tuto smlouvu posoudit jako smlouvu o pojištění úvěru ve smyslu § 47 zákona o pojistné smlouvě. Rozdíl mezi „typickým“ pojištěním úvěru a pojištěním rizika nezaplacení pohledávek spočívá pouze v právním důvodu vzniku příslušné pojištěné pohledávky. Jak již bylo uvedeno výše, pojištění úvěru je obligatorně pojištěním škodovým. Se škodovým pojištěním je pak ze zákona spojeno právo regresního postihu pojistitele proti osobě, které v souvislosti s pojistnou událostí vznikla povinnost nahradit vzniklou škodu pojištěnému. Tento zákonný regres (přechod práva z pojištěného na pojistitele) nachází hlavní smysl v předcházení vzniku bezdůvodného obohacení, a to jak na straně pojištěného, tak na straně třetí osoby odlišné od pojistitele a pojištěného, nejčastěji škůdce. V případě pojištění úvěru však onou třetí osobou není škůdce, jako tomu je u většiny ostatních škodových pojištění, nýbrž dlužník, který řádně a včas nesplnil svůj splatný závazek.

29. Z § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě i z výše uvedeného vyplývá, že úmyslem zákonodárce bylo zajistit zákonný přechod práv z oprávněné osoby (typicky pojištěného) na pojistitele za předpokladu, že pojistitel pojištěnému vyplatil v důsledku vzniku pojistné události pojistné plnění a že třetí osoba, tj. osoba odlišná od pojištěného, oprávněného či osoby, která vynaložila zachraňovací náklady, má v okamžiku splnění pojistného závazku pojistitele povinnost nahradit způsobem

benou škodu oprávněné osobě. Pokud zákonodárce výslovně stanovil, že pojištění úvěru, v němž namísto škůdce vystupuje dlužník neplnící své smluvní závazky, má být povinné pojištěním škodovým (viz § 47 odst. 3 zákona o pojistné smlouvě), je třeba i na pojištění úvěru vztáhnout účinky § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě.

30. Ačkoliv z doslovné dikce § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě vyplývá, že se účinky přechodu práva z pojištěného na pojistitele pojí (pouze) s právem (nově) vzniklým v souvislosti s hrozící nebo nastalou pojistnou událostí, a to do výše pojistného plnění vyplaceného pojistitelem, nelze s přihlédnutím k smyslu a účelu tohoto ustanovení a systematice zákona o pojistné smlouvě omezovat jeho dopad pouze na nově vzniklá práva. Byť v drtivé většině případů škodového pojištění v souvislosti s pojistnou událostí vzniká pojištěnému (případně oprávněné osobě či osobě vynakládající zachraňovací náklady) nějaké nové právo, v případě pojištění úvěru (resp. rizika nezaplacení pohledávky) v souvislosti s pojistnou událostí ke vzniku žádného nového práva nedochází. To, že vznik pojistné události v případě pojištění úvěru namísto vzniku nového práva pojištěnému s pojistnou událostí pojí další (nepředpokládané a nežádoucí) trvání již existujícího práva, které by za normálního běhu věcí již zaniklo splněním, nemůže vést k odeření zákonného regresního postihu pojistitele, jakožto jednoho ze základních rysů institutu škodového pojištění. Jinými slovy, z pohledu naplnění účelu § 33 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě není rozhodující, zda k okamžiku vzniku pojistné události v případě pojištění úvěru došlo ke vzniku nového práva, nýbrž to, že stávající právo mělo právě k okamžiku vzniku pojistné události zaniknout splněním, avšak v důsledku jednání dlužníka nezaniklo, stále trvá – ovšem v jiné kvalitě (jako pohledávka po splatnosti), a právě nežádoucí trvání tohoto práva, resp. skutečnost, že k tomuto okamžiku nezaniklo předpokládaným způsobem, se může negativně projevit v majetkové sféře pojištěného.

31. Stejně jako v případě jiných škodových pojištění, v nichž figuruje „typický“ škůdce a u nichž v důsledku vzniku pojistné události dochází ke vzniku nového práva na náhradu škody či jiného obdobného práva, nelze ani v případě pojištění úvěru, u něž se v souvislosti se vznikem pojistné události „pouze“ změnila kvalita pohledávky, když tato pohledávka existuje, ačkoliv již měla zaniknout splněním, poskytovat ochranu třetí osobě (dlužníkovi) v situaci, kdy pojistitel vyplatil pojištěnému pojistné plnění a třetí osoba (dlužník) má v k okamžiku vzniku pojistné události vůči pojištěnému povinnost splnit svůj smluvní závazek ve vztahu k pojištěnému.

32. Z výše uvedeného vyplývá, že odvolací soud předestřenou právní otázku nesprávně posoudil. Nejvyšší soud proto napadené rozhodnutí odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243g odst. 1 o. s. ř.), v němž bude soud vázán právním názorem dovolacího soudu (§ 243g odst. 1 věta za středníkem o. s. ř.).

Č. 9

č. 9

Insolvenční řízení, Rozhodnutí o úpadku

§ 97 IZ, § 101 IZ, § 430 IZ, čl. 2 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, čl. 2 a čl. 84 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 848/2015

„Zahájení insolvenčního (úpadkového) řízení“ ve smyslu unijního práva představovaného článkem 2 písm. e) a f) nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 nebo článkem 2 body 7) a 8) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 nelze ztotožnit s okamžikem zahájení insolvenčního řízení ve smyslu ustanovení § 97 odst. 1 části věty za středníkem insolvenčního zákona, ani s okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku (§ 101 odst. 1 insolvenčního zákona). Nevydá-li insolvenční soud v době od zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku, žádné jiné (dřívější) rozhodnutí zahrnující zbavení dlužníka práva nakládat se svým majetkem, a jmenování správce podstaty uvedeného v příloze C nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 nebo insolvenčního správce uvedeného v příloze B nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848, rozumí se „okamžikem zahájení řízení“ ve smyslu obou těchto nařízení pro poměry upravené insolvenčním zákonem okamžik zveřejnění rozhodnutí o úpadku dlužníka v insolvenčním rejstříku.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2020, sen. zn. 29 NSČR 105/2018, ECLI:CZ:NS:2020:29.NSCR.105.2018.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání věřitele č. 44 proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12 2017.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 14. 7. 2017 Krajský soud v Plzni (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Odmítl přihlášku pohledávky P-50 věřitele č. 44 (W. P. S. Gmbh) ve výši 1 811 552 Kč (bod I. výroku).

[2] Určil, že právní mocí rozhodnutí končí účast věřitele č. 44 v insolvenčním řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

[1] Usnesením ze dne 2. 3. 2017 zjistil úpadek dlužníka (B. F. L. s. r. o.) a věřitele, kteří tak dosud neučinili, vyzval, aby pohledávky přihlásili do dvou měsíců ode dne zveřejnění rozhodnutí o úpadku (v insolvenčním rejstříku) s poučením, že k opožděně podaným přihláškám insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují.

[2] Věřitele č. 44 vyrozuměl o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku a zaslal mu i výzvu k podání přihlášek pohledávek se stanovením lhůt a sankcí za jejich nedodržení ve smyslu článku 40 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, ze dne 29. 5. 2000, o úpadkovém řízení, jehož česká verze byla uveřejněna ve Zvláštním vydání úředního věstníku EU (Kapitola 19, Svazek 01, str. 191–208) dne 20. 8. 2004, a ve smyslu § 430 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona).

[3] Vyrozumění i výzva byly doručeny věřiteli č. 44 dne 15. 3. 2017, takže posledním dnem lhůty k přihlášení jeho pohledávky byl 15. 5. 2017.

[4] Přihlášku pohledávky doručil věřitel č. 44 insolvenčnímu soudu (až) 21. 6. 2017, a tedy opožděně.

3. Proto insolvenční soud – odkazuje na § 173 odst. 1 a 4 a § 185 insolvenčního zákona – předmětnou přihlášku odmítl.

4. K odvolání věřitele č. 44 Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 15. 12. 2017 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

5. Odvolací soud – vycházejí z § 71 odst. 1, § 136 odst. 2 písm. d), § 138, § 139, § 173 odst. 1 a 4, § 185 a § 430 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

6. Pro známé věřitele dlužníka, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, platí ohledně doručování rozhodnutí o úpadku [obdobně jako pro „vyhlášku o zahájení insolvenčního řízení“ (správně „vyhlášku, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení“)] zvláštní úprava obsažená v § 430 insolvenčního zákona. Důraz na to, že takové věřitele musí insolvenční soud vyrozumět o zahájení insolvenčního řízení a o rozhodnutí o úpadku zvláštním doručením a že jim musí doručit zvlášť i výzvu k podávání přihlášek, klade i judikatura Nejvyššího soudu, konkrétně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2008, sen. zn. 29 NSČR 4/2008, uveřejněné pod číslem 25/2009 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 25/2009“) [které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

7. Z insolvenčního spisu odvolací soud zjistil, že v insolvenčním návrhu (doručeném insolvenčnímu soudu 7. 11. 2016) označil dlužník i závazek (dluh) vůči odvolateli. Po rozhodnutí o úpadku (z 2. 3. 2017), jež obsahovalo i výzvu podle § 136 odst. 2 písm. d) insolvenčního zákona, zaslal insolvenční soud odvolateli (jenž sídlí v Německu) příslušné vyrozumění dne 13. 3. 2017, tedy 11 dnů po zve-

řejnění rozhodnutí o úpadku (vyrozumění bylo doručeno 15. 3. 2017). Přihlášku pohledávky doručil odvolatel insolvenčnímu soudu 21. 6. 2017.

8. Z výše uvedených zjištění vyplývá, že lhůta 2 měsíců pro podání přihlášky pohledávky začala běžet 3. 3. 2017 a skončila 3. 5. 2017. Odvolateli (však) lhůta pro podání přihlášky začala běžet teprve ode dne, kdy mu byla doručena výzva k podání přihlášky zvlášť, a skončila (proto) 15. 5. 2017. Odvolatel přihlásil pohledávku až 21. 6. 2017, a tedy opožděně.

9. K odvolacím námitkám odvolací soud uvádí, že skutečnost, že výzva k podání přihlášky byla doručena odvolateli až 15. 3. 2017, tedy s prodlením 13 dnů, zohlednil insolvenční soud právě tím, že konec lhůty určil až na 15. 5. 2017. V tom, že odvolatel sídlí v N., důvod pro stanovení odlišné přihlašovací lhůty nespočívá.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Věřitel č. 44 podal proti usnesení odvolacího soudu dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky „řádnosti vyrozumění“ známých zahraničních věřitelů dlužníka dle § 430 odst. 1 insolvenčního zákona.

11. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že přihláška jeho pohledávky se neodmítá.

12. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel namítá, že jako známý zahraniční věřitel dlužníka nebyl řádně vyzván k podání přihlášky pohledávky do insolvenčního řízení dlužníka (v čemž současně spatřuje vadu řízení, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci), takže u něj nemohlo dojít k propadnutí přihlašovací lhůty. Odmítnutím přihlášky byl (tedy) nespravedlivě poškozen [v rozporu se základními zásadami insolvenčního řízení, zejména se zásadou vyjádřenou v § 5 písm. a) insolvenčního zákona].

13. Důvod, pro který má za to, že nebyl řádně vyzván k podání přihlášky pohledávky, spatřuje dovolatel v tom, že jako známý věřitel ve smyslu § 430 odst. 1 insolvenčního zákona měl být o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku vyrozuměn „neprodleně“, dovolává se potud dikce § 430 odst. 1 insolvenčního zákona a článku 54 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848, ze dne 20. 5. 2015, o insolvenčním řízení. K vymezení termínu „neprodleně“ pak dovolatel příkladmo poukazuje na dikci § 100a, § 128 a § 368e insolvenčního zákona. Dále dovolatel uvádí, že v souladu s článkem 2 odst. 8

nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 se „okamžikem zahájení řízení“ rozumí okamžik, kdy rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení nabývá účinnosti, bez ohledu na to, zda se jedná o konečné rozhodnutí, či nikoli. Rozhodnutí o zahájení řízení nabývá účinnosti okamžikem zveřejnění v insolvenčním rejstříku (§ 89 odst. 1 insolvenčního zákona), k čemuž v dané věci došlo 8. listopadu 2016.

14. Rozhodnutí o úpadku bylo zveřejněno v insolvenčním rejstříku 2. 3. 2017 a od tohoto dne začala běžet lhůta, ve které je soud povinen neprodleně vyrozumět známého zahraničního věřitele. Vzhledem k obvyklé délce této lhůty, která je v insolvenčním zákoně stanovena do konce nejbližší následujícího pracovního dne a u některých ustanovení nejpozději do 7 dnů, má dovolatel za to, že nebyl splněn časový aspekt tohoto vyrozumění a že nebyl o povinnosti podat přihlášku pohledávky v uvedené lhůtě vyrozuměn způsobem vyžadovaným insolvenčním zákonem i nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848. Přitom bylo prokázáno, že insolvenční soud zaslal věřiteli příslušné vyrozumění 13. 3. 2017, tedy 11 dnů po zveřejnění rozhodnutí o úpadku v insolvenčním rejstříku (doručeno bylo 15. 3. 2017, tedy 13 dnů po zveřejnění rozhodnutí o úpadku v insolvenčním rejstříku). Doručení vyrozumění neproběhlo řádně, tedy neprodleně, a tato skutečnost je příčinou nespravedlivého poškození dovolatele postupem soudu v předmětném insolvenčním řízení. Na uvedeném (rozuměj nikoli neprodleném vyrozumění) ničeho nemění ani to, že dovolatel byl i tak seznámen s probíhajícím insolvenčním řízením.

15. Dovolatel se z výše popsaných příčin domnívá, že jej insolvenční soud nevyzval k podání přihlášky řádně a včas. V důsledku značně komplikované přípravy podkladů a nutnosti komunikovat s českým advokátem nebylo možné kvůli opožděně sdělené výzvě podat k soudu přihlášku pohledávky v řádné lhůtě ani ve speciální lhůtě dané výzvou k podávání přihlášek pohledávek. Kdyby jej soud vyzval řádně (především jde o „časový aspekt vyrozumění“), měl by dovolatel dostatek času pro přípravu přihlášky pohledávky do insolvenčního řízení. Odtud dovolatel dovozuje, že mu dosud nezačala běžet propadná přihlašovací lhůta.

16. Odvolacímu soudu vytýká dovolatel i to, že nezohlednil (nevypočítal) jeho odvolací argumentaci k tomu, že nebyl vyrozuměn „neprodleně“, a tedy řádně, dovolává se (k tomu, že jde o vadu, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci) rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1336/2006.

III.

Přípustnost dovolání

17. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává (s přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného roz-

hodnutí) z bodu 2. článku II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

č. 9

18. Dovolání, které nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předestřené právní otázky [výkladu článků 2 odst. 8 a 54 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848] jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

19. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval nejprve tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

20. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

21. Pro právní posouzení věci jsou rozhodné následující skutečnosti (z nichž vyšly soudy v této věci a jež se jako obsah insolvenčního spisu promítají i v insolvenčním rejstříku):

- [1] Dlužníkem podaný insolvenční návrh došel věcně příslušnému insolvenčnímu soudu 7. 11. 2016 (A-1).
- [2] Insolvenční soud zveřejnil insolvenční návrh v insolvenčním rejstříku 8. 11. 2016 v 8.30 hodin (A-1).
- [3] Vyhlášku, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka (ze dne 8. 11. 2016), zveřejnil insolvenční soud v insolvenčním rejstříku rovněž 8. 11. 2016 v 8.30 hodin (A-2).
- [4] Usnesením z 2. 3. 2017, které zveřejnil v insolvenčním rejstříku 2. 3. 2017 v 11.58 hodin (A-13), insolvenční soud (mimo jiné):
 - Zjistil úpadek dlužníka (bod I. výroku).
 - Insolvenčním správcem dlužníka ustanovil AP insolvence, v. o. s. (bod II. výroku).
 - Prohlásil konkurs na majetek dlužníka (bod III. výroku) s tím, že konkurs bude projednáván jako nepatrný (bod IV. výroku).
 - Oznámil, že účinky rozhodnutí o úpadku nastávají okamžikem zveřejnění tohoto usnesení v insolvenčním rejstříku (bod V. výroku).
 - Vyzval věřitele, kteří tak dosud neučinili, aby pohledávky přihlásili do 2 měsíců ode dne zveřejnění rozhodnutí o úpadku v insolvenčním

rejstříku, s poučením, že k opožděně podaným přihláškám insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují. Tamtéž současně uvedl, že známé zahraniční věřitele, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, vyrozumí insolvenční soud nebo insolvenční správce neprodleně o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku. Současně jim insolvenční soud nebo insolvenční správce zašle výzvu k podávání přihlášek pohledávek se stanovením lhůt a sankcí za jejich nedodržení, jakož i subjekt, u kterého se přihlašují (bod VI. výroku).

[5] Výzvu k podávání přihlášek pohledávek známými věřiteli (ve smyslu § 430 odst. 1 insolvenčního zákona) zveřejnil insolvenční soud v insolvenčním rejstříku 2. 3. 2017 v 12.11 hodin (A-14).

[6] Vyhlášku, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, rozhodnutí o úpadku a výzvu k podávání přihlášek pohledávek známými věřiteli doručil insolvenční soud dovolateli zvlášť dne 15. 3. 2017.

22. 1/ K použitelnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 v této věci.

Pro další úvahy Nejvyššího soudu k otázce, zda nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 je v této věci použitelné, jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, předmětného nařízení a nařízení Rady (ES) č. 1346/2000:

§ 97 (insolvenčního zákona)

(1) Insolvenční řízení lze zahájit jen na návrh; zahajuje se dnem, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu.

...

§ 101 (insolvenčního zákona)

Oznámení o zahájení insolvenčního řízení

(1) Zahájení insolvenčního řízení oznámí insolvenční soud vyhláškou, kterou zveřejní nejpozději do 2 hodin poté, kdy mu došel insolvenční návrh. Jestliže insolvenční návrh dojde insolvenčnímu soudu v době, kdy do skončení úředních hodin insolvenčního soudu zbývají méně než 2 hodiny, nebo ve dnech pracovního klidu, zveřejní insolvenční soud tuto vyhlášku nejpozději do 2 hodin po zahájení úředních hodin nejbližšího pracovního dne insolvenčního soudu. Vyhláška obsahuje

- a) označení insolvenčního soudu, který ji vydal,
- b) označení insolvenčního navrhovatele,

- c) označení dlužníka,
 - d) údaj o okamžiku jejího zveřejnění v insolvenčním rejstříku,
 - e) jméno a příjmení osoby, která ji vydala,
 - f) den vydání.
- (2) Vyhláška podle odstavce 1 se doručuje účastníkům insolvenčního řízení; odvolání proti ní není přípustné.

Článek 84 [nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848]
Časová působnost

1. Ustanovení tohoto nařízení se vztahují pouze na insolvenční řízení zahájená nejdníve 26. 6. 2017. Jednání dlužníka učiněná přede dnem použitelnosti tohoto nařízení se i nadále řídí právem, které se na ně vztahovalo v době, kdy byla učiněna.
2. Bez ohledu na článek 91 tohoto nařízení se nařízení (ES) č. 1346/2000 nadále použije na insolvenční řízení, která spadají do oblasti působnosti uvedeného nařízení a která byla zahájena před 26. červnem 2017.

Článek 91 [nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848]
Zrušení

Nařízení (ES) č. 1346/2000 se zrušuje.

Odkazy na zrušené nařízení se považují za odkazy na toto nařízení v souladu se srovnávací tabulkou obsaženou v příloze D tohoto nařízení.

Článek 92 [nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848]
Vstup v platnost

Toto nařízení vstupuje v platnost dvacátým dnem po vyhlášení v Úředním věstníku Evropské unie.

Použije se ode dne 26. 6. 2017, s výjimkou:

- a) článku 86, který se použije ode dne 26. 6. 2016;
- b) čl. 24 odst. 1, který se použije ode dne 26. 6. 2018, a
- c) článku 25, který se použije ode dne 26. 6. 2019.

Toto nařízení je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné v členských státech v souladu se Smlouvami.

Článek 43 [nařízení (ES) č. 1346/2000]
Časová působnost

Ustanovení tohoto nařízení se vztahují pouze na úpadková řízení zahájená po vstupu tohoto nařízení v platnost. Úkony dlužníka učiněné před vstupem tohoto nařízení v platnost se i nadále řídí právem, které se na ně vztahovalo v době, kdy byly učiněny.

23. Ustanovení § 97 odst. 1 insolvenčního zákona v citované podobě (pro věc rozhodné) platilo již v době, kdy insolvenčnímu soudu došel insolvenční návrh v této věci, a později nedoznalo změn. Ustanovení § 101 insolvenčního zákona v citovaném (rozhodném) znění platilo v době, kdy insolvenční soud vydal vyhlášku, kterou oznámil zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka. Článek 43 nařízení (ES) č. 1346/2000 v citované podobě (pro věc rozhodné) platil v době zrušení tohoto nařízení. Články nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 jsou citovány v aktuálním znění.

24. Z výše shrnutých skutkových reálií dané věci plyne, že ve smyslu § 97 odst. 1 části věty za středníkem insolvenčního zákona je dnem zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka 7. 11. 2016. Dovolatel správně nepokládá tento den za den zahájení řízení ve smyslu nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848, maje za to (srov. reprodukci dovolání v odstavci [13]), že „okamžikem zahájení řízení“ ve smyslu tohoto nařízení byl okamžik zveřejnění „rozhodnutí o zahájení řízení“ v insolvenčním rejstříku, k čemuž podle jeho mínění mělo dojít 8. 11. 2016 (kdy insolvenční soud zveřejnil v insolvenčním rejstříku vyhlášku, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení). I při takto pojaté (dovolatel prosazované) argumentaci je výklad unijního práva v dovolání chybný. Jak se totiž podává z článku 84 (ve spojení s články 91 a 92) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848, ustanovení tohoto nařízení se vztahují pouze na insolvenční řízení zahájená nejdříve 26. 6. 2017. U insolvenčního řízení, které by bylo zahájeno (ve smyslu unijního práva) 8. 11. 2016, by tedy argumentace články 2 a 54 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 byla bez dalšího právně bezcenná.

25. K „okamžiku zahájení řízení“ ve smyslu unijního práva.

Pro další úvahy Nejvyššího soudu k „okamžiku zahájení řízení“ ve smyslu unijního práva jsou rozhodná následující ustanovení nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848:

Článek 2 [nařízení (ES) č. 1346/2000]

Definice

Pro účely tohoto nařízení se rozumí:

...

e) „rozhodnutím“ ve vztahu k zahájení úpadkového řízení nebo jmenování správce podstaty rozhodnutí kteréhokoli soudu příslušného takové řízení zahájit nebo jmenovat správce podstaty;

f) „okamžikem zahájení řízení“ okamžik, kdy rozhodnutí o zahájení řízení nabývá účinku, bez ohledu na to, zda se jedná o konečné rozhodnutí či nikoli;

...

Článek 2 [nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848] Definice

Pro účely tohoto nařízení se rozumí:

č. 9

...

7) „rozhodnutím o zahájení insolvenčního řízení“ mimo jiné

i) rozhodnutí soudu o zahájení insolvenčního řízení nebo o potvrzení zahájení takového řízení a

ii) rozhodnutí soudu o jmenování insolvenčního správce;

8) „okamžikem zahájení řízení“ okamžik, kdy rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení nabývá účinnosti, bez ohledu na to, zda se jedná o konečné rozhodnutí či nikoli;

...

26. Článek 2 nařízení (ES) č. 1346/2000 v citované podobě (pro věc rozhodné) platil v době zrušení tohoto nařízení. Článek 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 je citován v aktuálním znění.

27. Dovolatel se mýlí i v posouzení okamžiku zahájení insolvenčního řízení ve smyslu unijního práva. Již v usnesení ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 29 Odo 164/2006, uveřejněném pod číslem 87/2008 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 87/2008“) shrnul Nejvyšší soud ustálenou judikaturu (*acte éclairée*) Soudního dvora Evropské unie (dále jen „SDEU“) k vymezení pojmu „zahájení insolvenčního (úpadkového) řízení“ ve smyslu nařízení (ES) č. 1346/2000, podle které článek 16 odst. 1 první pododstavce nařízení musí být vykládán v tom smyslu, že za rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení ve smyslu tohoto ustanovení se považuje rozhodnutí vydané soudem členského státu, ke kterému byl za tímto účelem podán návrh na zahájení řízení uvedeného v příloze A téhož nařízení, vycházející z úpadku dlužníka, jestliže toto rozhodnutí zahrnuje zbavení dlužníka práva nakládat se svým majetkem, a jmenování správce podstaty uvedeného v příloze C daného nařízení. Toto zbavení práva nakládat s majetkem znamená, že dlužník pozbude oprávnění vykonávat správu svého majetku (případ C-341/04 Eurofood IFSC Ltd. [2006], Sbírka rozhodnutí, 03813, odstavec 58).

28. R 87/2008 se týkalo vztahu unijní úpravy k zákonu č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, na tam formulované závěry však Nejvyšší soud navázal i v poměrech upravených insolvenčním zákonem. V usnesení ze dne 29. 6. 2017, sen. zn. 29 NSČR 16/2015, odmítl Nejvyšší soud na stejném judikatorním základě jako nepřesnou úvahu soudů nižších stupňů, které spojení „zahájení úpadkového řízení“ ve smyslu nařízení (ES) č. 1346/2000 vykládaly v kontextu českého procesního práva jako den zahájení insolvenčního řízení, tedy jako den, kdy insolvenčnímu soudu došel insolvenční návrh (§ 97 odst. 1 část věty za středníkem insolvenčního zákona). V usnesení ze dne 29. 6. 2017, sen. zn. 29 NSČR 60/2015, Nejvyšší soud shrnul, že „zahájení insolvenčního (úpadkového) řízení“ ve smyslu nařízení (ES) č. 1346/2000 nelze ztotožnit s okamžikem zahájení in-

solvenčního řízení ve smyslu § 97 odst. 1 části věty za středníkem insolvenčního zákona, ani s okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku (§ 101 odst. 1 insolvenčního zákona), s tím, že omezení plynoucí dlužníku od tohoto okamžiku co do nakládání s majetkem z § 111 insolvenčního zákona nemají povahu těch, s nimiž spojuje okamžik zahájení insolvenčního (úpadkového) řízení“ ve smyslu tohoto nařízení o úpadkovém řízení judikatura SDEU (srov. opět rozsudek ve věci Eurofood, jak je citován v předchozím odstavci). V usnesení ze dne 20. 12. 2018, sen. zn. 29 NSČR 205/2016, pak Nejvyšší soud v situaci, kdy mezi vydáním vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, a rozhodnutím o úpadku dlužníka (s nímž insolvenční soud nespojil rozhodnutí o způsobu řešení úpadku dlužníka) nebylo vydáno žádné jiné rozhodnutí zahrnující zbavení dlužníka práva nakládat se svým majetkem, a jmenování správce podstaty uvedeného v příloze C nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, označil za „rozhodnutí o zahájení (úpadkového) řízení“ ve smyslu tohoto nařízení rozhodnutí, jímž insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka.

29. Budiž dodáno, že týž závěr [že „zahájení insolvenčního (úpadkového) řízení“ ve smyslu unijního práva nelze ztotožnit s okamžikem zahájení insolvenčního řízení ve smyslu § 97 odst. 1 části věty za středníkem insolvenčního zákona, ani s okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku (§ 101 odst. 1 insolvenčního zákona)], by platil i při výkladu nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848. I podle srovnávací tabulky obsažené v příloze D tohoto nařízení je (totiž) článek 2 písm. e) a f) nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 srovnatelný s článkem 2 body 7) a 8) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 [srov. i článek 91 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848].

30. Nejvyšší soud tudíž shrnuje, že „zahájení insolvenčního (úpadkového) řízení“ ve smyslu unijního práva představovaného článkem 2 písm. e) a f) nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 nebo článkem 2 body 7) a 8) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 nelze ztotožnit s okamžikem zahájení insolvenčního řízení ve smyslu § 97 odst. 1 části věty za středníkem insolvenčního zákona, ani s okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku (§ 101 odst. 1 insolvenčního zákona). Nevydává-li insolvenční soud v době od zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku, žádné jiné (dřívější) rozhodnutí zahrnující zbavení dlužníka práva nakládat se svým majetkem, a jmenování správce podstaty uvedeného v příloze C nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 nebo insolvenčního správce uvedeného v příloze B nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848, rozumí se „okamžikem zahájení řízení“ ve smyslu obou těchto nařízení pro poměry upravené insolvenčním zákonem okamžik zveřejnění rozhodnutí o úpadku dlužníka v insolvenčním rejstříku.

31. K přihlašovací lhůtě u „známého věřitele“.

Pro další úvahy Nejvyššího soudu k přihlašovací lhůtě u „známého věřitele“ jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848:

č. 9

**§ 430 (insolvenčního zákona)
Známí věřitelé**

(1) Znamé věřitele dlužníka, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, vyrozumí insolvenční soud neprodleně o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku.

(2) Povinnost vyrozumět známé věřitele podle odstavce 1 splní insolvenční soud tím, že jim zvlášť doručí rozhodnutí, kterým se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, a rozhodnutí o úpadku nebo jeho zkrácené znění.

(3) Známým věřitelům podle odstavce 1 insolvenční soud zvlášť doručí i výzvu k podávání přihlášek pohledávek.

**Článek 40 [nařízení Rady (ES) č. 1346/2000]
Povinnost informovat věřitele**

1. Jakmile je v některém členském státě zahájeno úpdkové řízení, příslušný soud tohoto státu nebo jmenovaný správce podstaty neprodleně informují známé věřitele, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v jiných členských státech.

...

**Článek 54 [nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848]
Povinnost informovat věřitele**

1. Jakmile je v některém členském státě zahájeno insolvenční řízení, příslušný soud tohoto státu nebo insolvenční správce jmenovaný tímto soudem neprodleně vyrozumí známé zahraniční věřitele.

...

32. Ustanovení § 430 insolvenčního zákona v citované podobě (pro věc rozhodné) platilo jak v době, kdy insolvenčnímu soudu došel insolvenční návrh, tak v době, kdy insolvenční soud dovolatele vyrozuměl o zahájení insolvenčního řízení (15. 5. 2017). Článek 40 nařízení (ES) č. 1346/2000 v citované podobě (pro věc rozhodné) platil v době zrušení tohoto nařízení. Článek 54 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 je citován v aktuálním znění.

33. Jakkoli se dovolatel mýlil v použitelnosti článku 54 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848, s přihlédnutím k tomu, že jde o úpravu srov-

natelnou s článkem 40 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 [srov. opět i srovnávací tabulku obsaženou v příloze D nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848] a že předmětem výkladu je i § 430 insolvenčního zákona, zbývá vypořádat se s námitkou dovolatele, že kdyby jej soud vyzval řádně (ve smyslu „včas“ ve vazbě na výraz „neprodleně“), měl by dovolatel dostatek času pro přípravu přihlášky pohledávky do insolvenčního řízení.

34. Již v odvolacím soudem přiléhavě zmíněném R 25/2009 Nejvyšší soud vyložil § 430 insolvenčního zákona [ve vazbě na článek 40 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000] v tom smyslu, že známému věřiteli ve smyslu onoho ustanovení začíná běžet lhůta k podání přihlášky až ode dne, kdy mu výzva k podávání přihlášek bude doručena (v souladu s § 74 odst. 2 insolvenčního zákona) zvlášť; z tohoto závěru pak Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi ustáleně vychází (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2012, sen. zn. 29 NSČR 13/2010, uveřejněné pod číslem 138/2012 Sb. rozh. obč., nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 9. 2016, sen. zn. 29 NSČR 111/2014, uveřejněné pod číslem 31/2018 Sb. rozh. obč.). Dovatel nezpochybňuje, že soudy nižších stupňů tyto závěry respektovaly, tedy že začátek běhu propadné přihlašovací lhůty určené věřitelům v rozhodnutí o úpadku dlužníka v délce 2 měsíců ode dne zveřejnění tohoto rozhodnutí v insolvenčním rejstříku v jeho případě odvíjely až ode dne, kdy mu byla zvlášť doručena (s vyrozuměním o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku) výzva k podání přihlášky pohledávky a nečiní sporným ani to, že předmětné dokumenty obdržel 15. 3. 2017 a že do 15. 5. 2017 pohledávku nepřihlásil (učinil tak až 21. 6. 2017). Dovolací argumentace ve prospěch závěru, že kdyby insolvenční soud vyrozuměl dovolatele o zahájení insolvenčního řízení „neprodleně“ (s níž je spojena i argumentace, podle níž o „neprodleně“ vyrozumění v dané věci nešlo), by ovšem dávala smysl jen tehdy, kdyby okamžik „zahájení úpadkového řízení“ ve smyslu článku 40 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 předcházela okamžiku zveřejnění rozhodnutí o úpadku dlužníka v insolvenčním rejstříku. Jinak řečeno, taková argumentace by dávala smysl [vzhledem k tomu, že ve smyslu § 110 odst. 1 insolvenčního zákona jsou věřitelé dlužníka (bez dalšího) oprávněni uplatnit v insolvenčním řízení své pohledávky přihláškou od „zahájení insolvenčního řízení“], jen kdyby bylo možné vyložit slovní spojení „zahájení insolvenčního řízení“ v tom duchu, jak je chápe české insolvenční právo (mimo rámec unijních pravidel). Takový postup je ovšem (jak vysvětleno výše v odstavcích [25] až [30]) při výkladu nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 vyloučen.

35. Není-li „zahájením řízení“ ve smyslu článku 2 písm. e) a f) nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 okamžik zahájení insolvenčního řízení ve smyslu § 97 odst. 1 části věty za středníkem insolvenčního zákona, ani okamžik zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku (§ 101 odst. 1 insolvenčního zákona), a nevydal-li insolvenční soud v této věci

v době od zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku, žádné jiné (dřívější) rozhodnutí zahrnující zbavení dlužníka práva nakládat se svým majetkem, a jmenování správce podstaty uvedeného v příloze C nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, pak ve smyslu tohoto nařízení bylo řízení v této věci „zahájeno“ okamžikem zveřejnění rozhodnutí o úpadku dlužníka v insolvenčním rejstříku, tedy 2. 3. 2017 v 11.58 hodin. Odtud je zjevné, že i kdyby předmětné rozhodnutí o úpadku bylo dovolateli doručeno zvlášť [coby známému věřiteli ve smyslu článku 40 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 a ustanovení § 430 insolvenčního zákona] ještě téhož dne (2. 3. 2017), nemělo by to pro něj žádný příznivější následek co do délky lhůty k přihlášení jeho pohledávky do insolvenčního řízení (byly by to stále jen 2 měsíce). Tento závěr přitom platí (lze jej přijmout) bez ohledu na to, zda vyrozumění realizované 15. 3. 2017 bylo v poměru ke 2. 3. 2017 [tj. k okamžiku zahájení řízení ve smyslu nařízení Rady (ES) č. 1346/2000] vyrozuměním „neprodleným“. Dovolání tak ani v tomto ohledu není důvodné.

36. Jiný úsudek neplyne ani z dikce § 430 insolvenčního zákona. Z toho, jakým způsobem („jak“) plní (má plnit) insolvenční soud povinnost vyrozumět „známé věřitele“ [tím, že jim podle § 430 odst. 2 insolvenčního zákona zvlášť doručí rozhodnutí, kterým se oznamuje zahájení insolvenčního řízení (vyhlášku dle § 101 insolvenčního zákona), a rozhodnutí o úpadku nebo jeho zkrácené znění], neplyne „kdy“ se tak má stát. Požadavek „neprodleného“ vyrozumění „známých věřitelů“ o „zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku“ (formulovaný v § 430 odst. 1 insolvenčního zákona) navazuje (vychází) co do slovního spojení „zahájení insolvenčního řízení“ z významu, který tomuto pojmu přisuzuje unijní právo. To potvrzuje i na obsah důvodové zprávy k vládnímu návrhu insolvenčního zákona (vládní návrh insolvenčního zákona projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002–2006 jako tisk č. 1120). Ve zvláštní části důvodové zprávy [K § 426–430 (Hlava II. Vztah ke státům Evropské unie)] se na dané téma uvádí, že: „Ve vztahu ke státům Evropské unie je přímo aplikovatelné nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, ze dne 29. 5. 2000, o úpadkovém řízení. Osnova (v § 426 až 430) na uvedené nařízení odkazuje a řeší i některé dílčí otázky související s jeho použitím.“ Tím, že staví vedle sebe požadavek na neprodlené vyrozumění o „zahájení insolvenčního řízení“ i o „vydání rozhodnutí o úpadku“, akceptuje § 430 odst. 1 i v rovině českého insolvenčního práva skutečnost, že ve smyslu unijního práva představovaného článkem 2 písm. e) a f) nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 nebo článkem 2 body 7) a 8) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 může být insolvenční (úpadkové) řízení „zahájeno“ i dříve než vydáním rozhodnutí o úpadku (nikoli však vydáním vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení podle § 101 odst. 1 insolvenčního zákona); srov. odstavec [30] výše. Je-li insolvenční (úpadkové) řízení „zahájeno“ podle unijních pravidel dříve než vydáním

rozhodnutí o úpadku, pak dává smysl i to, že vyrozumění o takovém zahájení se děje (podle § 430 odst. 2 insolvenčního zákona) tím, že známému věřiteli se zvlášť doručí vyhláška, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení (§ 101 odst. 1 insolvenčního zákona); ta totiž zpravidla obsahuje (jako tomu bylo i u vyhlášky v této insolvenční věci) i informaci o možnosti přihlašovat pohledávky do insolvenčního řízení i před rozhodnutím o úpadku (srov. § 110 odst. 2 insolvenčního zákona). K témuž závěru (ohledně významu § 430 insolvenčního zákona) lze dospět i obrácenou argumentací založenou na tom, že dokud není ve smyslu nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 nebo nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 insolvenční (úpadkové) řízení zahájeno, pak není důvod aplikovat zvláštní pravidla, která mají chránit „známé věřitele“ ve smyslu těchto nařízení právě od okamžiku „zahájení“ ve smyslu unijního práva.

37. U přípustného dovolání přihlíží Nejvyšší soud z úřední povinnosti též k vadám uvedeným v § 242 odst. 3 o. s. ř., včetně vad, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Výtka, podle které odvolací soud nezohlednil (nevypověděl) jeho odvolací argumentaci k tomu, že nebyl vyrozuměn „neprodleně“, dovolatel takovou vadu (nepřezkoumatelnost rozhodnutí) vystihuje. I potud je ovšem napadené rozhodnutí souladné s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu, konkrétně se závěry obsaženými v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011, uveřejněném pod číslem 100/2013 Sb. rozh. obč. V něm Nejvyšší soud vysvětlil, že měřítkem toho, zda rozhodnutí soudu prvního stupně je či není přezkoumatelné, nejsou požadavky odvolacího soudu na náležitosti odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, ale především zájem účastníků řízení na tom, aby mohli náležitě použít v odvolání proti tomuto rozhodnutí odvolací důvody. I když rozhodnutí soudu prvního stupně nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu odvolání – na újmu uplatnění práv odvolatele. Obdobně platí, že i když rozhodnutí odvolacího soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu dovolání – na újmu uplatnění práv dovolatele. Poměřováno těmito závěry rozhodnutí odvolacího soudu zjevně nebylo nepřezkoumatelné.

38. K tomu lze dodat, že z § 157 odst. 2 o. s. ř. [které upravuje náležitosti odůvodnění písemného vyhotovení rozsudku, platí obdobně pro odůvodnění usnesení, jímž se rozhoduje ve věci samé (§ 169 odst. 4 o. s. ř.) a přiměřeně se prosazuje i pro odůvodnění rozhodnutí vydaných odvolacím soudem (§ 211 o. s. ř.)] ani z práva na spravedlivý proces nelze dovozovat povinnost soudů vypořádat se s každou jednotlivou námitkou účastníka řízení. Jak opakovaně vysvětlil Ústavní soud, není porušením práva na spravedlivý proces, jestliže obecné soudy nebudují vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví vlastní ucelený argumentační systém, který lo-

gicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jejich závěrů je sama o sobě dostatečná. Srov. nález Ústavního soudu ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. III. ÚS 989/08, uveřejněný pod číslem 26/2009 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2012, sp. zn. III. ÚS 3122/09 (rozhodnutí jsou dostupná na webových stránkách Ústavního soudu).

č. 9

39. Vzhledem k tomu, že vady, k nimž Nejvyšší soud přihlíží z úřední povinnosti, se nepodávají ani ze spisu, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.].

Č. 10

Insolvenční řízení, Vady podání

§ 173 odst. 1 IZ, § 174 odst. 1 IZ, § 188 odst. 2 IZ

č. 10

Podání, jímž věřitel opravuje nebo doplňuje přihlášku pohledávky, je včasné jen tehdy, jestliže je věřitel v určené procesní lhůtě zašle insolvenčnímu soudu; to platí bez zřetele k tomu, zda tím, kdo věřitele vyzval k odstranění vad přihlášky nebo k jejímu doplnění, byl insolvenční správce nebo insolvenční soud. Jestliže věřitel přes řádné poučení ve výzvě zašle opravu nebo doplnění přihlášky pohledávky pouze insolvenčnímu správci, je taková oprava nebo doplnění včasná jen tehdy, odevzdá-li insolvenční správce opravu nebo doplnění přihlášky nejpozději posledního dne lhůty určené k opravě nebo doplnění přihlášky ve výzvě orgánu, který má povinnost doručit podání insolvenčnímu soudu.

Následek spočívající v tom, že se k přihlášce pohledávky nepřihlíží pro vady (§ 185, § 188 odst. 2 insolvenčního zákona), nemůže vyvolat existence těch vad přihlášky, k jejichž odstranění insolvenční správce nebo insolvenční soud věřitele nevyzval. Takový následek pak lze uplatnit jen pro tu část přihlášené pohledávky, která je takovou vadou (nebo nedostatkem doplnění) postižena (pro tu část přihlášené pohledávky, u které přetrvávající vady přihlášky nebo přetrvávající nedostatek doplnění přihlášky brání řádnému přezkoumání).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2020, sen. zn. 29 NSČR 118/2019, ECLI:CZ:NS:2020:29.NSCR.118.2019.1)

Nejvyšší soud k dovolání věřitele č. 10 změnil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 6. 2019, v rozsahu týkajícím se té části dílčích pohledávek č. 1 a 2, jimiž věřitel č. 10 přihlásil jistinu a náhradu nákladů řízení, tak, že se usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 14. 1. 2019, v rozsahu týkajícím se částky 623 038,65 Kč, mění tak, že dílčí pohledávky č. 1 a 2 věřitele č. 10 se neodmítají v části týkající se jistiny ve výši 176 183,05 Kč a 335 879,10 Kč ani v části týkající se příslušenství tvořeného náhradou nákladů řízení ve výši 51 942 Kč a 59 034,50 Kč; ve zbývajícím rozsahu usnesení odvolacího soudu i usnesení soudu prvního stupně zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně dalšímu řízení.

I.**Dosavadní průběh řízení****č. 10**

1. Usnesením ze dne 14. 1. 2019 Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Určil, že k přihlášce pohledávky P13 (dále jen „pohledávka“) věřitele č. 10 Českého inkasního kapitálu, a. s. (dále jen „věřitel č. 10“), se co do částky 3 291 547,25 Kč nepřihlíží (bod I. výroku).

[2] Odmítl přihlášku pohledávky věřitele č. 10 co do částky 3 291 547,25 Kč (bod II. výroku).

[3] Určil, že právní mocí usnesení končí účast věřitele č. 10 v insolvenčním řízení ohledně předmětné pohledávky (bod III. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

[1] Věřitel č. 10 přihlásil podáním došlým insolvenčnímu soudu 18. 6. 2018 do insolvenčního řízení dlužnice H. H. pohledávku ve výši 3 291 547,25 Kč.

[2] Podáním ze dne 18. 7. 2018, doručeným zástupci věřitele č. 10 téhož dne, vyzval insolvenční správce dlužnice věřitele č. 10 k doplnění a opravě přihlášky a poučil jej, jak má doplnění a opravu provést, a o tom, jaké jsou následky nečinnosti.

[3] Podáním doručeným insolvenčnímu soudu 10. 12. 2018 navrhl insolvenční správce odmítnout přihlášku pohledávky ve smyslu § 188 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona).

3. Na výše uvedeném základě insolvenční soud – odkazuje na § 185 a § 188 insolvenčního zákona – dospěl k závěru, že je důvod přihlášku pohledávky odmítnout, jelikož věřitel č. 10 ji ve lhůtě neopravil ani nedoplnil.

4. K odvolání věřitele č. 10 Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 11. 6. 2019 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

5. Odvolací soud – vycházejíc dále z toho, že přihláška pohledávky měla být doplněna podle výzvy insolvenčního správce do 15 dnů (jelikož ji nelze přezkoumat pro vady „nebo“ neúplnost) a věřitel č. 10 ji měl podle výzvy zaslat opravenou insolvenčnímu soudu, a odkazuje rovněž na § 185 a § 188 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

6. Ustanovení § 188 odst. 2 insolvenčního zákona výslovně neuvádí, zda má věřitel toto podání (rozuměj podání, jímž přihlášku doplňuje nebo opravuje) adresovat insolvenčnímu soudu nebo insolvenčnímu správci. Vzhledem k tomu, že podání, kterým se přihláška doplňuje nebo opravuje, má stejnou povahu jako samotná přihláška pohledávky do insolvenčního řízení, je však nutné je adresovat insolvenčnímu soudu (o čemž musí být věřitel poučen). V dané věci věřitel č. 10 reagoval na výzvu insolvenčního správce dne 2. 8. 2018 a přihlášku doplnil ve stanovené lhůtě; podání, jímž tak učinil, však adresoval toliko insolvenčnímu

správci; insolvenčnímu soudu je v určené lhůtě nedoručil. Insolvenční soud proto nepochybil, jestliže přihlášku odmítl podle § 185 insolvenčního zákona pro vady, jež brání jejímu přezkoumání, jelikož nebyly včas odstraněny.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 10

7. Proti usnesení odvolacího soudu podal věřitel č. 10 dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky, komu má být zaslána oprava nebo doplnění přihlášky. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

8. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel zpochybňuje správnost závěru odvolacího soudu, že podání, jímž opravuje nebo doplňuje přihlášku pohledávky, musí věřitel zaslat insolvenčnímu soudu. K tomu poukazuje na to, že úprava obsažená v § 173 insolvenčního zákona stanoví povinnost zaslat přihlášku pohledávky insolvenčnímu soudu explicitně, kdežto úprava obsažená v § 188 insolvenčního zákona (a ohledně opravy či doplnění přihlášky ani jiné ustanovení insolvenčního zákona) nikoliv.

9. Dovolatel míní, že jako subjekt nadaný mnoha povinnostmi, do jisté míry též jako „pán“ insolvenčního řízení (také proto, že může činit některá rozhodnutí v insolvenčním řízení), má být adresátem doplnění nebo opravy přihlášky pohledávky insolvenční správce. K tomu dovozuje, že při absenci výslovné úpravy na dané téma nelze mít za to, že adresátem takové opravy nebo doplnění je insolvenční soud, jen na základě poučení insolvenčního správce. Závěr, že doplnění má být adresováno insolvenčnímu správci, má dovolatel za logický, děje-li se tak na základě výzvy insolvenčního správce; proto má své doplňující podání za včasné.

III.

Přípustnost dovolání

10. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2. článku II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

11. Dovolání, které nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., je přípustné podle § 237 o. s. ř. (když pro daný případ neplatí žádné z ome-

zení jeho přípustnosti vypočtených v § 238 o. s. ř.), jelikož v posouzení otázky dovoláním předestřené jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 10

12. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval především tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správnosti právního posouzení věci odvolacím soudem co do závěru, že byly splněny předpoklady pro odmítnutí přihlášky pohledávky.

13. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

14. Rozhodnutí o úpadku dlužnice spojené s povolením oddlužení (usnesení) vydal insolvenční soud v dané věci 28. 5. 2018 [je-li v rozhodnutí uveden jako den vydání 28. 4. 2018, jde o zjevnou chybu v psaní, což plyne např. z bodu V. výroku a z toho, že o určení osoby správce ustanoveného do funkce předmětným rozhodnutím žádal insolvenční soud podáním z 18. 5. 2018 (A-11)] a téhož dne v 9.58 hodin je insolvenční soud zveřejnil v insolvenčním rejstříku. S přihlédnutím k článku II. (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a k článku II. (Přechodné ustanovení) zákona č. 230/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, je tedy pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný výklad insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 5. 2019. Jde o následující ustanovení insolvenčního zákona:

§ 173

(1) Věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K při-

hláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují. Věřitelé vykonatelných pohledávek na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu kdykoli v průběhu insolvenčního řízení, pokud v trestním řízení o tomto trestném činu byl zajištěn majetek v majetkové podstatě dlužníka a přihláška pohledávky byla podána v době, kdy zajištění podle trestního řádu trvá.

č. 10

...

Náležitosti přihlášky § 174

(1) Přihlášky pohledávek a jejich přílohy se podávají dvojmo. Stejnopis přihlášky a její přílohy doručí insolvenční soud insolvenčnímu správci.

(2) Přihláška pohledávky musí kromě obecných náležitostí podání obsahovat důvod vzniku a výši přihlašované pohledávky. Důvodem vzniku přihlašované pohledávky se rozumí uvedení skutečností, na nichž se pohledávka zakládá.

...

§ 176

Za správnost údajů uvedených v přihlášce jeho pohledávky odpovídá věřitel. Přihlášku pohledávky lze podat pouze na formuláři; náležitosti formuláře stanoví prováděcí právní předpis.

§ 185

Jestliže v průběhu insolvenčního řízení nastala skutečnost, na základě které se podle tohoto zákona k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce nepřihlíží, insolvenční soud odmítne přihlášku rozhodnutím, proti kterému je odvolání přípustné a které se doručuje zvlášť přihlášenému věřiteli, dlužníku a insolvenčnímu správci; odvolání proti němu může podat jen přihlášený věřitel. Právní moci takového rozhodnutí účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení končí; o tom insolvenční soud přihlášeného věřitele uvědomí ve výroku rozhodnutí.

§ 188

Přezkoumání přihlášek insolvenčním správcem

(1) Insolvenční správce přezkoumá podané přihlášky pohledávek zejména podle přiložených dokladů a podle účetnictví dlužníka nebo jeho evidence vedené podle

zvláštního právního předpisu. Dále vyzve dlužníka, aby se k přihlášeným pohledávkám vyjádřil. Je-li to třeba, provede o pohledávkách nezbytná šetření s tím, že využije součinnosti orgánů, které mu ji jsou povinny poskytnout.

(2) Nelze-li přihlášku pohledávky přezkoumat pro její vady nebo neúplnost, vyzve insolvenční správce věřitele, aby ji opravil nebo doplnil do 15 dnů, nestanoví-li lhůtu delší. Současně jej poučí, jak je nutné opravu a doplnění provést. Přihlášky pohledávek, které nebyly včas a řádně doplněny nebo opraveny, předloží insolvenční správce insolvenčnímu soudu k rozhodnutí o tom, že se k přihlášce pohledávky nepřihlíží; o tomto následku musí být věřitel poučen.

15. Judikatura soudů k vadám přihlášky pohledávky a k procesu odstraňování těchto vad je ustálena v následujících závěrech:

16. Lhůta k podání přihlášky pohledávky je lhůtou, k jejímuž zachování postačí, je-li přihláška posledního dne lhůty odevzdána orgánu, který má povinnost písemnost doručit insolvenčnímu soudu. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2008, sen. zn. 29 NSČR 4/2008, uveřejněné pod číslem 25/2009 Sb. rozh. obč. [usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu], nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sen. zn. 29 NSČR 35/2009, uveřejněné pod číslem 151/2011 Sb. rozh. obč.

17. Přihláška pohledávky podaná u jiného krajského soudu než je krajský soud, před nímž probíhá insolvenční řízení vedené na majetek konkrétního dlužníka, je ve smyslu § 173 odst. 4 věty druhé insolvenčního zákona přihláškou podanou u jiného než insolvenčního soudu. Přihlásí-li věřitel pohledávku vůči dlužníku u jiného než insolvenčního soudu, je pohledávka přihlášena včas do insolvenčního řízení pouze tehdy, jestliže jiný než insolvenční soud odevzdá přihlášku nejpozději posledního dne lhůty určené k přihlášení pohledávek v rozhodnutí o úpadku orgánu, který má povinnost ji doručit insolvenčnímu soudu. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2012, sen. zn. 29 NSČR 3/2012, uveřejněné pod číslem 84/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 84/2012“).

18. K přihlášce pohledávky, kterou nelze přezkoumat pro její vady nebo neúplnost, se ve smyslu § 185, ve spojení s § 188 odst. 2 insolvenčního zákona, nepřihlíží ode dne, kdy přihlašovatel pohledávky marně uplynula lhůta určená mu insolvenčním správcem v řádné výzvě k odstranění vad přihlášky. To, zda přihláška pohledávky byla doplněna po uplynutí této lhůty, ale ještě předtím, než insolvenční soud rozhodl, že se k přihlášce pohledávky nepřihlíží a že ji jako opožděnou odmítá, nemá na tento závěr žádného vlivu. Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 7. 2008, sen. zn. 1 VSPH 103/2008, uveřejněné pod číslem 37/2009 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 37/2009“). K závěrům tohoto usnesení se Nejvyšší soud dále přihlásil např. v důvodech usnesení ze dne 16. 12. 2009, sen. zn. 29 NSČR 18/2009, uveřejněného pod číslem 64/2010 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 64/2010“), dále v důvodech usnesení ze dne 21. 5. 2014,

sen. zn. 29 NSČR 109/2013, uveřejněného pod číslem 104/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 104/2014“), nebo usnesení ze dne 24. 7. 2014, sen. zn. 29 ICdo 26/2014, uveřejněného pod číslem 8/2015 Sb. rozh. obč.

19. Rozhodnutí insolvenčního soudu podle § 188 odst. 2 insolvenčního zákona je ze zákona spojeno s rozhodnutím o odmítnutí přihlášky a s uvědoměním věřitele, že právní mocí rozhodnutí jeho účast v insolvenčním řízení končí (§ 185 uvedeného zákona) [R 37/2009].

20. Prostřednictvím usnesení o odmítnutí přihlášky podle § 185 insolvenčního zákona se v insolvenčním řízení deklaruje již dříve nastalá skutečnost, s jejíž existencí spojuje insolvenční zákon ten důsledek, že se nepřihlíží k přihlášce pohledávky nebo k přihlášce pohledávce (R 64/2010).

21. V intencích závěrů, jež Nejvyšší soud shrnul v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2017, sen. zn. 29 NSČR 107/2015, uveřejněném pod číslem 155/2018 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 155/2018“), pak platí, že výzva insolvenčního správce k odstranění vad přihlášky ve smyslu § 188 odst. 2 musí obsahovat:

- [1] údaj o tom, v čem spočívá vada přihlášky nebo její neúplnost,
- [2] poučení, jak je nutné provést opravu nebo doplnění přihlášky (§ 188 odst. 2 věta druhá insolvenčního zákona),
- [3] určení lhůty k odstranění vad (do 15 dnů, nestanoví-li insolvenční správce lhůtu delší) [§ 188 odst. 2 věta první insolvenčního zákona], a
- [4] poučení o následcích nečinnosti (§ 188 odst. 2 věta třetí insolvenčního zákona).

22. Přirozenou součástí poučení o tom, jak je nutné provést opravu nebo doplnění přihlášky, je i poučení o tom, jakým způsobem má být provedena oprava nebo doplnění přihlášky [písemně, případně též (podle povahy vady) na předepsaném formuláři (R 37/2009, R 155/2018)], a o tom, komu má být zaslána (adresována) oprava nebo doplnění přihlášky.

23. V daném případě se podává z přihláškového spisu věřitele č. 10, že:

- [1] Insolvenční správce dlužnice vyzval věřitele č. 10 (podáním datovaným 18. 7. 2018, P13-2/4-5), aby odstranil vady přihlášky do 15 dnů a aby opravenou a doplněnou přihlášku zaslal dvojmo insolvenčnímu soudu na tam uvedenou adresu insolvenčního soudu. Výzvu doručil insolvenční správce do datové schránky zástupce věřitele č. 10 s procesní plnou mocí (advokáta JUDr. R. M.) 18. 7. 2018 (srov. doklad o doručení P13-2/3), jak v rámci podaného odvolání potvrzuje i věřitel č. 10.
- [2] Věřitel č. 10 reagoval na výzvu podáním datovaným 2. 8. 2018, adresovaným (zaslaným) pouze insolvenčnímu správci dlužnice (jak sám potvrzuje v dovolání).

24. Na výše ustaveném základě Nejvyšší soud pro poměry dané věci uzavírá, že zkoumaná výzva k odstranění vad přihlášky obsahovala též údaj o tom, komu má být zaslána (adresována) oprava nebo doplnění přihlášky (insolvenč-

č. 10

nímu soudu, označenému plnou adresou). K zodpovězení tedy Nejvyššímu soudu zbývá, zda v dotčeném ohledu šlo o poučení přílehlavé (správné), tedy zda adresátem provedené opravy nebo doplnění přihlášky vskutku je (má být) insolvenční soud (a nikoli insolvenční správce), případně zda přes přílehlavé (správné) poučení o adresátu provedené opravy nebo doplnění přihlášky mohl věřitel č. 10 splnit povinnost k odstranění vad přihlášky nebo k jejímu doplnění i tím, že provedenou opravu nebo doplnění přihlášky zaslal v určené lhůtě pouze insolvenčnímu správci.

25. V rovině právní není pochyb o tom (jak v dovolání potvrzuje i dovolatel), že z § 173 odst. 1 insolvenčního zákona plyne povinnost věřitele přihlásit pohledávku u insolvenčního soudu [který následně (v intencích § 174 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona) doručí stejnopis přihlášky a její přílohy insolvenčnímu správci]. Věřitel, který u insolvenčního soudu přihlásí ve stanovené přihlašovací lhůtě pohledávku, jejíž přihláška má vady bránící jejímu přezkoumání nebo vyžaduje doplnění, bez kterého ji nelze přezkoumat, nesplnil povinnost přihlásit pohledávku u insolvenčního soudu řádně. Odtud logicky a bez jakýchkoli pochybností či potřeby další výslovné opory (mimo rámec již označených ustanovení) v insolvenčním zákoně plyne, že povinnost opravit přihlášku nebo ji doplnit má takový věřitel ve vztahu k tomu procesnímu subjektu [srov. § 9 písm. a) a d) insolvenčního zákona], vůči kterému je v prodlení se splněním povinnosti přihlásit pohledávku řádně, tedy právě vůči insolvenčnímu soudu. Takový závěr je rovněž v souladu s postupy, jež má insolvenční soud k dispozici poté, co mu insolvenční správce předloží přihlášku pohledávky k rozhodnutí o tom, že se k přihlášce pohledávky nepřihlíží, jelikož nebyla včas a řádně doplněna (§ 188 odst. 2 věta třetí část věty před středníkem insolvenčního zákona). Jak Nejvyšší soud ozřejmil již v R 104/2014 (a zopakoval v R 155/2018), dospěje-li insolvenční soud po přezkoumání náležitostí přihlášky k závěru, že přihláška pohledávky vskutku má vady nebo je neúplná a pro tyto nedostatky ji nelze přezkoumat, ale výzva insolvenčního správce nebyla řádná, projeví se jeho dohlédací činnost tím, že napraví nedostatky výzvy insolvenčního správce vlastní výzvou adresovanou přihlašovatelí pohledávky. Přitom není pochyb o tom, že taková výzva insolvenčního soudu bude rovněž vyžadovat, aby věřitel příslušnou opravu nebo doplnění přihlášky pohledávky zaslal insolvenčnímu soudu.

26. S přihlédnutím k tomu, jak insolvenční zákon upravuje nakládání s přihláškou (a jejími přílohami) doručenou insolvenčnímu soudu (srov. opět § 174 odst. 1 větu druhou insolvenčního zákona) a k tomu, jaké důsledky má (na základě již ustanovené judikatury Nejvyššího soudu) skutečnost, že věřitel zaslal přihlášku pohledávky jinému soudu než tomu, před nímž probíhá insolvenční řízení vedené na majetek konkrétního dlužníka (jinému soudu než insolvenčnímu soudu) [srov. R 84/2012], též platí, že povinnosti zaslat opravu nebo doplnění přihlášky pohledávky insolvenčnímu soudu se věřitel nezprostit (nesplní ji) tím, že takovou

opravu nebo doplnění přihlášky pohledávky zašle v určené lhůtě insolvenčnímu správci dlužníka.

27. Lze tudíž uzavřít, že podání, jímž věřitel opravuje nebo doplňuje přihlášku pohledávky, je včasné jen tehdy, jestliže je věřitel v určené procesní lhůtě zašle insolvenčnímu soudu; to platí bez zřetele k tomu, zda tím, kdo věřitele vyzval k odstranění vad přihlášky nebo k jejímu doplnění, byl insolvenční správce, nebo insolvenční soud. Jestliže věřitel přes řádné poučení ve výzvě zašle opravu nebo doplnění přihlášky pohledávky pouze insolvenčnímu správci, je taková oprava nebo doplnění včasné jen tehdy, odevzdá-li insolvenční správce opravu nebo doplnění přihlášky nejpozději posledního dne lhůty určené k opravě nebo doplnění přihlášky ve výzvě orgánu, který má povinnost doručit podání insolvenčnímu soudu (k čemuž v dané věci zjevně nedošlo též proto, že věřitel č. 10 zaslal opravu přihlášky insolvenčnímu správci posledního dne lhůty).

28. Dovolání tudíž v dotčeném ohledu není důvodné.

29. Napadené rozhodnutí přesto neobstojí.

30. Z toho, jak jsou nastaveny požadavky na náležitosti výzvy k odstranění vad přihlášky nebo k jejímu doplnění (srov. odstavec [20]), logicky plyne, že následek spočívající v tom, že se k přihlášce pohledávky nepřihlíží pro vady (§ 185, § 188 odst. 2 insolvenčního zákona), nemůže vyvolat existence těch vad přihlášky, k jejichž odstranění insolvenční správce nebo insolvenční soud věřitele nevyzval. Takový následek pak lze uplatnit jen pro tu část přihlášené pohledávky, která je takovou vadou (nebo nedostatkem doplnění) postížena (pro tu část přihlášené pohledávky, u které přetrvávající vady přihlášky nebo přetrvávající nedostatek doplnění přihlášky brání řádnému přezkoumání). Takto chápanému pojetí procesu odstraňování vad přihlášky nebo jejího doplnění odporuje jak postup insolvenčního správce, tak postup obou soudů v této věci.

31. Z výzvy insolvenčního správce ze dne 18. 7. 2018 je patrné, že ten spatřoval vadu přihlášky v tom, že:

„Z předložených příloh přihlášky není možno provést kontrolu příslušenství, neboť není patrné, jak bylo vypočteno.“

32. Požadavek na doplnění přihlášky je ve výzvě formulován tak, že:

„Insolvenční správce vyzývá přihlášeného věřitele k:

Podrobnému vyúčtování příslušenství, a to tak, aby byl zcela patrný postup výpočtu. Při výpočtech uveďte jistinu, z níž je příslušenství vypočítáváno, období, za něž je uplatňováno, počet dnů prodlení, úrokovou sazbu a vypočtenou částku příslušenství, včetně odkazu na příslušnou část výroku rozsudku, dle něž je příslušenství uplatňováno. Současně nechť věřitel uvede, kolikadenní rok užívá u sazby ročního úroku a odkáže na příslušné ustanovení smlouvy o úvěru.“

33. Podle obsahu jeho přihláškového spisu věřitel č. 10 podáním datovaným 18. 6. 2018, došlým insolvenčnímu soudu téhož dne, přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice na předepsaném formuláři:

č. 10

[1] Nezajištěnou vykonatelnou pohledávku č. 1 v celkové výši 1 437 243,16 Kč, tvořenou jistinou ve výši 176 183,05 Kč [formulář, rubriky 06 (Důvod vzniku), 07 (Další okolnosti) a 08 (vykonatelnost)] a příslušenstvím představovaným úroky z úvěru, úroky z prodlení a náklady řízení v celkové výši 1 261 060,11 Kč, s tím, že úrok z úvěru činí 441 791,44 Kč, úrok z prodlení činí 767 326,67 Kč a náklady řízení činí 51 942 Kč [formulář, rubrika 09 (Příslušenství)]. V rubrice 06 (Důvod vzniku) uvedl věřitel č. 10: „Na základě smlouvy o úvěru reg. číslo 048001220762 ze dne 19. 12. 2001 poskytl původní věřitel dlužníkovi úvěr ve výši 219 000 Kč.“ V rubrice 07 (Další okolnosti) uvedl věřitel č. 10: „Z důvodu neplnění závazků ze smlouvy řádně a včas původní věřitel odstoupil od smlouvy a následně podal žalobu u Okresního soudu v Chomutově, o které soud rozhodl vydáním rozsudku pod č. j. 31 C 7/2007-64 ze dne 4. 2. 2010, který nabyt právní moci dne 4. 5. 2010. Vzhledem k tomu, že nebyla splněna povinnost uložená soudem, byl podán dne 25. 8. 2010 návrh na nařízení exekuce, o které rozhodl Okresní soud v Chomutově usnesením pod č. j. 10 EXE 11416/2010-12. Soudní exekutor vede exekuční řízení pod sp. zn. 081 EX 34579/10.“

[2] Nezajištěnou vykonatelnou pohledávku č. 2 v celkové výši 1 854 304,09 Kč, tvořenou jistinou ve výši 335 879,10 Kč [formulář, rubriky 06 (Důvod vzniku), 07 (Další okolnosti) a 08 (vykonatelnost)] a příslušenstvím představovaným úroky z úvěru, úroky z prodlení a náklady řízení v celkové výši 1 518 424,99 Kč, s tím, že úrok z úvěru činí 425 951,77 Kč, úrok z prodlení činí 1 033 438,72 Kč a náklady řízení činí 59 034,50 Kč [formulář, rubrika 09 (Příslušenství)]. V rubrice 06 (Důvod vzniku) uvedl věřitel č. 10: „Na základě smlouvy o úvěru ze dne 18. 6. 2002 poskytl původní věřitel dlužníkovi úvěr ve výši 260 000 Kč.“ V rubrice 07 (Další okolnosti) uvedl věřitel č. 10: „Z důvodu neplnění závazků ze smlouvy řádně a včas původní věřitel odstoupil od smlouvy a následně podal žalobu u Okresního soudu v Chomutově, o které soud rozhodl vydáním rozsudku pod č. j. 17 C 181/2007-53 ze dne 15. 1. 2008, který nabyt právní moci dne 12. 3. 2008, ve spojení s usnesením č. j. 17 Co 269/2008-73 ze dne 4. 12. 2008, vydaným Krajským soudem v Ústí nad Labem. Vzhledem k tomu, že nebyla splněna povinnost uložená soudem, byl podán dne 6. 5. 2009 návrh na nařízení exekuce, o které rozhodl Okresní soud v Chomutově usnesením pod č. j. 10 Nc 9614/2009-11. Soudní exekutor vede exekuční řízení pod sp. zn. 081 EX 13438/09.“

34. Z výše řečeného vyplývá, že předmětnou výzvou nevytkl insolvenční správce věřiteli č. 10 žádné vady přihlášky nebo nedostatky přihlášky vyžadující její doplnění ve vztahu k přihlášené jistině dílčích pohledávek č. 1 a 2 (176 183,05 Kč a 335 879,10 Kč), ani ve vztahu k té části příslušenství dílčích pohledávek č. 1

a 2, kterou tvořily náklady řízení (51 942 Kč a 59 034,50 Kč). Souhrn těchto částek činí celkem částku 623 038,65 Kč, Důvod nepřihlížet k přihlášeným dílčím pohledávkám č. 1 a 2 v tomto rozsahu zjevně dán nebyl.

35. I z toho, jak soudy u obou dílčích pohledávek naložily s jistinou a náhradou nákladů řízení (s částmi pohledávek výzvou nezpochybněnými), je nicméně patrné, že ani insolvenční soud, ani odvolací soud si nepoložily otázku, zda výzvou vytýkané vady přihlášky vskutku brání (ve zbývajícím rozsahu) věcnému přezkumu pohledávek. Ve vztahu k dalšímu příslušenství dílčích pohledávek č. 1 a 2, představovanému částkami 441 791,44 Kč (úrok) a 767 326,67 Kč (úrok z prodlení) u dílčí pohledávky č. 1 a částkami 425 951,77 Kč (úrok) a 1 033 438,72 Kč (úrok z prodlení) u dílčí pohledávky č. 2, zjevně nemohl důvod nepřihlížet k tomuto příslušenství založit požadavek výzvy:

[1] na „odkaz na příslušnou část výroku rozsudku, dle něž je příslušenství uplatňováno“ (to lze zjevně zjistit i bez výslovného odkazu v přihlášce),

[2] aby věřitel uvedl „kolikadenní rok užívá u sazby ročního úroku“ (kolik dnů má ten který rok, není zapotřebí uvádět v přihlášce ani pro účely kontroly uplatněného úroku nebo úroku z prodlení),

[3] aby věřitel odkázal „na příslušné ustanovení smlouvy o úvěru“ (vzhledem k tomu, že má jít o nárok přiznaný pravomocnými rozsudky).

36. Zbývajíc část výzvy se soustřeďuje k požadavku na podrobné vyúčtování příslušenství za účelem odstranění vady spočívající v tom, že: „Z předložených příloh přihlášky není možno provést kontrolu příslušenství, neboť není patrné, jak bylo vypočteno.“ (srov. odstavec [31] výše).

37. Judikatura Nejvyššího soudu je rovněž ustálena v závěru, že důvodem vzniku přihlašované pohledávky (§ 174 odst. 2 insolvenčního zákona) se rozumí skutečnosti, na nichž se pohledávka zakládá, tj. skutkové okolnosti, z nichž lze usuzovat na existenci této pohledávky, nikoliv (pouhá) právní kvalifikace pohledávky. Skutkové okolnosti přitom musí být vyličený tak, aby v přihlášce popsaný skutek (skutkový děj), na jehož základě věřitel uplatňuje (přihlašuje) svůj nárok do insolvenčního řízení, umožňoval jeho jednoznačnou individualizaci (nemožnost záměny s jiným skutkem). Vyličení těchto skutečností (jež může mít – zprostředkovaně – původ i v odkazu na listinu, kterou věřitel připojí k přihlášce) slouží k vymezení předmětu přihlášky po skutkové stránce (k tomu srov. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sen. zn. 29 ICdo 1/2012, nebo důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2016, sen. zn. 29 ICdo 56/2014, anebo opět důvody R 155/2018).

38. Výroková část rozsudku Okresního soudu v Chomutově č. j. 31 C 7/2007-64, na který přihláška odkazuje co do dílčí pohledávky č. 1, obsahuje (v bodu I. výroku) údaj o (přiznaném) kapitalizovaném úroku z prodlení ve výši 41 564,03 Kč a o (přiznaném) kapitalizovaném úroku ve výši 70 870,68 Kč. Výroková část rozsudku Okresního soudu v Chomutově č. j. 17 C 181/2007-53, na který přihláška

č. 10

odkazuje co do dílčí pohledávky č. 2, pak obsahuje (v bodu I. výroku) údaj o (přiznaném) kapitalizovaném úroku z prodlení ve výši 66 936,01 Kč a o (přiznaném) kapitalizovaném úroku ve výši 108 141,11 Kč. Další přílohu přihlášky tvořily i listiny označené spisovými značkami, pod nimiž byla pro pohledávky vedena exekuční řízení, z nichž se podává, že částky připadající podle přihlášky u dílčích pohledávek č. 1 a 2 na „úrok z úvěru“ (441 791,44 Kč a 425 951,77 Kč) a na „úrok z prodlení“ (767 326,67 Kč a 1 033 438,72 Kč) platí podle stavu k 28. 5. 2018.

39. Byla-li důvodem pro výzvu k doplnění přihlášky skutečnost, že z předložených příloh přihlášky není možno provést kontrolu příslušenství, neboť není patrné, jak bylo vypočteno, pak se rozhodnutí obou soudů nemohla omezit na pouhé konstatování, že věřitel č. 10 vadu podle výzvy neopravil (příhlášku nedoplnil); nezbytné bylo i posouzení toho, zda přihláška pohledávky (ve spojení s přílohami, jichž se dovolává) vady bránící přezkoumání pohledávky (nebo její části) má a že jde právě o ty vady (nebo nedostatek údajů), jejichž odstranění (nebo doplnění) bylo výzvou požadováno. Tyto závěry postrádá jak rozhodnutí insolvenčního soudu, tak napadené rozhodnutí (rozběr vad přihlášky ve vazbě na její přílohy v nich není obsažen). Potud je napadené rozhodnutí neúplné, a tudíž i nesprávné.

40. Na výše uvedeném základě Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.):

[1] Změnil napadené rozhodnutí v rozsahu týkajícím se té části dílčích pohledávek č. 1 a 2, jimiž věřitel č. 10 přihlásil jistinu a náhradu nákladů řízení, v tom duchu, že potud se přihláška pohledávky neodmítá [když v dané věci byly splněny podmínky takové změny formulované v § 243d odst. 1 písm. b) o. s. ř.].

[2] Ve zbývajícím rozsahu (ohledně příslušenství dílčích pohledávek č. 1 a 2 tvořeného úrokem a úrokem z prodlení) napadené usnesení zrušil. Jelikož důvody, pro které bylo v dotčeném rozsahu zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí insolvenčního soudu, zrušil Nejvyšší soud v témže rozsahu i toto rozhodnutí a potud vrátil věc insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

Č. 11

Insolvenční řízení, Incidenční spory, Mzda (a jiné obdobné příjmy), Neúčinnost právního jednání, Odporovatelnost
§ 1 IZ, § 111 IZ, § 169 odst. 1 písm. a) IZ

č. 11

Z ustanovení § 111 odst. 2 insolvenčního zákona plyne, že nerovné zacházení s věřiteli pracovněprávních pohledávek zásadně stejného nebo obdobného postavení poté, co nastanou účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, může dlužník ospravedlnit jen tím, že prokáže (nad rámec § 111 odst. 2 věty druhé insolvenčního zákona), že úhrada příslušné pohledávky byla „nutná“ ve smyslu § 111 odst. 2 věty první insolvenčního zákona.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2020, sen. zn. 29 ICdo 68/2018, ECLI:CZ:NS:2020:29.ICDO.68.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 2. 2018 a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 5. 4. 2017, ve znění usnesení ze dne 25. 4. 2017, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) zamítl žalobu na určení neúčinnosti právních úkonů dlužníka (S.) v části, v níž se žalobce (H. ISPL v. o. s., jako insolvenčního správce dlužníka) domáhal určení neúčinnosti dohod o narovnání uzavřených mezi jednotlivými žalovanými a dlužníkem a vydání peněžitého plnění z nich do majetkové podstaty dlužníka (body I., III., IV., VI., VII., IX., X., XII., XIII., XV., XVI., XVIII., XIX., XXI., XXII., XXIV., XXV., XXVII., XXVIII., XXX., XXXI., XXXIII., XXXIV., XXXVI., XXXVII., XXXIX. výroku), v části, v níž se žalobce domáhal určení neúčinnosti dohod o smluvní pokutě, které utrzovaly závazek dlužníka plnit dohody o narovnání sjednané mezi jednotlivými žalovanými a dlužníkem, žalobě vyhověl (body II., V., VIII., XI., XIV., XVII., XX., XXIII., XXVI., XXIX., XXXII., XXXV., XXXVIII. výroku) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (bod XL. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel zejména z toho, že:

[1] Dne 6. 1. 2014 bylo zahájeno insolvenční řízení dlužníka.

[2] V období od 23. 4. 2014 do 4. 6. 2014 uzavřel dlužník s žalovanými, kteří byli jeho zaměstnanci, jednotlivé dohody o narovnání obdobného znění.

V nich se dlužník zavázal zaplatit žalovaným při podpisu dohody část mezd, které již byly po lhůtě splatnosti, a zbývající část těchto mezd následně v jedné či dvou splátkách s určením konkrétního dne splatnosti. Tuto svou povinnost utvrdil dlužník sjednáním smluvní pokuty ve výši 100 000 Kč za každé jednotlivé porušení smlouvy (nezaplacení splátky). V dohodách dlužník též prohlásil, že jedná o vstupu významného investora, pro zajištění provozu v roce 2014 má dostatek finančních prostředků na vyrovnání všech svých závazků, vede jednání s navrhovateli insolvenčního řízení a dalšími věřiteli o narovnání svých závazků a těmito dohodami dochází ke smírnému řešení pohledávek žalovaných za dlužníkem vzniklých na základě pracovních smluv.

[3] Dlužník měl v roce 2014, v době podpisu dohod o narovnání, větší počet věřitelů s pohledávkami po lhůtě splatnosti déle než 3 měsíce.

[4] Dne 20. 5. 2015 byl zjištěn úpadek dlužníka.

[5] Dne 30. 8. 2015 (správně 14. 8. 2015) byl žalobce ustanoven do funkce insolvenčního správce dlužníka.

[6] Neuhrazené pohledávky zaměstnanců dlužníka činily k „31. 4. 2015“ (správně k 30. 4. 2015) 21 470 463,92 Kč.

[7] Dlužník již v roce 2011 vykazoval ztrátu 18 000 000 Kč a nezískal jako podnik zahraničního obchodu žádné zakázky. V roce 2012 vykazoval dlužník ztrátu 60 000 000 Kč.

3. S odkazem na výše uvedené insolvenční soud dospěl k závěru, že ač byl dlužník v době uzavření dohod o narovnání s žalovanými již v úpadku (ve formě platební neschopnosti), mohl postupovat co do nevypacených mezd podle § 111 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a uzavřít s žalovanými dohody o narovnání, když šlo o pohledávky zaměstnanců z pracovních smluv. Uvedené však neplatí pro ujednání o smluvních pokutách.

4. Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným rozsudkem k odvolání žalobce potvrdil rozsudek insolvenčního soudu v zamítavých výrocích ve věci samé a ve výroku o nákladech řízení (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

5. Odvolací soud především uzavřel, že z dosavadního stavu řízení nelze dovodit neplatnost dohod o narovnání v částech týkajících se uznání pracovních závazků žalovaných dlužníkem a stanovení lhůt jejich úhrady, neboť zde není ničeho, co by způsobovalo jejich neplatnost pro rozpor se zákonem č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění účinném v době uzavření pracovních smluv (s přihlédnutím k době uzavření dodatků k pracovním smlouvám některých žalovaných), a to i při zohlednění zvláštní ochrany zaměstnance jako základní zásady pracovního vztahu vyplývající z § 1a a § 19 odst. 3 zákoníku práce. Úvahy insolvenčního soudu o tom, zda dohody o narovnání mohou být

neúčinnými právními úkony dle § 240 a násl. insolvenčního zákona, považoval odvolací soud pro rozhodnutí dané věci za bezcenné, neboť k uzavření všech smluv a k částečné úhradě pracovněprávních závazků došlo až po zahájení insolvenčního řízení (srov. § 111 odst. 3 insolvenčního zákona).

6. Odvolací soud následně dovodil, že jelikož se předmětné dohody týkají výhradně pracovněprávních pohledávek, na které dopadá výjimka z pravidla uvedeného v § 111 odst. 1 insolvenčního zákona, nelze je považovat za neúčinné právní úkony. Podle odvolacího soudu nezpůsobuje neúčinnost dohod ani to, že by pracovněprávní pohledávky ostatních zaměstnanců dlužníka byly uspokojeny v nižší míře. Zásada poměrného uspokojení všech pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim postavených na roveň se totiž uplatní až ve vztahu k pohledávkám uspokojovaným po zjištění úpadku dlužníka.

č. 11

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která „nebyla v praxi dovolacího soudu dosud řešena, a má být tedy posouzena jinak“.

8. Dovolatel má za to, že insolvenční soud pochybil, když předmětné dohody posoudil po právní stránce jako narovnání (dle § 1903 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – dále též jen „o. z.“), i když zde není sporných či pochybných otázek ve vztahu k pracovněprávním pohledávkám žalovaných za dlužníkem. Dle dovolatele se soudy nižších stupňů nezabývaly právním posouzením dohod dostatečně (k čemuž odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2017, sp. zn. 32 Cdo 243/2017, a judikaturu zde citovanou), a nevzaly přitom v úvahu podstatnou skutečnost, že nárok na úhradu prvních částí dlužných mezd vznikl žalovaným až kumulativním splněním dvou podmínek: zpětvzetím přihlášky pohledávky přihlášené v insolvenčním řízení dlužníka a vyjádřením souhlasu s vyškrtnutím ze seznamu věřitelů a znepřístupněním údajů o své osobě v insolvenčním rejstříku na případnou výzvu insolvenčního soudu; splnění těchto podmínek bylo utvrzeno sjednáním smluvní pokuty ve výši 50 000 Kč. S ohledem na uvedené tak dovolatel vytyká soudům nižších stupňů, že neměly dohody o narovnání za neplatné pro rozpor s dobrými mravy.

9. Uzavřením dohod o narovnání nedošlo podle dovolatele „pouze“ k posunutí termínu splatnosti dlužných mezd žalovaných, nýbrž i ke vzniku nových závazků mezi žalovanými a dlužníkem, a to v rozporu s § 111 odst. 1 insolvenčního zákona, přičemž právě na tyto nově vzniklé závazky dlužník plnil. Dle dovolatele si dlužník „dohodami koupil splnění určitých povinností, ke kterým se žalovaní

č. 11

uzavřením dohody zavázali, nadto pod sankcí 50 000 Kč pro případ, že své povinnosti nesplní“. Z uvedeného dovolatel uzavírá, že vůlí dlužníka nebylo hradit dlužné mzdy, ale dosáhnout zpětvzetí jednotlivých přihlášek, respektive insolvenčních návrhů, žalovanými. Uvedeným způsobem měly soudy nižších stupňů posoudit právní jednání žalovaných a dlužníka spočívající v uzavření dohod o narovnání.

10. Dle dovolatele insolvenční soud též nesprávně aplikoval § 240 odst. 1 insolvenčního zákona, dospěl-li k závěru, že žalovaní byli v dobré víře, že dlužník je schopen splnit své závazky. Žalovaní nemohli být v dobré víře, a to proto, že (i) na dlužníka byl již v říjnu 2013 podán insolvenční návrh [i když byl záhy (v prosinci 2013) vzat navrhovatelem zpět], a (ii) žalovaní sami ve svých insolvenčních návrzích poukazují na mnohost věřitelů dlužníka a závazky dlužníka po splatnosti více než 30 dnů. O těchto skutečnostech museli žalovaní s ohledem na veřejnost insolvenčního rejstříku vědět, a tudíž nemohli být v dobré víře.

11. V neposlední řadě má dovolatel za to, že dle § 5 písm. b) insolvenčního zákona mají věřitelé stejného nebo obdobného postavení v insolvenčním řízení rovné možnosti. Uznává, že zaměstnanci dlužníka mají obecně v insolvenčním řízení specifické postavení, nicméně toto výsadní postavení musí dle jeho názoru náležet všem zaměstnancům dlužníka, nikoliv pouze těm, o kterých dlužník takto stanoví. Na zásadách insolvenčního řízení uvedených v § 5 insolvenčního zákona je přitom nezbytné trvat. Dle dovolatele došlo odporovaným právním jednáním dlužníka k vyššímu uspokojení žalovaných ve srovnání s uspokojením, jehož by se jim dostalo v konkursu, čímž došlo ke zvýhodnění žalovaných (oproti ostatním zaměstnancům, tj. věřitelům, dlužníka) dle § 241 odst. 1 insolvenčního zákona.

12. Dovolatel tedy uzavírá, že insolvenční soud spolu s odvolacím soudem, který přitakal závěru, že dohody o narovnání nejsou sjednány v rozporu s § 111 odst. 1 insolvenčního zákona, a uzavřel, že na projednávanou věc nedopadá § 240 insolvenčního zákona, nesprávně vyložily obsah dohod o narovnání a řádně se nezabývaly výkladem projevu vůle dlužníka a žalovaných, což vedlo ve výsledku k nesprávné aplikaci § 111, § 240 a § 241 insolvenčního zákona, a tedy nesprávnému právnímu posouzení věci. Dle jeho názoru vznikly dohodami o narovnání nové závazky dlužníka v rozporu s § 111 odst. 1 insolvenčního zákona a jde o právní jednání zvýhodňující jen některé zaměstnance dlužníka, tedy odporující § 5 insolvenčního zákona.

13. Otázky, které má za dovolacím soudem neřešené, formuluje dovolatel následovně:

[1] Je dlužník po zahájení insolvenčního řízení oprávněn uspokojit pracovní právní nároky jen některých svých zaměstnanců, a to v situaci, kdy je v úpadku a má další závazky z titulu pracovní právních nároků i vůči dalším zaměstnancům?

[2] Je dlužník případně povinen po zahájení insolvenčního řízení pracov-

něprávní nároky svých zaměstnanců uspokojit vůči všem zaměstnancům, a to poměrně?

[3] Je dlužník oprávněn po zahájení insolvenčního řízení uzavřít dohody o narovnání týkající se pracovněprávních nároků zaměstnanců?

[4] Lze použít § 5 insolvenčního zákona i na věřitele pohledávek pracovněprávních, tedy pohledávek postavených na roveň pohledávkám za podstatou?

[5] Zvýhodnil dlužník některé své zaměstnance na úkor jiných na úkor ostatních tím, že uspokojil pouze některé z pracovněprávních nároků zaměstnanců a lze takové jednání považovat za učiněné v rozporu s § 111 odst. 1 insolvenčního zákona?

[6] Lze považovat dohody o narovnání, v nichž dlužník po zahájení insolvenčního řízení uznal pracovněprávní nároky některých zaměstnanců a jen na tyto plnil, za nakládání s majetkovou podstatou v rozporu s § 111 odst. 1 insolvenčního zákona?

[7] Lze považovat uzavření dohod o narovnání a uznání závazků a jejich následná plnění za situace, kdy zaměstnanci dlužníka se vůči dlužníku zavázali, že vezmou zpět své přihlášky do insolvenčního řízení, za platné právní jednání?

[8] Lze jednání, kdy dlužník uzavírá dohody o narovnání se zaměstnanci jen proto, aby takto odvrátil účinky zahájeného insolvenčního řízení, považovat za souladné s § 111 odst. 2 insolvenčního zákona, respektive lze za těchto okolností plnění vybraným zaměstnancům považovat za poskytnutá v souladu s dobrými mravy?

[9] Vztahuje se § 5 písm. d) insolvenčního zákona i na věřitele tzv. zapodstatových pohledávek?

14. Dovolatel navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozhodnutí soudů nižších stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

15. Žalovaní ve vyjádření k dovolání přitakali závěru žalobce, že dohody o narovnání představují dohody o změně existujících závazků (v posunutí data splatnosti mzdových nároků žalovaných), nikoli narovnání. Nesouhlasili však již se závěrem žalobce, že dohody o narovnání obsahují i závazek. Trvají na tom, že výplata mezd byla provedena v souladu s insolvenčním zákonem, když pohledávky zaměstnanců dlužníka patří mezi privilegované skupiny, které insolvenční zákon chrání zvláštním způsobem.

16. K tvrzené absenci dobré víry žalovaní uvádějí, že jde o novou právní argumentaci v řízení dosud neuplatněnou, kterou se žalobce pouze snaží zvrátit závěry nižších soudů, aniž by tato tvrzení opíral o důkazní prostředky. Dovození povědomosti žalovaných o skutečné ekonomické situaci dlužníka pouze z veřejnosti insolvenčního rejstříku žalovaní odmítají s tím, že informace zveřejněné v insolvenčním rejstříku nemusí vypovídat o přesném hospodářském stavu dlužníka. Žalovaní míní,

že to, že uvěřili slibům dlužníka o novém investoru a přistoupili k odložení splatnosti svých mzdových nároků, aby napomohli obnovení činnosti dlužníka a zlepšení jeho ekonomické situace, jim nelze přičítat k tíži s ohledem na zásady pracovního práva.

17. Ve vztahu k tvrzenému porušení § 5 písm. b) insolvenčního zákona žalovaní uvádějí, že insolvenční zákon neukládá dlužníku vyplácet mzdy poměrně. V tom, že se aktivně brali o svá práva, nelze následně (v insolvenčním řízení) spatřovat porušení zákona. Zásadu *par conditio creditorum (pari passu)* modifikuje (ohledně jejich pohledávek) insolvenční zákon, z jehož § 111 ve spojení s § 169 vyplývá, že pracovněprávní pohledávky za dlužníkem se uspokojují kdykoli během insolvenčního řízení a v plném rozsahu.

18. Žalovaní též poukazují na to, že poměrné uspokojení mzdových pohledávek za dlužníkem před rozhodnutím o úpadku není ani možné, když k tomuto okamžiku ještě není známa hodnota majetkové podstaty dlužníka.

19. V případném posouzení předmětných dohod jako neúčinných právních úkonů žalovaní spatřují porušení zásady ochrany dobré víry v nabytá práva, respektive právní jistoty, tedy jedné ze základních zásad materiálního právního státu. V neposlední řadě mají žalovaní za to, že i kdyby dohody o narovnání byly neúčinnými právními úkony dlužníka, je zde jiný právní důvod, pro který mají právo na plnění poskytnuté na základě dohod o narovnání, a to jejich právo na mzdu dle § 38 zákoníku práce.

20. Žalovaní proto navrhují, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl.

III.

Přípustnost dovolání

21. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění (článek II bod 2. zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

22. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností dovolání v dané věci. Dovolání přitom může být přípustné jen podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti vypočtených v § 238 o. s. ř.

23. Důvod připustit dovolání pro odpověď na otázku č. 7 Nejvyšší soud neměl, když možností dlužníka platit i po zahájení insolvenčního řízení své splatné závazky, a odvracet tak hrozbu případného rozhodnutí o úpadku se zabýval již v usnesení ze dne 29. 2. 2016, sen. zn. 29 NSČR 67/2014, uveřejněném pod číslem 62/2017 Sb. rozh. obč. V něm vysvětlil, že právní úkony, které dlužník učinil v rozporu s omezeními nastalými v důsledku účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, jsou ve smyslu § 111 odst. 3 insolvenčního zákona (ve znění účinném do 31. 12. 2013) vůči věřitelům dlužníka neúčinné za předpokladu, že

byl posléze zjištěn úpadek dlužníka. V usnesení ze dne 31. 7. 2019, sen. zn. 29 NSČR 206/2017, které bylo na jednání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, jež se konalo dne 11. 3. 2020, schváleno k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, Nejvyšší soud doplnil, že je-li následkem porušení pravidel obsažených v § 111 insolvenčního zákona neúčinnost dotčených právních úkonů dlužníka (a to jen v případě zjištění úpadku dlužníka), musí jít o úkony platné, neboť jen úkon platný může být neúčinný.

24. Zbývající otázkami (č. 1 až 6 a 8) předestírá dovolatel Nejvyššímu soudu v režimu § 111 insolvenčního zákona k zodpovězení problematiku uspokojování jen některých pracovněprávních pohledávek dlužníkem, dovolacím soudem neřešenou. Potud je proto dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř.

IV. Důvodnost dovolání

25. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

26. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

27. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

28. Podle § 1 písm. a) insolvenčního zákona insolvenční zákon upravuje řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů.

29. Dle § 5 insolvenčního zákona (Zásady insolvenčního řízení) insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách:

- a) insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů;
- b) věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti;

...

d) věřitelé jsou povinni zdržet se jednání směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.

30. Ustanovení § 111 insolvenčního zákona pak určuje, že nerozhodne-li insolvenční soud jinak, je dlužník povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Peněžitě závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení je dlužník oprávněn plnit jen v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem (odstavec 1). Omezení podle odstavce 1 se netýká úkonů nutných ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti a ke splnění procesních sankcí. Dále se omezení podle odstavce 1 nevztahuje na uspokojování pohledávek za majetkovou podstatou (§ 168) a pohledávek jim postavených na roveň (§ 169); tyto pohledávky se uspokojují v termínech splatnosti, je-li to podle stavu majetkové podstaty možné (odstavec 2). Právní úkony, které dlužník učinil v rozporu s omezeními stanovenými v důsledku účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, jsou vůči věřitelům neúčinné, ledaže si k nim dlužník nebo jeho věřitel předem vyžádal souhlas insolvenčního soudu (odstavec 3).

31. Dle § 169 insolvenčního zákona pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou jsou i pracovněprávní pohledávky dlužníkových zaměstnanců, pokud zákon ohledně některých z nich nestanoví jinak [odstavec 1 písm. a)]. Není-li dále stanoveno jinak, pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou se uspokojují v plné výši kdykoli po rozhodnutí o úpadku (odstavec 2).

32. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka (6. 1. 2014) a do vydání napadeného rozhodnutí nedoznala změn.

33. Úvodem Nejvyšší soud poznamenává, že napadené rozhodnutí postrádá zdůvodnění (opodstatnění) toho, proč u dohod uzavíraných v době od 1. 1. 2014 oba soudy nadále používají (což se u insolvenčního soudu promítlo i ve výrokové části jeho rozsudku) pojem „právní úkon“ dle § 34 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nahradil tento pojem pojmem „právní jednání“ (srov. § 545 a násl. o. z.), a ve stejném duchu je proto třeba pro rozhodné období interpretovat slovní spojení „právní úkon“ v § 111 insolvenčního zákona (srov. i § 3028 odst. 3 o. z. a argumentaci obsaženou k terminologii např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2019, sen. zn. 29 ICdo 176/2017). Z téže příčiny je nesprávné používat při zkoumání právních jednání dlužníka uskutečněných v době od 1. 1. 2014 slovní spojení „provoz podniku“ (správně má jít o „provoz závodu“).

34. Dále Nejvyšší soud uvádí, že otázkou uspokojení jen některého z věřitelů, jehož pohledávka není pohledávkou za majetkovou podstatou (§ 168 insolvenčního zákona), ani pohledávkou postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou

podstatou (§ 169 insolvenčního zákona), se zabýval (po podání dovolání v této věci) v rozsudku ze dne 31. 10. 2019, sen. zn. 29 ICdo 156/2017. V něm uzavřel, že lze-li odporovat právnímu úkonu, jímž dlužník v době před zahájením insolvenčního řízení zvýhodní některého ze svých věřitelů, je nutno stejný úkon, učiněný dlužníkem (dokonce až) poté, kdy nastaly účinky zahájení insolvenčního řízení (v němž posléze bylo rozhodnuto o úpadku dlužníka), považovat za právní úkon neúčinný ve smyslu § 111 odst. 3 insolvenčního zákona.

35. K tomu lze doplnit, že tento závěr je odrazem zásady poměrného uspokojení věřitelů, která je (coby jedna ze základních zásad insolvenčního řízení) obecně formulována již v § 1 insolvenčního zákona a která se projevuje též zákazem zvýhodnění některého z věřitelů.

36. Ustanovení § 111 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona pak pro dobu od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení (srov. § 109 odst. 4 insolvenčního zákona, v rozhodném znění) omezuje dlužníka i potud, že peněžité závazky (dluhy) vzniklé před zahájením insolvenčního řízení je oprávněn plnit jen v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem (tedy jen tehdy, když to insolvenční zákon dovolí). Z § 111 odst. 2 insolvenčního zákona pak plyne, že insolvenční zákon vymezil dva okruhy pohledávek, které mohou být dlužníkem hrazeny po zahájení insolvenčního řízení:

[1] pohledávky, jejichž úhrada je nutná (ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k provozování závodu v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti a ke splnění procesních sankcí) [věta první],

a

[2] pohledávky za majetkovou podstatou nebo pohledávky jim na roven postavené (věta druhá).

Z pohledávek, jejichž úhrada je „nutná“, je dlužník oprávněn hradit jen ty, jejichž úhrada naplní hypotézu dané normy, tedy že půjde:

[1] o úhradu nutnou ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy (ke splnění této podmínky srov. opět rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 156/2017),

[2] o úhradu nutnou k zajištění provozování závodu v rámci obvyklého hospodaření,

[3] o úhradu nutnou k odvrácení hrozící škody,

[4] o úhradu nutnou k plnění zákonné vyživovací povinnosti a

[5] o úhradu nutnou ke splnění procesních sankcí.

37. Podmínka „nutnosti“ znamená existenci zřetelné příčinné souvislosti mezi provedenou úhradou a účelem úhradou sledovaným a insolvenčním zákonem předjímaným (bez provedené úhrady by nastal následek, jemuž má úhrada bránit). Insolvenční zákon tedy v tomto případě předpokládá selektivní hrazení jen některých z pohledávek stejného druhu.

č. 11

38. Obecná možnost hradit pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené i po zahájení insolvenčního řízení je logickým důsledkem jejich zákonem preferovaného postavení [k tomu srov. zejména § 203, § 305 odst. 1, § 348 odst. 1 písm. e) a § 398 insolvenčního zákona]. Jde o typovou preferenci všech pohledávek tohoto pořadí oproti pohledávkám horšího pořadí, zejména oproti pohledávkám přihlašovaným do insolvenčního řízení. Přitom pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou se vyznačují (oproti pohledávkám za majetkovou podstatou) i tím, že může jít o pohledávky, které vznikly před zahájením insolvenčního řízení na majetek dlužníka. Přímou z pravidla vyjádřeného v § 111 odst. 2 věty druhé insolvenčního zákona přitom plyne, že možnost uspokojování těchto pohledávek dlužníkem je (i před rozhodnutím o úpadku dlužníka) navázána na stav majetkové podstaty. Přitom i předmětné ustanovení musí být vykládáno v souladu se základními zásadami insolvenčního řízení (srov. zejména § 5 insolvenčního zákona). Určuje-li § 5 písm. b) insolvenčního zákona, že věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti, a požaduje-li § 5 písm. a) insolvenčního zákona, aby insolvenční řízení bylo vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn, pak odtud také plyne zákaz nerovného zacházení dlužníka s těmi věřiteli, kteří mají ohledně svých pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou podle insolvenčního zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení. Jde-li o srovnatelné pracovněprávní pohledávky dlužníkůvých zaměstnanců [§ 169 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona], pak § 111 odst. 2 věty druhé insolvenčního zákona není a nemůže být oporou (záštítou) takovému právnímu jednání, jímž dlužník např. uhradí v plném rozsahu jen pohledávky těch zaměstnanců, kteří vůči němu podnikli právní kroky (např. proto, aby se jich „zbavil“ coby insolvenčních navrhovatelů). V rámci této množiny preferovaných pohledávek se prostřednictvím § 1 písm. a) a § 5 písm. b) insolvenčního zákona má prosadit zásada poměrného uspokojení věřitelů pohledávek téhož pořadí a dlužník je (stále) omezen nemožností zvýhodňovat některé věřitele těchto pohledávek na úkor jiných věřitelů v zásadně stejném nebo obdobném postavení.

39. Z výše provedeného výkladu § 111 odst. 2 insolvenčního zákona přitom plyne, že nerovné zacházení s věřiteli pracovněprávních pohledávek zásadně stejného nebo obdobného postavení poté, co nastanou účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, může dlužník ospravedlnit jen tím, že prokáže (nad rámec § 111 odst. 2 věty druhé insolvenčního zákona), že úhrada příslušné pohledávky byla „nutná“ ve smyslu § 111 odst. 2 věty první insolvenčního zákona. Přitom je zjevné, že takový průkaz bude poměrně obtížný u pracovněprávních pohledávek, s jejichž úhradou byl dlužník ke dni zahájení insolvenčního řízení v prodlení po delší dobu.

40. K tomu Nejvyšší soud dodává, že hrazení pracovněprávních pohledávek zaměstnanců dlužníka není úkonem nutným k zajištění provozování závodu v rámci obvyklého hospodaření, ani úkonem směřujícím k odvracení hrozící škody jen proto, že šlo o ty zaměstnance, kteří podali insolvenční návrh a kteří se v souvislosti s úhradou své pohledávky zavázali vzít insolvenční návrh zpět.

41. Jelikož právní posouzení věci odvolacím soudem neobstojí již na výše uvedeném základě, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

42. Zbývá dodat, že jako právně bezcennou vyhodnotil Nejvyšší soud argumentaci dovolatele spojenou s aplikací § 241 odst. 1 insolvenčního zákona (přílehlavě odmítnuto již odvolacím soudem); k tomu, že neúčinnost dle § 111 insolvenčního zákona nelze směšovat s neúčinností dle § 240 až § 242 a násl. insolvenčního zákona, srov. judikaturu citovanou v již zmíněném rozsudku Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 156/2017.

43. Dalšími dovolacími námitkami se Nejvyšší soud již (pro nadbytečnost) nezabýval.

44. Právní názor Nejvyššího soudu je pro odvolací soud závazný.

45. V dalším řízení se bude nutno zabývat rovněž otázkou, zda plněním žalovaným na jejich mzdové nároky dlužník žalované vskutku zvýhodnil oproti ostatním zaměstnancům, tedy zda pracovněprávní pohledávky ostatních zaměstnanců jsou stále neuhrzeny, případně zda zůstávají neuhrzeny, ač by stav majetkové podstaty jejich úhradu umožňoval (břemeno tvrzení a důkazní břemeno ohledně nerovného zacházení dlužníka s věřiteli v zásadě stejném nebo obdobném postavení poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nese žalobce). Prokáže-li žalobce nerovné zacházení dlužníka s preferovanými věřiteli, bude na žalovaných unést břemeno tvrzení a důkazní břemeno k tomu, zda ve smyslu § 111 odst. 2 věty první insolvenčního zákona šlo (mohlo jít) o nerovnost ospravedlnitelnou.

46. Odvolací soud se též v případě potřeby vyjádří k použitelnosti § 331 zákona práce.

Č. 12

č. 12

Smlouva o úvěru, Insolvenční řízení, Úroky
§ 497 obch. zák., § 121 odst. 3 obč. zák., § 5 IZ, § 170 IZ

Možnost ujednat si v úvěrové smlouvě splatnost celého dluhu (včetně sjednaných úroků) pro případ, že (úvěrový) dlužník na sebe podá insolvenční návrh (zahájí insolvenční řízení), neodporuje žádnému kogentnímu ustanovení zákona, včetně ustanovení § 170 písm. a) a b) insolvenčního zákona, ani základním zásadám insolvenčního řízení, jak jsou vyjádřeny především v § 5 insolvenčního zákona.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sen. zn. 29 ICdo 36/2018, ECLI:CZ:NS:2020:29.ICDO.36.2018.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaného proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 11. 2017.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 31. 8. 2016 Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Určil, že žalobce (BP I. L.) má za dlužníkem (P. K., žalovaným) nevykonatelnou pohledávku na úrocích z jistiny ve výši 346 210 Kč, přihlášenou do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka jako pohledávka č. 2 (bod I. výroku).

[2] Určil, že žalobce má za dlužníkem (žalovaným) nevykonatelnou pohledávku na úrocích z jistiny ve výši 301 130 Kč, přihlášenou do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka jako pohledávka č. 6 (bod II. výroku).

[3] Zamítl žalobu v části, v níž se žalobce domáhal určení, že má za dlužníkem (žalovaným) další nevykonatelné pohledávky (ve výroku specifikované),

- na úrocích z prodlení ve výši 3 130 Kč a 3 130 Kč,
- na smluvních pokutách ve výši 16 386 Kč, 40 000 Kč, 13 533 Kč a 30 000 Kč (bod III. výroku).

[4] Uložil žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 22 555,75 Kč (bod IV. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

[1] Společnost 1. faktorská s. r. o. (dále jen „společnost F“) jako věřitel uzavřela se žalovaným jako dlužníkem dne 18. 3. 2010 smlouvu o úvěru (dále jen „první úvěrová smlouva“), na jejímž základě poskytla žalovanému k jeho podnikatelským účelům úvěr ve výši 200 000 Kč, který se žalovaný zavázal splatit (včetně smluveného úroku) ve 240 měsíčních splátkách po 2 890 Kč.

[2] Společnost F jako věřitel uzavřela se žalovaným jako dlužníkem dne 22. 11. 2010 smlouvu o úvěru (dále jen „druhá úvěrová smlouva“), na jejímž základě poskytla žalovanému k jeho podnikatelským účelům úvěr ve výši 150 000 Kč, který se žalovaný zavázal splatit (včetně smluveného úroku) ve 240 měsíčních splátkách po 2 290 Kč.

[3] Společnost F (jako postupitel) uzavřela se žalobcem (jako postupníkem) dne 14. 10. 2011 písemně smlouvu o postoupení pohledávek (dále jen „postupní smlouva“), kterou na žalobce postoupila i pohledávky vůči žalovanému vzešlé z obou úvěrových smluv.

[4] Společnost F podáním z 23. 2. 2012, zaslaným žalovanému téhož dne poštou na adresu uvedenou v úvěrových smlouvách, oznámila žalovanému, že pohledávky z úvěrových smluv postoupila žalobci, se kterým se ale dohodla, že bude pohledávky nadále vymáhat.

[5] Žalovaný podal na sebe 20. 5. 2014 u insolvenčního soudu insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení.

[6] Usnesením ze dne 30. 6. 2014 zjistil insolvenční soud úpadek žalovaného a povolil mu oddlužení.

[7] Podáním z 2. 7. 2014 žalobce odvolal společnosti F pověření k vymáhání pohledávek z obou úvěrových smluv.

[8] Žalobce přihlásil 30. 7. 2014 do insolvenčního řízení vedeného na majetek žalovaného pohledávku vzešlou z obou úvěrových smluv v celkové výši 1 106 683 Kč, tvořenou celkem 8 dílčími pohledávkami.

[9] Při přezkumném jednání, jež se konalo 25. 8. 2014, popřel dlužník dílčí pohledávky č. 2 a č. 6 co do pravosti s tím, že úroky byly sjednány v rozporu s dobrými mravy.

3. Na výše uvedeném základě insolvenční soud – vycházejí z § 3028 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, z § 526 a § 530 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), z § 261 a § 497 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „obch. zák.“), a z § 170 písm. a) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl ve vztahu k vyhovujícím výrokům o věci samé (týkajícím se dílčích pohledávek č. 2 a 6) k následujícím závěrům:

4. Žalobce je jako postupník ve sporu aktivně věcně legitimován, když oznámení o postoupení pohledávky zaslané postupitelem žalovanému na adresu uda-

nou ve smlouvě je účinné a oprávnění postupitele pohledávky nadále vymáhat bylo odvoláno 2. 7. 2014.

č. 12

5. Tím, že žalovaný podal na sebe 20. 5. 2014 insolvenční návrh, se pohledávky z obou úvěrových smluv staly v plném rozsahu splatnými v souladu s ujednáními obsaženými v člancích III. odst. 9 a VII. odst. 3 obou úvěrových smluv.

6. Poměřováno obsahem obou smluv, nešlo o smlouvy o půjčce, nýbrž o úvěrové smlouvy.

7. U první úvěrové smlouvy činila jistina úvěru 200 000 Kč, přičemž dlužník měl vrátit (splatit) 693 600 Kč ($240 \times 2\,890$ Kč). Rozdíl mezi poskytnutým úvěrem a částkou, která měla být splacena, odpovídá tomu, že splátky byly rozvrženy do doby 20 let. Po přepočtení kapitalizovaného úroku na procentní sazbu vychází v projednávaném případě sazba ročního úroku na 17,93 %, čemuž odpovídá i RPSN uvedená v první úvěrové smlouvě. Úrok byl tedy sjednán v přiměřené výši, a tudíž platně; srov. např. „rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 236/2005“ [jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007, který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu].

8. Ujednání o tom, že se celá půjčka stává splatnou v důsledku podání insolvenčního návrhu, pak nepředstavuje obcházení § 170 písm. a) insolvenčního zákona

9. Žalobce měl tudíž právo na zaplacení částky 493 600 Kč na (kapitalizovaném) úroku. Vzhledem k tomu, že potud žalovaný uhradil jen 147 390 Kč, má žalobce za žalovaným pohledávku na úroku ve výši 346 210 Kč (dílčí pohledávka č. 2).

10. U druhé úvěrové smlouvy platí závěry formulované k první úvěrové smlouvě obdobně. Jistina úvěru činila 150 000 Kč, přičemž dlužník měl vrátit (splatit) 549 600 Kč ($240 \times 2\,290$ Kč). Úrok tedy odpovídá v kapitalizované výši částce 399 600 Kč. Vzhledem k tomu, že potud žalovaný uhradil jen 98 470 Kč, má žalobce za žalovaným pohledávku na úroku ve výši 301 130 Kč (dílčí pohledávka č. 6)

11. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 9. 11. 2017:

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu v bodech I. a II. výroku (první výrok věta první).

[2] Změnil rozsudek insolvenčního soudu v bodu IV. výroku tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (první výrok věta druhá).

[3] Uložil žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 8 228 Kč (druhý výrok).

12. Ve vztahu k potvrzujícímu výroku rozsudku ve věci samé dospěl odvolací soud po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

13. Odvolací soud se ztotožňuje se závěrem insolvenčního soudu, že obě úvěrové smlouvy uzavřel dlužník se společností F jako podnikatel, takže nejde o spotřebitelské smlouvy.

14. Majitelem pohledávek č. 2 a 6 se stal žalobce jako postupník, přičemž postupitel jejich postoupení řádně oznámil dlužníku a postupník (žalobce) pohledávky řádně přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka.

15. Vzhledem k tomu, že úvěry se staly v souladu s ujednáním obsaženým v článku VII. odst. 3 obou úvěrových smluv splatnými doručením insolvenčního návrhu dlužníka insolvenčnímu soudu, má žalobce právo na zaplacení všech zbývajících dlužných splátek (dlužné jistiny i úroku). O rozpor s § 170 písm. a) insolvenčního zákona nejde, jelikož úroky se staly splatnými před rozhodnutím o úpadku dlužníka. Potud odvolací soud pokazuje na závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2016, sen. zn. 29 ICdo 88/2014 [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 48/2018 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 48/2018“)].

II.

Dovolání a vyjádření k němu

16. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu a „dovolacím soudem má být vyřešená právní otázka posouzena jinak“. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

17. V mezích uplatněného dovolacího důvodu vytýká dovolatel odvolacímu soudu, že své závěry opírá o rozhodnutí, která na danou věc nedopadají v plném rozsahu (neboť předpokládají „zesplatnění“ úvěru pro prodlení dlužníka se splácením jednotlivých splátek po dobu delší než 60 dní před vyhlášením úpadku). Namítá, že k „zesplatnění“ závazku dlužníka došlo ujednáním v úvěrové smlouvě k datu doručení jeho insolvenčního návrhu insolvenčnímu soudu, „aniž došlo ke kvalifikovanému prodlení“ s úhradou splátky nebo k jinému porušení smluvních ujednání z úvěrové smlouvy. V úvěrových smlouvách je (dle dovolatele) „zesplatnění“ úvěru formulováno nejasně, neboť je směšován úvěr s půjčkou.

18. Dovolatel dále předkládá dovolacímu soudu k rozhodnutí otázku, zda byl příjemcem „podnikatelského úvěru“ pouze tím, že uvedl v úvěrové smlouvě své „identifikační číslo“, ale „v rozhodné době prokazatelně nepodnikal a měl přerušenou živnostenskou činnost“. Dovojuje, že „celé insolvenční řízení je z toho důvodu postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci“.

19. Podle dovolatele ujednání obsažená v člancích VII. odst. 3 úvěrových smluv, v nichž žalobce směřuje pojmy úvěr a půjčka, proto (pro něj) nejsou do-

č. 12

statečně srozumitelná, a jsou tak neplatná dle § 37 odst. 1 obč. zák. Dovolatel rovněž míní, že splatnost celého úvěru nelze vázat (jako je tomu v člancích VII. odst. 3 úvěrových smluv) na právní moc usnesení o úpadku, neboť právní mocí usnesení o úpadku nastávají „právní účinky prohlášení insolvence“, a tudíž i zákonná ochrana dlužníka proti navyšování dlužné částky. Od tohoto dne nelze uplatnit jako část jistiny úroky přirostlé „po prohlášení úpadku“, tj. úroky vzniklé do budoucna jako kapitalizované úroky, neboť tento postup by vedl k obcházení § 170 písm. a) insolvenčního zákona. Obcházením označeného ustanovení je i ujednání o splatnosti k okamžiku, kdy dlužník doručil (insolvenčnímu) soudu svůj insolvenční návrh, takže ke kapitalizaci úroku za celé období trvání úvěrových smluv nelze přihlížet (žalobce mohl přihlásit úroky pouze za dobu do rozhodnutí o úpadku, tj. do 30. 6. 2014).

20. Ujednání obsažená v člancích VII. odst. 3 úvěrových smluv vedou rovněž ke sjednání výhody daného věřitele (žalobce) na úkor ostatních věřitelů, což odporuje § 5 písm. a) a b) insolvenčního zákona.

21. K závěru odvolacího soudu, že úvěrové smlouvy uzavíral jako podnikatel, dovolatel namítá, že k podpisu smluv, jak byly formulovány (tedy jako podnikatelských), byl donucen jednáním společnosti F (právního předchůdce žalobce), který jako podmínku uzavření smluv požadoval dovolatelovo identifikační číslo osoby. V době uzavření obou smluv přitom dovolatel již nepodnikal (provozování živnosti měl přerušeno od 1. 8. 2009 do 1. 8. 2014). Úvodní sdělení v úvěrových smlouvách (o tom, že využije úvěr pro podnikatelské účely) je proto (dle dovolatele) bez právního významu.

22. Věřitel si při uzavírání úvěrových smluv vyhradil, že úvěry může poskytnout pouze pod podmínkou, že dovolatel má identifikační číslo osoby. Jelikož byl dovolatel ve finanční tísní a peníze nutně potřeboval, nezbylo mu nic jiného než uvést své identifikační číslo osoby. Na přečtení úvěrových smluv měl dovolatel cca 10 minut, neboť zástupce věřitele vždy spěchal. Úvěrové smlouvy pak nebyly uzavírány v sídle nebo kanceláři společnosti F a dovolatel neměl možnost si je před podpisem v dostatečném časovém předstihu prostudovat. Proto dovolatel namítá, že úvěr uzavíral jako spotřebitel, že žalobce má právo požadovat v insolvenčním řízení toliko částky uvedené jako pohledávka č. 1 a pohledávka č. 5 a zákonné úroky z obou poskytnutých úvěrů k 30. 6. 2014.

23. K závěru odvolacího soudu, že žalobce prokázal, že původní věřitel (společnost F) oznámil dlužníku (dovolateli) postoupení pohledávky žalobci, dovolatel namítá, že takové oznámení neobdržel a že toto oznámení nesplňuje všechny náležitosti právního úkonu, neboť v něm není řádně specifikována žádná z postoupených pohledávek.

III. Přípustnost dovolání

č. 12

24. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2. článku II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

25. Dovolání nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., takže zbývá určit, zda je přípustné podle § 237 o. s. ř. (když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.).

26. Podle § 237 o. s. ř. pak platí, že není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

27. Z § 237 o. s. ř. vyplývá, že musí jít o rozhodnutí odvolacího soudu, které je založeno na vyřešení právní otázky. Řešená právní otázka může mít povahu hmotněprávní nebo procesní (závisí na posouzení otázek procesního práva). Ustanovení § 241a o. s. ř. vymezuje jako jediný způsobilý dovolací důvod ten, jenž je založen na námitce, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a s účinností od 30. 9. 2017 výslovně vylučuje možnost odůvodnit dovolání tzv. zmatečnostními vadami řízení dle § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. V témže duchu nejsou způsobilým dovolacím důvodem ani tvrzené „jiné vady“, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a k nimž Nejvyšší soud přihlíží z úřední povinnosti u přípustného dovolání (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), jestliže takové (tvrzené) vady procesu získání skutkových zjištění (zejména provádění a hodnocení důkazů) nezahrnují podmínku existence právní otázky procesního práva ve smyslu § 237 o. s. ř.

28. Poměřováno kritérii vymezenými v odstavcích [26] a [27] nemá Nejvyšší soud důvod připustit dovolání pro řešení otázky, zda sjednané úvěry měly povahu úvěrů spotřebitelských, jelikož dovolatel v době jejich sjednání ani nepodnikal. Skutková tvrzení, jimž se dovolatel vymezuje proti závěru, že šlo o smlouvy uzavřené mezi podnikateli, totiž dovolatel poprvé uplatnil (jak patrně ze spisu) až v rámci podaného dovolání. Přihlédnout k těmto tvrzením Nejvyššímu soudu zapovídá § 241a odst. 6 o. s. ř., takže není důvod připustit dovolání k prověření jejich správnosti.

29. Důvod připustit dovolání k prověření závěru odvolacího soudu, že žalobce prokázal, že původní věřitel (společnost F) oznámil dlužníku (dovolateli) postoupení pohledávky žalobci, Nejvyšší soud též nemá, když právní posouzení věci odvolacím soudem je v dotčeném ohledu souladné se závěry formulovanými na dané téma v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. prosince 2009, sp. zn. 31 Cdo 1328/2007, uveřejněném pod číslem 61/2010 Sb. rozh. obč. Dovolatel nadto přehlíží, že odvolací soud založil své úvahy na dané téma na souběžně formulovaném závěru, podle nějž je žalobce (coby postupník) aktivně věcně legitimován k vymáhání pohledávek č. 2 a 6 bez zřetele k tomu, zda oznámení o postoupení pohledávky zaslané dlužníku postupitelem, bylo řádné; tento závěr dovolání nenapadá.

30. Nejvyšší soud nicméně shledává dovolání přípustným k posouzení klauzule obsažené v článku VII. odst. 3 úvěrových smluv, v insolvenčních souvislostech neřešené.

IV.

Důvodnost dovolání

31. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem co do výkladu článku VII. odst. 3 úvěrových smluv.

32. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

33. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

34. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, a obchodního zákoníku:

§ 170 (insolvenčního zákona)

V insolvenčním řízení se neuspokojují žádným ze způsobů řešení úpadku, není-li dále stanoveno jinak,

a) úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení z pohledávek přihlášených věřitelů, vzniklých před rozhodnutím o úpadku, pokud přirostly až v době po tomto rozhodnutí,

b) úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení z pohledávek věřitelů, které se staly splatné až po rozhodnutí o úpadku,

...

§ 121 (obč. zák.)

...

(3) Příslušenstvím pohledávky jsou úroky, úroky z prodlení, poplatek z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním.

§ 497 (obch. zák.)

Základní ustanovení

Smlouvou o úvěru se zavazuje věřitel, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.

35. V citované podobě, pro věc rozhodné, platilo ustanovení § 170 insolvenčního zákona od rozhodnutí o úpadku dlužníka, aniž později doznalo změn. Citovaná ustanovení občanského zákoníku a obchodního zákoníku platila v nezměněné podobě (pro věc opět rozhodné) od uzavření úvěrových smluv do 31. 12. 2013.

36. Předmětem dalšího výkladu jsou následující klauzule obou úvěrových smluv:

VII.

...

3. Právo věřitele na okamžité splacení celého úvěru vzniká, vedle důvodů uvedených v bodu III. odst. 9 této smlouvy, také tehdy, když proti kterékoliv závazané osobě, kterou se rozumí dlužník, či vedlejší účastník, bude vydáno usnesení o exekuci na její majetek či usnesení o jejím úpadku. ... Splatnost celého úvěru ve všech uvedených případech nastává ke dni, kdy nastala skutečnost zakládající věřiteli právo na okamžité splacení celého úvěru. Jestliže příslušná závazaná osoba podá insolvenční návrh sama na sebe, splatnost celé půjčky nastává k okamžiku, kdy byl insolvenční návrh doručen soudu.

37. Nejvyšší soud již v rozsudku velkého senátu obchodního kolegia ze dne 24. 3. 2004, sp. zn. 35 Odo 101/2002, uveřejněném pod číslem 5/2006 Sb. rozh. obč., přiznal účastníkům smluvního vztahu právo dohodnout se (typově např. v mezích smlouvy o úvěru – srov. § 497 a násl. obch. zák.), že sjednané úroky se stanou součástí jistiny [že k ní podle dohody účastníků budou přičítány coby civilní plody peněz (*fructus civiles*)] a následně pak věřiteli právo požadovat, aby dlužník pro případ prodlení s placením takto zvýšené jistiny platil sjednanou nebo zákonem stanovenou sazbu úroku z prodlení.

38. Obstojí-li závěr, že v souladu s článkem VII. odst. 3 úvěrových smluv nastala splatnost úvěrů s příslušenstvím ke dni podání insolvenčního návrhu dlužníkem (tedy k 20. 5. 2014), pak nelze přitakat dovolatelově argumentaci o nutné aplikaci § 170 písm. a) insolvenčního zákona. Jinak řečeno, není možné vyloučit z uspokojení příslušenství pohledávky ve chvíli, kdy se kapitalizovaný úrok stal ještě před rozhodnutím o úpadku (zde před 30. červnem 2014) součástí jistiny po-

hledávky (či jistinou samotnou), a to bez ohledu na to, zda se tak stalo v důsledku prodlžení dlužníka s úhradou splátek, nebo na základě jiné (platné) podmínky úvěrové smlouvy (srov. obdobně R 48/2018).

39. Zbývá určit, zda klauzule obsažená v článku VII. odst. 3 úvěrových smluv je platnou podmínkou úvěrových smluv.

č. 12

40. Jak je patrné z § 306 odst. 1 obch. zák. (právo věřitele žádat splnění závazku ručitelem, je-li nepochybné, že dlužník svůj závazek nesplní) nebo z § 326 odst. 2 obch. zák. (odstoupení od smlouvy při prohlášení konkursu na majetek druhé strany), není v závazkovém právu neobvyklé vázat vznik práv věřitele (těch, které by jinak neměl) ke ztrátě způsobilosti druhé smluvní strany dostát svým závazkům (typicky tehdy, je-li v úpadku). Přitom je zjevné, že s přihlédnutím k dikci § 132 odst. 1 insolvenčního zákona (ve znění účinném i v době, kdy dlužník podal na sebe insolvenční návrh v této věci) se zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka na základě dlužnického insolvenčního návrhu v zásadě rovná přiznání dlužníka, že je v úpadku, nebo že mu úpadek hrozí. Možnost ujednat si v úvěrové smlouvě splatnost celého dluhu (včetně sjednaných úroků) pro případ, že (úvěrový) dlužník na sebe podá insolvenční návrh (zahájí insolvenční řízení), tedy neodporuje žádnému kogentnímu ustanovení zákona [včetně § 170 písm. a) a b) insolvenčního zákona], ani základním zásadám insolvenčního řízení, jak jsou vyjádřeny především v § 5 insolvenčního zákona.

41. Důvod prohlásit zkoumané klauzule za neplatné pro neurčitost (jak požaduje dovolatel) Nejvyšší soud neshledal, když při respektování výkladových pravidel určených § 35 odst. 2 obč. zák. a § 266 obch. zák., a zásad pro výklad právních úkonů formulovaných např. v důvodech rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2018/98, uveřejněného pod číslem 35/2001 Sb. rozh. obč., a v nálezu Ústavního soudu ze dne 14. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 625/03, uveřejněném pod číslem 84/2005 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, nemůže být ani řeči o tom, že jde o ujednání neplatná jen proto, že v nich byl úvěr označen též jako „půjčka“.

42. Tento závěr s sebou nese konečné posouzení podaného dovolání jako neopodstatněného. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

43. Výrok o nákladech dovolacího řízení se opírá o § 243c odst. 3, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř., když dovolání žalovaného bylo zamítnuto a u žalobce nebyly zjištěny žádné prokazatelné náklady dovolacího řízení.

44. Nejvyšší soud rovněž nepřehlédl, že insolvenční řízení na majetek žalovaného v mezidobí pravomocně skončilo na základě usnesení ze dne 19. 11. 2019, jímž insolvenční soud (mimo jiné) vzal na vědomí splnění oddlužení dlužníkem (bod I. výroku) a přiznal dlužníku osvobození od placení zbytku pohledávek (bod VI. výroku). Tato skutečnost se v souladu s § 159 odst. 3 a 4 insolvenčního zákona promítla i v záhlaví tohoto rozhodnutí (došlo ke změně sporu na spor o určení pravosti pohledávky pro dobu, po kterou trvalo insolvenční řízení).

INHALT

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 1 I.** Die Bestimmung des § 158d, Abs. 3, StPO regelt kein besonderes, spezielles Institut in Form einer Überwachung, die aufgrund einer vorherigen richterlichen Genehmigung erfolgt ist, sondern stellt lediglich strengere Bedingungen an den Genehmigungsprozess zur Überwachung fest, bei der Aufzeichnungen im Sinne des § 158d, Abs. 2, StPO in Fällen beschafft werden sollen, bei denen durch die Überwachung in die zitierten Menschenrechte und Grundfreiheiten eingegriffen werden soll (wobei es um die Menschenrechte und Grundfreiheiten einer anderen, als der verfolgten Person gehen kann). Sinn und Zweck der Bestimmung des § 158d, Abs. 10, StPO ist nichts anderes, als mit dem Verweis auf die Bestimmung des § 158d, Abs. 2, StPO zu betonen, dass unter den hier zitierten Voraussetzungen in einer anderen Sache eine bei der Überwachung beschaffte Aufzeichnung samt angeknüpftem Protokoll als Beweismittel verwendet werden kann.
- Die in § 158d, Abs. 2, StPO zitierten Überwachungsaufzeichnungen von Personen samt der angeknüpften Protokolle dürfen auch als Beweismittel in anderen Strafsachen verwendet werden, als in derjenigen, für welche die Überwachung genehmigt wurde, wenn in dieser Sache ein Verfahren über eine vorsätzlich verübte Straftat geführt wird, oder wenn die Person, in deren Menschenrechte und Grundfreiheiten eingegriffen wird (§ 158d, Abs. 10, StPO) dem zustimmt. Dies gilt sowohl in Fällen, in denen die Überwachung vom Staatsanwalt (§ 158d, Abs. 2, StPO), als auch in Fällen, in denen die Überwachung vom Richter (§ 158d, Abs. 3, StPO) genehmigt wurde. In Fällen, in denen die Überwachung vom Richter genehmigt wurde und bei denen in das Prinzip der Unverletzlichkeit der Wohnung oder sonstiger, im § 158d, Abs. 3, StPO angeführten Rechte eingegriffen wird, muss jedoch die Zulässigkeit eines solchen Beweismittels in einer anderen Sache hinsichtlich des Proportionalitätsgrundsatzes und der Respektierung des Rechts auf die Unverletzlichkeit der Person und ihres Privatlebens im Sinne des Art. 7, Abs. 1 und des Art. 10, Abs. 2 der Charta der Grundrechte und Grundfreiheiten beurteilt werden. Dabei sind namentlich die Intensität des Eingriffs in die in § 158d, Abs. 3, StPO angeführten Rechte sowie die Schwere der Straftat in Betracht zu ziehen, über die das Verfahren in einer anderen Strafsache geführt wird.
- II.** Wenn die einzige Person, die ansonsten berechtigt wäre, Handlungen für die juristische Person in Strafverfahren zu tätigen (§ 34, Abs. 1 des Ges. über die strafrechtlichen Verantwortlichkeit juristischer Personen.) gemäß § 34, Abs. 4, Satz eins des Ges. über die strafrechtl. Verantwortlichkeit juristischer Personen deswegen von der Ausübung dieser Tätigkeiten ausgeschlossen ist, weil sie in der gleichen Strafsache beschuldigt wird, dann bezieht sich dieser Ausschluss nicht auf die Wahl eines Bevollmächtigten zur Ausübung der Handlungen für diese juristische Person in einem gemäß § 34, Abs. 2, des Ges. über die strafrechtliche Verantwortlichkeit juristischer Personen, geführten Strafverfahren, sofern hierbei nicht das konkrete Risiko besteht, dass diese Wahl deshalb erfolgt ist, um die

juristische Person zu schädigen oder dass sich die physische Person im Strafverfahren zu deren Ungunsten begünstigen will. Das Institut des Kurators der juristischen Person im Strafverfahren gemäß § 34, Abs. 5 des Ges. über die strafrechtl. Verantwortlichkeit juristischer Personen, ist subsidiarischen Charakters und sollte daher nur als äußerstes Mittel angewendet werden, da dies immer einen Eingriff in die Rechte der juristischen Person auf Verteidigung im Strafverfahren darstellt und dieser muss dem verfolgten Sinn und Zweck angemessen sein.

- Nr. 2 I.** Amtspersonen (Beamte) genießen im Sinne des § 127, Abs. 2, StGB dann Schutz, wenn die Straftat an ihnen in Zusammenhang mit ihren Befugnissen verübt wurde. Daher ist erforderlich, dass in der Tatbeschreibung der Tat, in welcher der Täter der Straftat gemäß § 325, Abs. 1, StGB, der Gewalt gegenüber einer Amtsperson für schuldig befunden wurde die Umstände angeführt werden, die darauf schließen lassen, dass die Amtsperson ihre Befugnisse auf angemessene Weise ausgeübt hat (vergleiche analog Nr. 54/1970-II., Sbd. von Strafentsch.). Folglich muss die Tatbeschreibung auch den Verweis auf eine konkrete Rechtsvorschrift zur Festlegung der Befugnisse von Amtspersonen, als auch die Beschreibung derartiger Tatumstände enthalten, aus denen ersichtlich ist, dass die Amtsperson (Beamte) seine Befugnisse in Übereinstimmung mit ihnen ausgeübt hat (*secundum et intra legem*).
- II.** Einspruch gegen einen Strafbefehl kann die hierzu berechtigte Person auch wirksam erheben, noch bevor ihr der Strafbefehl zugestellt wird.
- Nr. 3** Um das Verbrechen des Raubes gemäß § 173, Abs. 1, StGB handelt es sich auch dann, wenn der Straftäter zwar aus irgendeinem anderen Beweggrund, als sich einer fremden Sache bemächtigen zu wollen (beispielsweise in Reaktion auf das vorangegangene, beleidigende Verhalten des Geschädigten) mit der Gewaltanwendung beginnt, oder mit einer unmittelbaren schweren Körperverletzung droht, im Laufe des Angriffs jedoch diesen Vorsatz fasst und der Angriff oder die Androhung eines gewaltsamen Angriffs die Mittel dazu sein sollen, sich der fremden Sache zu bemächtigen (vergleiche hierzu Nr. 1/1980, Sbd. von Strafentsch.). Das Verbrechen des Raubes steht in solch einem Falle in der Beziehung der Spezialität zur Straftat der gefährlichen Drohung gemäß § 353, Abs. 1, StGB, deshalb ist ihre Idealkonkurrenz ausgeschlossen.
- Nr. 4** Es stellt kein Hindernis für die strafrechtliche Verantwortlichkeit einer juristischen Person dar, wenn im Sinne des § 8, Abs. 4, Buchst. d) des Ges. über die strafrechtl. Verantwortlichkeit juristischer Personen die handelnde physische Person aufgrund von Unzurechnungsfähigkeit nicht strafrechtlich verantwortlich für die rechtswidrige, der juristischen Person gemäß § 8, Abs. 1, 2 über die strafrechtl. Verantwortlichkeit juristischer Personen anrechenbaren, rechtswidrigen Tat ist.
- Nr. 5** Der Täter der Straftat der Vereitelung einer amtlichen Entscheidung und der Ausweisung gemäß § 337, Abs. 1, Buchst. h), des StGB kann auch eine Person sein, die sich nicht im Strafvollzug befindet, jedoch einer anderen Person ein Betäubungs- oder psychotropes Mittel in die Vollzugsanstalt schickt, die hier eine Freiheitsstrafe verbüßt. Solch eine Handlung ist als schwerwiegend anzusehen, auch wenn sie das Merkmal der Wiederholung oder Planmäßigkeit vermissen lässt, wenn erschwerende Umstände vorliegen, beispielsweise die Art und Menge des Suchtstoffes.
- Nr. 6** Die Erteilung des zusätzlichen Schutzes gemäß § 14a, Gesetz Nr. 325/1999, Slg., Asylrecht, im Wortlaut späterer Vorschriften, wegen der Gefahr eines schweren

Gesundheitsschadens, welcher der entsprechenden Person in ihrem Heimatstaat droht, stellt kein Hindernis für die Auslieferung dieser Person zur Strafverfolgung gemäß § 205, Abs. 1, Ges. über die internationale justizielle Zusammenarbeit, in einen anderen Staat, als seinen Heimatstaat dar.

Über den formell im europäischen Haftbefehl enthaltenen Antrag eines anderen Mitgliedsstaates der Europäischen Union, ist der ausübende (ausliefernde) Staat zu entscheiden verpflichtet, und dies, indem er entweder die sich auf seinem Territorium aufhaltende Person ausliefert oder aus taxativ aufgezählten Gründen entscheidet, diese nicht auszuliefern. Der Umstand allein, dass die auszuliefernde Person im Laufe des Auslieferungsverfahrens ihre Bereitschaft zum Ausdruck bringt, mit den im Strafverfahren tätigen Behörden des ersuchenden Staates zu kommunizieren und sich zu diesem Zweck selbst einen Verteidiger nimmt, berechtigt das Gericht der Tschechischen Republik nicht zu beschließen, die auszuliefernde Person gemäß § 205, Abs. 2, Ges. über die internationale justizielle Zusammenarbeit über die Auslieferung nicht auszuliefern.

Entscheidungen in Sachen des Bürgerlichen-, Handels- und Verwaltungsrechts

Nr. 1 Die Bestimmung in § 2, Abs. 8 von Gesetz Nr. 549/1991 Slg., zur Regelung der solidarischen Gebührenpflicht, kommt im Falle von Verfahrensteilnehmern, die die Position von Alleingesellschaftern gemäß § 91, Abs. 1 der ZPO innehaben, nicht zur Anwendung.

Der Aussteller des Eigenwechsels und die Avalisten (als direkte Wechselschuldner) gelten (auch) im materiellen Recht als selbstständige Schuldner. Für die Bestimmung des Charakters ihrer Gebührenpflichten (d.h. zur Beurteilung, ob sie verpflichtet sind, die Gerichtsgebühren jeder einzeln für sich, oder solidarisch zu zahlen), ist nicht von Belang, ob ihnen gegenüber dem Inhaber des Wechsels identische (oder andererseits unterschiedliche) Einwände obliegen, bzw. ob eine (eventuelle) Forderung aus dem Wechsel (lediglich) aus dem Vermögen eines von ihnen (oder wie im Falle von Ehegatten) aus ihrem Gemeinschaftsvermögen zu befriedigen war. Aus dieser Sicht ist auch der Umstand ohne rechtlichen Belang, ob die Berufung in einzelnen Anträgen oder durch einen (einzigen) gemeinsamen Antrag eingelegt wurde; solch eine Differenzierung macht nämlich den Charakter und die Höhe der Gebührenpflicht von einem rechtlich belanglosen Umstand abhängig (von der technischen Form der Berufung), ohne dass es für diesen Unterschied eine entsprechende Rechtsgrundlage gäbe, sei es im Gesetz über Gerichtsgebühren oder in Form einer sonstigen Rechtsvorschrift. Andererseits wäre die Folge solch einer Differenzierung eine völlig ungerechtfertigte Ungleichheit der Zahlungspflichtigen der Gerichtsgebühren, die allein darauf beruhen würde, dass sie die Berufung gemeinsam (in einer Einreichung) oder jeder für sich eingelegt haben.

Nr. 2 Bei der Auslegung des Begriffs „Ausrichtung der Tätigkeit“ im Sinne des Art. 17, Abs. 1, Buchst. c) der Verordnung Brüssel I bis ist auch der Umstand in Betracht zu ziehen, ob ein ausländischer Unternehmer, der einem Verbraucher mit Wohnsitz in der Tschechischen Republik Investitionsleistungen gewährt hat und auf dem Gebiet der Tschechischen Republik keine Filiale unterhält, erst dann begonnen hat, derartige Dienstleistungen zu gewähren, als die in § 25, Abs. 1 a 2 von Gesetz Nr. 256/2004 Slg., über Unternehmungen auf dem Kapitalmarkt festgelegten Bedingungen erfüllt waren.

- Nr. 3** Eine simulierte Rechtshandlung, bei der die handelnden Parteien lediglich nach außen hin ihren Willen vortäuschen, eine Rechtshandlung zu tätigen, wobei ihre Willensbekundung aufgrund der fehlenden Ernsthaftigkeit des zum Ausdruck gebrachten Willens nicht darauf hinausläuft, die mit dieser Willensbekundung verbundenen rechtlichen Folgen zu erzielen, ist eine Scheinhandlung (§ 552 des BGB). Falls im Verfahren solch eine Scheinbarkeit offenkundig wird, ist es die behördliche Pflicht des Gerichts, diese Scheinbarkeit (Nichtigkeit) der Rechtshandlung in Betracht zu ziehen.
- Nr. 4** Anspruch auf die Leistung aus dem Garantiefonds (§ 24, Abs. 2 von Gesetz Nr. 168/1999 Slg., im Wortlaut späterer Vorschriften) verjährt binnen einer dreijährigen Frist, deren Laufzeit im Jahr des Versicherungsfalls beginnt (§ 626 BGB). Diese Frist läuft spätestens durch Verjährung des Rechts auf Ersatz des Schadens oder der Schädigung (gegenüber dem direkten Schadensverursacher) ab, auf den sich die Kfz-Haftpflichtversicherung bezieht. Wenn der direkte Schadensverursacher unbekannt ist (der Betreiber eines nicht ermittelten Fahrzeuges), läuft die Frist des Anspruches auf die Versicherungsleistung nicht früher, als vier Jahre ab der Schadensentstehung ab.
- Nr. 5** Die Vereinbarung unter den Parteien darüber, dass der „Beauftragte vom Auftraggeber Kostenersatz in einer bestimmten pauschalisierten Höhe verlangen kann, wenn der Auftraggeber vom Vertrag oder vor dem Einreichungsdatum des Antrags auf die Leistung von Beihilfe von einem Projekt zurücktritt, oder gegebenenfalls diesen Vertrag vor dem Einreichungsdatum des Antrags auf die Leistung von Beihilfe aufkündigt, stellt keine ungültige Vereinbarung über die Vertragsstrafe laut § 2048 des BGB dar; die Auslegung dieser Rechtshandlung (§ 555 und ff. des BGB) kann zur Schlussfolgerung führen, dass es um den Widerruf eines Auftrags im Sinne des § 2443 des BGB geht. Solch eine Vereinbarung ist nicht ungültig, nur deswegen, weil die Höhe des pauschalisierten Betrags nicht den vom Auftraggeber aufgewendeten Kosten, dem angemessenen Teil seiner Vergütung oder dem ihm entstandenen Schaden entspricht.
- Nr. 6** Der Ersatz eines durch Verletzung der Präventionspflicht verursachten Schadens (§ 2900 und § 2901 des BGB) kommt nur dann in Betracht, wenn es keine konkrete, sich auf die Handlung beziehende Rechtsregelung gibt, deren Widerrechtlichkeit beurteilt wird.
- Nr. 7** Schadensverursacher, die laut vom Gericht im Strafverfahren erlassenen, rechtskräftigem Urteil eine Straftat als Komplizen verübt haben, sind prinzipiell verpflichtet, den durch diese Straftat verursachten Schaden gemeinsam und solidarisch (§ 2915, Abs. 1 des BGB) zu ersetzen; die Pflicht zum Schadenersatz entsprechend ihrem Anteil der Schadensverursacher am Folgeschaden (§ 2915, Abs. 2, Satz eins, des BGB) darf ihnen nur ausnahmsweise auferlegt werden. Wenn jedoch die Schadensverursacher die Straftat als Komplizen und gleichzeitig als Mitglieder einer organisierten Gruppe verübt haben, sind immer verpflichtet, den durch diese Straftat verursachten Schaden gemeinsam und solidarisch zu ersetzen; die Bestimmung des § 2915, Abs. 2, Satz ein des BGB über die getrennte Pflicht der Schadensverursacher kommt also überhaupt nicht zur Anwendung.
- Nr. 8** Die Bestimmung des § 33, Abs. 1, Gesetz Nr. 37/2004 Slg., über den Versicherungsvertrag und zusammenhängende Gesetze, kommt auch bei der Versicherung der Zahlungsunfähigkeit von Schuldnern des Versicherten (bei der Versicherung der Eintreibbarkeit von Forderungen) zur Anwendung.

- Nr. 9** Der „Zeitpunkt der Verfahrenseröffnung“ (Insolvenzverfahrens) bzw. der „Entscheidung“ im Sinne des Unionsrechtes laut Artikel 2, Buchst. e/ und f/ der Verordnung des Rates (EG) Nr. 1346/2000 oder laut Artikel 2, Punkt 7) und 8) der Verordnung des Europäischen Parlaments und des Rates (EU) 2015/848 kann weder mit der Eröffnung des Insolvenzverfahrens im Sinne des § 97, Abs. 1, Satzteil nach dem Semikolon des Insolvenzgesetzes, noch mit dem Augenblick gleichgestellt werden, in dem die Eröffnung des Insolvenzverfahrens im Insolvenzregister veröffentlicht wird (§ 101, Abs. 1 des Insolvenzgesetzes). Sofern das Insolvenzgericht im Zeitraum ab der Veröffentlichung der Verordnung, kraft derer es die Eröffnung des Insolvenzverfahrens im Insolvenzregister bekannt gibt, keine anderen (früheren) Entscheidungen erlässt, welche die Entscheidung, die den Schuldner seines Verfügungsrechts über sein Vermögen enthebt und die Ernennung des in der Anlage C der Verordnung des Rates (EG) Nr. 1346/2000 angeführten Masseverwalters oder des in Anlage B der Verordnung des Europäischen Parlaments und des Rates (EU) 2015/848 angeführten Insolvenzverwalter beinhaltet, ist unter dem „Zeitpunkt der Verfahrenseröffnung“ im Sinne dieser beiden Verordnungen für die im Insolvenzgesetz geregelten Verhältnisse der Zeitpunkt der Veröffentlichung der Entscheidung über den Konkurs (Insolvenz) im Insolvenzregister zu verstehen.
- Nr. 10** Die Einreichung, in der der Gläubiger seine Forderungsanmeldung korrigiert oder ergänzt, gilt dann als rechtzeitig, wenn sie der Gläubiger in der anberaumten prozessualen Frist dem Insolvenzgericht zuschickt; dies gilt ohne Rücksicht darauf, ob der Gläubiger vom Insolvenzverwalter oder vom Insolvenzgericht zur Beseitigung von Mängeln in der Anmeldung oder zur Ergänzung derselben aufgefordert wurde. Wenn der Gläubiger trotz ordentlicher Rechtsbelehrung in der Aufforderung die Berichtigung oder Ergänzung der Forderungsanmeldung lediglich dem Insolvenzverwalter zuschickt, gilt solch eine Berichtigung oder Ergänzung nur dann als rechtzeitig eingereicht, wenn der Insolvenzverwalter diese Berichtigung oder Ergänzung der Anmeldung spätestens am letzten Tag der in der Aufforderung zur Berichtigung oder Ergänzung der Anmeldung festgelegten Frist derjenigen Behörde übermittelt, die verpflichtet ist, die Einreichung dem Insolvenzgericht zuzustellen.
- Die Folge, die darin besteht, dass die Anmeldung zu einer Forderung wegen Mängeln unberücksichtigt bleibt (§ 185, § 188, Abs. 2 des Insolvenzgesetzes), können nicht durch die Existenz solcher Mängel in der Anmeldung eintreten, zu deren Beseitigung der Gläubiger vom Insolvenzverwalter oder vom Insolvenzgericht nicht aufgefordert wurde. Solch eine Folge darf dann lediglich auf den Teil der angemeldeten Forderung, an der solch ein Mangel (oder mangelhafte Ergänzung) haftet (d.h. für den Teil der angemeldeten Forderung, in dem die andauernden Mängel der Anmeldung oder die andauernden Mängel in der Ergänzung der Anmeldung eine ordentlichen Überprüfung verhindern), angewendet werden.
- Nr. 11** Aus der Bestimmung des § 111, Abs. 2 des Insolvenzgesetzes geht hervor, dass die Ungleichbehandlung von Gläubigern arbeitsrechtlicher Forderungen prinzipiell gleicher oder ähnlicher Position, nachdem die mit der Eröffnung des Insolvenzverfahrens verbundenen Wirkungen eingetreten sind, vom Schuldner lediglich so begründet werden können, indem er (über den Rahmen des § 111, Abs. 2, Satz zwei des Insolvenzgesetzes hinaus) nachweist, dass die Begleichung der entsprechenden Forderung „notwendig“ im Sinne des § 111, Abs. 2, Satz eins des Insolvenzgesetzes war.

- Nr. 12** Die Möglichkeit, im Darlehensvertrag die Fälligkeit der gesamten Schuld (einschl. der vereinbarten Zinsen) für den Fall zu vereinbaren, dass der (Darlehens) Schuldner auf sich selbst den Insolvenzantrag stellt (das Insolvenzverfahren eröffnet), ist weder im Widerspruch zu kongenten (unabdingbaren) Gesetzesbestimmung, einschließlich der Bestimmung des § 170 Buchst. a/ und b/ des Insolvenzgesetzes, noch zu den Grundprinzipien von Insolvenzverfahren, wie sie namentlich in § 5 des Insolvenzgesetzes ausgedrückt sind.

CONTENTS

Resolution in Criminal Law Cases

No. 1 I The provision of Section 158d(3) of the Code of Criminal Procedure does not condition a separate, special institute in the form of surveillance carried out based on a judge's previous permission, it merely sets more demanding conditions for the permission process of surveillance in the course of which recordings are to be made within the meaning of Section 158d(2) of the Code of Criminal Procedure in cases when such surveillance is to infringe the named fundamental human rights and freedoms (whereas these may involve the rights and freedoms of a person other than the person under surveillance). The purpose of the provision of Section 158d(10) of the Code of Criminal Procedure is no other than, while referring to the provision of Section 158d(2) of the Code of Criminal Procedure, to emphasize that a recording made in the course of surveillance with an appended report may be used as proper evidence in another case subject to the preconditions indicated therein.

Thus, recordings of the surveillance of persons and things indicated in Section 158d(2) of the Code of Criminal Procedure with appended reports may be used as proper evidence in a criminal case other than the case, in which surveillance was permitted, if proceedings on a wilful crime are conducted in relation to such other case or if the person whose rights and freedoms were infringed by surveillance consents thereto (Section 158d(10) of the Code of Criminal Procedure). This applies in cases where surveillance was permitted by the public prosecutor (Section 158d(2) of the Code of Criminal Procedure), as well as in cases where surveillance was permitted by a judge (Section 158d(3) of the Code of Criminal Procedure). In cases of surveillance permitted by a judge when the inviolability of a dwelling or of other rights indicated in Section 158d(3) of the Code of Criminal Procedure are infringed, the permissibility of such proper evidence in another case should be considered with a view to the proportionality principle and with respect to the right to the inviolability of a person and their privacy within the meaning of Article 7(1) and Article 10(2) of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms. Whereas namely the intensity of the infringement of the rights indicated in Section 158d(3) of the Code of Criminal Procedure should be taken into account along with the severity of the criminal offence, in relation to which proceedings are conducted in another criminal case.

- II.** When the only natural person otherwise authorized to carry out acts on behalf of a legal entity in criminal proceedings (Section 34(1) of the Act on the Criminal Liability of Legal Entities) is excluded from executing such acts in accordance with the first clause of Section 34(4) thereof due to being accused in the same criminal case, such exclusion does not apply to the election of a proxy to execute acts on behalf of the legal entity in criminal proceedings under Section 34(2) thereof provided that there is no risk that such election is made in order to damage the legal entity or to provide an advantage to a natural person to the disfavour of the legal entity in criminal proceedings. The institute of the guardian of a legal entity in criminal proceedings pursuant to Section 34(5) of the Act on the Criminal Liability

of Legal Entities is of a subsidiary nature and it should be used as an *ultima ratio* instrument because it always represents infringement in the legal entity's right to defence in criminal proceedings that should be proportionate with respect to the intended purpose.

- No. 2 I.** A public official enjoys protection within the meaning of Section 127(2) of the Penal Code in a situation when a criminal offence was committed against the public official in relation to their authority. Therefore, it is necessary that a description of the act, whereby the accused as the offender was found guilty of the crime of violence against a public official in accordance with Section 325(1) of the Penal Code, states facts justifying the conclusion that the public official executed their powers in a manner compliant with the law (cf. reasonably No. 54/1970-II. Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions). In consequence thereof, the description of the act should also include reference to a concrete legal regulations conditioning the execution of powers of a public official, as well as a description of such *res gestae* clearly implying that the public official exercised their power in compliance therewith (*secundum et intra legem*).
- II.** A protest against an issued criminal order may be effectively lodged by an authorized person also before the actually delivery of the criminal order to them.
- No. 3** The crime of robbery pursuant to Section 173(1) of the Penal Code is committed in the case when the offender resorts to violence or imminently threatens to cause severe injury to health based on any motive other than to take possession of another person's thing (e.g. in reaction to the previous inappropriate conduct of the aggrieved), however, in the course of the attack, the offender conceives such intention and the attack or the threat of a violent attack are to serve as a means to take possession of another person's thing (cf. Resolution No. 1/1980 Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions). In such a case, the crime of robbery is in a speciality relation with the crime of dangerous threats pursuant to Section 353(1) of the Penal Code, and their single-action concurrence is thus excluded.
- No. 4** The criminal liability of a legal entity is not inhibited if, within the meaning of Section 8(4)(d) of the Act on the Criminal Liability of Legal Entities, a natural person acting on its behalf is not criminally liable due to irresponsibility for an illegal act attributable to the legal entity under Section 8(1), (2) thereof.
- No. 5** An offender of the misdemeanour of obstructing the execution of an official decision and expulsion stipulated in Section 337(1)(h) of the Penal Code may likewise be a person not serving a sentence of imprisonment who sends a narcotic drug or psychotropic substance to another person serving a sentence of imprisonment in a prison. Such an act may be considered as severe even though it does not exhibit signs of recurrence or consistence provided that the same is justified by other circumstances, e.g. by the addictive substance type and quantity.
- No. 6** The provision of additional protection in accordance with Section 14a of Act No. 325/1999 Coll., on Asylum, as amended, due to the risk of severe injury to the relevant person in their home state is not prevented by the handover of such person for criminal prosecution pursuant to Section 205(1) of the International Judicial Cooperation Act to a state other than the home state.
- The request of another member state of the European Union, formally contained in the European arrest warrant, shall be decided upon by the executing state either by handing the requested person found on its territory over or it shall decide not to hand the person over based on exhaustively enumerated grounds. The sole fact that, in the course of the extradition proceedings, the requested person shows willingness

to communicate with bodies active in criminal proceedings of the requesting state and selects a defence counsel there for such purpose does not authorize a Czech Republic court to decide that the person shall not be handed over to the requesting state in accordance with Section 205(2) of the International Judicial Cooperation Act.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 1** The provision of Section 2(8) of Act No. 549/1991 Coll., which conditions the solidary fee obligation, shall not be enforced in the case of parties to proceedings having the position of separate partners in accordance with the provision of Section 91(1) of the Civil Procedure Code.
- A promissory note issuer and a bill guarantor (as direct bill of exchange debtors) are separate debtors (also) in substantive law. For determining the nature of their fee obligation (i.e. to adjudge whether they are obligated to pay the court fee for an appeal each separately or jointly), it is insignificant whether they are entitled to the same (or, on the contrary, different) objections against the holder of the bill of exchange, respectively whether a (potential) claim arising from the bill of exchange would be satisfiable (only) from the property of one of them or (in case of spouses) from their joint property. In this respect, the fact whether they filed the appeal by way of separate submissions or by a joint (single) submission is likewise of no legal relevance; such differentiation causes the nature and the amount of the fee obligation dependent on a legally irrelevant fact (on the technical form of the appeal) without any legal basis for such difference either ensuing from the Act on Court Fees or from another legal regulation. Contrariwise, the consequence of such differentiation would be completely unjustified inequality of the court fee payers grounded on the mere fact whether they filed the appeal jointly (by a single submission) or separately.
- No. 2** When interpreting the term “focus of activity” within the meaning of Article 17(1) (c) of the Brussels I bis Regulation, it is necessary to also consider the fact that a foreign entrepreneur, who provided investment services to a consumer residing in the Czech Republic and who has no branch established on the territory of the Czech Republic, commenced with the provision of such services only after having fulfilled the conditions stipulated in Section 25(1) and (2) of Act No. 256/2004 Coll., on Capital Market Undertakings.
- No. 3** A simulated legal act, whereby the acting parties only pretend to be willing to carry out such legal act and when their expression of will, due to lacking seriousness, is not aimed at inducing the legal consequences associated with the pretended expression of will, is an ostensible legal act (Section 552 of the Civil Code). The ostensibility (nullity) of the legal act shall be taken into account by the court based on its official duty, if ostensibility is identified in the course of the proceedings.
- No. 4** An entitlement to indemnification provided by the Czech Insurers Bureau from the guarantee fund (Section 24(2) of Act No. 168/1999 Coll., as amended) shall become forfeit within a period of three years commencing one year from the insured event (Section 626 of the Civil Code). This period shall end no later than upon the forfeiture of the right to the compensation of damage or injury (against the direct malefactor) covered by motor third party liability insurance. If the direct malefactor (unidentified vehicle operator) is unknown, the period of limitation of the entitlement to indemnification shall not end earlier than four years after the occurrence of damage.

- No. 5** An agreement between the parties that “the mandatary may demand the reimbursement of costs at a certain flat amount should the mandator withdraw from a contract or a project before the date of submission of a subsidy application or terminate the contract by notice prior to the date of submission of the subsidy application without any fault on the part of the mandatary” is not an invalid agreement on a contractual fine pursuant to Section 2048 of the Civil Code, whereas the interpretation of the legal act (Section 555 et seq. of the Civil Code) may lead to the conclusion that the same constitute the recall of mandate within the meaning of Section 2443 of the Civil Code. Such agreement is not invalid solely because the flat amount does not correspond to the costs expended by the mandatary, a reasonable part of the mandatary’s fee, or to the damage inflicted upon the mandatary.
- No. 6** Compensation of damage caused due to a violation of the prevention obligation (Sections 2900 and 2901 of the Civil Code) may be contemplated only in the absence of a concrete legal regulation applicable to the act, the illegality of which is being adjudged.
- No. 7** Malefactors who committed a crime as accessories according to a final judgment awarded by the court in criminal proceedings are principally obligated to compensate damage inflicted by such criminal offence jointly and severally (Section 2915(1) of the Civil Code), whereas the obligation to compensate damage based on the malefactors’ participation in the harmful consequence (the first clause of Section 2915(2) of the Civil Code) may be imposed upon them only in exceptional cases. However, if the malefactors committed the crime as accessories and concurrently as members of an organized group, they are obligated to compensate injury (damage) inflicted thereby at all times jointly and severally, whereas the provision of the second clause of Section 2915(2) of the Civil Code on the shared obligation of malefactors shall not be applied at all in this case.
- No. 8** The provision of Section 33(1) of Act No. 37/2004 Coll., on the Insurance Contract and on Amendments to Associated Acts, shall be applied also on insurance covering the insolvency of the debtors of the insured (when collectable debt insurance is concluded).
- No. 9** “The opening of insolvency proceedings” within the meaning of EU law represented by Article 2(e) and (f) of Council Regulation (EC) No. 1346/2000 or by Article 2(7) and (8) of Regulation (EU) 2015/848 of the European Parliament and of the Council can be identified neither with the moment of the initiation of insolvency proceedings within the meaning of the provision in the part of the sentence after the semicolon Section 97(1) of the Insolvency Act nor with the moment of publication of the decree in the Insolvency Register whereby the initiation of the insolvency proceedings is announced (Section 101(1) of the Insolvency Act). If, at the time of the publication of the decree in the Insolvency Register whereby the initiation of insolvency proceedings is announced, the insolvency court does not issue any other (previous) decision that would include the divestment of the debtor of their right to dispose of their property and the appointment of a liquidator indicated in Annex C of Council Regulation (EC) No. 1346/2000 or an insolvency practitioner indicated in Annex B of Regulation (EU) 2015/848 of the European Parliament and of the Council, within the meaning of both regulations and with regard to the conditions stipulated by the Insolvency Act, “the time of the opening of proceedings” shall mean the moment of publication of the decision on the debtor’s insolvency in the Insolvency Register.

- No. 10** A submission whereby a creditor corrects or complements a claim application is timely only if the creditor sends the same to the insolvency court within the designated procedural period, whereas this applies regardless of whether the creditor was called upon to remedy any defects or to complement the application by the insolvency trustee or the insolvency court. In the event the creditor, despite having been duly instructed in the notice, sends a correction or complementation to their application only to the insolvency trustee, such correction or complementation are timely only when the insolvency trustee hands over the correction or complementation to the application no later than on the last day of the deadline specified for the application correction or complementation in the notice to the body obligated to deliver the submission to the insolvency court.
- The consequence that the application is not considered due to defects (Sections 185 and 188(2) of the Insolvency Act) cannot be induced by the existence of such application defects, which the creditor was not called upon to remedy by the insolvency trustee or the insolvency court. Such consequence may be applied only with respect to a part of the submitted claim, which is affected by the defect (or the absence of complementation) (the part of the submitted claim, the persisting application defects or persisting absence of complementation of which inhibit due examination).
- No. 11** The provision of Section 111(2) of the Insolvency Act implies that the unequal treatment of creditors with employment-related claims and principally the same or similar status after the effects associated with the initiation of insolvency proceedings have arisen may be justified by the debtor only by demonstrating (above the scope of the second clause of Section 111(2) of Insolvency Act) that the settlement of the relevant claim was “necessary” within the meaning of the first clause of Section 111(2) of the Insolvency Act.
- No. 12** The option of arranging the maturity of the entire debt (including the agreed interest) in the credit agreement in case that the (credit) debtor files an insolvency petition on themselves (initiates insolvency proceedings) is neither in conflict with any cogent legal provision, including the provision of Section 170(a) and (b) of the Insolvency Act, nor with the basic principles of insolvency proceedings as expressed namely by Section 5 of the Insolvency Act.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.

Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka:	PhDr. Mgr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881, e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com
Administrace předplatného:	Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3
Zákaznická linka:	tel. 246 040 400, 246 040 401 e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com
Distribuce:	CASUS direct mail, a. s., Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4
Tisk:	Serifa, s. r. o.

Vytištěno na 100%
recyklovaném papíru se
značkou Eco-label EU

Archiv časopisu je v systému ASPI.

